

Strategia Rozwoju Gminy Białogard na lata 2018 -2027

Białogard, luty 2018

Spis treści

WSTĘP	4
METODOLOGIA	6
1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE	6
1.1. UWARUNKOWANIA PRAWNO – POLITYCZNE MAKROOTOCZENIA.....	6
1.2. UWARUNKOWANIA PRAWNO-POLITYCZNE MIKROOTOCZENIA.....	12
2. RAPORT O STANIE SPOŁECZNO – GOSPODARCZYM GMINY BIAŁOGARD	20
2.1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE, POWIERZCHNIA, PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY GMINY BIAŁOGARD.....	20
2.2. RYS HISTORYCZNY.....	22
2.3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE.....	26
2.3.1. Planowanie przestrzenne.....	26
2.3.2. Struktura użytkowania gruntów.....	27
2.3.3. Zasoby mieszkaniowe	29
2.3.4. Infrastruktura techniczna	32
2.4. GOSPODARKA	49
2.4.1. Rolnictwo.....	49
2.4.2. Leśnictwo.....	51
2.4.3. Podmioty gospodarcze.....	54
2.4.4. Turystyka i zagospodarowanie turystyczne	56
2.5. SFERA SPOŁECZNA	61
2.5.1. Struktura społeczna	61
2.5.2. Grupy ryzyka społecznego.....	66
2.5.3. Bezpieczeństwo publiczne.....	79
2.5.4. Ochrona zdrowia.....	82
2.5.5. Oświata i wychowanie.....	83
2.5.6. Formy zorganizowania społeczeństwa	87
2.6. WALORY KULTUROWE.....	89
2.6.1. Obiekty architektury i budownictwo.....	89
2.6.2. Instytucje kultury i sportu, współpraca międzygminna	92
2.7. WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE	99
2.7.1. Warunki klimatyczne	99
2.7.2. Prawne formy ochrony przyrody.....	100
2.7.3. Zasoby naturalne.....	103
2.8. WIELKOŚĆ I STRUKTURA BUDŻETU GMINY BIAŁOGARD.....	105
2.8.1. Polityka finansowa gminy Białogard	105

2.8.2. Struktura dochodów gminy.....	109
2.8.3. Struktura wydatków gminy Białogard.....	111
2.8.4. Działalność inwestycyjna	113
3. ANKIETYZACJA MIESZKAŃCÓW I LIDERÓW LOKALNYCH	117
GMINY BIAŁOGARD	117
3.1. WYNIKI PRZEPROWADZONEJ ANKIETY	118
3.2. PODSUMOWANIE	134
4. ANALIZA SWOT.....	136
5. DIAGNOZA STANU GMINY	142
6. ZAŁOŻENIA DO STRATEGII ROZWOJU GOSPODARCZEGO GMINY BIAŁOGARD	149
7. MISJA.....	150
8. SŁOWNICZEK	152
9. PRIORYTETY, CELE SZCZEGÓŁOWE, KIERUNKI DZIAŁANIA	153
10. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII	164
<i>WYKAZ RYSUNKÓW:</i>	174
<i>WYKAZ TABEL:</i>	174
<i>WYKAZ WYKRESÓW:</i>	176

WSTĘP

Dotychczas obowiązującym dokumentem strategicznym w gminie Białogard był uchwalony w roku 2005 Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Białogard na lata 2005-2013, sporządzony głównie dla potrzeb skorelowania działań strategicznych i inwestycyjnych z dostępnymi, programowanymi źródłami dofinansowania przedsięwzięć, realizowanych na poziomie gminy przez programy operacyjne, dostępne na poziomie regionalnym i centralnym do roku 2015. Plan określał metody przygotowania i realizację działań administracyjno-gospodarczych, służących rozwojowi gminy. Uchwalona wcześniej Strategia Rozwoju Gminy w roku 2000 praktycznie utraciła swoją aktualność po wejściu Polski do Unii Europejskiej.

Autorzy Planu Rozwoju Lokalnego przedstawili priorytety inwestycyjne, jakie miały być podstawą rozwoju gminy na kolejne lata oraz określili zadania, jakie gmina powinna podjąć. Zadania priorytetowe wskazane w poprzednim dokumencie strategicznym w obszarze infrastruktury technicznej, to m.in. rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej, remont i przebudowa dróg lokalnych oraz rozbudowa sieci gazowniczej. Natomiast w obszarze środowiska społecznego głównymi priorytetami było tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi usług podstawowych, zapewnienie dostępu do podstawowych obiektów infrastruktury kulturalnej i sportowej oraz budowa obiektów sportowych (kompleksy sportowe). W dużym stopniu planowane przedsięwzięcia zostały zrealizowane lub są na etapie realizacji. Dokument uchwalony w roku 2005 w swoich celach zakładał inicjowanie współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnymi organizacjami pozarządowymi. Z perspektywy kilkunastu lat i po wejściu do Unii Europejskiej wyznaczone cele w wielu obszarach Planu Rozwoju Lokalnego zostały zdeterminowane przez wolny rynek, uwarunkowania wynikające z Traktatu Lizbońskiego i ogólną kondycję ekonomiczną gospodarki europejskiej i światowej. Nie udało się zrealizować założeń poprzedniego dokumentu strategicznego głównie w zakresie uruchomienia instrumentów wspierających sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Z dużych zamierzeń inwestycyjnych nie zrealizowano w pełnym zakresie zagospodarowania obszarów predestynowanych dla celów rekreacyjnych i turystyki pobytowej oraz nie zrealizowano szeregu inwestycji związanych z modernizacją i przebudową dróg gminnych. Stąd Strategia Rozwoju Gminy Białogard do roku 2027 wraca do tych tematów, zarówno w diagnozie stanu, jak i zaprojektowanych celach i kierunkach działania.

Od przyjęcia poprzedniego dokumentu strategicznego minęło 13 lat. W tym czasie nastąpiło wiele przełomowych wydarzeń. Proces wejścia Polski do Unii Europejskiej wniósł istotne zmiany w sposobie przygotowania i realizacji przedsięwzięć rozwojowych gminy, a w świecie zapanował kryzys gospodarczy, którego skutki miały również wpływ na społeczne i gospodarcze funkcjonowanie gminy Białogard. Ponadto sama gmina poprzez swoją trudną sytuację finansową zmuszona była do opracowania i realizacji postępowania naprawczego w latach 2015-2017. Wszystkie

te czynniki, jak również niewielki stopień zaawansowania finansowego gminy w realizację projektów współfinansowanych przez Unię Europejską powodują, że procesu rozwoju gminy nie można opierać na nieaktualnym dokumencie strategicznym, gdyż nowe wyzwania i nowa perspektywa finansowania inwestycji w ramach dotacji przyznanych Polsce w ramach zatwierdzonego w listopadzie 2013 r. budżetu UE wymuszają opracowanie nowych priorytetów i celów strategicznych dla gminy Białogard, spójnych z polityką Unii Europejskiej w zakresie wsparcia inwestycji na poziomie lokalnym.

Nowy dokument strategiczny powinien być powiązany z aktualną Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, jak również skorelowany z głównymi programami inwestycyjnymi na poziomie regionalnym.

W związku z powyższym podstawą rozwoju gminy Białogard jest Strategia, która określa misję oraz cele i kierunki działania do roku 2027. Jest to długookresowy plan działania, określający strategiczne cele rozwoju gminy i przyjmujący takie cele i kierunki działania, które są niezbędne dla realizacji przyjętych zamierzeń rozwojowych. Strategia stanowi podstawę do właściwego zarządzania gminą, a także do ubiegania się o środki zewnętrzne, zwłaszcza z Unii Europejskiej. Ustalenia zawarte w Strategii stanowią podstawę do prowadzenia przez władze gminy długookresowej polityki rozwoju społecznego i gospodarczego. Ponadto Strategia wskazuje, jakie są najważniejsze do rozwiązania problemy społeczne, gospodarcze, infrastrukturalne i ekologiczne, na których powinna być skoncentrowana uwaga Rady Gminy w przyjętym horyzoncie czasowym.

Czynnikiem mającym wpływ na ostateczny kształt dokumentu jest charakterystyka i diagnoza aktualnego stanu społeczno - gospodarczego gminy Białogard, zawierająca podstawowe informacje o gminie.

Raport, stanowiący integralną część Strategii, został opracowany według wcześniej przygotowanego schematu przy udziale pracowników Urzędu Gminy w Białogardzie. Na podstawie rzetelnego i obiektywnego opisu kondycji gospodarczej i społecznej gminy zespół ekspercki we współpracy z przedstawicielami jednostek gospodarczych i społecznych gminy Białogard wypracował cele strategiczne, służące wzmocnieniu samorządu do sprostania wyzwaniom polityki rozwojowej.

Strategia Rozwoju Gminy Białogard na lata 2018 – 2027 pozwala na realizację kluczowych dla rozwoju gminy projektów, będących wynikiem strategicznej koncepcji rozwoju.

Tworząc strategię uwzględniono również zasadnicze elementy wpływające na realizację polityki rozwojowej, jak ocena i weryfikacja szans i słabości rozwojowych gminy oraz czynników rozwoju społeczno-ekonomicznego.

Proces aktualizacji Strategii będzie przyjmowany jako systemowy element zarządzania strategicznego gminą Białogard. Strategia winna być aktualizowana i korygowana w takt zachodzących istotnych zmian w otoczeniu wewnętrznym, jak i zewnętrznym gminy.

METODOLOGIA

Przy realizacji Strategii Rozwoju Gminy Białogard na lata 2018 – 2027 obrano Metodę Ekspertko - Partnerską, która pozwoliła połączyć wiedzę i doświadczenie ekspertów i samorządu oraz uczestnictwo społeczne, zarówno instytucji, podmiotów gospodarczych, organizacji pozarządowych, jak i mieszkańców gminy.

Proces zapoznawania się z atutami i słabymi stronami gminy Białogard obejmował badanie opinii liderów publicznych, mieszkańców i przedsiębiorców działających na terenie gminy w zakresie postrzegania przez nich zagadnień społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Wyniki badań ankietowych oraz wnioski powstałe w procesie konsultacji społecznych stały się podstawą do wnioskowania o społecznym odbiorze rzeczywistej sytuacji w gminie, wykrycia różnic pomiędzy społecznymi ocenami faktów, a ich rzeczywistym stanem, a także problemów najbardziej dotyczących mieszkańców i przedsiębiorców.

Na podstawie wypracowanej analizy SWOT: silne strony (wewnętrzne) gminy, słabe strony (wewnętrzne), szanse (zewnętrzne) i zagrożenia (zewnętrzne) zespół ekspercki postawił pytanie: *Co należy zrobić, albo jakie podjąć działania lub spowodować efekty tych działań, żeby zlikwidować słabe strony gminy i zniwelować zagrożenia?* Następnie opracowano kilkanaście celów operacyjnych opierając się na wcześniej wybranych słabych stronach i zagrożeniach. W podobny sposób zespół pracował przy budowaniu celów określonych na podstawie mocnych stron i szans.

Kolejnym etapem prac zespołu ekspertów było zidentyfikowanie kierunków działania do wypracowanych wcześniej celów.

Zadaniem metodycznym podczas tworzenia Strategii Rozwoju było również dostosowanie dokumentu do celów i priorytetów Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020. Zbieżność kierunków rozwoju obu dokumentów może być argumentem przy ubieganiu się przez samorząd o środki budżetu państwa oraz funduszy unijnych na realizację przedsięwzięć strategicznych.

1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

1.1. UWARUNKOWANIA PRAWNO – POLITYCZNE MAKROOTOCZENIA

Z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej zaczęły obowiązywać przewidziane w art. 91 Konstytucji RP zasady określające stosunek prawa wspólnotowego do prawa krajowego, tj. zasada pierwszeństwa prawa wspólnotowego wobec prawa państw członkowskich oraz zasada bezpośredniego stosowania. Obowiązywanie tych zasad jest o tyle istotne dla władz samorządowych, że powoduje znaczącą zmianę w katalogu źródeł prawa stanowiących podstawę funkcjonowania

administracji publicznej. Obok norm krajowego porządku prawnego administracja samorządowa zobowiązana jest do stosowania norm pierwotnego i wtórnego prawa wspólnotowego.

Prawo Wspólnoty Europejskiej ma w dominującej części charakter gospodarczy. To ono jest głównym (aczkolwiek nie jedynym) środkiem, za pomocą którego realizuje się szeroko rozumiana integracja ekonomiczna państw UE. Gminy są jednostkami gospodarczymi jednolitego rynku Unii Europejskiej, gdyż po pierwsze, korzystają z uregulowań kształtujących jego działanie współuczestnicząc jako podmioty gospodarujące w obrocie handlowym, a po drugie, mają do nich zastosowanie istotne ograniczenia, wynikające z ochrony tego rynku przed zniekształceniami konkurencji lub zaburzeniami jego funkcjonowania, spowodowanymi brakiem wyraźnego rozdziału pomiędzy spełniającymi także funkcje władcze organami działającymi w sektorze publicznym a sektorem prywatnym. Ograniczenie to wynika z prawa Unii Europejskiej, nawet chociażby konkretne akty prawne, które mają zastosowanie do gmin miały postać ustaw lub aktów niższego rzędu wydanych przez parlament krajowy.

Reasumując, można najogólniej stwierdzić, iż prawo europejskie ma na gminy wpływ w trzech obszarach:

- **po pierwsze**, w istotnym stopniu określa warunki makroekonomiczne ich funkcjonowania,
- **po drugie**, tworzy narzędzia wspomagające (w szczególności o charakterze finansowym),
- **po trzecie**, tworzy nowe zadania w stosunku do gmin lub też znacząco modyfikuje zadania już istniejące (powodując także konieczność wypracowania nowych kompetencji).

Jak to wynika z art. 5 TWE, Unia Europejska nie reguluje wszystkich sfer działania gmin. W zakresie kompetencji wspólnych z państwami członkowskimi musi się ona kierować zasadą subsydiarności i pozostawić wiele istotnych kwestii do regulacji prawodawców krajowych.

Tabela 1. Dyrektywy i zalecenia Unii Europejskiej

Układ Europejski
<p>Układ Europejski (Europe Agreement) z 16 grudnia 1991 r., ustanawiający stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, był umową międzynarodową, która wyznaczyła ramy instytucjonalno-prawne stosunków Polski z Unią Europejską. Wszedł w życie, po zakończeniu po obu stronach procedury ratyfikacyjnej, 1 lutego 1994 r. Wcześniej jednak, bo od 1 marca 1992 r., rozpoczęto realizację handlowej części tego układu, pod postacią tzw. Umowy Przejściowej (Interim Agreement). Układ został opublikowany w Załączniku do nr 11 Dziennika Ustaw RP, poz. 38 z 27 stycznia 1994 r., a także w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich - OJ L 348/93.</p> <p>W Preambule Układu odnajdujemy ważny zapis, że „końcowym celem Polski jest członkostwo we Wspólnotach, a Stowarzyszenie, zdaniem Umawiających się Stron, pomoże Polsce osiągnąć ten cel”. Artykuł 1 definiuje następujące cele Układu:</p> <ul style="list-style-type: none">• ustanowienie odpowiednich ram dla dialogu politycznego, który umożliwi rozwój bliskich stosunków politycznych między stronami,• popieranie rozwoju handlu i harmonijnych stosunków gospodarczych między stronami, w celu sprzyjania dynamicznemu rozwojowi gospodarczemu i dobrobytowi w Polsce,• stworzenie podstawy dla pomocy finansowej i technicznej Wspólnoty dla Polski,• stworzenie właściwych ram dla stopniowej integracji Polski ze Wspólnotą,• popieranie współpracy w dziedzinie kultury.

Ten układ stał się podstawą integracji Polski z UE i przyjęcia przez nasz kraj kolejnych praw obowiązujących w całej Unii Europejskiej.

Traktat Akcesyjny

Na mocy niniejszego Aktu nowe Państwa Członkowskie, w tym Polska przystąpiły do decyzji i umów przyjętych przez przedstawicieli rządów Państw Członkowskich zebranych w ramach Rady Wspólnoty. Nowe Państwa Członkowskie zobowiązały się przystąpić od dnia przystąpienia do wszystkich innych umów zawartych przez obecne Państwa Członkowskie i dotyczących funkcjonowania Unii lub związanych z jej działaniami.

Co oznacza, że Polska zobowiązała się do przestrzegania wszystkich norm prawnych i przyjętych strategii rozwojowych dla poszczególnych obszarów życia społeczno – gospodarczego, w tym polityki społecznej wyrażonej m.in. w Strategii Lizbońskiej przyjętej przez Unię Europejską w 2000 roku.

Strategia Lizbońska

Celem Strategii Lizbońskiej jest uczynienie z UE obszaru o dynamicznie rozwijającej się gospodarce, jednocześnie zachowującego wysoką spójność społeczną. Spójność społeczna rozumiana jest tutaj jako zdolność społeczeństwa do zapewnienia dobrobytu wszystkim swoim członkom oraz minimalizowania rozbieżności między nimi. Polega więc nie tylko na zwalczaniu wykluczenia społecznego i ubóstwa, ale przede wszystkim na tworzeniu solidarności w społeczeństwie, tak aby ograniczać zasięg występowania tego zjawiska. Strategia ta opiera się na trzech filarach: konkurencyjności, zatrudnieniu i spójności społecznej.

Założeniem europejskiego modelu społecznego Unii Europejskiej i Rady Europy jest:

- odpowiedzialność państwa za poziom i jakość życia wszystkich obywateli wyrażająca się m.in. w aktywnym przeciwdziałaniu rosnącemu ubóstwu i nadmiernemu rozwarstwieniu społecznemu,
- oparcie polityki społecznej na prawach społecznych i socjalnych, których katalog zawiera Zrewidowana Europejska Karta Społeczna - podstawowy dla Europejskiego Modelu Społecznego dokument Rady Europy, jak i Karta Podstawowych Praw Unii Europejskiej włączona w całości do projektu Traktatu Konstytucyjnego (w ostatecznej wersji do Traktatu Lizbońskiego), a następnie Traktatu Reformującego,
- wielosektorowość i wielopoziomowość polityki społecznej, w której ważną rolę do odegrania mają sektor obywatelski i rynkowy oraz władze regionalne i lokalne przy aktywnej postawie państwa realizującego interes wspólny i chroniącego najbardziej podatnych na wykluczenie społeczne,
- uznanie znaczenia mocnych i trwałych więzi rodzinnych i społecznych za jeden z istotnych czynników zapobiegających powstawaniu problemów społecznych i gospodarczych,
- uwzględnianie trendów demograficznych w planowaniu polityki społecznej, a szczególnie takich zjawisk jak: zmieniająca się struktura wiekowa społeczeństwa, zmiany wzorów życia rodzinnego oraz migracje.

Traktat Lizboński

13 grudnia 2007 r. podpisano w Lizbonie Traktat Lizboński, który ustanawia nowe ramy prawne i sposób zorganizowania Unii Europejskiej. Traktat został opracowany po to, aby Unia Europejska w XXI wieku lepiej odpowiadała na stojące przed nią wyzwania. Dzięki wprowadzanym w Traktacie zmianom Unia będzie bardziej demokratyczna, przejrzysta i skuteczna w działaniu. Traktat wzmacnia rolę Parlamentu Europejskiego i parlamentów krajowych, gwarantując obywatelom większą możliwość uczestnictwa w procesie decyzyjnym UE. Uproszczeniu i usprawnieniu ulegną metody pracy i zasady podejmowania decyzji w UE. Instytucje europejskie w istotnym zakresie zostaną zreformowane. Zwiększą się możliwości działania w dziedzinach o istotnym znaczeniu dla dzisiejszej Unii takich jak bezpieczeństwo energetyczne czy walka z terroryzmem. Traktat wprowadza ponadto istotne zmiany w tak ważnej sferze działalności, jak polityka zagraniczna, m.in. poprzez ustanowienie funkcji Wysokiego Przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych oraz powołanie Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych. Zmiany te przyczynią się do lepszego promowania interesów i wartości europejskich w świecie oraz umocnienia pozycji międzynarodowej UE. Traktat lizboński został ratyfikowany przez wszystkie 27 państw członkowskich i wszedł w życie 1 grudnia 2009 roku.

Tabela 2. Akty prawne i dokumenty strategiczno – planistyczne odnoszące się do rozwoju społeczno - gospodarczego – obecnie obowiązujące w Polsce

<p>Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2004 r. Nr 173, poz. 1807 z późn. zm.)</p>
<p>Ustawa reguluje podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zadania organów administracji publicznej w tym zakresie.</p> <p>Art.7 Państwo udziela przedsiębiorcom pomocy publicznej na zasadach i w formach określonych w odrębnych przepisach, z poszanowaniem zasad równości i konkurencji.</p> <p>Art. 8.1.Organy administracji publicznej wspierają rozwój przedsiębiorczości, tworząc korzystne warunki do podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej, w szczególności wspierają mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców.</p>
<p>Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2001, nr 142, poz.1591 z późn. zm.)</p>
<p>Konieczność posiadania aktualnej strategii rozwoju gminy podyktowana jest nie tylko względami praktycznymi „dobrego rządzenia”, ale również wynika z uregulowań prawnych, w tym w ustawie o samorządzie gminnym, która stanowi, iż do zadań gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, a art. 18 ustawy wśród kompetencji rady gminy wymienia „opracowanie programów gospodarczych”.</p>
<p>Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2009. Nr 89, poz. 712 z późn. zm.)</p>
<p>Ustawa określa zasady prowadzenia polityki rozwoju, podmioty prowadzące tę politykę oraz tryb współpracy między nimi.</p> <p>Art. 2.</p> <p>Przez politykę rozwoju rozumie się zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej.</p> <p>Ustawa ta obliguje samorzady do posiadania aktualnej strategii rozwoju, zaliczając strategie gmin i powiatów – obok strategii rozwoju kraju, strategii sektorowych oraz strategii wojewódzkich – do kluczowych dokumentów planistycznych, na podstawie których winna być prowadzona polityka rozwoju kraju.</p>
<p>Narodowa Strategia Integracji Społecznej</p>
<p>Celem prac nad Narodową Strategią Integracji Społecznej jest pomoc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej UE stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Konkretnie działania mają przyczynić się do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy, • rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy, • modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia, • wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy oraz konkretyzacja Strategii Lizbońskiej w obszarze integracji <p>Priorytety krajowe wyznaczające cele szczegółowe lokalnych strategii polityki społecznej opracowywanych na szczeblu samorządów lokalnych to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym, • Poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim, • Upowszechnienie kształcenia wyższego i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy, • Rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci, • Radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, • Ograniczenie tendencji do wzrostu różnic dochodowych, • Ograniczenie bezrobocia długookresowego, • Zmniejszenie bezrobocia młodzieży, • Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych, • Zwiększenie liczby uczestników w aktywnej polityce rynku pracy, • Upowszechnienie kształcenia ustawicznego, • Wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności, • Powszechne ubezpieczenie zdrowotne,

- Kobiety i dzieci objęte programami zdrowia publicznego,
- Wzrost dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością,
- Dostęp do pracowników socjalnych,
- Rozwój pomocy środowiskowej – zwiększenie liczby osób objętych usługami pomocy środowiskowej,
- Zaangażowanie obywateli w działalność społeczną,
- Realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne,
- Dostęp do informacji obywatelskiej i poradnictwa obywatelskiego.

Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego

Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego stanowi zintegrowane ramy, które umożliwią Unii Europejskiej i państwom członkowskim określenie potrzeb i dostosowanie ich do dostępnych zasobów poprzez koordynację odpowiednich działań politycznych, zapewniając w ten sposób regionowi Morza Bałtyckiego możliwość korzystania ze zrównoważonego środowiska i optymalny rozwój gospodarczo – społeczny.

Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego obejmuje makroregion, w którego skład wchodzi 8 państw członkowskich Unii Europejskiej: Dania, Estonia, Litwa, Łotwa, Finlandia, Niemcy, Polska, Szwecja.

Cele:

Ocalenie Morza.

Cele cząstkowe:

Czystość wód w morzu; Bogata i zdrowa dzika fauna i flora; Ekologiczny i bezpieczny transport morski; Poprawa współpracy.

Rozwój połączeń w regionie.

Cele cząstkowe:

Dobre warunki transportowe; Wiarygodne rynki energii; Łączenie ludzi w regionie; Poprawa współpracy w obszarze zwalczania przestępczości i nielegalnego handlu transgranicznego;

Zwiększenie dobrobytu.

Cele cząstkowe:

SUE RMB jako ważny instrument pogłębiania i realizacji jednolitego rynku; Wkład EUSBSR we wdrażanie Strategii „Europa 2020”; Poprawa konkurencyjności regionu Morza Bałtyckiego na rynku globalnym; Przystosowanie się do zmiany klimatu, zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem.

Programowanie perspektywy finansowej 2014–2020 Umowa Partnerstwa

Umowa Partnerstwa jest dokumentem określającym kierunki interwencji w latach 2014-2020 trzech polityk unijnych w Polsce – Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej Wspólnej Polityki Rybołówstwa.

Dokumenty te wraz z UP tworzą spójny system dokumentów strategicznych i programowych na nową perspektywę finansową. UP określa z jednej strony kontekst strategiczny w wymiarze tematycznym i terytorialnym, z drugiej zaś wskazuje oczekiwane rezultaty oraz obowiązujące ramy finansowe i wdrożeniowe. UP stanowi punkt odniesienia o określania szczegółowej zawartości programów operacyjnych. Programy operacyjne precyzują specyficzne obszary wsparcia i instrumenty realizacji, z poszanowaniem zapisów UP. Wynegocjowana z Komisją Europejską (KE) UP oraz programy operacyjne stanowią podstawę do realizacji nowej perspektywy finansowej w Polsce.

Dokumenty te wraz z UP tworzą spójny system dokumentów strategicznych i programowych na nową perspektywę finansową. UP określa z jednej strony kontekst strategiczny w wymiarze tematycznym i terytorialnym, z drugiej zaś wskazuje oczekiwane rezultaty oraz obowiązujące ramy finansowe i wdrożeniowe. UP stanowi punkt odniesienia do określania szczegółowej zawartości programów operacyjnych. Programy operacyjne precyzują specyficzne obszary

wsparcia i instrumenty realizacji, z poszanowaniem zapisów UP. Wynegocjowana z Komisją Europejską (KE) UP oraz programy operacyjne stanowią podstawę do realizacji nowej perspektywy finansowej w Polsce.

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (ŚSRK) jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w znowelizowanej ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.) oraz w przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski.

W związku z koniecznością dostosowania Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015, przyjętej 29 listopada 2006 r., do nowych uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz do wyzwań wewnętrznych i zewnętrznych, a także wymogów wprowadzanego systemu zarządzania polityką rozwoju, podjęto decyzję o jej aktualizacji oraz o wydłużeniu horyzontu czasowego do 2020 roku. a nie tylko na alokację środków bezpośrednio w dziedzinie, w których występują największe deficyty. Tym samym ŚSRK nie rozwija wszystkich obszarów istotnych z samego faktu funkcjonowania państwa, lecz koncentruje się głównie na

tych, w których powinny zostać podjęte działania wzmacniające i przyspieszające procesy rozwojowe (w tym niezbędne zmiany strukturalne) w ciągu najbliższych dziesięciu lat.

GŁÓWNE OBSZARY INTERWENCJI, CELE I PRIORYTETY ROZWOJOWE ŚSRK:

Obszar strategiczny I. Sprawne i efektywne państwo

Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem

Cel I.2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe

Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela

Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka

Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej

Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki

Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki

Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego

Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych

Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko

Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu

Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna

Cel III.1. Integracja społeczna

Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych

Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2010-2020

Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR) ¹

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR) wyznacza cele polityki regionalnej wobec poszczególnych terytoriów w kraju, w tym w szczególności obszarów miejskich i wiejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu. Dokument ten określa także sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju.

Wizja rozwoju regionalnego: W 2020 roku polskie regiony mają stanowić lepsze miejsce do życia dzięki zwiększeniu poziomu i jakości życia oraz przez stworzenie takich ram gospodarczo-społecznych i instytucjonalnych, które zwiększają szanse rozwojowe we wszystkich regionach oraz realizacji aspiracji i możliwości zamieszkujących je jednostek i wspólnot lokalnych.

Celem strategicznym polityki regionalnej - będącym jednym z kluczowych elementów osiągania celów rozwoju kraju - jest wzrost, zatrudnienie i spójność w horyzoncie długookresowym. Jego realizacja wymaga efektywnego wykorzystywania właściwych dla poszczególnych regionów lub terytoriów potencjałów rozwojowych oraz wzmocnienia przewag konkurencyjnych przy jednoczesnym usuwaniu barier rozwojowych.

Cel strategiczny obejmuje trzy cele szczegółowe:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów (konkurencyjność),
2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych (spójność),

Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie (sprawność).

Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPPZK)² - dokument planistyczny określający przyrodnicze, kulturowe, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania oraz cele polityki przestrzennej Polski. Dokument stanowi podstawę dla programowania ponadlokalnych przedsięwzięć publicznych, wpływających na przestrzenne zagospodarowanie kraju.

W dokumencie przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat,

¹ Źródło: www.mrr.gov.pl – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, Warszawa, 13 lipca 2010 r.

² Źródło: <http://monitorpolski.gov.pl/mp/2012/252>, Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

określono cele i kierunki polityki zagospodarowania kraju służące jej urzeczywistnieniu oraz wskazano zasady oraz mechanizmy koordynacji i wdrażania publicznych polityk rozwojowych mających istotny wpływ terytorialny. Cele polityki przestrzennego zagospodarowania kraj:

Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich⁶⁶ Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów

Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej

Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski

Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa

Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego

Wyciąg

Podstawową rolą systemu prowadzenia polityki przestrzennej jest zapewnienie skutecznego i efektywnego urzeczywistnienia priorytetów formułowanych w KPZK 2030 oraz dokumentach planistycznych różnego szczebla. Dla właściwej realizacji tych zadań niezbędny jest stabilny i przejrzysty system prawny oraz dostosowany do zadań system instytucjonalny, który zapewni współdziałanie i koordynację działań różnych podmiotów i szczebli biorących udział w realizacji polityki przestrzennej kraju.

System realizacji KPZK 2030 uwzględnia: aktualny stan prawny dotyczący planowania i zagospodarowania przestrzennego, zasady prowadzenia polityki rozwoju, propozycje założeń nowelizacji ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i powiązanych aktów prawnych. KPZK 2030 zawiera w dużej mierze elementy postulatyczne wobec systemu planowania przestrzennego i szeroko rozumianego gospodarowania przestrzenią. Dokument proponuje dokonanie zasadniczego przeorganizowania systemu, w tym wprowadzenie nowych rozwiązań prawnych i instytucjonalnych. W ten sposób zostaną stworzone w Polsce warunki budowy spójnego, zintegrowanego i hierarchicznego układu planowania i gospodarowania przestrzenią. Zintegrowany system będzie pozytywnie oddziaływał na realizację celów społeczno-gospodarczych wyznaczonych w odniesieniu do przestrzeni. Sprawny system musi zapewniać realizację ponadlokalnych celów publicznych. Wiąże się to z koniecznością zapewnienia warunków dla łączenia celów realizacji polityki przestrzennej z działaniami na poziomie regionalnym. Temu celowi służy propozycja silniejszego powiązania planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego, tj. strategii rozwoju i studiów uwarunkowań oraz dokumentów realizacyjnych, tj. programów operacyjnych oraz planów zagospodarowania przestrzennego.

1.2. UWARUNKOWANIA PRAWNO-POLITYCZNE MIKROOTOCZENIA

Informacje zebrane w tabelach przedstawiają wybrane zapisy w dokumentach określających kierunki i cele rozwoju województwa zachodniopomorskiego oraz powiatu białogardzkiego, jako determinanty planowania strategicznego w gminie Białogard.

Tabela 3. Dokumenty strategiczno – planistyczne obowiązujące w województwie zachodniopomorskim i powiecie białogardzkim

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Koszalińsko-Kołobrzesko-Białogardzkiego Obszaru Funkcjonalnego
Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych wyznacza cele rozwoju gospodarczego i infrastrukturalnego, wypracowane wspólnie przez samorządy terytorialne tworzące Koszalińsko-Kołobrzesko-Białogardzki Obszar Funkcjonalny. Do najważniejszych celów Strategii ZIT KKBOF w ramach realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego należy: <ul style="list-style-type: none">• wzmocnienie infrastruktury drogowej i usprawnienie połączeń drogowych,• stworzenie sprawnej i zintegrowanej komunikacji publicznej,• wymiana taboru transportu publicznego,• budowa multimodalnych centrów przesiadkowych wraz z centrum usług informatycznych

i komunikacyjnych,

- **rozbudowa dostępnych terenów inwestycyjnych, umożliwiających łatwe rozpoczęcie działalności lub jej rozwinięcie podmiotom z sektora MŚP,**
- **rozwój innowacyjnych przedsiębiorstw,**
- **tworzenie nowych miejsc w przedszkolach,**
- **wspieranie szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i zawodowego.**

Wyznaczone w Strategii ZIT KKBOF cele rozwoju planuje się osiągnąć poprzez zaangażowanie mieszkańców, reprezentujących ich organizacji społecznych oraz przedsiębiorstw aktywnie działających na obszarze 19 gmin partnerskich: Miasto Koszalin, Miasto Kołobrzeg, Miasto Białogard oraz miast i gmin: Będzino, Białogard, Biesiekierz, Bobolice, Dygowo, Gościno, Karlino, Kołobrzeg, Manowo, Mielno, Polanów, Sianów, Siemyśl, Świeszyno, Tychowo, Ustronie Morskie.

Lista projektów realizowanych w ramach Strategii ZIT KKBOF nie obejmuje inwestycji, które mogłyby być realizowane na terenie Gminy Białogard.

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020

Uwzględniając nową sytuację w otoczeniu, wzrost możliwości rozwojowych i oczekiwań mieszkańców regionu, sformułowano następującą misję dla województwa zachodniopomorskiego:

Stworzenie warunków do stabilnego i zrównoważonego rozwoju województwa zachodniopomorskiego opartego na konkurencyjnej gospodarce i przedsiębiorczości mieszkańców oraz aktywności społecznej przy optymalnym wykorzystaniu istniejących zasobów.

Misja ta znajduje swoje potwierdzenie w następujących zaprojektowanych do roku 2020 celach:

Realizacja celu numer 1. „Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania” wspierana przez przedstawione w macierzy cele kierunkowe.

- 1.1. Wzrost innowacyjności gospodarki
- 1.2. Rozwój i promocja produktów turystycznych regionu
- 1.3. Wspieranie współpracy i rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości
- 1.4. Wspieranie wzrostu eksportu
- 1.5. Zrównoważony rozwój gospodarki morskiej
- 1.6. Restrukturyzacja i wspieranie prorynkowych form produkcji rolnej i rybołówstwa

Realizacja celu numer 2. „Wzmacnianie mechanizmów rynkowych i otoczenia gospodarczego” wspierana przez przedstawione w macierzy cele kierunkowe:

- 2.1. Podnoszenie bezpieczeństwa obrotu gospodarczego
- 2.2. Popieranie rozwoju lokalnych produktów i usług
- 2.3. Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej regionu
- 2.4. Wspieranie rozwoju instytucjonalnego, finansowego i usługowego otoczenia biznesu

Realizacja celu numer 3. „Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu” wspierana przez przedstawione w macierzy cele kierunkowe:

- 3.1. Wzmocnienie roli Szczecina – stolicy regionu oraz Koszalina – krajowego ośrodka równoważenia rozwoju
- 3.2. Wspieranie rozwoju struktur funkcjonalno-przestrzennych
- 3.3. Aktywizacja regionalnych ośrodków rozwoju liczących od 20 do 100 tys. mieszkańców
- 3.4. Rozwój małych miast (do 20 tys. mieszkańców), rewitalizacja i rozwój obszarów wiejskich
- 3.5. Stworzenie efektywnego, dostępnego i zintegrowanego systemu transportowego
- 3.6. Wspieranie rozwoju budownictwa mieszkaniowego i rynku mieszkaniowego

Realizacja celu numer 4. „Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami” – wspierana przez przedstawione w macierzy cele kierunkowe:

- 4.1. Usuwanie skutków i przeciwdziałanie degradacji środowiska
- 4.2. Zachowanie, ochrona i odtwarzanie walorów i zasobów środowiska naturalnego
- 4.3. Racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi regionu, efektywne wykorzystanie zasobów i odnawialnych źródeł energii
- 4.4. Rewitalizacja obszarów zurbanizowanych

Realizacja celu numer 5. „Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności” wspierana przez przedstawione w macierzy cele kierunkowe:

- 5.1. Rozwój infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich
- 5.2. Kształtowanie postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych i proekologicznych
- 5.3. Budowanie społeczeństwa uczącego się
- 5.4. Wzmacnianie środowiskowej roli systemu edukacyjnego i europejskiej współpracy w edukacji
- 5.5. Budowanie społeczeństwa informacyjnego
- 5.6. Poprawa przestrzennej i zawodowej struktury rynku pracy, wzrost mobilności zawodowej ludności
- 5.7. Podnoszenie jakości kształcenia oraz dostępności i jakości programów edukacyjnych
- 5.8. Współpraca międzynarodowa, transgraniczna i regionalna

Realizacja celu numer 6. „Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu” wspierana przez przedstawione w macierzy cele kierunkowe:

- 6.1. Wzmacnianie tożsamości społeczności lokalnych
- 6.2. Wspieranie rozwoju demokracji lokalnej i społeczeństwa obywatelskiego
- 6.3. Wzmacnianie więzi i warunków funkcjonowania rodziny
- 6.4. Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego – zwiększenie poczucia bezpieczeństwa ludności
- 6.5. Opieka i wspieranie aktywności osób w wieku poprodukcyjnym
- 6.6. Rozwój sportu i rekreacji, promocja zdrowego stylu życia
- 6.7. Stworzenie spójnego systemu realizacji zadań ochrony zdrowia i bezpieczeństwa zdrowotnego
- 6.8. Wspieranie działań aktywizujących rynek pracy
- 6.9. Przeciwdziałanie procesom marginalizacji społecznej
- 6.10. Stworzenie systemu realizacji zadań polityki socjalnej

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030

Polityka zagospodarowania przestrzennego stanowi o tym, że województwo zachodniopomorskie ma być regionem wykorzystującym szanse rozwojowe wynikające z jego korzystnego położenia geograficznego, zasobów przyrodniczych i jego potencjału demograficznego, społecznego i gospodarczego, szerokich komunikacyjnych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych oraz możliwości dynamizacji głównych ośrodków i obszarów wzrostu. Spośród licznych scenariuszy ilustrujących realizację tę zasady za docelowy i pożądany przyjmuje się scenariusz, który zakłada utrzymanie sprzyjających warunków rozwoju społeczno – gospodarczego województwa oraz sprzyjającej koniunktury rozwojowej w kraju i Europie. Ich skutkiem będzie m.in. możliwość wdrażania i finansowania planowanych inwestycji i działań z dziedziny polityki regionalnej i zagospodarowania przestrzennego. Wszelkie zjawiska kryzysowe, procesy utrudniające lub opóźniające realizację przedsięwzięć wskazanych w planie, są elementami scenariusza niepożądanego i mogą w różnym stopniu wpływać na kształt wizji rozwoju województwa.

Wizja województwa w planowaniu przestrzennym zagłada jej realizację poprzez następujące cele:

- Pogłębienie integracji województwa zachodniopomorskiego z przestrzenią krajową, europejską i Regionem Morza Bałtyckiego, sprzyjającą podniesieniu konkurencyjności województwa
- Chronienie środowiska i jego walorów oraz prowadzenie racjonalnej gospodarki zasobami przyrody, kopalin i wód, gleb i lasów.
- Chronienie zasobów dziedzictwa kulturowego, zabytki, dobra kultury współczesnej i krajobraz.
- Wpływanie na kształtowanie w województwie policentrycznej sieci osadniczej z biegunami wzrostu w Szczecinie i Koszalinie, wzmacniać powiązania między tymi miastami.
- Rozwijanie i wzmacnianie funkcji metropolitalnych Szczecina, dążąc do nadania im wymiaru ponadregionalnego i transgranicznego.
- Rozwijanie infrastruktury społecznej, zaspakajając potrzeby zwłaszcza w dziedzinie mieszkalnictwa, ochrony zdrowia i edukacji.
- Wzmacnianie potencjału akademickiego i naukowego województwa.
- Stymulowanie rozwoju gospodarczego z wykorzystaniem istniejącego potencjału gospodarczego, kadr i zasobów naturalnych, wspieranie sektora gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności.
- Rozwijanie systemu transportowego zintegrowanego z systemem krajowym i europejskim, zapewniającym spójność wewnętrzną województwa.

- Rozwijanie systemu infrastruktury technicznej, zapewniającej odpowiedni standard życia i ochronę środowiska.
- Wspieranie przekształcenia na obszarach wiejskich w kierunku rozwoju pozarolniczej aktywności ekonomicznej jej mieszkańców i przekształcenie popegerowskiego systemu osadniczego.
- Likwidowanie problemów rozwojowych na obszarach stagnacyjnych, kreowanie nowych obszarów wzrostu.

Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Zachodniopomorskiego wytycza kierunek innowacyjnego rozwoju województwa w oparciu o istotne procesy, które należałoby uruchomić i wspierać przy współudziale podmiotów gospodarczych, instytucji badawczo-rozwojowych, instytucji otoczenia biznesu oraz władz samorządowych wokół 3 kluczowych wyzwań w perspektywie 2011-2020r. Działania skoncentrowane na procesach pobudzania aktywności poszczególnych środowisk w procesach tworzenia, absorpcji i dyfuzji innowacji wokół endogenicznego potencjału wzrostu oraz specjalizacji regionalnych, umożliwią osiągnięcie wartości dodanej w gospodarce województwa zachodniopomorskiego w najbliższych 10 latach, a w konsekwencji zrealizowanie głównych założeń wizji sformułowanej w Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 r.

Cele strategiczne:

Wzrost świadomości i kompetencji innowacyjnych społeczeństwa oraz przedsiębiorstw.

Cele operacyjne:

Pobudzanie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych w społeczeństwie.
Zwiększanie kompetencji pracowników i kadr menedżerskich w zakresie innowacji.
Poprawa salda migracji kadr gospodarki opartej na wiedzy.

Rozwój specjalizacji regionalnych w oparciu o endogeniczny potencjał województwa.

Cele operacyjne:

Identyfikacja specjalizacji regionalnych o największym potencjale wzrostu.
Kreowanie współpracy, kompetencji oraz infrastruktury wokół zidentyfikowanych obszarów specjalizacji regionalnych.

Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji.

Cele operacyjne:

Wzmacnianie instytucji zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii.
Wzmacnianie instytucji badawczo-rozwojowych i współpracy zespołów badawczych.
Realizacja projektów pilotażowych służących absorpcji innowacji.
Rozwój współpracy w ramach klastrów i innych powiązań kooperacyjnych.
Wykorzystanie inwestycji zewnętrznych jako nośnika innowacji do regionu

Strategia Województwa Zachodniopomorskiego w zakresie Polityki Społecznej

Misją polityki społecznej w województwie zachodniopomorskim jest podnoszenie jakości życia wśród mieszkańców regionu szczególnie tych, którzy ze względu na trudną sytuację życiową nie są w stanie samodzielnie zaspokoić podstawowych potrzeb bytowych, a przez to nie mogą uczestniczyć lub mają ograniczony udział w życiu rodzinnym, zawodowym i społecznym.

Obszar problemowy: DŁUGOTRWAŁE BEZROBOCIE.

I. Cel strategiczny: Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia.

Cel operacyjny 1: Aktywizacja osób długotrwanie bezrobotnych.

Cel operacyjny 2: Promocja na rzecz zatrudnienia osób długotrwanie bezrobotnych.

Cel operacyjny 3: Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności osób długotrwanie bezrobotnych.

Cel operacyjny 4: Przeciwdziałanie „dziedziczeniu” długotrwałego bezrobocia przez mieszkańców województwa.

Obszar problemowy: KRYZYS RODZINY

II. Cel strategiczny: Pomoc rodzinom w prawidłowym wypełnianiu ról społecznych.

Cel operacyjny 1: Tworzenie lokalnego systemu wsparcia dla rodzin.

Cel operacyjny 2: Pomoc dla rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych.

Cel operacyjny 3: Poprawa jakości i dostępu do usług socjalnych.

Obszar problemowy: MARGINALIZACJA GRUP SPOŁECZNYCH

III. Cel strategiczny: Przeciwdziałanie i łagodzenie negatywnych skutków marginalizacji grup społecznych

Cel operacyjny 1: Rozbudowa zaplecza instytucjonalnego i poza-instytucjonalnego na rzecz rozwiązywania problemów

społecznych.

Cel operacyjny 2: Aktywizacja mieszkańców województwa zagrożonych marginalizacją społeczną, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet.

Cel operacyjny 3: Edukacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych marginalizacją społeczną, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet.

Obszar problemowy: UZALEŻNIENIA

IV. Cel strategiczny: Zmniejszenie spożycia alkoholu i używania środków psychoaktywnych oraz ograniczanie ich negatywnych skutków wśród mieszkańców województwa.

Cel operacyjny 1: Edukacja społeczna i działalność wychowawcza.

Cel operacyjny 2: Lecznictwo odwykowe oraz rehabilitacja osób uzależnionych.

Cel operacyjny 3: Przeciwdziałanie negatywnym następstwom używania środków psychoaktywnych.

Obszar problemowy: OGRANICZONY DOSTĘP OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH DO ŻYCIA ZAWODOWEGO I SPOŁECZNEGO

V. Cel strategiczny: Tworzenie warunków równego dostępu osób niepełnosprawnych do życia zawodowego i społecznego.

Cel operacyjny 1: Integracja społeczna osób niepełnosprawnych, we wszystkich grupach wiekowych

Cel operacyjny 2: Integracja zawodowa osób niepełnosprawnych.

Obszar problemowy: STARZENIE SIĘ SPOŁECZEŃSTWA

VI. Cel strategiczny: Podniesienie bezpieczeństwa społecznego i socjalnego wśród osób starszych.

Cel operacyjny 1: Poprawa bezpieczeństwa socjalnego wśród ludzi starszych.

Cel operacyjny 2: Aktywizacja społeczna osób starszych.

Cel operacyjny 3: Wzmocnienie roli i miejsca osób starszych w środowiskach lokalnych

Strategia Rozwoju Powiatu Białogardzkiego na lata 2016 -2025

Powiat białogardzki przyjął do roku 2025 następującą misję:

Wykorzystanie walorów środowiska naturalnego dla zrównoważonego rozwoju Powiatu, w tym rozwoju turystyki. Wzmocnienie przedsiębiorczości mieszkańców dla zwiększenia wzrostu gospodarczego.

Pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców dla wzmocnienia ich partycypacji w odpowiedzialności za rozwój powiatu.

CELE STRATEGICZNE DLA POWIATU BIAŁOGARDZKIEGO.

Cel strategiczny 1. Aktywizacja rozwoju gospodarczego w powiecie

Cel strategiczny 2. Rozwój zatrudnienia i zamożności mieszkańców powiatu

Cel strategiczny 3. Poprawa warunków do rozwoju turystyki oraz promocji powiatu białogardzkiego

Cel strategiczny 4. Poprawa jakości infrastruktury technicznej i wzrost wykorzystania energii przyjaznej środowisku

Cel strategiczny 5. Dostosowanie opieki zdrowotnej do dynamiki długookresowych trendów demograficznych i epidemiologicznych

Cel strategiczny 6. Poprawa efektywności funkcjonowania systemu ochrony zdrowia.

Cel strategiczny 7. Promocja zdrowia i kształtowanie prozdrowotnych postaw mieszkańców powiatu białogardzkiego oraz zmniejszenie nierówności w zdrowiu

Cel strategiczny 8. Podnoszenie jakości kształcenia

Cel strategiczny 9. Wyrównywanie szans edukacyjnych

Cel strategiczny 10. Oferta edukacyjna dostosowana do współczesnego rynku pracy

Cel strategiczny 11. Środki finansowe z Unii Europejskiej podstawą unowocześnień kształcenia ustawicznego oraz rozwoju szkolnictwa zawodowego powiatu białogardzkiego

Cel strategiczny 12. Rozwój sfery kultury i dziedzictwa kulturowego

Cel strategiczny 13. Wykorzystanie warunków do uprawiania sportu i rekreacji na terenie powiatu białogardzkiego

Cel strategiczny 14. Poprawa bezpieczeństwa na terenie powiatu białogardzkiego

Cel strategiczny 15. Ukierunkowanie działań pomocy społecznej i wsparcia rodziny na rzecz gospodarczej i społecznej samodzielności osób z niej korzystających
Cel strategiczny 16. Wzmocnienie systemu wspierania rodzin i osób w trudnych sytuacjach, form wzajemnej pomocy oraz rozwój społeczeństwa obywatelskiego poprzez partnerstwo lokalne.

Tabela 4. Miejscowe akty prawne dotyczące rozwoju społeczno – gospodarczego obowiązujące w gminie Białogard

STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO z dnia 29 maja 2015 r.	
GLÓWNE CELE POLITYKI PRZESTRZENNEJ	
Przyjmuje się jako wiodące, określające politykę rozwoju gminy następujące cele:	
1. Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego stanowiącego największe bogactwo gminy i udostępnianie go dla potrzeb społeczeństwa w sposób racjonalny, zapewniający:	
<ul style="list-style-type: none">• zachowanie wartości lokalnych• poprawę stanu wszystkich elementów środowiska• wzbogacenie ekosystemu• stymulowanie procesu samoodtwarzania.	
2. Celem społecznym jest zapewnienie mieszkańcom gminy właściwych warunków bytowania - tworzenie sprzyjającego środowiska zamieszkania, pracy i wypoczynku z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych poprzez:	
sukcesywne ograniczanie i likwidowanie istniejących zagrożeń dla środowiska przyrodniczego i ludzi,	
<ul style="list-style-type: none">• tworzenie warunków i zachęt do realizacji budownictwa mieszkalnego - w tym modernizacji zabudowy z podnoszeniem standardu wyposażenia,• rozwój wszystkich elementów infrastruktury technicznej - szczególnie w miejscowościach o większej liczbie gospodarstw domowych,• tworzenie warunków do rozwoju usług,• tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy,• realizację obiektów i terenów rekreacyjnych, sportowych,• zachowanie ładu przestrzennego,• ochronę dziedzictwa kulturowego	
3. Celem gospodarczym jest:	
<ul style="list-style-type: none">• restrukturyzacja, odbudowa i rozwój potencjału produkcyjnego rolnictwa,• rozwój przemysłu rolno - spożywczego i drzewnego,• promocja i tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju turystyki (agroturystyki),• tworzenie korzystnych warunków dla powstawania małych i średnich przedsiębiorstw,• rozwój energetyki wiatrowej - uzyskiwania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w trosce• środowisko naturalne.	
GLÓWNE FUNKCJE GMINY	
Zakłada się rozwój następujących funkcji:	
<ul style="list-style-type: none">• Rolnictwo jako funkcja podstawowa, wykorzystująca walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej z ukierunkowaniem na zwiększenie produkcji surowców dla przetwórstwa spożywczego (lokalnego i spoza gminy),• Przetwórstwo płodów rolnych wykorzystujące zasoby surowcowe rejonu,• Leśnictwo wraz z przemysłem przetwórstwa drzewnego,• Wydobywanie surowców naturalnych,• Turystyka i rekreacja - jako funkcja uzupełniająca, służąca głównie mieszkańcom gminy i okolic, a także społeczności regionalnej,• Nie wyklucza się rozwoju innych sektorów produkcji, a zwłaszcza wykorzystujących zasoby lokalne jak również warunków klimatycznych.	
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Białogard na lata 2016-2025	
Misja samorządu w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy- Białogard na lata 2016-2025, jest następująca:	
Białogard gminą wspierającą swoich mieszkańców w rozwoju oraz skutecznie przeciwdziałającą zjawisku marginalizacji i wykluczeniu społecznego	
Cele strategiczne i operacyjne:	
Rynek pracy – bezrobocie:	
1. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych do 25 roku życia, długotrwale bezrobotnych, kobiet.	
2. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.	
3. Tworzenie nowych miejsc pracy.	

Pomoc społeczna:

1. Podniesienie standardu życia osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.
2. Przeciwdziałanie i profilaktyka rozwiązywania problemów alkoholowych.
3. Zwiększenie wiedzy w zakresie instytucji pomocowych.
4. Rozwój usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych oraz przewlekle chorych.
5. Ułatwienie funkcjonowanie w środowisku lokalnym osób starszych.

Integracja społeczna:

1. Zwiększenie aktywności mieszkańców i zaangażowania w życie gminy.
2. Zwiększenie współpracy partnerskiej między instytucjami lokalnymi.
3. Podniesienie świadomości opiekuńczo-wychowawczej.
4. Zapobieganie niedostosowaniu społecznemu.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Białogard 2015 rok

Plan gospodarki niskoemisyjnej Gminy Białogard ma na celu przeprowadzenie analizy możliwych do realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych i nieinwestycyjnych, których wdrożenie będzie skutkowało zmianą dotychczasowej struktury stosowanych nośników energetycznych, a przy tym zmniejszeniem finalnego zużycia energii na terenie gminy. Konsekwencją planowanych działań będzie stopniowe zmniejszanie emisji gazów cieplarnianych (CO₂) do atmosfery.

Głównymi celami prowadzenia gospodarki niskoemisyjnej określonymi w dokumencie są:

- redukcja emisji gazów cieplarnianych związana ze spalaniem paliw na terenie Gminy Białogard,
- zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych,
- redukcja poziomu zużytej energii finalnej na terenie Gminy Białogard,
- poprawa jakości powietrza atmosferycznego poprzez redukcję zanieczyszczeń.

Powyższe cele zostaną osiągnięte głównie dzięki realizacji następujących celów operacyjnych:

- obniżenie poziomu energochłonności w poszczególnych sektorach odbiorców energii,
- optymalizacja działań związanych z produkcją i wykorzystaniem energii,
- utrzymanie tendencji wzrostowej wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych,
- rozwój planowania energetycznego w Gminie Białogard,
- rozwój systemu zarządzania energią i środowiskiem,
- podniesienie poziomu świadomości społeczeństwa z zakresu ochrony środowiska,
- aktywizacja lokalnej społeczności oraz poszczególnych uczestników lokalnego rynku energii w działania ograniczające emisję gazów cieplarnianych

Program postępowania naprawczego dla Gminy Białogard 2015 - 2017

Potrzeba przygotowania programu postępowania naprawczego dla Gminy Białogard wynikała głównie z wejścia w życie z dniem 1 stycznia 2014 r. nowych obostrzeń w zakresie dyscypliny finansów publicznych, które wynikają z przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych oraz ustawy z dnia 8 listopada 2013 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw. Wraz z celem ustawowym, poprawa struktury budżetu ma za zadanie wypełnić inne postulaty, do których należy zaliczyć:

1. racjonalizację wydatków i zadłużenia jednostki;
2. poprawę dyscypliny finansów publicznych;
3. identyfikację ryzyka finansowego grożącego jednostce;
4. przedstawienie skutków działań długofalowych (oszczędności lub kosztów);
5. stabilizację polityki finansowej jednostki.

Docelowy układ struktury finansów ma Gminie Białogard umożliwić spłatę istniejących zobowiązań z zachowaniem marginesu bezpieczeństwa pozwalającego spełnić wymagania ustawy o finansach publicznych. Jednocześnie, oprócz bezpośrednich celów i zadań wynikających z niniejszego dokumentu, możliwe jest osiągnięcie dodatkowych efektów, które przejawiają się właśnie we wzmocnieniu odpowiedzialności za stan finansów Gminy. Wśród dodatkowych korzyści oraz zachęt można wymienić:

1. wzmocnienie planowania strategicznego;
2. mobilizację do poszukiwania alternatywnych sposobów finansowania przedsięwzięć;
3. określanie możliwości inwestycyjnych;
4. dążenie do optymalizacji poszczególnych kategorii wydatków;
5. przeprowadzenie przekształceń i restrukturyzacji w jednostkach organizacyjnych Gminy.

PLAN PRZEDSIĘWZIĘĆ NAPRAWCZYCH

Przedsięwzięcie 1. Zmniejszenie wysokości wynagrodzeń Kierownictwa Urzędu

Przedsięwzięcie 2. Zmniejszenie diet dla radnych oraz zamrożenie ich wysokości w kolejnych latach

- Przedsięwzięcie 3. Zamrożenie wynagrodzeń pracowników samorządowych
- Przedsięwzięcie 4. Ograniczenie wydatków związanych z opłatami za służbowe telefony komórkowe
- Przedsięwzięcie 5. Obniżenie składki na rzecz Stowarzyszenia Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych w Białogardzie
- Przedsięwzięcie 6. Zmniejszenie dopłat do wody i ścieków
- Przedsięwzięcie 7. Ograniczenie wydatków na funkcjonowanie Straży Gminnej
- Przedsięwzięcie 8. Zaostrzenie polityki kadrowej w szkołach
- Przedsięwzięcie 9. Zmiana sposobu organizacji dowozu uczniów do szkół
- Przedsięwzięcie 10. Zamrożenie dotacji podmiotowej dla samorządowej instytucji kultury
- Przedsięwzięcie 11. Zamrożenie wysokości dotacji celowej przekazywanej dla organizacji pozarządowych
- Przedsięwzięcie 12. Zbiorowy zakup energii elektrycznej
- Przedsięwzięcie 13. Zakup materiałów biurowych wg wspólnej procedury zamówień publicznych

2. RAPORT O STANIE SPOŁECZNO – GOSPODARCZYM GMINY BIAŁOGARD

2.1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE, POWIERZCHNIA, PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY GMINY BIAŁOGARD

Wiejska gmina Białogard położona jest w północno-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego, w środkowej części powiatu białogardzkiego. Gmina położona jest przy dwóch ważnych szlakach komunikacyjnych – drodze krajowej nr 6 relacji Szczecin – Gdańsk i drodze wojewódzkiej nr 163 Kołobrzeg – Wałcz.

Obszar gminy otacza tereny miasta powiatowego Białogard, ważnego węzła komunikacji drogowej i kolejowej, największego w regionie ośrodka administracyjno - usługowego i przemysłowego. Od południa graniczy z gminami: Tychowo, Połczyn Zdrój i Rąbino, zaś od zachodu z gminą Sławoborze. Od strony północnej gmina graniczy z gminami: Karlino i Biesiekierz, od strony wschodniej z gminą Świeszyno.

Gmina Białogard jest jedną z czterech podstawowych jednostek administracyjnych w powiecie białogardzkim, a tym samym jedyną gminą wiejską w powiecie oraz jedną z 114 gmin województwa zachodniopomorskiego.

Powierzchnia gminy wynosi 328 km², zajmując tym samym ok. 1,4% obszaru województwa zachodniopomorskiego oraz ok. 38,8% powiatu białogardzkiego.

Gmina położona jest na Równinie Białogardzkiej. Przez gminę przepływają rzeki: Parsęta, wpadająca do niej Radew (wyznaczająca część północnej granicy gminy) oraz mniejszy dopływ Parsęty, Liśnica, przez które prowadzi szlak kajakowy. Najwyższy punkt gminy to wzniesienie Iwki niedaleko Rychówka o wysokości 114,87 m n.p.m., natomiast najniższy punkt o wysokości 11,3 m n.p.m. leży u ujścia rzeki Radwi do Parsęty.

Gmina Białogard swym obszarem obejmuje 33 sołectwa oraz 53 miejscowości. Tylko jedna miejscowość w gminie należy do dużych pod względem ilości zamieszkujących osób – Stanomino liczące ponad 700 mieszkańców, natomiast pozostałe miejscowości liczą poniżej 400 mieszkańców.

Rysunek 3. Położenie gminy Białogard na terenie województwa zachodniopomorskiego

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Podzia%C5%82_administracyjny_wojew%C3%B3dztwa_zachodniopomorskiego

2.2. RYS HISTORYCZNY³

Tereny położonej w dorzeczu Parsęty i Radwi gminy Białogard zasiedlane były od zarania dziejów. Pierwsze ślady osadnictwa sięgają środkowej epoki kamienia (mezolit), około 8000 lat p.n.e. Stanowiska archeologiczne z tego okresu występujące najczęściej w postaci niewielkich, krótkotrwałych obozowisk znajdują się w okolicach: Białogórzyna, Czarnowęs, Gór, Gruszewa, Kamosowa, Łęczna, Łęczenka, Pękanina, Podwilcza, Pomianowa, Rościna, Sińc i Żeleźna. Badania archeologiczne potwierdzają nieustanną penetrację terenu dzisiejszej gminy, mającą na celu wybór najkorzystniejszego dla danej społeczności siedliska naturalnego. Do najczęściej zasiedlanych należały tereny wokół Góry Kościernickiej, dolne dorzecze rzeki Mogilnicy, dorzecze Topieli, dorzecze Parsęty w okolicach Byszyna i Rzyszczewa, dorzecze Radwi koło Buczka.

Początki stałego osadnictwa sięgają VIII wieku n.e. W okresie wczesnego średniowiecza teren Pomorza zamieszkiwała ludność zachodniosłowiańska, której grupę mieszkającą pomiędzy dolną Odrą a dolną Wisłą określa się mianem Pomorzan.

³ Opracowano na podstawie informacji zawartych na stronie internetowej Urzędu Gminy Białogard <http://www.gmina-bialogard.pl/index.php/prezentacja-gminy/historia> – wg stanu na 07.11.2017 r.

Relacja Geografa Bawarskiego z IX wieku jest jednym z pierwszych źródeł pisanych, zawierających wzmiankę o mieszkańcach Pomorza. Opisując plemiona zamieszkujące tereny powyżej Dunaju kronikarz wymienił m.in. plemię „Zeriuani” zamieszkujące tereny dorzecza Parsęty i Regi, czyli m.in. tereny dzisiejszej gminy Białogard. Badania archeologiczne potwierdzają, iż rodowód większości miejscowości z terenu obecnej gminy Białogard sięga wczesnego średniowiecza. Z okresu plemiennego pochodzą grodziska w miejscowościach Buczek i Rarwino, osady wczesnośredniowieczne z miejscowości Byszyno, Czarnowęsy, Kamosowo, Nasutowo, Pomianowo, Rarwino, Rościno, Zasy Małe i Żeleźno. W XI - XII wieku ziemie wchodzące w skład kasztelani białogardzkiej zamieszkiwało plemię Kaszubów należących do grupy językowej Pomorza Szczecińskiego. Podstawowymi dziedzinami gospodarki w okresie wczesnego średniowiecza były rolnictwo, hodowla, rybołówstwo i myślistwo, co potwierdzają materiały archeologiczne.

Zasadniczy wpływ na rozwój gospodarki w tym okresie miał handel wewnętrzny i dalekosiężny. Przez ziemię białogardzką prowadziły ważne szlaki handlowe: jeden biegnący z Kołobrzegu przez Białogard na południe (tzw. Szlak Solny), drugi - trakt handlowy krajów nadbałtyckich łączący Pomorze Gdańskie z krajami Europy Zachodniej. Położenie, korzystne warunki glebowe i klimatyczne przyczyniły się do rozwoju ziemi białogardzkiej. Wokół miasta Białogard, jednego z najważniejszych ośrodków Pomorza rozwinęło się gęste, stojące na wysokim poziomie rozwoju gospodarczego osadnictwo. Ze skromnych źródeł wynika, iż pogańska religia Pomorzan związana była głównie z kultem sił przyrody. Wpływy chrześcijańskie zaczęły przenikać na Pomorze Zachodnie stosunkowo wcześnie, co wiązało się z piastowskim podbojem Pomorza. Pod koniec panowania Mieszka I, około 972 roku cały obszar od ujścia Wisły aż do ujścia Odry znalazł się w granicach państwa polskiego. W XI wieku Pomorze wykorzystując przejściowy kryzys polityczny państwa polskiego uniezależniło się od Polski. Czasowe zjednoczenie Pomorza z Polską przyspieszyło proces tworzenia państwa zachodniopomorskiego. Zakończone niepowodzeniem próby ponownego podporządkowania Pomorza Polsce podejmowali kolejno Bolesław Śmiały i Władysław Herman, który najechał te ziemie w 1090 r. Pomorze podporządkował Polsce Bolesław Krzywousty w wyniku walk toczonych w latach 1119 - 1123, po trwającej łącznie ponad 20 lat systematycznie prowadzonej akcji opanowania tego regionu. Wpływy polityczne Polski nie utrzymały się długo. Decydujący wpływ na losy Pomorza miała komplikująca się w XII i XIII wieku sytuacja polityczna Polski i Pomorza Zachodniego, a w szczególności dokonany przez Bolesława Krzywoustego podział kraju na dzielnice. Rosnące zagrożenie ze strony Danii spowodowało, iż w 1181 r. książę Bogusław I, uznał zwierzchnictwo cesarza Fryderyka Rudobrodego, uzależniając tym samym Pomorze Zachodnie od cesarstwa niemieckiego. Rozpoczął się proces wynarodowienia ludności pomorskiej. Przyspieszyły go stosunki etniczne, większość duchowieństwa stanowili Niemcy. Nastąpił napływ osadników z zachodu, coraz liczniej na tych ziemiach osiedlali się przedstawiciele rodów rycerskich zza Łaby. Ludność słowiańska stanowiła większość mieszkańców Pomorza do pierwszej połowy XVI wieku.

Reformacja i rozwój systemu folwarczno - pańszczyźnianego spowodowały pogorszenie się sytuacji materialnej chłopstwa, utratę wolności osobistej i ucisk narodowościowy. Okoliczności te były przyczyną zbiegostwa do Polski. Miejsce ludności miejscowej zajmowali osadnicy niemieccy.

Ogromny wpływ na stosunki etniczne na ziemi białogardzkiej wywarła wojna trzydziestoletnia (1618 – 1648). Zniszczenia wojenne, głód i zaraza spowodowały masowe ucieczki najuboższej, przeważnie słowiańskiej ludności do Polski. Bezpotomny zgon w 1637 r. księcia Bogusława XIV ostatniego z Gryfitów - prawowitej dynastii władców Pomorza i przejście ziemi białogardzkiej na mocy traktatu w Osnabrück pod panowanie Brandenburgii spowodowało napływ szlachty i urzędników brandenburskich i postępującą germanizację. Dalsze losy ziemi białogardzkiej są nierozzerwalnie związane z historią Pomorza Zachodniego rządzonego przez elektorów, królów pruskich i cesarzy niemieckich.

Wojna siedmioletnia (1756 - 1763) i wojny napoleońskie spowodowały kolejne spustoszenia i regres rozwojowy. Dążąc do poprawy warunków życia zubożała ludność zaczęła emigrować, początkowo głównie na teren ziem polskich zaboru rosyjskiego. Kierunek rozpoczętej po raz pierwszy w 1827 r. emigracji zmienił się i tak w latach 1859 – 1867 - 123 mieszkańców powiatu białogardzkiego wyemigrowało do Ameryki Północnej. Kolejna fala emigracji do obu Ameryk, zachodnich i północno - zachodnich uprzemysłowionych krajów niemieckich wystąpiła w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XIX wieku. Proces wyludniania trwał nieprzerwanie do I wojny światowej, która spowodowała dalsze, znaczne zmniejszenie się liczby ludności w powiecie. Sytuacja zmieniła się po zakończeniu I wojny światowej kiedy to nastąpił napływ ludności z ziem oddanych Polsce.

Zwiększenie liczby ludności i długotrwała stagnacja gospodarcza znacznie utrudniały życie mieszkańcom. Lata poprzedzające wybuch II wojny światowej to okres duchowej mobilizacji społeczeństwa przeciw Polsce. Od września 1939 r. życie powiatu podporządkowane było celom toczącej się wojny. Powiat stał się częścią maszyny wojennej, zapleczem dla armii. Systematyczny pobór młodych mężczyzn do wojska, przemieszczanie się ludności na podbite ziemie wschodnie i ucieczka na zachód spowodowały brak rąk do pracy, uzupełniany przez robotników przymusowych. Już w 1939 r. na teren obecnego powiatu białogardzkiego przybyły pierwsze transporty jeńców. Na terenie obecnej gminy Białogard udało się stwierdzić istnienie obozów w m. Stanomino, gdzie przebywali jeńcy rosyjscy i francuscy i w m. Białogórzyno dla jeńców polskich. W ostatnich miesiącach niemieckich rządów polscy robotnicy przymusowi rozpoczęli przygotowania do objęcia władzy w powiecie. Wojska hitlerowskie opuściły ziemię białogardzką w dniach od 3 do 6 marca 1945 r., w wyniku przeprowadzonego przez jednostki I i II Frontu Białoruskiego drugiego etapu operacji pomorskiej Wojska Polskiego i Armii Radzieckiej. Klęska Niemiec umożliwiła powrót polskiej państwowości na stare piastowskie ziemie.

Celem zapewnienia porządku, bezpieczeństwa, sprawnego transportu, zorganizowania zaopatrzenia w żywność, po wyzwoleniu na terenach powiatu utworzono radzieckie komendantury wojenne. Teren działania komendantury rejonowej w Białogardzie obejmował teren powiatu w granicach z czasów niemieckich. Rozpoczęto tworzenie administracji cywilnej, organizowano zarządy miejskie i gminne. W marcu 1945 r. Rząd Tymczasowy podjął decyzję o tworzeniu na ziemiach północnych i zachodnich administracji polskiej. Dokonano podziału na okręgi administracyjne, powołano kierowników terenowych urzędów administracji ogólnej, którymi zostali pełnomocnicy Rządu Tymczasowego. Równocześnie rozpoczęto tworzenie administracji w gminach wchodzących w skład powiatu. Pełnomocnik rządu mianował wójtów i innych urzędników gminnych.

Do końca miesiąca września 1946 r. powołano rady narodowe niższych szczebli, w tym gminne, a następnie wybrano organy wykonawcze samorządu terytorialnego - zarządy. Rady narodowe przewidziane były jako organy planowania działalności publicznej i kontroli nad rządowymi i samorządowymi organami wykonawczymi. Tym samym zakończono proces tworzenia administracji na zasadach ogólnie obowiązujących w całej Polsce. Dualistyczny system administracji terenowej - administracja rządowa i samorząd terytorialny został zlikwidowany w marcu 1950 r. ustawą o terenowych organach jednolitej władzy państwowej. Całość spraw prowadzonych przez urzędy administracji ogólnej i organy wykonawcze samorządu terytorialnego przejęły rady narodowe i ich organy wykonawcze - prezydya. Rady narodowe otrzymały szerokie kompetencje - kierowały działalnością gospodarczą, kulturalną i społeczną. W 1954 r. dokonano reformy podziału administracyjnego wsi polskiej. Podstawową jednostką podziału terytorialnego stały się gromady, utworzono gromadzkie rady narodowe. 5 gmin powiatu białogardzkiego podzielono na 16 nowych gromad. Celem reformy było przybliżenie władzy i zwiększenie wpływu mieszkańców na działalność biur gromadzkich. Część gromad nie spełniała swojej roli, były to jednostki małe, niezdolne do samodzielnego funkcjonowania. Mieszkańcy niektórych gromad protestowali przeciwko proponowanym rozwiązaniom, co było m.in. przyczyną dokonanych w 1958 r. korekt w podziale administracyjnym. Ostatecznie powiat tworzyło 8 gromad, w tym gromady: Białogard, Podwilcze, Pomianowo i Rogowo. Ograniczony zasięg terytorialny i słabość gospodarcza gromad były przyczyną przeprowadzonej w 1972 r. reformy podziału terytorialnego. Jej założeniem było utworzenie silnych gmin wiejskich. Gromady: Białogard, Pomianowo i Rogowo od 1973 r. stały się gminami. Gromadę Podwilcze włączono do ówczesnej gminy Białogard. Po zakończeniu II wojny światowej kilkakrotnie dokonywano zmian w podziale administracyjnym Polski. W latach 1945 – 1950 tereny obecnej gminy Białogard wchodziły w skład województwa szczecińskiego. Po dokonanej w 1950 r. reformie weszły w skład województwa koszalińskiego utworzonego w wyniku podziału województwa szczecińskiego. Od 1999 r. Gmina Białogard jest jedną z czterech gmin tworzących powiat białogardzki będący częścią województwa zachodniopomorskiego. Obecny kształt, będący wynikiem połączenia mniejszych obszarowo gmin: Białogard, Pomianowo i Rogowo, gmina Białogard uzyskała na

podstawie rozporządzenia Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 8 stycznia 1976 r. Łączenie gmin było etapem przeprowadzonej w 1975 r. reformy, w wyniku której wprowadzony został dwustopniowy podział terytorialny kraju. Do 15 marca 1999 r. Gminę tworzyło 29 sołectw, tego dnia utworzone zostały dwa nowe sołectwa: Gruszewo i Rarwino. 26 kwietnia 2006 roku powstało sołectwo Rychowo, a 2 marca 2007 roku najmłodsze – 33 sołectwo – Zagórze. Pierwszym Naczelnikiem Gminy Białogard był Janusz Kraszewski. Od 10 maja 1976 r. do 30.11.1986 r. funkcję tę pełnił Stanisław Majewski. 01.12.1986 r. stanowisko Naczelnika objął Alfred Urbanowicz, który pełnił tę funkcję do 30.09.1990 roku. Pierwszym Wójtem gminy był pełniący tę funkcję od 1990 r. do 01.12.2014 r. Maciej Adam Niechciał. Od 01.12.2014 r. Wójtem gminy Białogard jest Jacek Smoliński. Do 1993 r. siedziba Urzędu Gminy mieściła się w tym samym budynku co siedziba Urzędu Miasta Białogard, przy ul. 1 Maja. Po opuszczeniu Białogardu przez wojska radzieckie Urząd Gminy uzyskał własną siedzibę przy ul. Wileńskiej 8.

2.3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

2.3.1. Planowanie przestrzenne

Gmina Białogard posiada Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Białogard zatwierdzone Uchwałą Rady Gminy w Białogardzie Nr IX/48/2015 z dnia 29 maja 2015 r. w sprawie przyjęcia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Białogard, określające politykę przestrzenną gminy i zasady koordynacji działań planistycznych, a także 8 obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dot. gminy Białogard. Łączna powierzchnia wszystkich obowiązujących planów miejscowych wynosi ok. 6572 ha, co stanowi ok. 20 % powierzchni gminy.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest podstawowym dokumentem dla władz samorządowych gminy, który pozwala władzom gminy na wyznaczanie strategicznych celów rozwojowych, jak również uregulowanie i możliwość prowadzenia odpowiedniej do potrzeb gminy gospodarki przestrzennej, także działalności w sferze społeczno-gospodarczej i ekologicznej. Dokument stanowi własne zobowiązanie władzy, ułatwia jej kontrolę nad kształtowaniem ładu przestrzennego, a także umożliwia podjęcie decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego i decyzji o ustaleniu warunków zabudowy.

Głównym celem *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Białogard* jest, poprzez rozpoznanie i diagnozę aktualnej sytuacji gminy, istniejących uwarunkowań oraz problemów związanych z jej rozwojem, sformułowanie celów rozwoju, kierunków i zasad zagospodarowania przestrzennego, oraz polityki przestrzennej gminy Białogard. W tym celu określono:

- Zasady ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego,

- Zasady ochrony środowiska kulturowego,
- Zasady kształtowania terenów osadniczych,
- Zasady rozwoju infrastruktury społecznej,
- Zasady rozwoju sektora gospodarczego,
- Zasady rozwoju systemów komunikacji,
- Zasady rozwoju systemów infrastruktury technicznej.

Z punktu widzenia istoty Strategii, której głównym przesłaniem jest wyznaczenie celów i kierunków działania, najważniejszym celem jest osiągnięcie równowagi pomiędzy planowaniem strategicznym, a planowaniem przestrzeni całego obszaru gminy. Kierunki zagospodarowania przestrzennego wskazane w Studium są kontynuacją dotychczasowych procesów inwestycyjnych, zapisów obowiązujących dotychczas planów miejscowych, a także dokonanych podziałów geodezyjnych i trwających inwestycji lokalizowanych na podstawie indywidualnych decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz zgłoszonych wniosków i propozycji dotyczących zagospodarowania.

W określeniu kierunków zagospodarowania przestrzennego dążono do utrzymania pozytywnych cech dotychczasowego zagospodarowania, ich usprawnieniu oraz stworzeniu warunków dla zrównoważonego rozwoju gminy.

Dwudziestoprocentowe pokrycie obowiązującymi planami terenu gminy powoduje, że skuteczna ochrona ładu przestrzennego oraz wartości kulturowych jest utrudniona, a zarządzanie i gospodarowanie przestrzenią wymaga aktualizacji obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego i tworzenia kolejnych planów miejscowych.

2.3.2. Struktura użytkowania gruntów

Powierzchnia gminy wynosi 328 km², zajmując tym samym ok. 1,4% obszaru województwa zachodniopomorskiego oraz ok. 38,8% powiatu białogardzkiego.

W przestrzeni gminy dominują użytki rolne, które stanowią 55% powierzchni gminy oraz ok. 18149 ha. W użytkach rolnych dominują grunty orne, które stanowią około 68% powierzchni użytków rolnych. Statystycznie na koniec 2014 r. na 1 mieszkańca gminy przypadało 2,27 ha użytków rolnych (powiat białogardzki 0,87 ha, województwo zachodniopomorskie ok. 0,65 ha). Grunty, które są wykorzystywane rolniczo, w większości należą do prywatnych gospodarstw rolnych.

Drugie miejsce pod względem zajmowanej powierzchni przypada na lasy, które zajmują wraz z gruntami zadrzewionymi 38% powierzchni gminy, a tym samym stanowią 12546 ha.

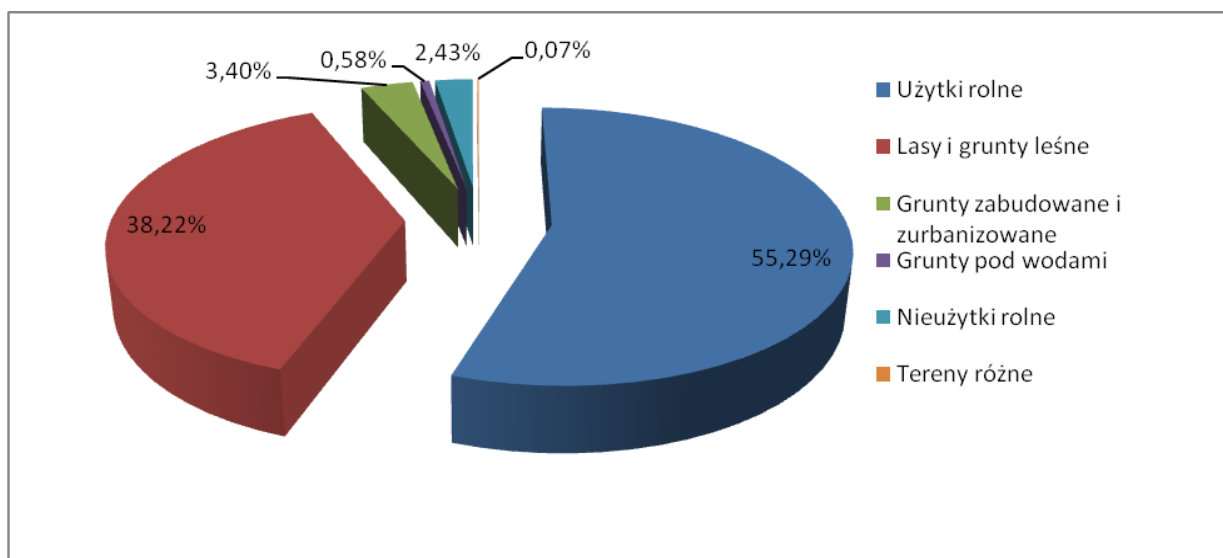
Tereny zurbanizowane stanowią ok. 3,4% udziału w ogólnej powierzchni gminy, natomiast nieznaczny udział stanowią wody powierzchniowe, zajmując ok. 0,6 ha. Jak wynika z zestawienia tabelarycznego, przedstawionego poniżej, na terenie omawianej gminy przeważają użytki rolne oraz tereny leśne, co świadczy o rolniczo-leśnym charakterze gminy.

Tabela 5. Sposób użytkowania gruntów w gminie Białogard w latach 2013-2016

Wyszczególnienie	2013		2014		2015		2016	
	Powierzchnia (ha)	%	Powierzchnia (ha)	%	Powierzchnia (ha)	%	Powierzchnia (ha)	%
Użytki rolne	17808	54,25%	17807	54,25%	17737	54,04%	18149	55,29%
Lasy i grunty leśne	12891	39,27%	12892	39,27%	12950	39,45%	12546	38,22%
Grunty zabudowane i zurbanizowane	1124	3,42%	1123	3,42%	1128	3,44%	1117	3,40%
Grunty pod wodami	190	0,58%	189	0,58%	189	0,58%	191	0,58%
Nie użytki rolne	792	2,41%	793	2,42%	800	2,44%	799	2,43%
Tereny różne	20	0,06%	21	0,06%	21	0,06%	23	0,07%
Razem	32825	100,00%	32825	100,00%	32825	100,00%	32825	100,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – GUS.

Wykres 1. Sposób użytkowania gruntów w gminie Białogard wg stanu na 31.12.2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – GUS.

Dotychczasowa dominująca rola rolnictwa oraz gospodarki leśnej wynika ze spuścizny historycznej (tradycji) oraz czynników środowiskowych. Do dalszego perspektywnego rozwoju przestrzennego gminy potrzebna jest przestrzeń rozwojowa. Możliwą przestrzenią rozwojową gminy jest niezurbanizowana przestrzeń rolnicza. Jednakże w kontekście ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, przedmiotem zainteresowania są przede wszystkim grunty orne niższych klas bonitacyjnych.

Gleby należą do średnio-żyźnych, kompleksu glebowego pszennego dobrego i żytniego b. dobrego i dobrego o klasach bonitacyjnych IVa, b i V, które stanowią ok. 60% użytków. Dość duży jest udział gleb słabych kompleksu żytniego słabego (ok. 25%) mało przydatnych w produkcji rolniczej. Trwałe użytki zielone zajmują znaczną powierzchnię w północnej części gminy (na północ od doliny Parsęty i Leśnicy). Użytki rolne o wyższej jakości żyzności gleby przeważają w części południowej i południowo-zachodniej. Około 40% powierzchni użytków rolnych jest zmeliorowana⁴.

Biorąc pod uwagę fakt, że układ przestrzenny gruntów ornych i sadów nie zawsze odpowiada potrzebom kształtowania rozwoju gminy, zachodzi konieczność przejścia na cele rozwojowe także gruntów ornych, wykazujących wyższą klasę bonitacyjną gleb. Wysoki udział użytków rolnych oraz lasów i gruntów leśnych w powierzchni gminy związany jest z rolniczym charakterem regionu i świadczy o znaczącej roli rolnictwa na terenie gminy. Z kolei udział kompleksów przyrodniczych, tj. lasów, gruntów leśnych odgrywa znaczącą rolę w obrazie gminy, wzbogacając jej walory krajobrazowe. Czynniki te stanowią silny stymulant rozwoju gminy. Obserwuje się dynamiczny wzrost powierzchni terenów mieszkaniowych. W związku z tym wzrostem, a także potrzebą zalesienia części gruntów rolnych, udział rolniczej przestrzeni produkcyjnej będzie malał.

2.3.3. Zasoby mieszkaniowe

Problemy mieszkaniowe gminy zajmują ważne miejsce wśród bieżących zadań gminy i planach inwestycyjnych będących w gestii władz samorządowych. Obowiązkiem gminy jest posiadanie zasobu socjalnego i zamiennego oraz zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych gospodarstw domowych o niskich dochodach. Z drugiej strony na gminie spoczywa także obowiązek utrzymania posiadanego zasobu na odpowiednim poziomie technicznym, funkcjonalnym i estetycznym.

Według danych GUS na obszarze gminy według stanu na 31.12.2016 r. były 2404 mieszkania, o łącznej powierzchni 199 736 m². Liczba mieszkań nieznacznie, ale systematycznie rośnie - w porównaniu z 2013 r. przybyły 33 mieszkania, co stanowi niecałe 2%. W związku z tym, że samorząd stwarza warunki do rozwoju budownictwa indywidualnego, przeważająca większość to zasoby osób fizycznych. W zasobach mieszkaniowych stanowiących własność gminy na koniec 2016 r. były 42 mieszkania o łącznej powierzchni 2190,1 m², w tym 10 mieszkań socjalnych. Stan techniczny zasobu można ocenić jako zły, a w najlepszym przypadku jako średni. Przyczyną takiego stanu jest fakt pobierania od wielu lat, niskiego, niewystarczającego na zaspokojenie podstawowych potrzeb remontowych i modernizacyjnych czynszu.

Dane dotyczące liczby mieszkań w gminie Białogard wraz z powierzchnią łączną przedstawia poniższa tabela:

⁴ *Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Białogard, Tom I Uwarunkowania rozwoju, Białogard, 2015, s. 38.*

Tabela 6. Zasoby mieszkaniowe gminy Białogard w latach 2013-2016

wyszczególnienie	2013		2014		2015		2016	
	liczba	powierzchnia w m ²	liczba	powierzchnia w m ²	liczba	powierzchnia w m ²	liczba	powierzchnia w m ²
razem, w tym ⁵	2 371	195 230	2 382	196 937	2 394	198 292	2 404	199 736
zasoby gminy, w tym ⁶	46	2 438,55	43	2 261,70	43	2 261,70	42	2 190,10
socjalne	10	296,00	10	296,00	10	296,00	10	296,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – GUS oraz Urzędu Gminy w Białogardzie.

Tabela 7. Budynki mieszkalne w gminie Białogard w latach 2013-2016

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016
Ogółem ⁷ , w tym	1 461	1 473	1 485	1 496
komunalne ⁸	35	32	32	31

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS i Urzędu Gminy w Białogardzie.

Według danych ewidencyjnych Głównego Urzędu Statystycznego przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania to 83,1 m² (powiat – 69,6 m², województwo – 70,6 m²), a przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę to 25,7 m² (powiat – 24,1 m² i województwo – 26,7 m²). Według statystyk GUS na 1000 mieszkańców gminy przypadało 309,5 mieszkania (w powiecie – 346, w województwie – 377,9). W roku 2013 do użytku oddano 11 mieszkań indywidualnych, w roku 2014 – 19, w roku 2015 – 13, w roku 2016 – 11 mieszkań (wszystkie mieszkania stanowiły własność osób fizycznych).

Około 93% zasobów mieszkaniowych gminy znajduje się w budynkach wzniesionych jeszcze przed 1945 r. W zabudowie mieszkaniowej przeważa budownictwo jednorodzinne (około 75%) typowo zagrodowe z towarzyszącymi budynkami gospodarczymi. W centralnej i północno-wschodniej części gminy zachowała się spora liczba budynków mieszkalnych, inwentarskich i magazynowych o konstrukcji szachulcowej. Poniżej w ujęciu tabelarycznym przedstawiono wybrane dane charakteryzujące zasoby mieszkaniowe znajdujące się na terenie gminy na przestrzeni lat 2013-2016.

⁵ Na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – GUS.

⁶ Na podstawie danych z Urzędu Gminy w Białogardzie.

⁷ Na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – GUS.

⁸ Na podstawie danych z Urzędu Gminy w Białogardzie.

Tabela 8. Wybrane dane statystyczne dotyczące zasobów mieszkaniowych na terenie gminy Białogard

wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	82,3	82,7	82,8	83,1
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	24,9	25,1	25,4	25,7
mieszkania na 1000 mieszkańców	301,9	304,1	306,2	309,5
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,31	3,29	3,27	3,23
mieszkania oddane do użytkowania	16	19	13	11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – GUS.

Należy zauważyć, że warunki mieszkaniowe – wyposażenie i standard mieszkań, nie są wystarczające do zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy. Nieznacznie jednak poprawia się stopień wyposażenia mieszkań w instalacje, chociaż poziom tego wyposażenia jest relatywnie niski. Poniższa tabela zawiera szczegółowe dane dotyczące ile % ogółu ludności korzysta z instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie gminy:

Tabela 9. Udział ludności korzystającej z instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej w ogóle ludności zamieszkującej teren gminy Białogard

Rodzaj instalacji	2011	2012	2013	2014	2015
wodociągowa	74,7	75,2	75,4	93	93,1
kanalizacyjna	55,6	56	56,2	74	74,2
gazowa	2,2	2,2	2,2	2,2	2,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – GUS.

Według statystyk prowadzonych przez GUS 94,2% mieszkań znajdujących się na terenie gminy wyposażonych jest w wodociąg, a łazienkę posiada 83,6% mieszkań.

Tabela 10. Budynki mieszkalne w gminie Białogard w latach 2013-2016

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016
Ogółem ⁹ , w tym	1 461	1 473	1 485	1 496
komunalne ¹⁰	35	32	32	31

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS i Urzędu Gminy w Białogardzie.

Deficyt lokali socjalnych oraz zadłużenia lokatorów to dziś jedne z najtrudniejszych kwestii, z jakimi boryka się gmina Białogard, realizując zadania w zakresie gospodarki mieszkaniowej.

⁹ Na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – GUS.

¹⁰ Na podstawie danych z Urzędu Gminy w Białogardzie.

Dodatkowe potrzeby mieszkaniowe gminy w okresie perspektywicznym będą zależały od wzrostu liczby mieszkańców gminy oraz od pożądanego standardu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych. Należy zauważyć, że w gminie brakuje także mieszkań chronionych.

2.3.4. Infrastruktura techniczna

Układ drogowy i komunikacyjny

Sieć drogową na terenie gminy Białogard tworzą ogólnodostępne drogi publiczne, które ze względu na funkcję jaką pełnią, dzieli się na następujące kategorie: drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Zarządcami dróg, którzy w swoim zakresie zadań mają planowanie budowy, modernizację, utrzymanie i ochronę dróg, są następujące jednostki:

- dróg krajowych – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad w Szczecinie,
- dróg wojewódzkich – Zachodniopomorski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Koszalinie,
- dróg powiatowych – Starostwo Powiatowe w Białogardzie,
- dróg gminnych – Wójt Gminy Białogard.

Najważniejsze znaczenie dla układu komunikacyjnego gminy mają drogi krajowa i wojewódzka, które zapewniają połączenie gminy z innymi ośrodkami powiatu białogardzkiego, województwa zachodniopomorskiego i z gminami jak i województwami ościennymi.

Gmina posiada dość dobrze rozwiniętą sieć publicznych dróg twardych. Sieć ta w wystarczający sposób łączy ze sobą oraz z miastem Białogard, które jest centrum usługowym dla gminy. Stan większości dróg kwalifikuje je do przebudowy bądź modernizacji polegającej na wymianie nawierzchni, nadaniu odpowiednich profili, itp.

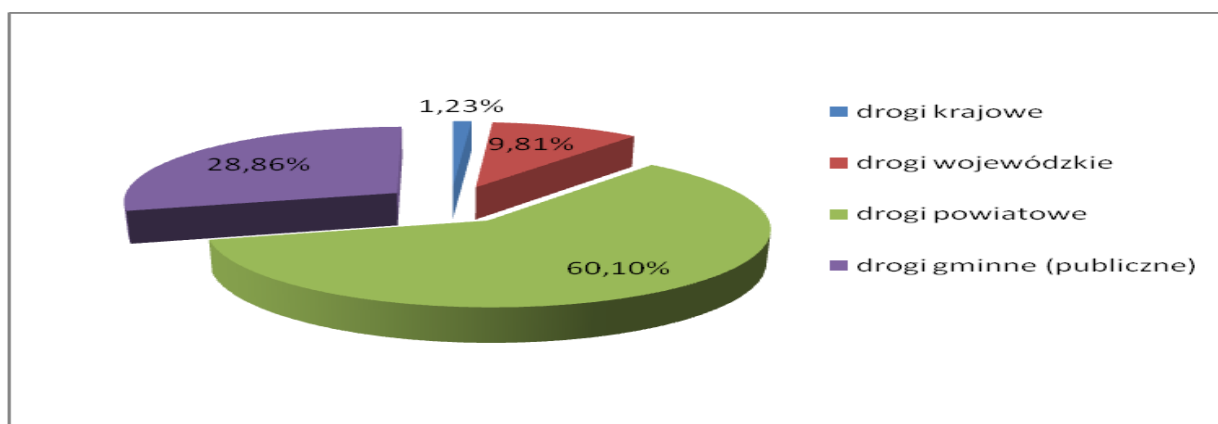
Szkielet dróg gminy Białogard opiera się na 22 drogach powiatowych, o łącznej długości ok. 147 km, służących zapewnieniu dostępu do dróg wojewódzkich oraz najważniejszych ośrodków w powiecie. W większości są to drogi o niskich parametrach technicznych i różnej nawierzchni. Sieć publicznych dróg gminnych ma łącznie długość ok. 71 km.

Tabela 11. Szkielet układu drogowego gminy Białogard na koniec 2016 r.

Lp.	Rodzaj drogi	Długość ogółem (w km)
1.	drogi krajowe	3
2.	drogi wojewódzkie	24
3.	drogi powiatowe	147,013
4.	drogi gminne (publiczne)	70,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białogard.

Wykres 2. Struktura dróg w gminie Białogard

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białogard.

Drogi krajowe

Droga krajowa nr 6 Szczecin - Gdańsk przebiega w północnej części gminy na niewielkim odcinku - 3,044 km (obwodnica miasta Karlino). Droga ta połączona jest z drogami przebiegającymi przez obszar gminy Białogard poprzez drogę wojewódzką nr 163 bezkolizyjnym węzłem zlokalizowanym na obwodnicy miasta Karlina.

Drogi wojewódzkie

Droga wojewódzka Nr 163 Kołobrzeg - Wałcz - jest najważniejszą, mającą tranzytowy charakter trasą komunikacyjną gminy, jej długość na terenie gminy wynosi 10,9 km.

Droga wojewódzka Nr 166 Gdaniec - Białogard - druga co do ważności trasa gminy. Jej znaczenie wynika z powiązań gospodarczych Białogardu i Koszalina, długość na terenie gminy wynosi 5 km.

Droga wojewódzka Nr 167 Niedalino - Białogard - o drugorzędym znaczeniu komunikacyjnym, zapewnia połączenie części miejscowości z obszaru gminy z Tychowem, Bobolicami i Koszalinem. Jej długość na terenie gminy wynosi 2 km.

Droga wojewódzka 169 Byszyno - Głódowa - o dużym znaczeniu dla gminy. Stanowi połączenie z sąsiednim Tychowem i Bobolicami, jest najkrótszym połączeniem z centrum Polski. Jej długość na terenie gminy wynosi 4,7 km.

Drogi powiatowe

Na terenie gminy Białogard znajdują się 22 drogi zaliczone do kategorii powiatowych, o łącznej długości 147 km. Obciążenie ruchem niewielkie, nawet na najważniejszych drogach nie przekracza tysiąca pojazdów na dobę.

Drogi gminne

Łączna długość dróg publicznych zaliczonych do kategorii gminnych wynosi niecałe 71 km, natomiast wszystkich dróg (włącznie z drogami dojazdowymi do pól) 215 km, z czego 25 km to drogi

utwardzone. Długość dróg prowadzących do pól wynosi 108 km, dróg pozostałych 117 km. Drogi gminne to w przeważającej części drogi nieutwardzone.

Długości tych dróg stanowią odpowiednio 9,81% (wojewódzkie), 1,23% (krajowe), 60,1% (powiatowe) oraz 28,86% (gminne) udziału w całości, co zostało zobrazowane na powyższym wykresie.

Poniżej w ujęciu tabelarycznym przedstawiono wykaz dróg powiatowych przebiegających przez gminę Białogard:

Tabela 12. Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Białogard

Lp.	Numer drogi	Długości odcinka (w km)
1	1160Z	12,300
2	1161Z	4,800
3	1057Z	15,000
4	1162Z	6,200
5	1058Z	9,400
6	1163Z	1,600
7	1164Z	5,200
8	1165Z	12,200
9	1166Z	2,000
10	1167Z	1,600
11	1168Z	4,400
12	1169Z	1,400
13	1170Z	10,400
14	3500Z	2,200
15	1171Z	2,400
16	1172Z	11,900
17	1174Z	4,700
18	3576Z	6,000
19	1159Z	12,699
20	1175Z	7,000
21	3526Z	9,114
22	1158Z	4,500
Razem		147,013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białogard.

Najniższą kategorię połączeń stanowią drogi gminne, które zaliczone są do klasy L - drogi lokalne. Drogi gminne stanowią uzupełnienie sieci dróg wyższego rzędu. Z uwagi na niskie parametry techniczne dróg gminnych – VI i VII, klasie technicznej L i D, służą głównie obsłudze rolnictwa oraz terenów mieszkaniowych. Na terenie gminy znajduje się ok. 71 km dróg gminnych.

Tabela 13. Wykaz dróg gminnych na terenie gminy Białogard

Lp.	Numer drogi	Nazwa odcinka drogi	Długości odcinka (w km)	Rodzaj nawierzchni		Stan drogi
				Twarda (km)	Gruntowa (km)	
1	340001 Z	Karlino - dr. Krajowa nr 6 (obwod.)	0,600	0,600		dobry
2	340002 Z	Trzebiele - kol. Trzebiele	2,700	1,150	1,550	zły
3	340003 Z	Lulewiczki - kol. Lulewiczki	1,600	0,900	0,700	zły
4	340004 Z	Dr. woj. 166 - Lulewice - dr. woj. 166	0,966	0,966	-	dobry
5	340005 Z	Dr. woj. 166 - Lulewiczki - dr. woj. 166	4,200	1,150	3,050	zły
6	340006 Z	Żelimucha - Kościernica	3,200	1,781	1,419	zły
7	340007 Z	Pustkowo - Żelimucha	5,500	3,000	2,500	zły
8	340008 Z	Pustkowo - Strzelec	3,200	0,720	2,480	zły
9	340009 Z	Nosówko - kol. Nosówko	2,350	0,400	1,950	zły
10	340010 Z	Żeleźno - kol. Żeleźno	5,100	0,430	4,670	zły
11	340011 Z	Dr. pow. 191 - Buczek - dr. pow. 191	3,325	0,675	2,650	zły
12	340012 Z	Pomianowo - kol. Pomianowo	2,985	0,230	2,755	zły
13	340013 Z	Dargikowo - kol. Dargikowo	4,675	1,890	2,785	zły
14	340014 Z	Zagórze - Rarwino	3,050	0,065	2,985	zły
15	340015 Z	Łęczno - Łęczenko - Żabiniec	6,860	2,310	4,550	zły
16	340016 Z	Laski - Laski (wysypisko)	3,000	0,150	2,850	zły
17	340017 Z	Czarnowęsy - Nawino	5,750	0,900	4,850	zły
18	340018 Z	Redlino - Rościno	3,850	0,950	2,900	zły
19	340019 Z	Łęczno - Nawino	5,095	1,050	4,045	zły
20	340020 Z	Łęczno - Gruszewo	2,600	-	2,600	zły
Razem			70,606	19,317	51,289	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białogard.

Gmina posiada dobrze rozbudowaną sieć gminnych dróg publicznych. Stan gminnych dróg publicznych obecnie nie zagraża bezpośrednio bezpieczeństwu ruchu, natomiast znacząco wpływa na komfort poruszania się nimi. Stan dróg gminnych wymaga gruntowych remontów, znaczna część dróg nie jest utwardzona. Gmina powinna przeprowadzić inwentaryzację dróg, gdyż część dróg gminnych

jest mocno zadrzewiona i nie podlega eksploatacji przez mieszkańców. Prawie wszystkie drogi gminne wymagają poniesienia dużych nakładów finansowych. Przewiduje się budowę parkingów przed obiektami użyteczności publicznej, szkołami, bibliotekami czy świetlicami, a także przed mającymi powstać miejscami rekreacji. Dużym utrudnieniem jest stan dróg powiatowych, które również wymagają prac remontowych.

Rokrocznie ustalany jest plan napraw i remontu dróg gminnych, zatwierdzany przez komisję Rolnictwa, Leśnictwa, Ochronę Środowiska i Bezpieczeństwa Publicznego Rady Gminy.

Stan nawierzchni chodników w gminie Białogard jest dobry. Naprawa lub budowa nowych odbywa się systematycznie zgodnie z potrzebami, jednak ich liczba jest niewystarczająca.

W obecnej sieci transportu publicznego ilość przystanków jest wystarczająca, nie planuje się lokalizacji nowych przystanków. Część przystanków jest w stanie dobrym, część wymaga przebudowy z obecnie murowanych na wiaty przystankowe szklane. Są one także systematycznie remontowane bądź wymieniane na nowe. Jednakże w przypadku rozbudowy sieci transportu publicznego nastąpi lokalizacja nowych przystanków.

Niezadowalający stan części infrastruktury drogowej na obszarze gminy generuje działania z zakresu ich przebudowy i modernizacji, budowy chodników w celu zapewnienia bezpieczeństwa jej użytkowania, a także budowy oświetlenia infrastruktury drogowej w ciągach zintensyfikowanego ruchu pieszych. Rozbudowana wysokiej jakości infrastruktura techniczna i komunikacyjna jest gwarantem rozwoju przedsiębiorczości oraz zainteresowania potencjalnych inwestorów zewnętrznych gminą Białogard, a tym samym warunkiem rozwoju gospodarczego obszaru.

Komunikacja autobusowa

Przewozy pasażerskie są wykonywane przez PKS oraz przewoźników prywatnych. Regionalna i podmiejska komunikacja PKS jest w dużej mierze wypierana przez mniejszych przewoźników, jak również przez podróżnych przemieszczających się własnymi środkami transportu. Sieć połączeń komunikacji autobusowej nie jest wystarczająco rozwinięta, zatem mobilność mieszkańców jest ograniczona. Mieszkańcy w głównej mierze korzystają z pojazdów prywatnych co wpływa również na stan środowiska naturalnego.

Infrastruktura i komunikacja kolejowa

Przez teren gminy przebiegają dwa ważne szlaki kolejowe: Kołobrzeg - Białogard –Poznań i Gdańsk - Szczecin. Z punktu widzenia oceny zdolności komunikacyjnej mieszkańców gminy Białogard, istniejące szlaki kolejowe, poprzez węzeł kolejowy Białogard, mają istotne znaczenie w komunikacji ośrodkami miejskimi i aglomeracjami, stanowiącymi naturalną alternatywę ofert pracy w stosunku do oferty lokalnej. Na szlaku Gdańsk - Szczecin w obrębie granic gminy Białogard

zlokalizowane są stacje kolejowe w miejscowościach Czarnowęsy, Nosówko oraz Kościernica, gdzie znajduje się przystanek kolejowy, co ma też pozytywne znaczenie w wymiarze lokalnym.

Komunikacja lotnicza

Gmina Białogard oddalona jest o ok. 100 km od Portu Lotniczego Szczecin-Goleniów. Dzięki temu mieszkańcy mają dostęp do portów lotniczych całego świata, który można stwierdzić, że jest dość komfortowy. Założenie Unii Europejskiej mówi, że "komfort inwestycyjny i turystyczny" mieści się w granicach do 60 km od najbliższego międzynarodowego portu lotniczego. Z uwagi na niewielką odległość ta forma komunikacji z gminą jest dość atrakcyjna i stwarza możliwość przy organizacji zbiorowego wypoczynku z odległych krańców Europy czy innych kontynentów.

Gospodarka wodno – ściekowa

Ważnym aspektem rozwoju infrastrukturalnego gminy jest wyposażenie w sieć wodociągową i kanalizacyjną. Sektor wodociągowo - kanalizacyjny pełni bowiem ważną rolę, zarówno w funkcjonowaniu gospodarki lokalnej, jak i w zakresie zaspokajania podstawowych potrzeb bytowych społeczności lokalnej. Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym zaspokajanie potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. Do zadań własnych zalicza się m.in. zadania o charakterze użyteczności publicznej, czyli: funkcjonowanie wodociągów, zaopatrzenie w wodę, kanalizację, usuwanie i oczyszczanie ścieków komunalnych, utrzymanie czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk, a także unieszkodliwianie odpadów komunalnych, zaopatrzenie w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz. Sprawy z zakresu wodociągów i kanalizacji są więc obligatoryjnym zadaniem własnym gminy.

Sieć wodociągowa

Poziom zwodociągowania gminy na koniec 2016 r. wynosił ok. 96%. Na terenie wiejskiej gminy Białogard występują dwie miejscowości niezwodociągowane: Wronie Gniazdo i Tarnowo. Mieszkańcy tych miejscowości mają własne ujęcia wody.

Zasoby wodne pokrywają pełne zapotrzebowanie użytkowników gminy – wydajność ujęć wody jest wystarczająca dla zapewnienia zaopatrzenia w wodę dla potrzeb mieszkańców (na potrzeby bytowe oraz dla chowu zwierząt) i przemysłu. Jednakże biorąc pod uwagę rozbudowę terenów pod budownictwo mieszkalne w miejscowościach: Redlino, Lulewice, Lulewiczki, Żelimucha zasilanych z stacji uzdatniania wody w Karlinie występują ograniczenia z zapewnieniem odpowiedniego ciśnienia wody oraz dostarczeniem odpowiedniej jej ilości pod potrzeby przyszłych odbiorców.

Według statystyk GUS długość sieci wodociągowej na terenie gminy w 2016 r. wynosiła 153,1 km i w porównaniu z 2013 r. wzrosła o 1,2 km. W tym samym czasie liczba przyłączy do budynków mieszkalnych wynosiła 1359.

Tabela 14. Stan infrastruktury wodociągowej na terenie gminy Białogard w latach 2013-2016

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016
Długość sieci wodociągowej (km)	151,9	152,2	152,2	153,1
Liczba przyłączy prowadzących do budynków (szt.)	1 403	1 425	1 436	1 359
% ogółu ludności korzystający w sieci wodociągowej	75,4	93	93,1	92,7
Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych (na 1 mieszkańca) w m³	20,5	20,8	20,8	18,6
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	5 924	7 288	7 277	7202

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Bazy Danych Lokalnych – GUS.

Na terenie gminy Białogard znajduje się 13 studni głębinowych, w tym:

- Ujęcie Stanomino – 2 szt.
- Ujęcie Dargikowo – 2 szt.
- Ujęcie Kościernica – 2 szt.
- Ujęcie Rarwino – 1 szt.
- Ujęcie Rościno – 1 szt.
- Ujęcie Dębczyno – 5 szt. eksploatowane zarówno pod potrzeby miasta Białogard jak i miejscowości z terenu gminy Białogard

Stacje zasilające w wodę mieszkańców gminy Białogard:

- SUW Stanomino zasila: Stanomino, Laski, Sińce, Rychówko, Kol. Rychówko, Rychowo, Podwilcze, Zagórze, Nasutowo,
- SUW Dargikowo: Dargikowo, Kłepino Białogardzkie, Żyletkowo, Pomianowo, Żeleźno, Buczek, Pomianowo RSP,
- SUW Kościernica: Kościernica, Pustkowo, Pustkówko, Strzelec, Leśniki, Nosówko, Stajkowo, Białogórzyno, Białogórzyno, Pękaninko, Pękanino,
- SUW Rarwino: Rarwino,
- SUW Rościno: Rościno,
- SUW Dębczyno: z stacji uzdatniania wody w Dębczynie (Miasto Białogard) zasilane są następujące miejscowości gminy Białogard: Moczyłki, Dębczyno, Rogowo, Byszyno, Przegonia, Łęczno, Gruszewo, Kamosowo, Nawino, Rzyszczewo, Czarnowęsy, Żabiniec, Wygoda, Trzebiele.

Istnieje możliwość podłączenia nowych użytkowników. Potrzebna jest modernizacja 3 stacji uzdatniania wody. Do roku 2005 sieć wodociągowa wykonana została w ramach inwestycji własnych gminy Białogard. Od roku 2005 sieć wodociągowa rozbudowywana była w ramach inwestycji prowadzonych przez Regionalne Wodociągi i Kanalizacja sp. z o.o. w Białogardzie.

Stan techniczny sieci wodociągowej określamy jako bardzo dobry pozwalający na podłączenie nowych odbiorców do maksymalnych możliwości wodociągów. Jakość wody dostarczana mieszkańcom spełnia warunki Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Ludność w procentach ogółu ludności korzystająca z instalacji wodociągowej w gminie w 2016 r. wynosiła ok. 93%, co daje ostatnie - 4 miejsc w powiecie białogardzkim oraz 81 miejsce w województwie zachodniopomorskim. W samym powiecie białogardzkim – 95,3% ludności korzystało z sieci wodociągowej.

Stopień wyposażenia mieszkań w instalacje wodociągowe w gminie jest wysoki i utrzymuje się w analizowanym okresie na niezmiennym poziomie - 94,2% przez cały badany okres.

Potencjalne zagrożenie dla wód powierzchniowych i podziemnych stanowi niedostateczny rozwój sieci kanalizacyjnej (według danych Urzędu Gminy ok. 73% ludności korzysta z sieci kanalizacyjnej). Ścieki gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych, tzw. szambach, w często nieszczelnych, co, jak wykazuje praktyka, jest częstym zjawiskiem i/lub wylewania ścieków w przypadkowe miejsca. W związku z prowadzoną działalnością spółki na terenie gminy Białogard występują jedynie zagrożenia wód podziemnych – teren strefy pośredniej studni głębinowej. Zagrożenia wynikają przede wszystkim z prowadzonej przez rolników działalności gospodarczej. Stanowią je: nawozy, środki ochrony roślin.

Zawodzi także infrastruktura techniczna – wodociągowanie następuje szybciej niż budowa systemów kanalizacji sanitarnej wraz z oczyszczalniami ścieków o odpowiedniej przepustowości. Oprócz tego istnieją nielegalne zrzuty nieczystości płynnych do rowów lub na powierzchnię. Wszystkie te czynniki sprawiają, że stosunki wodne na analizowanym obszarze uległy zmianom nie tylko ilościowym, ale przede wszystkim jakościowym.

Zgodnie z wyznaczonymi kierunkami zagospodarowania przestrzennego gminy w obszarze infrastruktury wodociągowej przewiduje się rozbudowę sieci wodociągowej, w miarę przyrostu terenów zabudowanych. Przewiduje się też podejmowanie niezbędnych działań dla zapewnienia właściwej jakości dostarczanej użytkownikom wody.

Należy zauważyć, że ceny wody i ścieków w gminie Białogard, jak i innych gminach w regionie są jednymi z najwyższych w województwie, a także w Polsce. To efekt gigantycznej inwestycji Związku Miast i Gmin Dorzecza Parsęty, której celem była rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie kilkunastu gmin zrzeszonych w związku. Taryfowe ceny i stawki opłat zostały tak skalkulowane, aby zapewnić pokrycie kosztów eksploatacji i utrzymania urządzeń wodociągowo-kanalizacyjnych, w tym amortyzacji, podatków i opłat niezależnych od Spółki, opłat za korzystanie ze środowiska, spłat rat kapitałowych i odsetek od zaciągniętych pożyczek i kredytów. Zgodnie z kalkulacją spółki Regionalne Wodociągi i Kanalizacja Spółka z o.o.

w Białogardzie stawki te uległy w 2017 r. obniżeniu, jednak i tak stanowią poważne obciążenie finansowe dla odbiorców usług wodno-kanalizacyjnych, jak i dla samego budżetu gminy Białogard.

Sieć kanalizacyjna

Gospodarka ściekowa na terenie gminy obejmuje głównie zakres zagospodarowania ścieków komunalnych. Stopień skanalizowania gminy kształtuje się na poziomie 55%, tym samym jest niższy od stopnia zwodociągowania (zbiorowy system odprowadzania ścieków komunalnych nie rozwija się zatem równoległe do rozbudowy układu wodociągowego). Średni stopień skanalizowania zagraża rozwojowi gminy, utrudniając tym samym rozwój gospodarczy i wpływając negatywnie na jakość życia mieszkańców. W celu poprawy sytuacji niezbędna jest budowa nowych sieci kanalizacyjnych obsługujących kolejne miejscowości.

Z terenu gminy Białogard ścieki są odprowadzane do oczyszczalni ścieków w Białogardzie o przepustowości $Q_{\text{śrd}} = 8.000 \text{ [m}^3/\text{d]}$. Z jednej miejscowości na terenie gminy – Redlino ścieki odprowadzane są do oczyszczalni ścieków w Karlinie o przepustowości $Q_{\text{śrd}} = 2.500 \text{ [m}^3/\text{d]}$. Do roku 2005 sieć kanalizacji sanitarnej wykonana została w ramach inwestycji własnych gminy Białogard. Od roku 2005 sieć kanalizacji rozbudowywana była w ramach inwestycji własnych Regionalnych Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Białogardzie. Stan techniczny sieci i urządzeń określamy jako dobry.

Na koniec 2016 r. sieć liczyła ok. 146 km oraz 1206 sztuk przyłączy. Według danych pochodzących z GUS na koniec 2016 r. na terenie gminy z sieci kanalizacyjnej korzystało około 73% mieszkańców.

Tabela 15. Stan infrastruktury ściekowej na terenie gminy Białogard w latach 2013-2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015
Długość sieci kanalizacyjnej (km)	144,8	144,8	144,9	145,9
Liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych (szt.)	1262	1273	1287	1206
% ogółu ludności korzystający w sieci kanalizacyjnej	56,2	74	74,2	72,8
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (dam^3) - $1 \text{ dam}^3 = 1000 \text{ m}^3$	111	106	106	110

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Bazy Danych Lokalnych – GUS.

Zgodnie z art. 3 ust.3 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 13 września 1996r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz.U. 2016. 250 z póź. zm.), gminy mają obowiązek prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych na nieczystości płynne (szamb) oraz ewidencji przydomowych oczyszczalni ścieków, w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania oraz

opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej. Według danych z Urzędu Gminy na koniec 2016 r. zaewidencjonowanych było 350 sztuk zbiorników bezodpływowych. Natomiast liczba przydomowych oczyszczalni ścieków na koniec 2016 r. - 13 sztuk. Stan techniczny zbiorników bezodpływowych jest trudny do określenia. Istnieje uzasadnione prawdopodobieństwo, że część zbiorników jest nieszczelna, w związku z tym może ulec pogorszeniu stan czystości wód powierzchniowych i podziemnych.

W związku z tym, że sieć wodno-kanalizacyjna jest jednym z podstawowych elementów warunkujących rozwój mieszkalnictwa i przedsiębiorczości na każdym terenie, to gmina Białogard systematycznie i w miarę zapotrzebowania realizuje inwestycje w tym zakresie. Gmina stara się zapewnić podłączenie do sieci wodociągowej nowym gospodarstwom domowym. W sytuacji, gdzie nie ma możliwości podłączenia do sieci kanalizacji sanitarnej, nieczystości płynne gromadzone są w szczelnych zbiornikach bezodpływowych oraz, coraz częściej budowanych, przydomowych oczyszczalniach ścieków.

W latach 2013-2016 zostały wykonane następujące inwestycje i uzbrojenia w sieci kanalizacyjnej:

- na przełomie lat 2014-2015 wykonano budowę kanalizacji ściekowej, pompowni ścieków z przewodem tłocznym i zasilaniem elektrycznym w m. Stanomino, gmina Białogard,
- w roku 2014 wybudowana została przez inwestora prywatnego i przejęta przez spółkę sieć kanalizacyjna o długości 66,5m w miejscowości Kościernica,
- na przełomie lat 2015-2016 wykonano budowę sieci kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej wraz z odgałęzieniami i kanalizacji tłocznej wraz z przepompowniami ścieków w m. Trzebiele.

Rozbudowa sieci kanalizacyjnej następuje w pierwszej kolejności na obszarze gminy o większych skupiskach mieszkańców, gdzie rozbudowa ta jest uzasadniona i ekonomicznie opłacalna. W przypadku terenów, gdzie podłączenie do sieci kanalizacyjnej jest nieopłacalne, instalowane są głównie bezodpływowe zbiorniki. Jednocześnie należy zakładać, że rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy (a tym samym wzrost gęstości zaludnienia w poszczególnych miejscowościach) przyczyni się do rozwoju sieci kanalizacyjnej i przydomowych oczyszczalni ścieków, co wpłynie w konsekwencji na dalszy wzrost jej atrakcyjności osadniczej. Z kolei w przypadku terenów inwestycyjnych konieczne będzie wcześniejsze uzbrojenie tych terenów w infrastrukturę wodno-ściekową, co będzie stanowić zachętę dla potencjalnych inwestorów do inwestowania na tym terenie.

Główne działania gminy na rzecz poprawy warunków infrastrukturalnych w tym zakresie powinny obejmować dalszą rozbudowę i modernizację sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz objęcie jej zasięgiem jak największej liczby mieszkańców, również tych, którzy znajdują się poza obszarem zaktualizowanej aglomeracji. System szamb, z którego korzystają obszary gminy niemające dostępu do sieci kanalizacyjnej, stwarza zagrożenie przedostawania się ścieków bytowych przez nieszczelne zbiorniki do gleb i wód. Pozostaje także problem wywożenia ścieków na nielegalne wylewiska.

Odprowadzanie wód opadowych

Aktualnie na terenie gminy Białogard nie jest uregulowana kwestia gospodarki ściekami opadowymi. Priorytetowym zadaniem w tym zakresie, w oparciu o zapisy znowelizowanej ustawy Prawo Wodne jest uporządkowanie gospodarki ściekami opadowymi poprzez budowę, rozbudowę i modernizację kanalizacji deszczowej oraz urządzeń podczyszczających.

Gospodarka odpadami ¹¹

Od stycznia 2012 r. zaczęła obowiązywać znowelizowana ustawa o utrzymaniu porządku i czystości w gminie, która to nakłada na gminy inne, bardziej systemowe i szersze obowiązki w zakresie gospodarki odpadami. System gospodarki odpadami na terenie gminy Białogard oparty jest o Ustawę z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2017 r. poz. 1289,2056), obowiązujące prawo miejscowe w tym zakresie, założenia zapisane w Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2023-2028. W wyniku zmian systemowych gmina przejęła obowiązki właścicieli nieruchomości z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi. Lokalnym dokumentem strategicznym w tym względzie jest Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Białogard. Aktualnie obowiązuje dokument podjęty uchwałą Nr XXV/148/2016 Rady Gminy Białogard z dnia 30 czerwca 2016 r.

Zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, odbiór odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości zamieszkałych na terenie gminy wiejskiej Białogard w roku 2016 realizowała firma Remondis Sanitech Poznań Sp. z o.o., wyłonione na podstawie przeprowadzonego postępowania przetargowego w 2015 r. Natomiast w okresie od 01.01.2017 do 31.12.2018 r. obsługę w tym zakresie prowadzi Przedsiębiorstwo Handlowo Usługowe EKO-FIUK sp. k. z siedzibą w Chojnicy.

Od lipca 2013 r. gospodarowanie odpadami komunalnymi odbywa się w ramach regionów oraz w oparciu o regionalne i zastępcze instalacje do przetwarzania odpadów. Gmina Białogard należy do Regionu Wschodniego, w którym funkcjonuje pięć instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych o statusie instalacji regionalnej.

Z danych uzyskanych od podmiotów odbierających odpady oraz z RIPOK-u wynika, iż w roku 2016 odebrano łącznie 1 040,476 Mg odpadów komunalnych nieulegających biodegradacji (w tym 632,280 Mh odpadów zmieszanych) i 35,725 Mg odpadów komunalnych ulegających biodegradacji. Do PSZOK w 2016 r. trafiło 53,883 Mg odpadów gromadzonych selektywnie. Rok

¹¹ Opracowano na podstawie *Analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi dla Gminy Białogard za rok 2015 i 2016 r.*

wcześniej, tj. w 2015 r. odebrano 375,7 [Mg] odpadów selektywnie zebranych oraz 627,2 [Mg] zmieszanych odpadów komunalnych.

Zgodnie z Regulaminem do selektywnego gromadzenia odpadów stosowane są worki lub pojemniki o ujednoliconych kolorach:

- żółte z przeznaczeniem na tworzywa sztuczne, papier i tekturę, tekstylia, opakowania wielomateriałowe oraz metale,
- zielone – z przeznaczeniem na szkło i odpady opakowaniowe ze szkła,
- brązowe 0 z przeznaczeniem na odpady biodegradowalne.

Do gromadzenia zmieszanych odpadów komunalnych właściciele nieruchomości położonych na terenie gminy Białogard obowiązani są stosować pojemniki lub worki w kolorze szarym lub czarnym. Obowiązek wyposażenia nieruchomości w pojemniki lub worki spoczywał na właścicielach nieruchomości.

Zarówno w 2016 r., jak i do końca 2018 r. mieszkańcy gminy mogą korzystać z punktu PSZOK, zlokalizowanego w Białogardzie przy ul. Ustronie Morskie 1, a prowadzonego przez Zakład Wywozu Nieczystości s.c. „Ład-San”, zgodnie z zawartą umową. PSZOK daje możliwość właścicielom nieruchomości pozbywania się wszystkich frakcji odpadów wielkogabarytowych oraz zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

W związku z wejściem w życie zmian do ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach w lipcu 2013 r., wszyscy mieszkańcy gminy mają obowiązek złożenia deklaracji na odbiór i zagospodarowanie odpadów w Urzędzie Gminy w Białogardzie. Liczba gospodarstw domowych, wynikająca z deklaracji opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi, na koniec 2016 r. wynosiła 2070 (w 2015 r.- 2131 gospodarstw). Zbiórkę selektywną zadeklarowało ok. 93% mieszkańców, podobnie jak w 2015 r.

Tabela 16. Selektywna zbiórka odpadów z terenu gminy Białogard w latach 2013-2016 (dot. wszystkich nieruchomości – w Mg)

Łączna ilość odpadów odebranych (odpady odebrane przez podmiot wyłoniony drodze przetargu i odpady przyjęte przez PSZOK) z terenu Gminy Białogard	2013	2014	2015	2016
komunalne zmieszane	357,21	641	627,2	632,28
szkło	67,7	45	86,9	105,395
papier, tworzywa, metale oraz 15 01 05 opakowania wielomateriałowe (w 2014 r. i 2013 r. ujęto ex 20 01 99 i 15 01 06)	40,7	102,4	78,8	58,368
20 02 03 (wyłącznie odpady z cementarzy nie ulegające biodegradacji)	0	257,2	180	194,1
odpady ulegające biodegradacji (bez 15 01 01)	0	1,5	5,9	16,1

Łączna ilość odpadów odebranych (odpady odebrane przez podmiot wyłoniony drodze przetargu i odpady przyjęte przez PSZOK) z terenu Gminy Białogard	2013	2014	2015	2016
wystawki wielkogabarytowe i odpady wielkogabarytowe dostarczone do stacjonarnego PSZOK (tylko 20 03 07)	25	20,1	4,8	41,83
budowlane i rozbiórkowe (w poprzedniej tabeli wpisano masę odpadów poddanych recyklingowi/przekazanych do ponownego użycia)	0	0,5	7,1	21,11
zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne (wcześniej ujęte razem z wystawkami wielkogabarytowymi, ponieważ te odpady zbierane są w tym samym dniu, ponadto duże urządzenia AGD są odpadami wielkogabarytowymi)	4,3	4,8	3,1	8,856
odzież	0	0	0	0,166
opony	2,6	2,6	1	0,032
inne odpady z mechanicznej obróbki odpadów (19 12 12 - odpady zostały poddane procesowi R13)	0	0	8,1	0
razem	497,51	1075,1	1002,9	1078,237
Odpady zgromadzone w PSZOK	2013	2014	2015	2016
wystawki wielkogabarytowe i odpady wielkogabarytowe dostarczone do stacjonarnego PSZOK (tylko 20 03 07)	25	20,1	4,8	41,83
budowlane i rozbiórkowe	0	0	0,4	0,31
zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne	4,3	4,8	3,1	8,856
odzież	0	0	0	0,166
opony	2,6	2,6	1	0,032
papier, tworzywa, metale	0	0	1	2,398
szkło	0	0	0,1	0,291
razem	31,9	27,5	10,4	53,883
% udział odpadów zbieranych selektywnie, w stosunku do całkowitej masy odpadów odbieranych z terenu gminy	41,36%	40,38%	37,46%	41,36%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białogard.

Gmina Białogard wywiązuje się z obowiązku narzuconego na gminę ustawowo osiągając wymagany prawem poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła a także odpadów budowlanych i rozbiórkowych odebranych z terenu gminy.

Tabela 17. Informacja o wymaganych i osiągniętych poziomach recyklingu oraz ograniczeniach masy odpadów ulegających biodegradacji w latach 2013-2016

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016
wymagany poziom / poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła	12/ 18,23	14/ 22,41	16/ 30,12	18/ 25,15
wymagany poziom / poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania	50/ 44,71	50/ 12,33	50/ 14,15	45/ 0
wymagany poziom / poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych	36/ brak odpadów	38/ 60	40/ 100	42/ 100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białogard.

Na terenie gminy brak jest aktualnie potrzeb inwestycyjnych związanych z gospodarką odpadami.

Na terenie gminy ciągle istnieje problem z powstawaniem nielegalnych wysypisk odpadów w pobliskich lasach jak i rowach melioracyjnych, a nasilający się w okresie letnim. Praktykowany jest także zwyczaj palenia odpadów (bardzo często tworzyw sztucznych) w indywidualnych gospodarstwach.

Priorytetowym zadaniem dla gminy w tym obszarze na lata następne jest edukacja ekologiczna mieszkańców w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi w celu ograniczenia ilości wytwarzanych odpadów komunalnych oraz racjonalnego sortowania odpadów komunalnych w celu osiągnięcia wyższych poziomów odzysku i recyklingu odpadów.

Należy zauważyć ok. 1% wzrost masy odpadów komunalnych zmieszanych. Natomiast udział odpadów zbieranych selektywnie, w stosunku do całkowitej masy odpadów odbieranych z terenu gminy, zwiększył się o blisko 4% w stosunku do roku poprzedniego, ale w przekroju oceny wieloletniej pozostaje na niezmiennym poziomie. Stąd poza korektą systemu edukacji ekologicznej należałoby rozważyć większe zróżnicowanie w opłatach za gospodarowanie odpadami komunalnymi zbieranymi selektywnie, a odpadami zmieszanymi. Według sprawozdań gminy nie osiągnięto założonych wskaźników poziomu ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania w analizowanych latach, nie mniej istnieje szansa na zmianę tej sytuacji, o ile gmina Białogard w nowej umowie z operatorem wyłonionym w przetargu w roku 2018 wdroży skuteczny system odbioru odpadów biodegradowalnych.

Zaopatrzenie w gaz

Plany gazyfikacji wiejskiej gminy Białogard sięgające początków lat dziewięćdziesiątych obejmowały cały obszar gminy. Obecny stan gazyfikacji obszaru gminy według Polskiej Spółki

Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział w Poznaniu Zakład w Koszalinie wynosi niespełna 2%. Zaopatrzenie odbiorców w gaz ziemny wypierane jest przez inne paliwa, w tym głównie przez drewno, co jest konsekwencją lokalizacji gminy na terenach pokrytych lasami z dobrą dostępnością do tego surowca, a także bardzo małą gęstością zabudowy terenów wiejskich, co musiałoby pociągnąć za sobą duże nakłady na budowę sieci przesyłowych i dystrybucyjnych oraz ceną gazu.

Obecnie pięć miejscowości w gminie jest podłączone do sieci gazowej, trzy – Redlino, Pękanino i Kościernica poprzez przyłączenie gazociągami średniego ciśnienia do stacji redukcyjno-pomiarowej I° przy ulicy Koszalińskiej w Białogardzie i kolejne dwie miejscowości - Stanomino i Nasutowo do kopalni gazu w Ciechnowie (gm. Sławoborze) gazociągiem wysokiego ciśnienia biegnącym przez teren gminy Rąbino. Sieć gazowa na terenie tych miejscowości obejmuje:

- Redlino - gazociąg dosyłowy ś/c PE o średnicach 90-40 mm, długość - 1659,5 mb, 32 szt. przyłączy gazowych o średnicy 32 mm,
- Kościernica - gazociąg dosyłowy ś/c PE o średnicach 160-63 mm, długość 3412 mb, 23 szt. przyłączy gazowych o średnicach 63 mm i 32 mm,
- Stanomino :
 - gazociąg ś/c PE o średnicach 90 – 125 mm, długość 1531 mb,
 - gazociąg w/c – o średnicy 80 mm, długość 65 mb,
 - stacja redukcyjna I0 ,
 - przyłącza gazowe PE o średnicach 32 - 63-90 mm, długość 1778,60 mb, 4 przyłącza.
- Nasutowo - 1 przyłączy instytucjonalne - do Zakładu Przetwórstwa Rolnego LTZ.

Obecnie realizowana jest budowa gazociągu do miejscowości Trzebiele¹².

Konsekwencją niskiego poziomu gazyfikacji gminy jest poziom zużycia paliwa gazowego, który przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 18. Stan infrastruktury gazowej na terenie gminy Białogard w latach 2013-2016

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016
Długość sieci gazowej (m) łącznie	34 773	34 685	34 685	34 824
Czynne przyłącza do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych (szt.)	54	55	58	62
Odbiorcy gazu (gosp.)	52	53	55	57
Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem (gosp.)	47	48	49	51
Zużycie gazu (w tys. m ³)	73,2	64,5	67,2	64,6
Zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań (w tys. m ³)	69	60,3	57,8	56,2

¹² Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Białogard, 2015, s. 42.

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016
Ludność korzystająca z sieci gazowej (osoba)	172	174	180	184
% ogółu ludności korzystający w sieci gazowej	2,2	2,2	2,3	2,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Bazy Danych Lokalnych – GUS.

Na koniec 2016 r. sieć gazowa liczyła 34 824 m i pozostała na porównywalnym poziomie przez cały analizowany okres. Na terenie gminy z sieci gazowej korzystało 2,4% mieszkańców (według danych z GUS, dla porównania w powiecie – 21,1%), co daje jej 3 miejsce w powiecie i 85 w województwie. Liczba ludności korzystającej z sieci gazowej w 2016 r. – 184 osoby.

Mieszkańcy nie posiadający dostępu do sieci korzystają z gazu butlowego propan – butan, który posiada dobrze rozlokowaną sieć dystrybucyjną.

Zaopatrzenie w ciepło

Z uwagi na znaczne rozproszenie zabudowy mieszkaniowej nie występują na terenie gminy systemy ciepłownicze. Na całym obszarze gminy jej mieszkańcy, instytucje, budownictwo użyteczności publicznej i podmioty gospodarze zaopatrzą się w ciepło z indywidualnych źródeł ciepła – indywidualnych kotłowni zlokalizowanych najczęściej w ogrzewanym budynku. Rejestruje się znaczną dywersyfikację zużywanych paliw przez odbiorców ciepła. Paliwem dominującym w gminie jest powszechnie dostępna biomasa w postaci drewna. Wykorzystanie gazu ziemnego jest stosunkowo małe, szczególnie w gospodarstwach domowych. Udział gazu w zaopatrzeniu w ciepło ma dużo większe znaczenie w budownictwie użyteczności publicznej i budownictwie pozostałym¹³.

W kontekście gospodarki cieplnej istotne jest budowanie postaw ekologicznych wśród mieszkańców gminy oraz dbałość o termomodernizację gospodarkę energetyczną budynków użyteczności publicznej i obiektów prywatnych.

Telekomunikacja i dostęp do Internetu

Dostępność mieszkańców gminy Białogard do infrastruktury telekomunikacyjnej systematycznie wzrasta. Dzieje się to za sprawą telefonii stacjonarnej, jak i coraz powszechniejszego dostępu mieszkańców do usług telefonii komórkowej. W gminie znajdują się 3 stacje bazowe sieci telefonii komórkowej, z kolei w 2018 r. w planach jest budowa 4 dodatkowych stacji.

Obszar Gminy Białogard jest obszarem o bardzo słabo rozwiniętej infrastrukturze telekomunikacyjnej i dostępu do Internetu szerokopasmowego. Dużą wadą oferty każdego z operatorów bezprzewodowych jest ograniczenie w postaci miesięcznego limitu transferu danych, po przekroczeniu, którego przepustowość łącza ulega znaczącemu ograniczeniu. Zwiększenie zawartego

¹³ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Białogard, 2015, s. 41.

w abonamencie pakietu danych powoduje znaczący wzrost opłaty abonamentowej. Na obszarze gminy nie ma w chwili obecnej infrastruktury umożliwiającej interesariuszom dostęp do Internetu za pośrednictwem tzw. hot-spotów (publicznych punktów dostępu umożliwiających dostęp do Internetu za pomocą sieci bezprzewodowej) oraz PIAP (Publiczny Punkt Dostępu do Internetu). Wśród ograniczeń związanych ze słabą jakością infrastruktury telekomunikacyjnej na terenie gminy można wymienić m.in:

- wykluczenie z życia społecznego mieszkańców gminy, w tym w szczególności wykluczenie osób niepełnosprawnych ruchowo,
- utrudniony dostęp do ofert i rynków pracy spoza obszaru gminy – brak dostępu do baz danych z ofertami pracy, szkoleń e-learningowych, testów egzaminacyjnych, materiałów edukacyjnych i informacyjnych itp.,
- utrudniony dostęp do e-usług świadczonych przez lokalne jednostki administracji publicznej (np. wysyłanie elektronicznych podań i wniosków za pośrednictwem Elektronicznej Skrzynki Podawczej działającej w ramach platformy e-PUAP, wysyłanie e-Deklaracji),
- utrudniony dostęp do e-usług świadczonych obecnie przez lokalne szkoły i bibliotekę publiczną (e-dzienniki ucznia z ocenami i listami obecności, e-rezerwacja zasobów bibliotecznych, e-learning, bezpośredni elektroniczny kontakt z nauczycielem oraz wychowawcą).
- bariery w rozwoju handlu internetowego. W chwili obecnej żaden z przedsiębiorców nie prowadzi tego typu działalności,
- utrudniony dostęp do produktów i usług nieoferowanych przez lokalnych przedsiębiorców – brak możliwości zakupu tych produktów/usług za pośrednictwem sieci Internet,
- brak możliwości skorzystania w Internecie w sposób „okazjonalny” np. przez turystów lub mieszkańców np. w celu sprawdzenia poczty elektronicznej, stanu konta bankowego itp.,
- wysokie koszty usług dostępu do Internetu.

Operatorzy największych sieci nie planują w najbliższych latach rozbudowy stacji przekaźnikowych sygnału telefonii komórkowych i dostępu do Internetu. Nie mniej są otwarci na partnerstwa, zarówno z podmiotami prywatnymi jak i publicznymi, do realizacji inwestycji zwiększających dostępność do Internetu szerokopasmowego, w tym poprzez odrębne linie światłowodowe. Gmina Białogard winna podjąć działania przy skorzystaniu z okresowo dostępnych dotacji dla likwidacji wykluczenia informatycznego, w kierunku realizacji projektów w ramach partnerstwa publiczno – prywatnego, z licznymi podmiotami gospodarczymi operującymi w tym obszarze na terenie kraju.

2.4. GOSPODARKA

2.4.1. Rolnictwo

Rolnictwo stanowi jedną z ważniejszych funkcji w zagospodarowaniu przestrzeni gminy, ze względu na występowanie użytków rolnych na nieco ponad 50% powierzchni. Stanowi również jedną z podstawowych form działalności gospodarczej i źródło utrzymania dużej części mieszkańców.

Uwarunkowania glebowe

Gleby zostały wytworzone z utworów lodowcowych: silnie spłaszczonych glin zwałowych, z utworów wodno - lodowcowych i rzecznych: piasków i żwirów oraz z utworów aluwialno bagiennych, torfów, mułów. Dominują gleby typu brunatnego, kwaśne i wylugowane rzadziej biellicowe i pseudobiellicowe, lokalnie występują czarne ziemie - gleby mineralne występujące w obrębie gruntów ornych. W podmokłych obniżeniach dolin rzecznych, obniżeniach wytopiskowych i rozlewiskowych na siedliskach łągowych, grądowych, bagiennych i torfowiskowych dominują gleby torfowe, torfowo-murszowe, rzadziej czarne ziemie. Są to gleby przeważnie organiczne, a lokalnie mineralne. Gleby na wysoczyznach (brunatne i pseudobiellicowe) generalnie użytkowane są jako grunty orne, gleby w dolinach i podmokłych obniżeniach (torfowe, murszowe) jako trwałe użytki rolne: łąki i pastwiska.

Rolnicza przestrzeń produkcyjna w gminie Białogard zajmuje 18 149 ha, tj. 55% powierzchni ogólnej. Grunty orne stanowią 68,82%; sady - 0,51%; użytki zielone - 30,67% (w tym: łąki - 19,62%, pastwiska - 11,05%) ogólnej powierzchni produkcyjnej. Gleby należą do średnio żyznych, przy dużym udziale gleb mało żyznych i niewielkim udziale gleb żyznych. W klasach bonitacyjnych przeważają klasy IV - 48,75% oraz klasy V - 31,10%. Gleby żyzne zaliczone do klasy III stanowią 12,2%. W układzie przestrzennym, w północnej części gminy (na północ od doliny Parsęty) charakterystyczny jest duży udział trwałych użytków zielonych - obręb miejscowości: Dargikowo, Kościernica, Pustkowo, Żelimucha. W części południowej, wyżej położonej przeważają grunty orne, dość żyzne. Generalnie gleby są nadmiernie zakwaszone, w większości wymagają wapnowania. Znaczna część trwałych użytków zielonych wymaga uregulowania stosunków wodnych. Są to głównie kompleksy pod względem siedliskowym zajmujące bielawy podtapiane i grądy zubożałe, przez większą część roku podmokłe. Na podstawie badań przeprowadzonych w latach 1992 - 1997 przez Okręgową Stację Chemiczno - Rolniczą w Koszalinie stwierdzono, iż zasobność gleb w podstawowe składniki odżywcze jest średnia: generalnie ok. 40% gleb zaliczono do średniej zasobności zawartości fosforu, potasu i magnezu; około 35% posiada wysoką zawartość tych składników, a około 25% niską.

Z ogólnej powierzchni gruntów 40% to grunty zmeliorowane, są to zarówno grunty orne jak i trwałe użytki zielone¹⁴.

Jakość gleb jest więc bardzo istotnym czynnikiem wpływającym na rozwój rolnictwa, warunkującym wysokość i jakość uzyskiwanych plonów. W celu przeciwdziałania degradacji konieczne jest uwzględnienie stopniowej zmiany struktury użytkowania gleb. Na terenie gminy Białogard (na glebach bardzo słabych), powinna ona postępować w kierunku ograniczania pól uprawnych na rzecz lasów i użytków zielonych oraz zadrzewień śródpolnych, które najlepiej chronią glebę.

Gospodarstwa rolne

Podstawowym źródłem utrzymania ludności mieszkającej na terenie gminy jest rolnictwo, które gospodaruje na areale 18 149 ha użytków rolnych, co stanowi 55% powierzchni gminy, w tym łąki zajmują powierzchnię 19%, sady 0,5%, pastwiska ok. 10%, zaś grunty orne ok. 70% ogólnej powierzchni użytków rolnych.

Według stanu na 31.12.2016 r. na terenie gminy funkcjonowało 1240 gospodarstw, z tego 61% stanowią 763 gospodarstwa rolne, reprezentujące siedliska o areale do 5,0 ha. Wymieniona wyżej grupa gospodarstw jest potencjalnym twórczym przechodzenia na pozarolnicze źródła utrzymania. Natomiast grupa gospodarstw powyżej 10 ha, tj. 392 siedliska, stanowią udział 32% gospodarstw. Poniżej w tabeli przedstawiono liczbę gospodarstw rolnych według powierzchni oraz ich udział w procentach (dot. 2016 r.).

Tabela 19. Struktura gospodarstw rolnych w gminie Białogard w 2016 r.

Powierzchnia gospodarstwa	Liczba gospodarstw (w szt.)	Udział (%) dot. 2016 r.
1-2 ha	451	36%
2-5 ha	312	25%
5-7 ha	85	7%
7-10 ha	100	8%
10-15 ha	76	6%
15 ha i więcej	216	18%
Razem	1240	100%

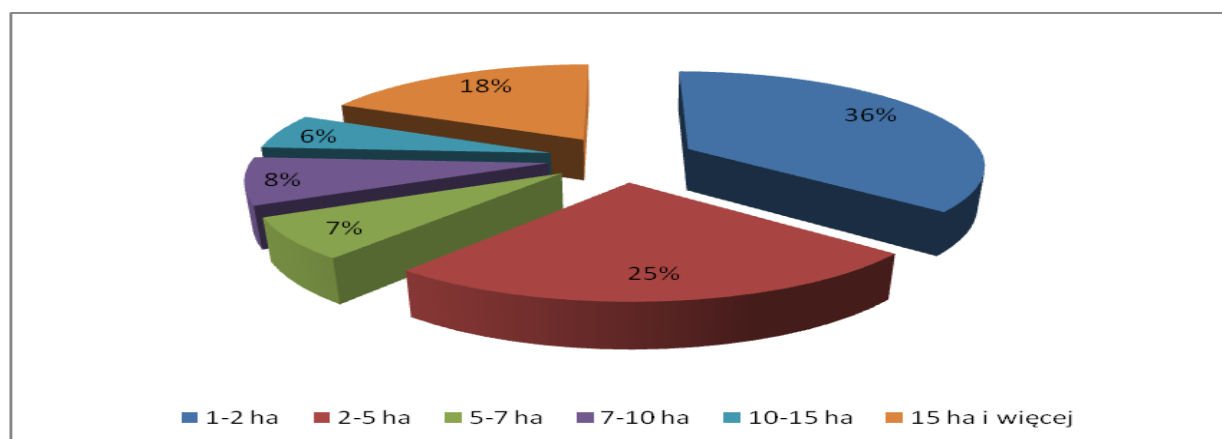
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Białogardzie.

Ograniczenie możliwości większego rozwoju produkcji rolnej, wynika z dużej liczby indywidualnych gospodarstw rolnych (1325 gospodarstw) o bardzo małej powierzchni – do 1 ha. Z punktu ekonomicznego takie gospodarstwa są nierentowne i nie zapewniają utrzymania ich

¹⁴ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Białogard 2007-2013, s.6.

właścicielom. Jednak szansą rozwoju dla małych gospodarstw rolnych jest agroturystyka oraz rolnictwo ekologiczne.

Wykres 3. Struktura procentowa gospodarstw rolnych w gminie Białogard w roku 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Białogardzie.

Gmina Białogard posiada korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa. Warunki przyrodniczo – glebowe sprzyjają rozwojowi hodowli bydła mlecznego i opasowego, uprawie ziemniaków, żyta, pszenicy, jęczmienia, owsa, buraków pastewnych, wyki, łubinu i kukurydzy na zielonkę¹⁵.

Agroturystyka

Gmina Białogard ma charakter rolniczo – leśny z wzrastającym znaczeniem turystyki i agroturystyki, co uwarunkowane jest pięknem krajobrazu, jak również działalnością podmiotów usługowo - handlowych. Działalność agroturystyczna stanowi szansę dla rolników na dodatkowe źródło dochodów. Konkurencja na rynku usług turystycznych jest bardzo duża, stąd niezbędna jest promocja i stworzenie atrakcyjnej, zróżnicowanej, nakierowanej na klienta oferty agroturystycznej. Rozwój agroturystyki sprzyjałby lepszemu wykorzystaniu zasobów i zwiększał możliwości zatrudnienia.

Niewątpliwie ważnym elementem oferty gminy jest możliwość połączenia wypoczynku i rekreacji w oparciu o istniejące zasoby naturalne, jak i przebywanie w środowisku wiejskim, tworzącym klimat kontaktu z naturą, zdrową żywnością, otwartością i naturalnością właścicieli kwater i gospodarstw agroturystycznych w takich miejscowościach, jak Żelimucha czy Białogórzyno.

2.4.2. Leśnictwo

Fundamentem działania w przestrzeni leśnej jest praktyczna realizacja zasady trwałego i zrównoważonego rozwoju, łączącej wymogi rozwoju gospodarczego z potrzebami ochrony przyrody w długim okresie czasu i w sposób uwzględniający potrzeby przyszłych pokoleń. Powyższe ujęcie

¹⁵ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Białogard, 2015, s. 23.

nadaje wyższą rangę funkcjom ekologicznym i społecznym lasów oraz priorytet takim celom gospodarki leśnej jak: zachowanie trwałości lasów i ich korzystnego wpływu na środowisko oraz powszechna ochrona przyrody w lasach. Z kolei wielkość pozyskiwanego surowca drzewnego powinna wynikać z potrzeb hodowlanych i ochronnych drzewostanów oraz uwzględniać pełnione przez las funkcje ekologiczne i społeczne. Społeczno-gospodarczy rozwój gminy powinien opierać się na wszechstronnym i pełnym wykorzystaniu lasów, przy założeniu konieczności społecznego udziału w kosztach ekologizacji leśnictwa oraz w różnorodnych działaniach na rzecz ochrony lasów i edukacji ekologicznej.

Zasoby leśne są najważniejszym zasobem przyrodniczym gminy. Gmina Białogard charakteryzuje wysokim wskaźnikiem lesistości (36,8%) wśród gmin powiatu białogardzkiego (dla porównania - lesistość powiatu wynosi 41,4%, lesistość województwa 35,6%). Według danych GUS powierzchnia gruntów leśnych wynosi 12 436,74 ha powierzchni gminy. Powierzchnia lasów publicznych na koniec 2016 r. wynosiła 11 851,42 ha, w tym lasów będących własnością Skarbu Państwa – 11 849,00 ha. Lasy mają duże znaczenie gospodarcze jako miejsce pracy, źródło pozyskiwania surowca, a także runa leśnego.

W strukturze użytkowania ziemi w gminie Białogard zdecydowanie dominowały lasy oddzielone rozległymi obszarami bagiennymi. W obrębie wysoczyzn lasy w zasadzie zostały ukształtowane przez człowieka, wprowadzono w połowie XIX w. świerk pospolity, a później na siedliskach porolnych sosnę. Obecnie siedliskami dominującymi w lasach gminy Białogard są: bór mieszany świeży i las mieszany świeży (łącznie 64% siedlisk) oraz bór świeży (17,0%). Siedliska wilgotne reprezentują las mieszany wilgotny, bór mieszany wilgotny, ols - łącznie około 16%. W drzewostanach zdecydowanie dominuje sosna (76,7%) istotny jest też udział: brzozy, dębu, buka, świerku a na siedliskach wilgotnych olszy i jesionu.

W klasyfikacji fitosocjologicznej lasy w dorzeczu Parsęty w obrębie gminy Białogard można zaliczyć do:

- olsy - zespołu olsu torfowcowego,
- lasy łąkowe - zespołu łągu jesionowo-olszowego lub olszowego,
- grądy - zespołu subatlantycki las dębowo-grabowy,
- lasy liściaste bukowo-dębowe,
- bory sosnowe - zespoły: suboceaniczny bór świeży, bór bagienny, bór mieszany sosnowo-dębowy,
- dąbrowy acidofilne - zespołu dębowo-bukowy z sosną.

Olsy i lasy łąkowe występują w dolinach Parsęty, Radwi, Pokrzywnicy, Leśnicy oraz w mniejszych zespołach w dolinie Mogilicy i Topieli. W dolinie Leśnicy występuje rzadko spotykana forma olsów źródliskowych. Pozostałe typy lasów zostały w większości przekształcone w lasy

gospodarcze¹⁶.

W lasach ochronnych prowadzi się gospodarkę leśną zapewniającą utrzymanie spełnianych funkcji ochronnych. Istnienie takich form ochronnych na terenie lasów w sposób zasadniczy wpływa na możliwości ich wykorzystywania dla celów rekreacyjnych. Racjonalna gospodarka leśna zapewnia ochronę gleb i terenów szczególnie narażonych na zniszczenie lub uszkodzenie oraz o specjalnym znaczeniu społecznym, ochronę wód powierzchniowych oraz głębinowych. Właściwa gospodarka leśna pozwala lasom istniejącym na terenie gminy Białogard na spełnianie (w sposób naturalny lub też w wyniku działalności człowieka) różnych funkcji, które można podzielić na dwie podstawowe grupy: produkcyjną i pozaprodukcyjną. Do funkcji pozaprodukcyjnych należy zaliczyć między innymi funkcje ekologiczne (ochronne) oraz funkcje społeczne. Potwierdzeniem funkcji pozaprodukcyjnych lasów gminy Białogard jest występowanie na ich terenie lasów ochronnych, parków krajobrazowych, rezerwatów i pomników przyrody, miejsca o znaczeniu historycznym i kulturowym.

Prawie cała gmina Białogard leży na terenie Nadleśnictwa Białogard, w którym za lasy ochronne uznano powierzchnię 735,82 ha. Są to lasy o funkcji wodochronnej w dolinach rzek, obszarach źródliskowych.

Krajobraz leśny:

- o wysokich walorach krajobrazowych - obszary leśne z znaczącym udziałem starodrzewów i ciekawymi widokami, z mozaiką siedlisk, urozmaiconą konfiguracją terenu; są to lasy pomiędzy Zagórzem a Stanominem, lasy na południe od wsi Rychówko - Laski - Gruszewo, okolice Czarnowęs, lasy w dolinach rzek: Radew, Chotła, Parsęta i Topiel,
- o średnich walorach krajobrazowych - z różnowiekowymi, często o mieszanym składzie gatunkowym drzewostanami, z małymi akwenami wodnymi, polanami, torfowiskami; do tej kategorii należy zaliczyć lasy pomiędzy Wronim Gniazdem a Zaspami Małymi i Buczkiem, między Byszynem - Moczyłkami - Podborskiem, lasy w dolinach rzek: Mogilnicy, Pokrzywnicy i Leśnicy,
- o krajobrazie zdegradowanym choć nie pozbawionym mniejszych interesujących fragmentów; są to lasy na terenach byłych poligonów - na wschód od Dargikowa - między Zaspami a Dobrowem i koło Rościna,
- o niskich walorach krajobrazowych - pozostałe lasy w granicach gminy¹⁷.

¹⁶ *Zmiana Studium uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Białogard - Uwarunkowania rozwoju*, t. 1, Białogard, 2015, s. 21.

¹⁷ *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Białogard 2007-2013*, s.19.

Teren gminy zakwalifikowany został jako obszar chronionego krajobrazu Natura 2000 - Dorzecze Parsęty oraz Dolina Radwi, Chocieli i Chotli. Obejmują one specjalne obszary ochrony siedlisk: Dorzecze Parsęty o powierzchni 27710,4 ha znajdujące swoje położenie na Równinie Białogardzkiej, Dolina Radwi, Chotli i Chocieli o powierzchni 21861,7 ha.

W obszarach chronionego krajobrazu i pomników przyrody na terenie gminy Białogard występuje szereg obszarów o wysokich walorach przyrodniczych zasługujących na ochronę, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk.

Lasy, poza funkcją turystyczną, ekologiczną i klimatyczną, pełnią na terenie gminy Białogard istotną rolę gospodarczą. Szata roślinna gminy nosi duże piętno gospodarki rolniczej. Tereny nie użytkowane gospodarczo stają się siedliskiem różnych gatunków flory i fauny. Załamanie gospodarki rolnej z jednej strony niesie ze sobą pewne straty gospodarcze, z drugiej jednak, przez wzbogacenie środowiska przyrodniczego, prowadzi do zmian wartości tych obszarów i umożliwia inne ich zagospodarowanie np. turystyczne.

2.4.3. Podmioty gospodarcze

Gmina Białogard stanowi atrakcyjne miejsce dla rozwoju działalności gospodarczej. Na terenie gminy w systemie REGON na dzień 31.12.2016 r. było zarejestrowanych 541 podmiotów gospodarczych. W ciągu 4 lat nastąpił nieznaczny wzrost liczby podmiotów – o 1%. Z przedstawionych niżej danych wynika, że aktywność gospodarcza w gminie skoncentrowana jest w sektorze prywatnym. Wśród podmiotów ze względu na sektory własności – 12 podmiotów stanowiło sektor publiczny (co stanowi 2%), natomiast 528 - sektor prywatny (co stanowi 98%). Najpopularniejszą formą prowadzenia działalności w gminie Białogard – podobnie jak w całym powiecie i kraju – jest forma jednoosobowej działalności osoby fizycznej. Najwięcej jest tzw. mikro przedsiębiorstw, zatrudniających do 9 pracowników – 524, co stanowi ok. 97% wszystkich podmiotów. Na koniec 2016 r. na terenie gminy funkcjonowało 36 spółek, 24 fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne oraz 442 osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, posiadające znaczny potencjał gospodarczy. W roku 2016 liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zmalała o 2 osoby w porównaniu z 2013 r. Strukturę podmiotów przedstawiają poniższe tabele oraz wykres.

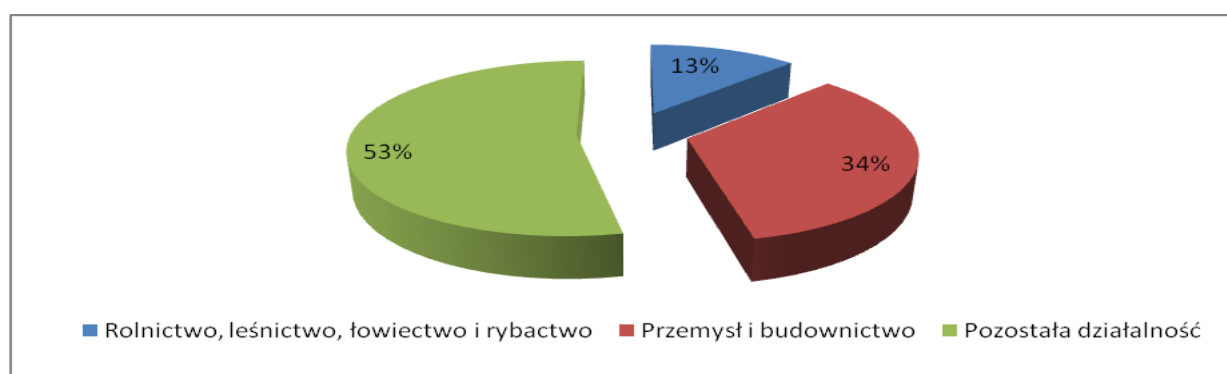
Tabela 20. Podmioty gospodarcze wg sektorów własnościowych oraz grup rodzajów działalności w gminie Białogard w latach 2013-2016

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016
razem	536	531	544	541
sektor publiczny	11	11	11	12

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016
sektor prywatny	525	520	532	528
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	68	66	68	68
Przemysł i budownictwo	190	185	191	184
Pozostała działalność	278	280	285	289

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – GUS.

Wykres 4. Struktura podmiotów gospodarczych wg grup rodzajów działalności w gminie Białogard w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – GUS.

Tabela 21. Podmioty gospodarcze wg form własności w gminie Białogard wg stanu na 31.12.2016 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Z ogółem				
		Spółki handlowe		Spółdzielnie	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
		Razem	W tym z udziałem kapitału zagranicznego			
gmina Białogard	541	36	9	2	22	442

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – GUS.

Tabela 22. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON wg klas wielkości w 2016 r.

Wyszczególnienie	Ilość podmiotów
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	541
0-9	524
10-49	17
50-249	0
250-999	0
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	442

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – GUS.

Gmina należy do obszarów o słabo rozwiniętej przedsiębiorczości. Ilość osób fizycznych prowadzących działalność na 1000 mieszkańców w gminie Białogard na koniec 2016 r. wynosiła 57, dla porównania w powiecie białogardzkim – 70, natomiast w województwie zachodniopomorskim - 94. Ilość podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności (na koniec 2016 r.) wynosiła 697 (99 miejsce na 114 gmin w województwie), w powiecie 998, natomiast w województwie 1295. Rolę ponadlokalnego ośrodka zaspokajającego ponadpodstawowe potrzeby mieszkańców gminy stanowi miasto Białogard.

Gmina powinna dążyć do optymalnego wykorzystania potencjału gospodarczego regionu. Podejmowane działania opierać się mogą zarówno na tworzeniu warunków rozwoju lokalnych przedsiębiorców oraz wspomaganiu podejmowania działalności gospodarczej, ale również na stworzeniu atrakcyjnej oferty inwestycyjnej, co się wiąże z wytyczeniem atrakcyjnych obszarów pod inwestycje, ich uzbrojeniem oraz odpowiednią promocją.

2.4.4. Turystyka i zagospodarowanie turystyczne

Czynnikami warunkującymi konkurencyjność regionu obok atrakcyjnej lokalizacji są: stan środowiska naturalnego oraz jego atrakcyjność turystyczna. Czynniki te wpływają na jakość życia mieszkańców regionu oraz na napływ podmiotów gospodarczych i kapitału spoza niego. Podstawowymi rodzajami turystyki i rekreacji, które mogą być rozwijane na terenie gminy ze względu na obecne tu walory i predyspozycje przyrodnicze, są m.in.: agroturystyka i turystyka wiejska, turystyka rowerowa, kajakowa, krajoznawstwo.

Gmina Białogard posiada wiele potencjałów endogenicznych, m.in. walory przyrodnicze, historyczne, kulturowe, które są wykorzystywane do tworzenia podstawowej oferty turystycznej, na bazie której mogą rozwinąć się unikatowe produkty tworzone z myślą o potencjalnych klientach - turystach, kierujących się różnymi celami i motywacjami podróży. Analizując potencjały endogeniczne gminy Białogard można zauważyć, iż obszar ten posiada możliwości wykreowania atrakcyjnych produktów turystycznych, dla przynajmniej kilku segmentów rynku, w tym szczególnie latem dla amatorów sportów wodnych, biegów przełajowych, nordic walking, a w okresie zimowym -narciarstwo biegowe. Zasoby endogeniczne Gminy Białogard sprzyjają pasjonatom historii, rodzinom z dziećmi planującymi jednodniowe piesze wycieczki poza miasto. Charakter - posiadanych przez gminę walorów turystycznych predestynuje ten obszar do rozwoju takich form turystyki i rekreacji, jak:

- turystyka kulturowa (zwiedzanie miejsc cennych kulturowo i historycznie, udział w imprezach kulturalnych),
- turystyka krajoznawcza (zwiedzanie obszarów cennych przyrodniczo),
- turystyka kwalifikowana (kajakowa, rowerowa, piesza, konna, biegi przełajowe, wędkarstwo, narciarstwo biegowe).

Atutem gminy są obfitujące w zwierzynę łowną i bogate runo leśne: grzyby, jagody, żurawiny - duże kompleksy leśne. Ważną dziedziną gospodarki łowieckiej są polowania dewizowe. Na terenie gminy działalność prowadzi 7 kół łowieckich. Walorem gminy są czyste, obfitujące w szczególnie atrakcyjne dla wędkarzy ryby – troć wędrowna, lipień, pstrąg potokowy i tęczowy- rzeki Parsęta, Radew, Pokrzywnica i Chotla. Rzeki to także wymarzone miejsca do spływów kajakowych. Na terenie wielu gospodarstw istnieje możliwość rozbicia namiotu lub ustawienia przyczepy campingowej. W miejscowościach Dargikowo, Lulewiczki i Nawino znajdują się stajnie oferujące możliwość nauki jazdy konnej. Krajobraz naturalny gminy cechuje duża różnorodność i występowanie cennych, niekiedy rozległych obszarowo elementów krajobrazu. Są to między innymi doliny rzek, śródleśne jeziora, oczka wodne, torfowiska, wzgórza morenowe i kemy (polodowcowe formy rzeźby terenu) oraz lasy. Urodę gminy można podziwiać w wielu miejscach, m.in. z punktów widokowych znajdujących się w okolicach niżej wymienionych miejscowościach.

- **Zaspy Male** - wzgórze znajdujące się na północ od wsi (nad cmentarzem, przy skraju lasu) z rozległym widokiem w kierunku północnym i wschodnim - na leśne obszary moreny dennej na południe od Koszalina.
- **Nasutowo**- wyniesienie około 30 m na południowy - wschód od wsi; rozległy widok w kierunku północnym i wschodnim - między innymi na miejscowości Karlino, Białogard, Górę Niwka.
- **Góra Kościernicka** - odkryte wyniesienie wzgórza morenowego z panoramą widokową na położony w dolinie Białogard.
- **Góra Niwka** - wyniesienie kemowe nad zabagnionym obniżeniem na wschód od Białogardu, widok na Białogard, Górę Kościernicką.
- **Dębczyno** - na dwóch lokalnych kulminacjach morenowych - panoramy widokowe w kierunku zachód - na Białogard, Łęczno i południe: Dębczyno, Rogowo, Nawino.
- **Góra Świerkowiec** - rozległy widok w kierunku południowym i zachodnim na Górę Lipią i na obniżenie tarasu rzeczno wyższego z dolinami dopływów rzeki Topiel.
- **Laski**- przy drodze do miejscowości, około 20 m na wschód od wsi - rozległa panorama północnej części Wysoczyzny Łobeskiej, w kierunkach: wschodnim - Nawino Kolonia, dolina Mogilnicy, dolina dopływu Granicznej, południowym - Góra Lipia, dolina Granicznej, dolina rzeki Topiel, zachodnim - obniżenie tarasu rzeczno wyższego z dopływami rzeki Topiel.
- **Wronie Gniazdo** - punkt widokowy przy ujściu Chotli do Radwi.

Ponadto głównymi atutami gminy Białogard są: czyste środowisko naturalne, czyste powietrze, strefy ciszy i możliwość korzystania z wielu atrakcji turystycznych charakterystycznych dla obszarów wiejskich. Tereny gminy Białogard są pełne zieleni i interesujących zakątków, gdzie nowoczesność współgra z tradycją, a przyroda naturalnie wtapia się w krajobraz okolicy. Okoliczne wody i lasy

tworzą znakomite zaplecze rekreacyjne dla ludzi spragnionych wypoczynku, gdzie na miłośników historii czekają zabytki, a na potencjalnych inwestorów przychylny klimat i przestrzeń do rozwoju.

Turystyka i rekreacja, które mogą być rozwijane na terenie gminy ze względu na obecne tu walory i predyspozycje przyrodnicze, winne być oparte o szeroką ofertę agroturystyczną i turystykę wiejską. Baza turystyczna, jaka istnieje na terenie gminy jest słabo rozwinięta, pomimo licznych zasobów endogenicznych, jakimi dysponuje gmina. Obszary gminy Białogard predystynowane do rozwoju różnych form turystyki wymagają inwestycji infrastrukturalnych w obszarze szeroko rozumianej bazy turystycznej. Konieczne jest wytyczenie bezpiecznych szlaków turystyki pieszej i rowerowej, jak również rozbudowa bazy noclegowej, budowa przystani wędkarskich przyrzecznych, stanic kajakowych, miejsc rekreacji i wypoczynku.

SZLAKI TURYSTYCZNE I TRASY ROWEROWE¹⁸

Szlak pieszy wokół Białogardu (nieoznaczony) - prowadzi od miasta Białogard przez Rościno - Lulewice - Żelimuchę - Kościernicę - Pomianowo - Dargikowo - Kłępino Białogardzkie – Białogard. Możliwy do przejścia ciągu jednego dnia. Po drodze możliwość poznania różnych form geomorfologicznych charakterystycznych dla terenów wokół Białogardu (Góra Niwka w Kłępinie, tereny podmokłe dawnego zastoiska, morena denną, itp.). Polecane do obejrzenia m.in.: elektrownia podwodna w Rościniu, miejsce poświęcone pamięci Jana Pawła II w Lulewicach, jedna z największych w Europie plantacji borówki amerykańskiej w Żelimusze, zabytkowy kościół rzymsko – katolicki p.w. Chrystusa Króla w Pomianowie, panorama Białogardu z drogi Pomianowo – Dargikowo i z Góry Niwka koło Kłępina. Szlak pieszy torami byłej kolejki wąskotorowej (nieoznaczony) - prowadzi od miasta Białogard przez Kisielice (wiadukt kolejki wąskotorowej) - Łęczno (zabytkowy późnogotycki - z XV w. kościółek, liczne bocianie gniazda), Kamosowo (gorzelnia z końca XIX wieku, stawy, park) - Nasutowo (park, punkt widokowy) - Zagórze (park) - Rychowo - Podwilcze (park z pałacem) - Rarwino (zabytkowy kościół, wiadukt nad Pokrzywnicą) – Sławoborze.

Szlak parków, dworów i pałaców(motorowy, nieoznaczony) -prowadzi od miasta Białogard w stronę Koszalina obok parku miejskiego, następnie w stronę Karlina i do miejscowości: Lubiechowo, Kozia Góra, Karścino, Krukowo, Garnki na terenie gminy Karlino, a następnie do miejscowości znajdujących się na terenie gminy Białogard. Pierwszą z nich jest Nasutowo gdzie można zobaczyć park romantyczny ze sztuczną: wyspą, Kamosowo (park w stylu krajobrazowym, gorzelnia, stawy rybne), Podwilcze (park z pałacem), Rarwino (zabytkowy kościół, most nad Pokrzywnicą), Stanomino (pałac, zabytkowy kościół i park naturalistyczny), Gruszewo (park dworski), Łęczno (zabytkowy

¹⁸*Opracowanie na podstawie danych ze strony internetowej Urzędu Gminy w Białogardzie https://www.gmina-bialogard.pl/index.php/prezentacja-gminy/krajobraz-przyroda-zabytki_wg stanu na 02.01.2018 r*

kościół, liczne bocianie gniazda), Nawino (park krajobrazowo – leśny), Czarnowęsy (park i legendarną ławkę diabła), Byszyno (neogotycki kościół) dalej szlak prowadzi na teren gminy Tychowo, do m. Tychowo, Stare Dębno, Motarzyn, Bukówko, Bukowo i Dobrowo.

Trasa rowerowa(nieoznaczona) - Białogard - Łęczno (późnogotycki z XV w. kościółek, liczne bocianie gniazda) - Kamosowo (gorzelnia z końca XIX wieku, park, zabudowania gospodarcze, stawy hodowlane) - Rościno (wybudowana w 1936 r. podwodna elektrownia wodna) - Białogard.

Trasa rowerowa szlakiem najstarszych śladów osadnictwa na Ziemi Białogardzkiej (nieoznaczona) - Białogard – Kisielice (most kolejki wąskotorowej nad Parsętą) – Dębczyno (liczne stanowiska archeologiczne z różnych okresów, punkt widokowy przy ujściu Mogilnicy do Parsęty – klasyczne meandry) - Rogowo (szachulcowe zabudowania gospodarcze) – Byszyno (szachulcowa zabudowa, kościół neoromański) - Jezioro Rybackie możliwość wędkowania i odpoczynku, w południowej części jeziora ponad 1000 lat temu znajdowała się osada na palach) – Białogard.

Szlak zachodni wokół Białogardu(rowerowo-pieszy)- Białogard - Rościno (byłe magazyny broni JAR, elektrownia wodna w stopniu na Parsęcie, bród przez Parsętę) - Kamosowo (stawy, park, gorzelnia) - Łęczno (zabytkowy kościół, kolonia bocianów, wiadukt kolejki wąskotorowej) - Dębczyno (punkt widokowy) - Białogard (stare miasto).

Szlak wschodni wokół Białogardu (rowerowo – pieszy)- Białogard - Kościernica - Góra Kościernicka - Pękanino - Pomianowo (zabytkowy kościół, widok na tereny popoligonowe, zmeliorowane torfowisko niskie) - Dargikowo (cmentarz protestancki z charakterystycznymi kamieniami nagrobkowymi) - Góra Niwka (punkt widokowy na Białogard) - Żytkowo (stawy pstrągowe na Leśnicy, park, zabytkowy kościół) - Rogowo (grodziska, dolina Parsęty) - Dębczyno (ujście Mogilnicy do Parsęty, ujęcia wody, punkt widokowy na Białogard i Łęczno) – Białogard.

Szlak krajobrazy i parki gminy Białogard – (szlak rowerowy) Białogard (dolina Parsęty, zabytkowy wiadukt kolejki wąskotorowej, krajobraz moreny dennej falistej z rozległymi zmeliorowanymi terenami bagiennymi - punkt widokowy koło Dębczyna) - Gruszewo (park, ruiny pałacu, pomniki przyrody, cmentarz, tworzące się jeziora) - Laski (rozległa panorama na wysoczyznę łobeską - „Wysoczyzna Rąbino”, kamień pamiątkowy, park) - Stanomino (dolina rzeki Topiel, park, pałac) - Sińce (zabudowania folwarku, park) - Rychówko (rynnowe doliny wśród wzgórz morenowych, łąki i lasy liściaste) – Rychowo (zabytkowy układ wsi, pałac, park krajobrazy moreny dennej) - Podwilcze (park i pałac, zabytkowe zabudowania gorzelni, warsztatów, cmentarz); większość trasy pokonuje się mało uczęszczanymi drogami ładnymi starymi zadrzewieniami przydrożnymi.

Wszystkie te szlaki przebiegają przez najbardziej malownicze i obfitujące w atrakcje przyrodnicze i kulturowe tereny gminy Białogard. Idealnie nadają się na weekendowe wyprawy

rodzinne. Jednakże należałoby zweryfikować je pod względem oznakowania, bezpieczeństwa, utrzymania, a także stanu infrastruktury im towarzyszącej, pod kątem ich wykorzystania dla rozwijania różnych form turystyki.

Najciekawsze zabytki stanowiące atrakcję turystyczną gminy:

- Białogórzyno - szachulcowy kościół z XIX w,
- Czarnowęsy - łukowy most kamienny na Mogilicy, pozostałości młyna z 1870 r,
- Dargikowo - cmentarz ewangelicki z XIX w,
- Gruszewo - ruiny neogotyckiego pałacu z XIX wieku, park dworski z XIX wieku o pow. 15 ha,
- Komasowo - dwór i park z XIX w,
- Laski - dwór i park z XIX w,
- Nasutowo - dwór i park z XIX w,
- Nawino - dwór i park z XIX w,
- Podwilcze - ruiny pałacu z XVIII-XIX w.
- Pomianowo - kościół filialny pw. Chrystusa Króla z XVIII w.
- Rarwino - ceglany kościół z XVIII w.
- Stanomino - kościół z XVIII w., park sanatoryjno-leśny z XIX w.

Na bieżąco należy rewaloryzować, a niekiedy nawet rekonstruować dziedzictwo kulturowe gminy. Należy też dbać o estetykę i rozbudowę bazy rekreacyjnej i bezpieczeństwo uczestników ruchu turystycznego. Istnieje również potrzeba dostosowywania oferty oraz infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Równoległe z działaniami o charakterze kulturowym powinny zostać prowadzone zadania związane z ochroną środowiska, zachowaniem najwartościowszych nieprzekształconych zespołów i fragmentów krajobrazu, służące rozwojowi ekoturystyki na terenie gminy. Miłośników tej dziedziny turystyki można też przyciągnąć, rozwijając istniejącą już sieć szlaków turystycznych. Ważne jest, by na terenie całej gminy wprowadzić jednolity system oznakowania atrakcji turystycznych.

Priorytetem w ofercie gminy jest możliwość połączenia wypoczynku i rekreacji w oparciu o istniejące zasoby naturalne, jak i przebywanie w środowisku wiejskim tworzącym klimat kontaktu z naturą, zdrową żywnością, otwartością i naturalnością właścicieli kwater i gospodarstw agroturystycznych.

Istnieje konieczność ciągłych działań zmierzających do wzrostu atrakcyjności turystycznej gminy poprzez zapewnienie infrastruktury turystycznej, jak i promocję oferty turystycznej i walorów gminy. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, iż rozwój funkcji turystycznej gminy jest uwarunkowany także od działalności rolniczej prowadzonej przez mieszkańców gminy, zwłaszcza w kontekście dbałości o zachowanie czystości lasów i zapewnienie estetyki przestrzeni, prowadzenie produkcji rolnej nieuciążliwej dla ruchu turystycznego. Stały rozwój sektora turystycznego i okołoturystycznego

niesie ze sobą korzyści społeczno-ekonomiczne w postaci stymulacji rozwoju gospodarstw rolnych, świadczących usługi turystyczne oraz miejscowej infrastruktury, rozbudowy zasobów mieszkaniowych rolników, aktywizacji lokalnego rynku pracy, stworzenia dodatkowego źródła dochodów dla rolników i budżetów lokalnych, stworzenia możliwości atrakcyjnego wypoczynku, ochrony walorów turystycznych, wzrostu poziomu kulturalnego mieszkańców wsi.

Produkty turystyczne i ich promocja

Bardzo ważnym elementem, bez którego nie można planować rozwoju gospodarki lokalnej, jest promocja. Przedmiotem działań promocyjnych jest produkt gminy. Niewątpliwie wpływ na rozwój turystyki mają dobrze promowane produkty turystyczne. W gminie Białogard oferowane są następujące dobra turystyczne:

- szlaki turystyczne,
- elektrownia wodna Rościno,
- park w Podwilczu,
- pomnik przyrody „Dąb”,
- ławeczka Diabła Czarnowęsy,
- pałac w Nawinie,
- kościoły zabytkowe w Łęcznie i Rarwinie,
- cmentarz w Lulewicach, Golgota,
- Żelimucha- „Zielona Farma”,
- Stajnia Leonardo w Dargikowie,
- stawy rybne w Czarnowęsach,
- przystań kajakowa w Przegoni,
- jezioro w Byszynie.

Kierunkiem zmierzającym do optymalizacji promocji gminy powinno być zweryfikowanie pod kątem atrakcyjności turystycznej wszystkich dóbr i walorów turystycznych (takich jak obiekty, imprezy, usługi, szlaki, obszary, wydarzenia, itp.), które będą nabywane w przyszłości przez turystów odwiedzających gminę.

2.5. SFERA SPOŁECZNA

2.5.1. Struktura społeczna

Według statystyk prowadzonych przez GUS i stanu na 31.12.2016 r. ludność gminy Białogard liczyła 7767 mieszkańców, co stanowi ok. 16,1% ludności powiatu białogardzkiego. Gęstość zaludnienia na 1 km² w latach 2013-2016 utrzymywała się na tym samym poziomie i wynosiła 24 osoby,

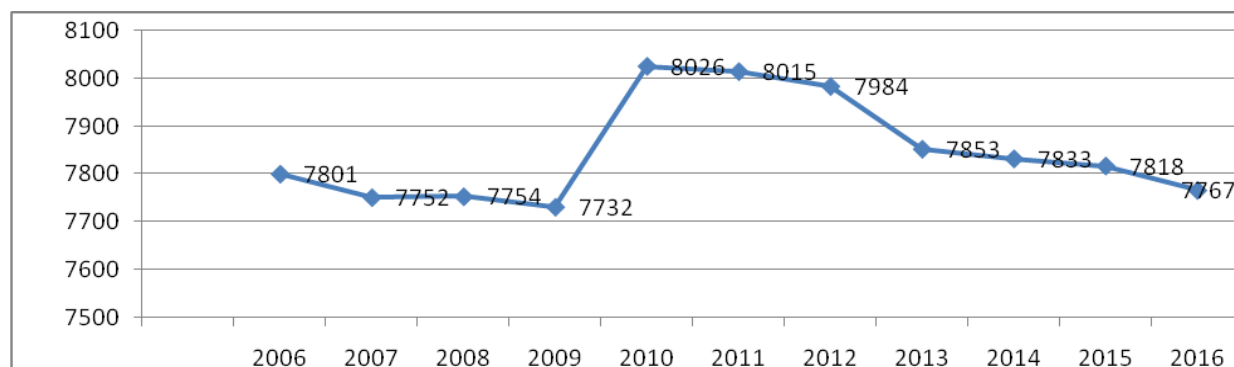
co daje gminie 3 miejsce w powiecie (57 os/1 km²) oraz 89 miejsce w województwie (75 os/1 km²). Poniższa tabela przedstawia charakterystykę społeczno - demograficzną na terenie gminy Białogard w latach 2013-2016.

Tabela 23. Struktura społeczno-demograficzna gminy Białogard w latach 2013-2016

WYSZCZEGÓLNIENIE	31.12.2013 r.	31.12.2014 r.	31.12.2015 r.	31.12.2016 r.
Stan ludności ogółem, w tym:	7 853	7 833	7 818	7 767
mężczyźni	4 025	4 030	4 031	3 996
kobiety	3 828	3 803	3 787	3 771
Ludność w wieku przedprodukcyjnym ogółem, w tym:	1 520	1 473	1 461	1 437
mężczyźni	805	794	804	780
kobiety	715	679	657	657
Ludność w wieku produkcyjnym ogółem, w tym:	5 238	5 223	5 198	5 123
mężczyźni	2 898	2 897	2 880	2 850
kobiety	2 340	2 326	2 318	2 273
Ludność w wieku poprodukcyjnym ogółem, w tym:	1 095	1 137	1 159	1 207
mężczyźni	322	339	347	366
kobiety	773	798	812	841
Liczba zawartych małżeństw	33	28	47	46
Urodzenia żywe	73	66	88	73
Zgony ogółem	85	98	59	81
Przyrost naturalny	-12	-32	29	-8
Migracje ludności - saldo	-88	-19	-32	-38
napływ zameldowania na pobyt stały	81	127	122	110
odpływ wymeldowania z pobytu stałego	169	146	154	148

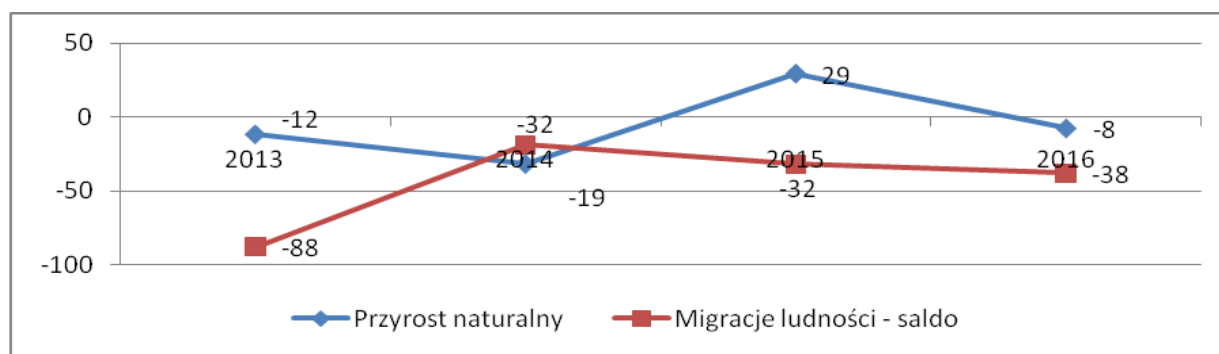
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Wykres 5. Liczba mieszkańców gminy Białogard w latach 2006-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Wykres 6. Migracje ludności na pobyt stały w gminie Białogard w latach 2013-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując powyższe dane zawarte w tabeli oraz na wykresach można zauważyć, że na przestrzeni lat 2006-2016, największy przyrost liczby ludności nastąpił w 2010 r., po czym wartość ta ponownie zmniejsza się, co jest niekorzystnym zjawiskiem w kontekście rozwoju społeczno – gospodarczego. Sumarycznie od 2006 do 2016 r. nastąpił spadek liczby ludności - o 34 osoby, co stanowi niecałe 0,5%. Według stanu na 31.12.2016 r. mieszkańcy gminy, którzy ukończyli 65 rok życia, stanowią ok. 15,5% całej populacji, natomiast w wieku przedprodukcyjnym – niecałe 18,5%, co stanowi o potencjale rozwojowym gminy. Badany okres odznacza się wzrostem udziału osób w wieku poprodukcyjnym i spadkiem udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w strukturze ludności gminy (Ludność w wieku przedprodukcyjnym ogółem – 0,9% mniej w 2016 r. w porównaniu do 2013 r., co m.in. ma odbicie w ilości ludności w wieku poprodukcyjnym ogółem – 1,6% więcej w 2016 r. w porównaniu do 2013 r.). Zmiany te ukazują początek procesu starzenia się społeczeństwa. Jest to proces charakterystyczny dla społeczeństw żyjących w gospodarkach rozwiniętych, jednak jego eskalacja w dłuższym okresie doprowadzić może do wzrostu wskaźników obciążenia demograficznego i spowodować sytuację, w której osoby w wieku produkcyjnym nie są w stanie wypracować odpowiedniego PKB, by pozwoliło to na utrzymanie osób w wieku poprodukcyjnym w ramach współczesnych systemów socjalnych i emerytalnych. Zmianie ulec może też struktura konsumpcji społeczeństwa, znaczny wzrost zapotrzebowania na usługi zdrowotne, opiekuńcze. Niewielkie zmiany w strukturze demograficznej gminy Białogard nie oznaczają jeszcze sytuacji problematycznej, jednak skoro już można zauważyć trend zmierzający w kierunku starzenia się społeczeństwa, należy podjąć stosowne działania, by ograniczyć tempo procesu oraz zminimalizować jego skutki. Znacząca większość mieszkańców, bo aż ponad 66% mieści się w granicach między 18 a 64 rokiem życia. Średni wiek mieszkańców wynosi 38,5 lat i jest mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa zachodniopomorskiego oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Zmianę liczby ludności gminy obrazują inne zjawiska, mianowicie ruchy naturalne oraz migracje mieszkańców. Ruchy naturalne określa się za pomocą naturalnych czynników, takich jak urodzenia żywe i zgony – będące wielkościami pozwalającymi wyznaczyć przyrost naturalny. Analiza wskaźnika przyrostu naturalnego, określanego jako różnica między liczbą urodzeń żywych

a liczbą zgonów, wskazuje na niekorzystną sytuację panującą w gminie Białogard - rozwój demograficzny gminy przebiega w sposób niezrównoważony. W okresie 2013-2016 dla przyrostu naturalnego populacji gminy odnotowano tendencje spadkowe jak i wzrostowe, przy czym wskaźnik przyrostu naturalnego tylko w 2015 r. odnotował wartości dodatnie.

Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,88 i jest nieznacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Migracje to z kolei wymeldowania i zameldowania na terenie gminy Białogard, obrazujące ruchy ludności z perspektywy miejsca zamieszkania – wielkości pozwalające wyznaczyć saldo migracji. Powyższe zestawienie pokazuje ujemne wskaźniki migracji na terenie gminy w całym analizowanym okresie. Saldo migracji wykazywało trend skokowy w granicach od -19 do -88. Migracja ludności tylko w 2014 r. była mniejsza od przyrostu naturalnego (ujemnego), co w sumie daje spadek ludności w gminie i jest negatywnym zjawiskiem. Stwarza to ryzyko niekorzystnych zmian struktury wiekowej i płciowej społeczeństwa, a także może implikować odpływ wykwalifikowanej kadry pracowniczej, niemogącej znaleźć perspektyw rozwojowych. Dynamika napływu ludności z zewnątrz warunkowana będzie dynamiką rozwoju mieszkalnictwa – przyrostem zasobów mieszkaniowych z uwzględnieniem poprawy standardów mieszkaniowych. Na okresowo dodatni wzrost salda migracji potencjalnie może mieć również wpływ między innymi sprzyjający układ komunikacyjny, miejsca pracy, a także walory przyrodnicze gminy.

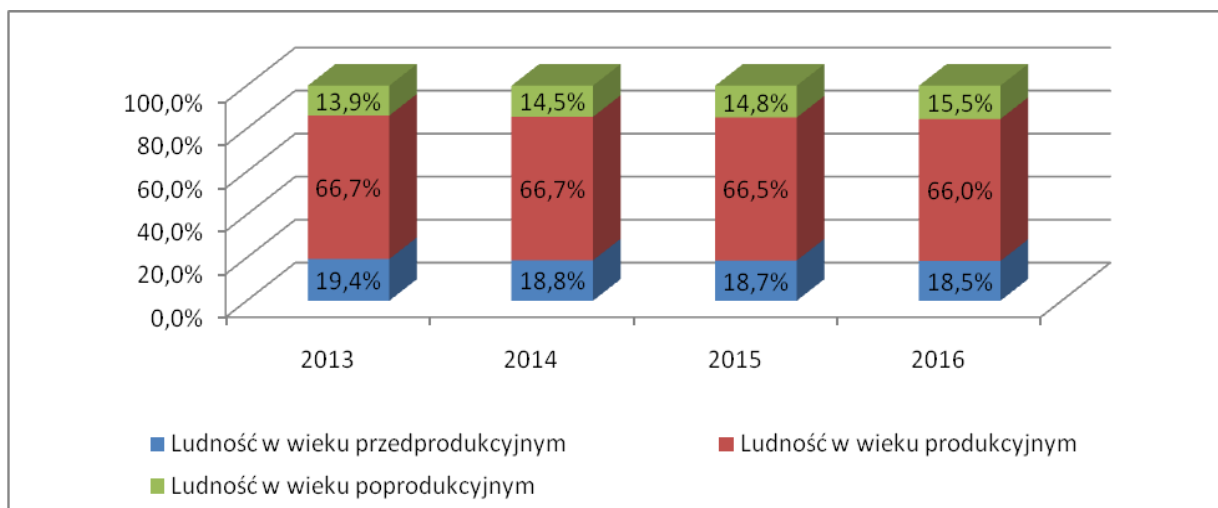
Współczynnik feminizacji, tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn na koniec 2016 r. wynosiła 94.

Poniższy wykres przedstawia, jak kształtował się podział ludności według ekonomicznych grup wieku w latach 2013-2016 na terenie gminy Białogard. W strukturze ekonomicznych grup ludności dominuje ludność w wieku produkcyjnym, oscylując w granicach 66% - 66,7%. Analizowany okres odznacza się wzrostem udziału osób w wieku poprodukcyjnym i spadkiem udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w strukturze ludności gminy, zjawiskiem charakterystycznym dla całego kraju.

W analizowanym okresie można zauważyć, że:

- liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym systematycznie spada, co oznacza, że rodzi się mniejsza ilość dzieci każdego roku, a także, że coraz większa liczba osób z tej grupy opuszcza gminę, co jest zjawiskiem negatywnym, mającym wpływ na rozwój gminy,
- liczba ludności w wieku produkcyjnym utrzymuje się na podobnym poziomie, co świadczy o pewnej stabilizacji w tym obszarze,
- liczba ludności w wieku poprodukcyjnym systematycznie rośnie, co oznacza, że coraz więcej osób przechodzi na emeryturę. W tej grupie jest również więcej kobiet niż mężczyzn, co wynika z faktu, że kobiety dożywają zwykle późniejszego wieku, niż mężczyźni.

Wykres 7. Podział ludności wg ekonomicznych grup na terenie gminy Białogard w latach 2013-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza ludności gminy Białogard w kontekście ekonomicznych grup wieku pozwala stwierdzić, że społeczeństwo na terenie gminy starzeje się, tak jak obserwuje się to w skali kraju i Europy. Zmiany zachodzące w strukturze wiekowej mieszkańców, bez podjęcia odpowiednich działań prewencyjnych, mogą wywoływać poniższe konsekwencje:

- nie biorąc pod uwagę ewentualnych migracji na terenie gminy, prognozuje się zmniejszenie zapotrzebowania na usługi przedszkolne w kolejnych latach, w związku ze zmniejszającą się liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym, a także przewiduje się zmniejszenie liczby uczniów w szkołach podstawowych,
- obserwowany sukcesywny wzrost liczebności osób starszych, który prawdopodobnie pociągnie za sobą nasilenie się problemów społecznych, dotyczących osoby starsze oraz wzrost wydatków gminy w obszarze pomocy społecznej. Gmina powinna zatem dążyć do rozwoju usług skierowanych do starszych grup wiekowych oraz rozwoju działalności z zakresu opieki zdrowotnej i socjalnej ukierunkowanej do tej grupy. Niezbędna jest także likwidacja barier architektonicznych oraz tworzenie łatwo dostępnej komunikacji publicznej.

Za najważniejsze przesłanki dalszego rozwoju demograficznego gminy Białogard można uznać:

- strukturę i tempo przyrostu naturalnego,
- skalę migracji.

Do najważniejszych cech demograficznych mających wpływ na rozwój społeczno - gospodarczy na obszarze gminy należy:

- systematyczny spadek liczby ludności,
- utrzymanie się nierównowagi płci z przewagą kobiet w wieku poprodukcyjnym i z przewagą mężczyzn w wieku produkcyjnym.

Procesy demograficzne wpływają na potrzeby społeczności gminy Białogard głównie w zakresie dostępności do usług publicznych o charakterze społecznym m.in. ochrona zdrowia, pomoc społeczna czy edukacja.

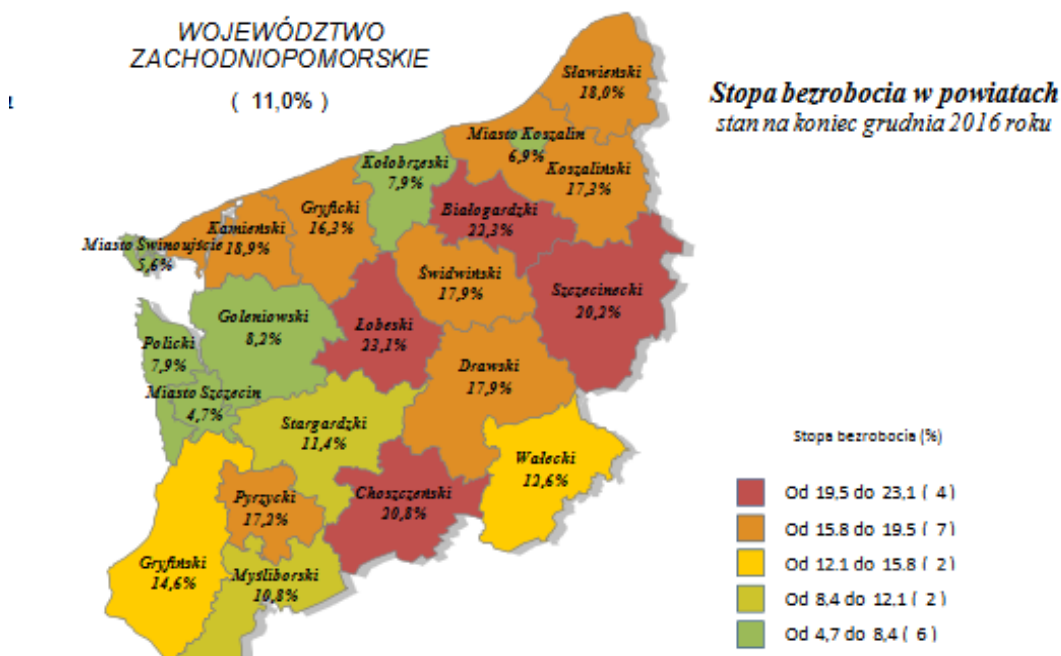
2.5.2. Grupy ryzyka społecznego

Rynek pracy i bezrobocie

Bezrobocie jest jednym z najistotniejszych problemów wielu gmin w Polsce. Bezrobocie powoduje obniżenie warunków bytowych społeczności wpływając jednocześnie na wzrost frustracji oraz patologii, dlatego też ważne jest aktywizowanie społeczeństwa w zakresie przedsiębiorczości, edukacji czy samodoskonalenia.

Zarówno w Polsce, w województwie zachodniopomorskim, w powiecie białogardzkim, jak i w sąsiadujących powiatach, w latach 2012 – 2016 zanotowano na rynku pracy spadek poziomu bezrobocia.

Rysunek 4. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie zachodniopomorskim wg stanu na 31.12.2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Szczecinie.

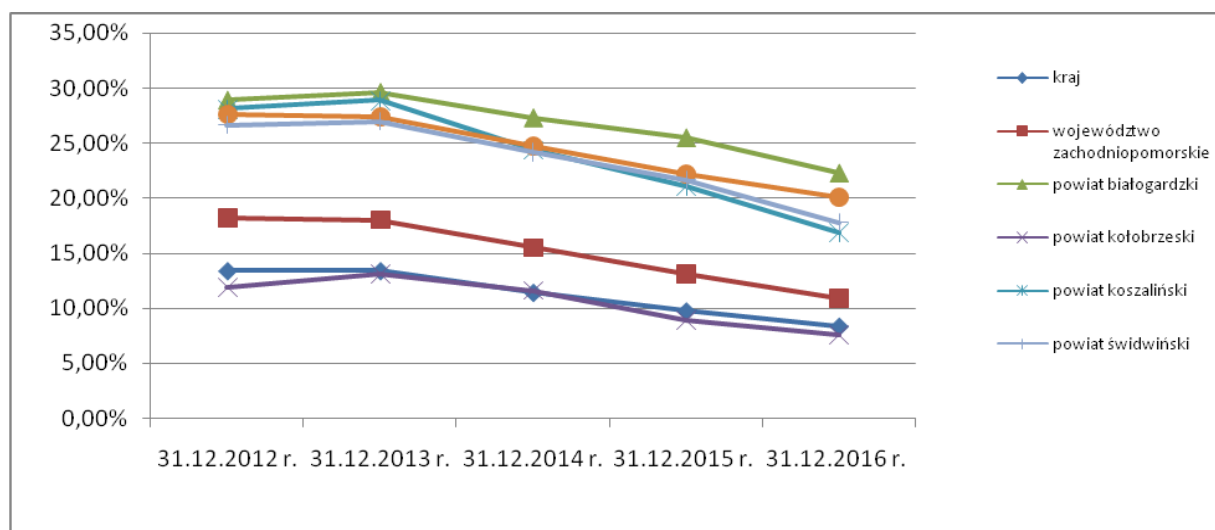
Stopy bezrobocia w poszczególnych jednostkach terytorialnych zostały zobrazowane w poniższej tabeli:

Tabela 24. Stopy bezrobocia w kraju, województwie zachodniopomorskim, powiecie białogardzkim, koszalińskim, kołobrzeskim, szczecineckim i świdwińskim w latach 2012-2016

	31.12.2012 r.	31.12.2013 r.	31.12.2014 r.	31.12.2015 r.	31.12.2016 r.
kraj	13,40%	13,40%	11,40%	9,70%	8,30%
województwo zachodniopomorskie	18,20%	18%	15,50%	13,10%	10,90%
powiat białogardzki	28,90%	29,60%	27,30%	25,50%	22,30%
powiat kołobrzeski	11,90%	13,10%	11,60%	8,90%	7,60%
powiat koszaliński	28,10%	28,90%	24,40%	21,10%	16,90%
powiat szczecinecki	27,60%	27,40%	24,70%	22,20%	20,10%
powiat świdwiński	26,70%	27%	24,20%	21,70%	17,80%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 8. Stopy bezrobocia w kraju, województwie zachodniopomorskim, powiecie białogardzkim, koszalińskim, kołobrzeskim, szczecineckim i świdwińskim w latach 2012-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Gmina Białogard znajduje się na wykazie gmin zagrożonych szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym. Z uwagi na typowo rolniczy charakter gminy, duża część jej mieszkańców związana jest z rolnictwem. Na typowo wiejskich terenach podstawowym źródłem utrzymania jest praca we własnych indywidualnych gospodarstwach rolnych. Jednak część siły roboczej, jaka pracuje w gospodarstwach rolnych, stanowi bezrobocie ukryte. Wynika to z tego, że występuje nieadekwatność areału gospodarstw rolnych w stosunku do liczby pracujących w nich ludzi.

Bezrobocie jest jednym z głównych problemów występujących w gminie, jednak od kilku lat notuje się stopniowy spadek liczby osób bezrobotnych. Według stanu na 31.12.2016 r. liczba osób bezrobotnych w gminie zmniejszyła się w porównaniu do 2013 r. o ponad 26%. Zmiana ta jest zjawiskiem pozytywnym, wpływającym na rozwój gminy, jednak wśród gmin powiatu białogardzkiego

jest ona na pierwszym miejscu pod względem procentowego udziału liczby bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.

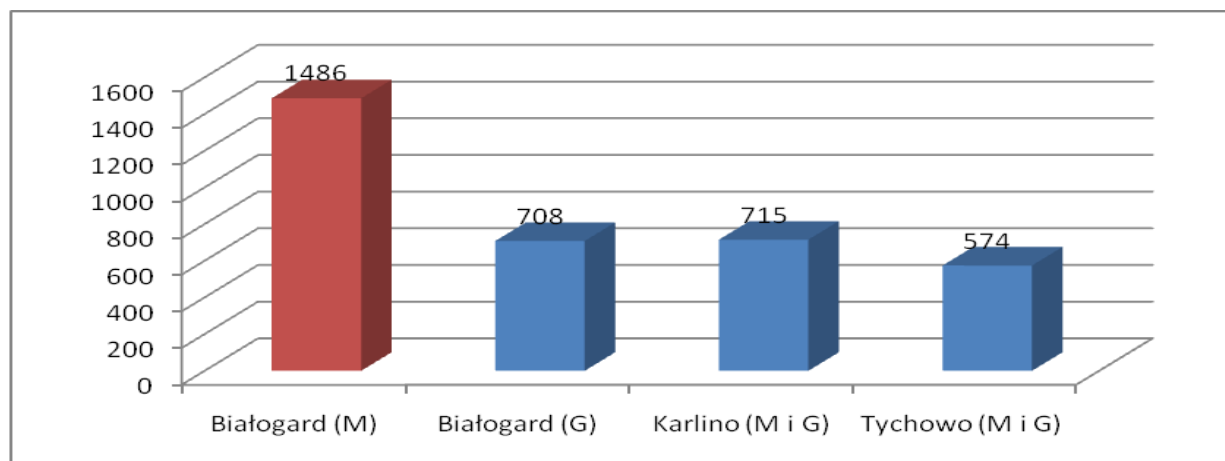
Na koniec 2016 r. było zarejestrowanych 708 osób, co stanowiło nieco ponad 20% ogółu bezrobotnych w powiecie białogardzkim. Poniższa tabela obrazuje gminę Białogard na tle pozostałych 3 gmin powiatu białogardzkiego oraz jej udział w ogóle bezrobotnych w powiecie według stanu na koniec 2016 r.

Tabela 25. Struktura bezrobocia na terenie powiatu białogardzkiego wg stanu na 31.12.2016 r.

L.p.	Wyszczególnienie/ gminy	Bezrobotni ogółem	Kobiety	% ogółu bezrobotnych w powiecie białogardzkim
1.	Białogard (M)	1486	760	42,66%
2.	Białogard (G)	708	377	20,33%
3.	Karlino (M i G)	715	373	20,53%
4.	Tychowo (M i G)	574	297	16,48%
5.	RAZEM	3483	1807	100,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 9. Ilość osób bezrobotnych w gminie Białogard tle gmin powiatu białogardzkiego wg stanu na 31.12.2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bezrobocie w gminie jest bezsprzecznie problemem, który dotyka lokalną społeczność. Statystyki dotyczące bezrobocia o tyle są zniekształcone, o ile i na jakim poziomie mamy do czynienia na terenie gminy ze zjawiskiem tzw. bezrobocia utajonego, będącego przede wszystkim wynikiem braku motywacji do rejestrowania się oraz powszechności „pracy na czarno”.

Liczba bezrobotnych w powiecie białogardzkim zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Białogardzie na dzień 31 grudnia 2016 r. wynosiła 3483 osoby, w tym 1807 kobiet, tj. 52%.

W okresie tym na terenie gminy Białogard znajdowało się 708 bezrobotnych osób. Bezrobotne kobiety z terenu gminy w liczbie 377 stanowiły na koniec grudnia 2016 r. blisko 53% ogółu bezrobotnych. W porównaniu do analogicznego okresu ubiegłego roku ich liczba spadła o 43 osoby. Szczegółowe dane dotyczące rynku pracy w gminie Białogard przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 26. Bezrobotni w gminie Białogard w latach 2013-2016

Wyszczególnienie	stan na dzień 31.12.2013 r.		stan na dzień 31.12.2014 r.		stan na dzień 31.12.2015 r.		stan na dzień 31.12.2016 r.	
	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety
Liczba bezrobotnych ogółem:	963	449	891	445	820	420	708	377
w tym:								
Z prawem do zasiłku	154	59	138	57	132	58	138	67
Do 25 r. ż.	206	93	178	94	122	60	120	70
Powyżej 50 r. ż.	237	83	222	82	235	89	189	77
Długotrwale bezrobotni	551	294	543	299	507	284	413	244
Niepelnosprawni	42	20	44	21	46	19	33	15
Podjęcia pracy w okresie od stycznia do grudnia	626	275	536	246	603	302	562	268
Rozpoczęcia szkolenia w okresie od stycznia do grudnia	22	1	23	3	24	2	58	36
Rozpoczęcia stażu w okresie od stycznia do grudnia	68	41	48	32	77	51	44	27

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Białogardzie.

Jak wynika z powyższych danych w analizowanym okresie nastąpił spadek osób długotrwale bezrobotnych - o 25%, jednak na koniec 2016 r. stanowiły one aż 58% wszystkich bezrobotnych. Jest to zjawisko niepokojące, gdyż osoby długotrwale bezrobotne są najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym i trudno takie osoby "wyrwać" z bezrobocia. Kwestia długotrwałego bezrobocia stanowi istotny problem społeczny, ponieważ osoby z tej grupy są w znacznym stopniu zagrożone marginalizacją społeczną z powodu długotrwałego pozostawania bez pracy. Im krótszy okres pozostawania bez pracy, tym bezrobotny ma większe szanse na znalezienie pracy, niż osoba długotrwale poszukująca pracy. Szansą na zmianę niekorzystnej sytuacji osób długotrwale bezrobotnych w gminie stanowi zmiana ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, która z końcem 2015 r. wprowadziła regulacje służące aktywizacji zawodowej młodych pracowników.

Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga odpowiednich form oddziaływań pomocy społecznej na bezrobotnych oraz instytucji i organizacji zajmujących się reintegracją zawodową.

W 2016 r. 44 osoby bezrobotne objęto stażem. W tym samym okresie 562 osoby podjęły pracę za pośrednictwem Powiatowego Urzędu Pracy.

Bezrobocie dotyka osoby z wykształceniem zawodowym jak i osoby z wykształceniem wyższym i średnim. Strukturę bezrobotnych pod względem wykształcenia obrazuje poniższa tabela:

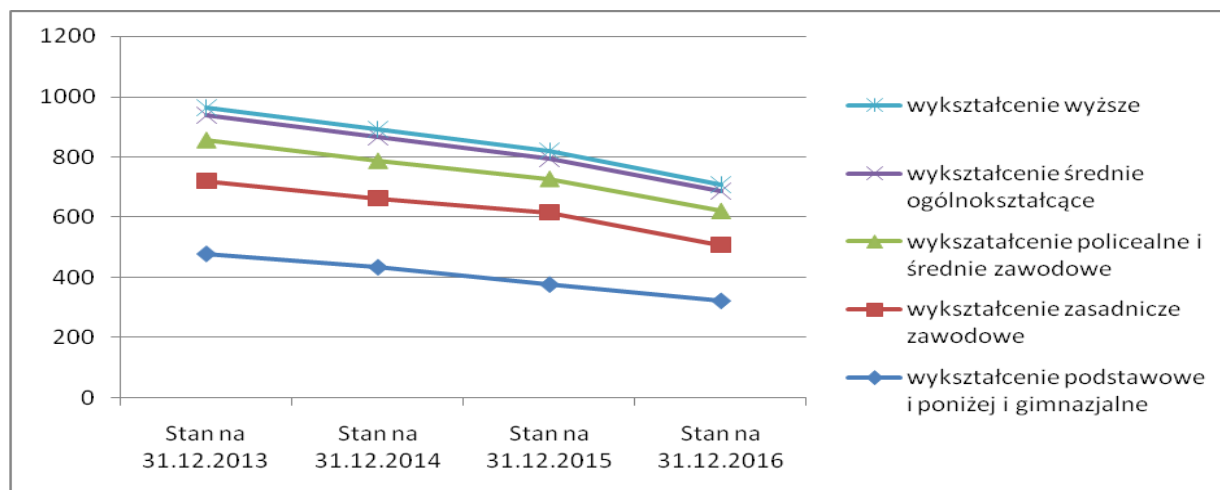
Tabela 27. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w gminie Białogard w latach 2013-2016

Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia w gminie Białogard w latach 2013-2016				
	Stan na 31.12.2013	Stan na 31.12.2014	Stan na 31.12.2015	Stan na 31.12.2016
wykształcenie podstawowe i poniżej i gimnazjalne	478	434	377	323
wykształcenie zasadnicze zawodowe	242	228	239	185
wykształcenie policealne i średnie zawodowe	137	126	112	113
wykształcenie średnie ogólnokształcące	80	77	67	66
wykształcenie wyższe	26	26	25	21
razem	963	891	820	708

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Białogardzie.

Charakterystyczną cechą bezrobocia w gminie Białogard jest niski poziom wykształcenia wśród osób bezrobotnych, co w zasadniczy sposób decyduje o ich szansach na znalezienie zatrudnienia. Biorąc pod uwagę kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych można zauważyć, że najliczniejszą grupę w 2016 r. stanowią osoby z wykształceniem podstawowym i poniżej oraz gimnazjalnym (45% ogółu bezrobotnych) oraz wykształceniem zasadniczym zawodowym (26%). Udział osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym jest nieznaczny i stanowi niespełna 3% ogółu bezrobotnych. W formie graficznej informacji zostały przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 10. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w gminie Białogard w latach 2013-2016

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Białogardzie.

Aktywność zawodowa wiąże się z wykształceniem, jakie posiadają mieszkańcy. Im jest ono wyższe bądź ukierunkowane zawodowo, tym aktywność zawodowa jest wyższa. Bardzo rzadko zainteresowanie aktywnością zawodową wykazuje ludność z wykształceniem podstawowym lub bez wykształcenia. Pomiędzy znajdują się absolwenci szkół średnich, którzy podejmują dalszą kontynuację nauki.

Tabela 28. Wybrane dane porównawcze o rynku pracy w gminie Białogard, powiecie białogardzkim oraz województwie zachodniopomorskim w 2016 r.

	gmina	powiat	województwo
Pracujący	445	8 159	343 202
Pracujący na 1000 ludności	57	169	201
Bezrobotni zarejestrowani, w tym:	708	3 483	65 842
kobiety w %	53	52	55
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %	13,8	11,4	6,2
Udział zarejestrowanych bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym w %	16,6	12,8	7,4

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Według danych GUS w gminie Białogard na 1000 mieszkańców pracuje 57 osób (w powiecie 169 osób, w województwie 201 osób). 53% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 47% mężczyźni. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Białogard wynosi 3 607,49 PLN, co odpowiada 84.10% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Białogard 813 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 48

pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -765.

Gmina Białogard należy do terenów o słabym rozwoju gospodarczym. 15,2% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Białogard pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 37,1% w przemyśle i budownictwie, a 11,8% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 3,5% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości). Mieszkańców gminy cechuje niski poziom wiedzy z zakresu przedsiębiorczości, a co za tym idzie samej przedsiębiorczości, o czym świadczy słaba dynamika rozwoju firm.

Rynek pracy w gminie Białogard można określić jako trudny. Obserwuje się:

- wysokie bezrobocie, spowodowane m.in. występowaniem olbrzymich grup osób biernych zawodowo,
- niski poziom wykształcenia osób poszukujących pracy,
- brak systemu edukacji dorosłych,
- strukturę zatrudnienia nie odpowiadającą nowoczesnej gospodarce – zbyt duża liczba osób zatrudnionych w rolnictwie i w usługach,
- problemy młodego pokolenia ze startem zawodowym,
- niedostosowanie systemu edukacji do wymogów rynkowych - oznacza to, że absolwenci szkół nie są przygotowani do wejścia na rynek pracy- posiadają za małe umiejętności, w tym słabe posługiwanie się językami obcymi,
- słabo rozwinięty system usług na rzecz bezrobotnych, np. brak doradców zawodowych, brak systemu aktywizacji zawodowej.

Rzeczywista ocena zawodów najbardziej pożądaných przez pracodawców jest trudna z uwagi na specyfikę mechanizmów zachodzących na rynku pracy. Wnioski z prowadzonego przez Powiatowy Urząd Pracy w Białogardzie monitoringu zawodów stanowią informację uzupełniającą, pozwalającą na dokonanie pobieżnej oceny trendów zachodzących na lokalnym rynku pracy. Analizując raporty z monitoringu zawodów deficytowych prowadzonych przez PUP w Białogardzie można zauważyć, iż największa liczba zgłoszonych ofert pracy na powiatowych rynkach pracy skierowana jest do osób z sektora szeroko pojętych usług oraz pracowników produkcyjnych z wykształceniem zawodowym i technicznym. Za zawody maksymalnie deficytowe w powiecie białogardzkim w 2016 r. uznano:

- inżynierów do spraw przemysłu i produkcji,
- pozostałych pracowników zajmujących się sprzątaniami,
- pracowników wykonujących dorywcze prace proste,
- lekarzy bez specjalizacji, w trakcie specjalizacji lub ze specjalizacją I stopnia.

Z kolei wśród zawodów deficytowych znaleźli się

- pracownicy świadczący usługi na ulicach,

- operatorzy maszyn do szycia,
- planiści produkcyjni,
- pracownicy wsparcia rodziny, pomocy społecznej i pracy socjalnej,
- pracownicy centrów obsługi telefonicznej (pracownicy call center),
- psychologodzy i pokrewni,
- konstruktorzy i krojczowie odzieży.

Należy w tym miejscu wskazać na nowe narzędzie Unii Europejskiej, które obliguje regiony państw członkowskich do identyfikacji tych obszarów, w których chcą się specjalizować i podnosić konkurencyjność, jakim są *inteligentne specjalizacje*. W powiecie białogardzkim (bo tylko na tym poziomie możemy analizować gminę Białogard) koncentrują się niżej wymienione inteligentne specjalizacje:

- Wielkogabarytowe konstrukcje wodne i lądowe - 5 % udziału powiatu w eksporcie danej specjalizacji, Produkty drzewno-meblarskie - 4% j.w.,
- Nowoczesne przetwórstwo rolno-spożywcze - 3% j.w.,
- Opakowania przyjazne środowisku - 2% j.w.,
- Zaawansowane wyroby metalowe - 1% j.w.,
- Produkty oparte na technologiach informacyjnych - 1% j.w.,
- Multimodalny transport i logistyka - 1% j.w.

Potencjalny wzrost liczby miejsc pracy na terenie gminy Białogard wiązać się może z rolnictwem (w tym przetwórstwem rolno-spożywczym), a także z rozwojem turystyki (w tym agroturystyki) i rekreacji, które to powinny się stać czynnikami aktywizującymi rozwój gminy. Teren gminy Białogard posiada potencjał do rozwoju różnego rodzaju form rekreacji, tj. wypoczynek pobytowy, świąteczny a także turystyka alternatywna, bazująca na kwaterach prywatnych i agroturystycznych. Z formami użytkowania rekreacyjnego powinna się wiązać różnorodna baza noclegowa z bogatym wielofunkcyjnym otoczeniem usługowym, stwarzającym nowe miejsca pracy dla mieszkańców gminy.

W związku z bardzo dużym udziałem bezrobocia w powodach przyznawania pomocy Społecznej przez GOPS, stanowi ono duże obciążenie finansowe również dla budżetu gminy. W celu ograniczenia skali jego oddziaływania, przede wszystkim w sferze społecznej, opracowano Gminną *Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Białogard na okres 2016-2025*, poruszającą także problem bezrobocia. Określone w dokumencie cele dot. obszaru bezrobocia, tj. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych do 25 roku życia, długotrwale bezrobotnych, kobiet, Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych, Tworzenie nowych miejsc pracy - mają na celu przeciwdziałać temu zjawisku.

Bezrobocie jest dosyć częstą przyczyną wypłaty zasiłków stanowiących wsparcie w ramach pomocy społecznej w gminie Białogard. Możliwa utrata pracy lub jej brak jest często przyczyną wielu

bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. przestępczość, patologia czy uzależnienia od alkoholu), a także czynnikiem skutecznie ograniczającym popyt wewnętrzny. Długotrwałe występowanie tych efektów bezrobocia w konsekwencji wpływa bezpośrednio na wzrost wydatków gminy na pomoc społeczną w zakresie minimalizacji lub likwidacji tych zjawisk, jak również na pogorszenie wizerunku i atrakcyjności inwestycyjnej i osiedleńczej gminy. Na obecny poziom bezrobocia wpływa również postawa samych osób bezrobotnych w gminie, charakteryzująca się niewielką aktywnością społeczną (brak kwalifikacji zawodowych, brak chęci podnoszenia ich, niski poziom wykształcenia). Szansą na poprawę wydaje się również być rozwój turystyki i działalności około turystycznych jako alternatywy dla istniejącej sfery przemysłowej.

Mniejsze bezrobocie - to przede wszystkim większe dochody gminy (podatki), zmniejszenie ubóstwa społeczeństwa, rozwój intelektualno – przemysłowy, produktywny potencjał ludzki, zmniejszenie migracji ludzi bezrobotnych. W celu przeciwdziałania zjawisku bezrobocia należałoby:

- stwarzać odpowiednie warunki do prowadzenia działalności gospodarczej na swoim terenie m.in. poprzez tworzenie odpowiedniego systemu zachęt dla nowych przedsiębiorców lub poprzez wyznaczanie odpowiednich terenów inwestycyjnych,
- skutecznie pozyskiwać nowych inwestorów,
- podnieść kwalifikacje (poprzez organizację kursów i szkoleń, przygotowujących do ponownego odnalezienia się na rynku pracy) lub przebranżowić część mieszkańców,
- wesprzeć instytucjonalnie osoby wykluczone z rynku pracy,
- zwiększyć zaangażowanie na rzecz wsparcia osób młodych, zwłaszcza bez doświadczenia zawodowego na rynku pracy,
- prowadzić działania promujące przedsiębiorczość.

Podsumowując kwestie bezrobocia na terenie gminy Białogard, konieczne jest wykorzystanie planowanych zmian w zakresie pomocy społecznej oraz aktywizacji osób bezrobotnych i włączenie się służb pomocy społecznej z terenu gminy w bardziej aktywne rozwiązywanie problemów bezrobocia, w szczególności długotrwałego bezrobocia.

Należy zauważyć, że zarówno położenie, jak i skomunikowanie gminy Białogard stanowi jej silną stronę, która nie tylko sprzyja rozwojowi, ale także stanowi szansę dla mieszkańców gminy do podejmowania aktywności zarobkowej (praca lub własna działalność gospodarcza).

Pomoc społeczna

Wskaźnikiem, odnoszącym się w dużym stopniu do kwestii jakości życia ludności, jest odsetek liczby mieszkańców, korzystających z usług pomocy społecznej. Profesjonalna pomoc skupiająca się na rozwiązaniu problemu, dokładnej diagnozie, a nie wyłącznej pomocy konsumpcyjnej, przyczynia się do wzrostu zaufania osób i rodzin w trudnych sytuacjach życiowych.

Organizacją zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Białogard zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej z siedzibą w Białogardzie. Celem Ośrodka jest podejmowanie wszelkich działań umożliwiających osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. W zakresie działalności ośrodka jest również wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwianie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka, a także podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

W społeczności gminy występują liczne problemy. Dotykają one dużą liczbę mieszkańców gminy. Do najważniejszych problemów społecznych można zaliczyć:

- ubóstwo, niskie dochody ludności i znaczny w nich udział pomocy socjalnej,
- bezrobocie, w tym długotrwałe bezrobocie i jego niekorzystna struktura,
- brak odpowiednich kwalifikacji zawodowych ludności i ich niedostosowanie do zmieniających się wymogów pracy,
- wzrost kosztów utrzymania i kształcenia,
- odpływ ludności do miast oraz za granicę, zwłaszcza w obrębie grup najlepiej wykształconych młodych osób,
- niekorzystne zmiany struktury demograficznej (starzenie się ludności, niski przyrost naturalny),
- słaby rozwój gospodarki mieszkaniowej, brak mieszkań komunalnych i socjalnych,
- alkoholizm,
- brak ośrodków wsparcia dla osób niepełnosprawnych i seniorów,
- słaby dostęp do lekarzy specjalistów,
- zbyt mała liczba i niewielkie znaczenie działających organizacji pozarządowych,
- niewystarczająca aktywność lokalnej społeczności.

Czynniki te wpływają negatywnie na rodzinę i jej rozwój, zakłócają jej funkcjonowanie, prowadzą do niskiej samooceny oraz braku aktywności zawodowej i społecznej.

Tabela 29. Wybrane dane porównawcze dot. pomocy społecznej w gminie Białogard

	2013	2014	2015	2016
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	1152	873	879	751
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie ogółem, w tym:	1152	873	879	751
pieniężne	809	592	638	504
rzeczowe	343	281	241	247

	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin podejmujących pracę socjalną	12	56	60	70
Liczba rodzin korzystająca z poradnictwa specjalistycznego	20	20	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Białogardzie.

Analizując powyższą tabelę można zauważyć, że w latach 2013-2016 liczba osób korzystających z pomocy społecznej systematycznie maleje. Sumaryczny spadek w analizowanym okresie wyniósł 401 osób, czyli prawie 35%. Co prawda corocznie zmniejsza się odsetek rodzin objętych usługami pomocy społecznej, ale jest to spowodowane zmieniającymi się kryteriami ich przyznawania, natomiast zapotrzebowanie na te usługi nadal jest wysokie.

W latach 2013 - 2016 najczęstszą formą przyznanej pomocy społecznej były świadczenia pieniężne. Od roku 2013 r. można zauważyć systematyczny spadek ilości osób uprawnionych zarówno do świadczeń pieniężnych jak i rzeczowych. Wzrosła natomiast ilość rodzin podejmujących pracę socjalną. Poniższa tabela przedstawia wykaz powodów przyznania pomocy społecznej oraz wartości tych świadczeń.

Tabela 30. Wartości / powody przyznania pomocy przez GOPS w Białogardzie w latach 2013-2016

Wartość przyznania pomocy	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne	508	473	440	492
Wartość wypłaconych zasiłków rodzinnych w zł	882.183,00	821.041,00	787.615,00	889.594,00
Wartość wypłaconych zasiłków z tytułu wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej	133.120,00	121.520,00	115.670,00	122.455,00
Wartość świadczeń pielęgnacyjnych	299.207,00	261.170,00	381.440,00	437.094,00
Wartość świadczeń opiekuńczych	305.243,00	308.247,00	440.200,00	516.116,00
Powody przyznania pomocy	2013	2014	2015	2016
Ubóstwo	396	360	353	333
Bezdomność	6	9	4	3
Potrzeba ochrony macierzyństwa	110	67	58	55
Bezrobocie	330	283	270	252
Niepełnosprawność	140	122	125	154
Długotrwała lub ciężka choroba	172	138	110	129

Powody przyznania pomocy	2013	2014	2015	2016
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	155	107	64	44
Alkoholizm	42	30	22	21
Narkomania	0	0	0	1
Przemoc w rodzinie	20	7	4	2
Trudności w przystosowaniu do życia p o opuszczeniu zakładu karnego	13	13	13	9
Zdarzenie losowe	7	7	5	4
Sieroctwo	1	2	1	0

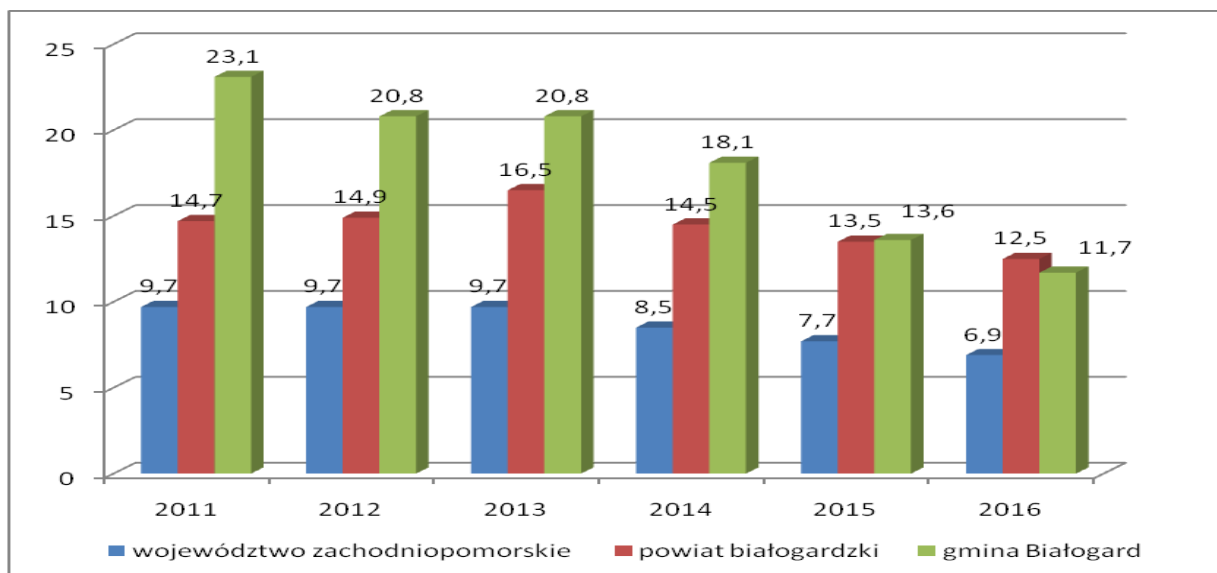
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Białogardzie.

Jak wynika z powyższych danych najważniejsze problemy współczesnej rodziny na terenie gminy Białogard to ubóstwo, bezrobocie i niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba. Zjawisko ubóstwa nierozdzielnie związane jest z bezrobociem, połączonym z niskim poziomem wykształcenia, niepełnosprawnością, wielodzietnością, bezdomnością oraz faktem zamieszkiwania na wsi. Z kolei niepełnosprawność jest trzecim najważniejszym zagrożeniem dla osób i rodzin w gminie, stanowiąc tym samym ok. 15% wszystkich problemów.

Z powyższej tabeli można wywnioskować, że liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne spadała do 2015 r., po czym znów wzrosła w roku 2016. Corocznie następuje również wzrost wartości wypłat zarówno świadczeń pielęgnacyjnych z dodatkami, jak i opiekuńczych. W większości kategorii dotyczących powodów przyznania pomocy nieznacznie maleje corocznie ilość osób, dla których została udzielona pomoc społeczna, co jest zjawiskiem pożądanym i świadczącym o zaradności mieszkańców gminy. Sprzyjają temu również czynniki zewnętrzne, mające wpływ na sytuację życiową mieszkańców. Z kolei problemy związane z niepełnosprawnością oraz długotrwałą lub ciężką chorobą niepokojąca wzrastają na przestrzeni analizowanego okresu.

Jak wynika z poniższego wykresu udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Białogard na przestrzeni lat 2011-2016 oscylował w granicach 12-23% ludności ogółem z tendencją spadku i tylko w 2016 r. był niższy od wskaźnika powiatowego, natomiast w pozostałym okresie znacząco przewyższał wartości wskaźników zarówno powiatowego jak i wojewódzkiego, na co wpłynęło wiele czynników zarówno zewnętrznych jak i wewnętrznych.

Wykres 11. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem – w województwie zachodniopomorskim, powiecie białogardzkim i gminie Białogard (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Białogardzie wspierana jest przez wiele podmiotów, w tym przez organizacje pozarządowe, działające m.in. w szeroko rozumianym obszarze pomocy społecznej. Są to m.in.:

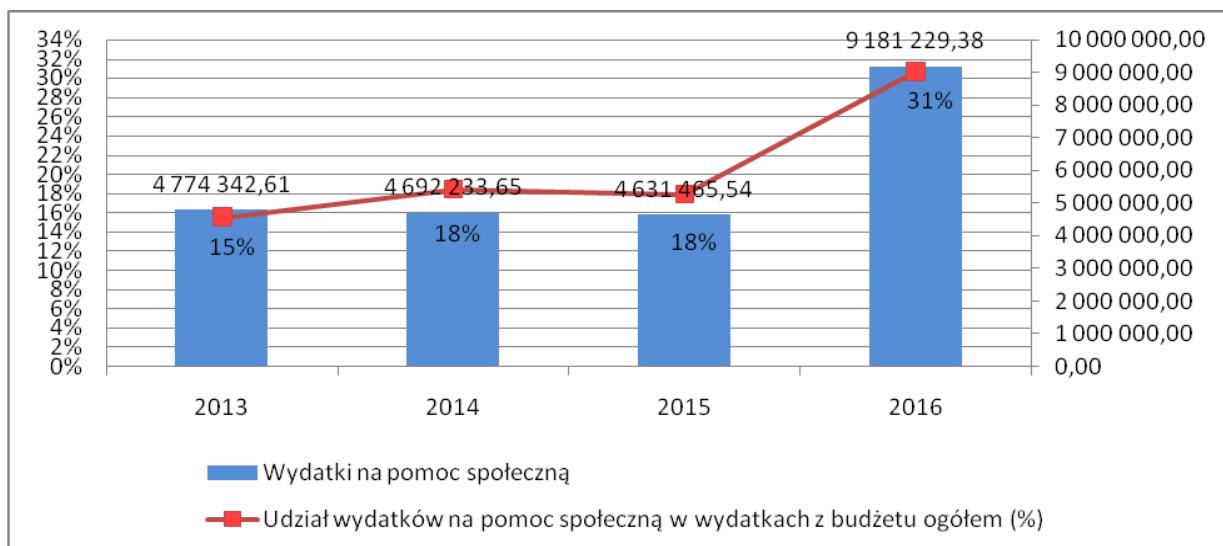
- placówki systemu ochrony zdrowia,
- Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Powiatowy Urząd Pracy w Białogardzie,
- Policja,
- Sąd Rodzinny, kuratorzy społeczni,
- szkoły,
- organizacje i stowarzyszenia, działające na terenie gminy.

Organizacje te w sposób istotny wpływają na jakość życia mieszkańców gminy Białogard, organizując działania edukacyjne, rekreacyjne i aktywizujące społeczność lokalną, a także przyczyniają się w istotny sposób do rozwiązywania problemów społecznych mieszkańców gminy. GOPS podejmuje również szereg inicjatyw, zmierzających do ograniczenia negatywnych skutków zjawisk gospodarczo – społecznych, a jednocześnie aktywizujących środowiska zagrożone dysfunkcyjnością. Wśród programów jakie były realizowane w latach 2013-2016 przeważają programy związane z dożywianiem.

Należy podkreślić, że oczekiwany w wyniku realizacji odpowiedniej strategii rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy przyczyni się do powstawania nowych miejsc pracy, a tym samym do zmniejszania bezrobocia na terenie gminy i spadku liczby osób bezrobotnych

korzystających obecnie z pomocy GOPS Białogardzie. Jednocześnie gmina będzie mogła część zaoszczędzonych środków finansowych przeznaczyć na inne zadania związane z pomocą społeczną lub wykorzystać na inne cele (np. inwestycje). Poniżej zobrazowano wydatki poniesione na pomoc społeczną z budżetu gminy w analizowanym okresie:

Wykres 12. Wydatki na pomoc społeczną z budżetu gminy Białogard w latach 2013-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

W latach analizy udział tych wydatków w stosunku do całkowitych wydatków budżetowych wahał się na zbliżonym poziomie 15-18%, tylko w 2016 r. udział wydatków na pomoc społeczną wynosił 31%, głównie z uwagi na realizację programu 500+.

Działalność GOPS w Białogardzie, w oparciu o ramy prawne dotyczące pomocy społecznej, jest niezbędna dla dobra mieszkańców potrzebujących wsparcia w różnych sferach życia. W dalszym ciągu potrzebne są działania, prowadzące do usamodzielnienia się od pomocy społecznej, zarówno poszczególnych osób jak i całych rodzin, szczególnie długotrwale korzystających ze wsparcia w tej formie. Służyć ma temu realizacja *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2025*.

2.5.3. Bezpieczeństwo publiczne

Na atrakcyjne warunki do zamieszkania wpływa również bezpieczeństwo publiczne. Zadania związane z utrzymaniem porządku publicznego oraz z zapewnieniem bezpieczeństwa realizowane są przez podmioty odpowiedzialne za stan bezpieczeństwa, w tym:

- Komendę Powiatową Policji w Białogardzie, odpowiadającą terytorialnie za rejon gminy wiejskiej Białogard,
- 6 Ochotniczych Straży Pożarnych.

Do zadań policji należy między innymi:

- ochrona życia i zdrowia obywateli przed bezprawnymi zamachami na te dobra,
- ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym również zapewnienie spokoju, w miejscach publicznych w środkach komunikacji publicznej w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania,
- kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych,
- wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie sprawców tych czynów. Inicjowanie i organizowanie działań, mających na celu zapobieganie popełnieniu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z instytucjami państwowymi, samorządowymi i społecznymi.

Ponadto policja realizuje polecenia sądu, prokuratury, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego.

Obszar wiejski gminy Białogard jest obsługiwany przez dwóch dzielnicowych Komendy Powiatowej w Białogardzie, którzy udzielają pomocy mieszkańcom z 33 sołectw. Poniższa tabela zawiera dane statystyczne w zakresie popełnionych przestępstw oraz wskaźników ich wykrywalności:

Tabela 31. Popelnione przestępstwa wg rodzaju wraz ze wskaźnikiem ich wykrywalności w latach 2013-2016 na terenie gminy Białogard

Rodzaj popełnionych przestępstw		PRZESTĘPSTWA STWIERDZONE				WSKAŹNIK WYKRYWALNOŚCI			
		2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
ogółem, w tym:	ogółem	121	101	54	46	68,66	65,75	77,58	74,67
	w tym nieletnich	0	0	0	0				
przeciwko życiu i zdrowiu	ogółem	18	7	7	7	89,29	92,86	100,00	100,00
	w tym nieletnich	0	0	0	0				
drogowe	ogółem	65	40	25	23	98,55	100,00	100,00	100,00
	w tym nieletnich	0	0	0	0				
kradzież rzeczy	ogółem	14	17	10	8	42,35	38,1	40,41	42,59
	w tym nieletnich	0	0	0	0				
kradzież z włamaniem	ogółem	12	12	7	4	44,97	46,30	35,63	46,67
	w tym nieletnich	0	0	0	0				
rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze	ogółem	2	1	1	1	60,00	66,67	85,71	100,00
	w tym nieletnich	0	0	0	0				

Rodzaj popełnionych przestępstw		PRZESTĘPSTWA STWIERDZONE				WSKAŹNIK WYKRYWALNOŚCI			
		2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
gospodarcze	ogółem	0	2	0	0	96,40	99,13	98,84	98,75
	w tym nieletnich	0	0	0	0				
narkotykowe	ogółem	1	14	4	1	98,78	94,92	100,00	100,00
	w tym nieletnich	0	0	0	0				
pozostałe	ogółem	9	8	0	2	23,17	32,61	36,76	51,79
	w tym nieletnich	0	0	0	0				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Białogardzie.

Analizując dane udostępnione przez Komendę Powiatową Policji w Białogardzie w perspektywie lat 2013-2016 należy mówić o spadku liczby popełnianych przestępstw na terenie gminy Białogard, natomiast wskaźnik wykrywalności przestępstw w ostatnim roku niestety nieznacznie spadł. Z powyższych informacji wynika, że w gminie nie odnotowano przestępczości wśród nieletnich. Pośród przestępstw stwierdzonych na terenie gminy Białogard największy udział w statystykach tych zdarzeń zajmują przestępstwa drogowe. Dane dotyczące ruchu drogowego w gminie w latach 2013-2016 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 32. Dane dotyczące ruchu drogowego w gminie Białogard w latach 2013-2016

Zdarzenie	Liczba wypadków				Liczba zabitych				Liczba rannych				Liczba kolizji			
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
Ogółem, w tym:	13	6	6	7	2	2	0	3	22	15	9	6	78	77	57	90
spowodowane przez nietrzeźwego kierującego	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	1	1	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Białogardzie.

Analizując ruch drogowy w gminie Białogard w badanym okresie można zauważyć, że liczba wypadków spadła w porównaniu do 2013 r., natomiast liczba kolizji w 2016 r. znacząco wzrosła. Analizując powyższe statystyki można zauważyć oczekiwaną poprawę bezpieczeństwa na terenie gminy.

W analizowanym okresie lat 2013-2016 realizowane były na terenie gminy działania w ramach takich programów jak: „Trzeźwy poranek”, „Prędkość”, „Pasy”, „Alkohol i narkotyki”, „Trzeźwe popołudnie”, „Bezpieczny powrót do domu”, „Telefon”, „Bądź widoczny na drodze” „Razem Bezpieczniej” „Działania Gmina” „Mandarynka lub cytrynka”, „Akcja Znicz”, „Akcja Stop Wariatom na drodze”, „XXXVII Ogólnopolski Turniej Wiedzy o Bezpieczeństwie Ruchu Drogowego

w Tychowie”, „Bezpieczny przejazd”, „Bezpieczne wakacje”, „Bezpieczna woda”, „Bezpieczne ferie”, „Bezpieczna droga do szkoły”, „Ekologiczny kierowca”, „Bądź ekspertem jazdy na rowerze”, „Bezpieczna szkoła”, „Przyjaciele Gryfusia”, „Bezpieczny senior”, „Mój dzielnicowy”, „Moja Komenda”, „Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa”, „Świadomi i nieświadomi zagrożeń”, „Przemoc w rodzinie”, „Cyberzagrożenia”, „Procedura niebieskiej karty”, „Bezdomny”.

Ponadto dzielnicowi współpracują z placówkami oświatowo - wychowawczymi, jak również z poszczególnymi organami administracji samorządowej jak np. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, GOPS. Podejmowane są działania mające na celu ograniczenia liczby wykroczeń i przestępstw w szkołach oraz w bezpośrednim otoczeniu szkół.

2.5.4. Ochrona zdrowia

Istotnym elementem infrastruktury społecznej jest system ochrony zdrowia. Jego poziom w sposób znaczący wiąże się z jakością wykonywanej pracy przez mieszkańców oraz wpływa na wydatki budżetu. Dostęp do infrastruktury ochrony zdrowia zależy przede wszystkim od liczby instytucji świadczących usługi zdrowotne, ich rozmieszczenia oraz kosztów usług.

Analizując stopień wyposażenia gminy w podmioty lecznicze można stwierdzić iż, jest on wręcz ubogi. Jedynie w miejscowości Stanomino funkcjonuje NZOZ Folk-Med Sp. z o.o., w którym w jeden dzień tygodnia przyjmuje lekarz podstawowej opieki zdrowotnej. Mieszkańcy gminy korzystają z opieki zdrowotnej prowadzonej przez przychodnie specjalistyczne, pogotowie ratunkowe i Szpital Powiatowy w Białogardzie. Z kolei apteki mieszczą się w samym mieście Białogard. Należy zauważyć, że w 2013 roku 41,2% zgonów w gminie Białogard spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 27,2% zgonów w gminie Białogard były nowotwory, a 7,4% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego.

Na terenie gminy Białogard prowadzone są działania z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej, edukacji prozdrowotnej poprzez zajęcia prowadzone w szkołach, bibliotekach i świetlicach wiejskich. Są to m.in. pogadanki, zbieranie informacji, prace konkursowe, spotkania z przedstawicielami Policji, Straży Pożarnej, Sanepidu, WOPR-u, porad, konsultacji, warsztaty przy współpracy z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Białogardzie, prelekcje, organizacja przerw międzylekcyjnych, zajęcia psychoterapeutyczne w formie psychoterapii indywidualnej i grupowej, zajęcia psychoterapeutyczne dla rodzin przy współpracy z Profilaktyką i Terapią Uzależnień.

Znaczny wzrost liczby osób w wieku przedemerytalnym i emerytalnym powoduje wzrost zapotrzebowania na ochronę zdrowia oraz opiekę społeczną. Należy zauważyć, że ochrona zdrowia to nie tylko ośrodki lecznicze, ale również zakłady opiekuńcze, pielęgniarskie oraz zakłady opieki paliatywnej. Kształtowanie się zjawisk demograficznych w przyszłości będzie miało istotny wpływ na określenie kierunków alokacji wydatkowanych środków finansowych (nie tylko gminnych ale również

budżetu centralnego). Ze względu na relatywne starzenie się mieszkańców gminy Białogard należy liczyć się ze wzrostem wydatków związanych z utrzymaniem zdrowia, zapewnieniem opieki społecznej oraz opieki zdrowotnej na poziomie planowanych kolejnych budżetów i Wieloletnich Prognoz Finansowych Gminy Białogard w związku z koniecznością zapewnienia np. niezbędnej infrastruktury dla dziennej opieki nad osobami, starszymi, niepełnosprawnymi i niskim stopniu zaradności i samodzielności życiowej.

2.5.5. Oświata i wychowanie

Wychowanie przedszkolne

Wychowanie przedszkolne na terenie gminy realizowane jest w trzech oddziałach przedszkolnych, mieszczących się przy Szkołach Podstawowych w Stanominie, Rogowie oraz Kościernicy. Łącznie na koniec roku szkolnego 2016 z wychowania przedszkolnego korzystało 105 dzieci na 139 miejsc. Należy w tym miejscu zauważyć, że liczba dzieci w wieku 3-6 lat w latach 2006-2016 spadła o ok. 3%. Na koniec 2016 r. w gminie było 309 dzieci w wieku 3-6 lat (według danych GUS). Przyjmując, że liczba dzieci obecnie jest zbliżona, to poziom uczestnictwa w opiece przedszkolnej dzieci wynosi tylko 34%. Jest to udział niższy od udziałów w wielu gminach, ze względu na potrzebę wyrównywania szans edukacyjnych dzieci wiejskich niezadowolający. Zapotrzebowanie na usługi wychowania przedszkolnego są ściśle związane z sytuacją na rynku pracy (w szczególności z zatrudnieniem kobiet). Poniższe tabele przedstawiają wykaz placówek oraz dane statystyczne dot. liczby wychowanków oraz miejsc w poszczególnych placówkach.

Tabela 33. Aktualny wykaz placówek wychowania przedszkolnego (publicznych i niepublicznych)

L.p.	Nazwa i adres placówki	(P) Publiczne	Liczba miejsc	Liczba dzieci
		(N) Niepubliczne		
oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych				
1.	Szkoła Podstawowa w Stanominie	P	50	40
2.	Szkoła Podstawowa im. Jana Brzechwy w Rogowie	P	39	39
3.	Szkoła Podstawowa im. Ppor. Ryszarda Kuleszy w Kościernicy	P	50	26

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Białogardzie.

Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne

Na terenie gminy Białogard w związku z reformą oświaty aktualnie funkcjonują 3 szkoły podstawowe (w Kościernicy, w Rogowie oraz jedna szkoła z klasami gimnazjum w Stanominie), a także 1 gimnazjum w trakcie wygaszania, dla których organem prowadzącym jest gmina Białogard.

W roku szkolnym 2016/2017 w szkołach na terenie gminy (według wykazu w poniższej tabeli) uczyło się łącznie 602 dzieci. Zestawienie poszczególnych placówek oświatowych funkcjonujących przed reformą oświatową wraz z danymi statystycznymi znajduje się w poniższej tabeli:

Tabela 34. Aktualny wykaz szkół podstawowych i gimnazjalnych w gminie Białogard

L.p.	Nazwa placówki	2013/2014		2014/2015		2015/2016		2016/2017	
		Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba oddziałów
1	Szkoła Podstawowa w Stanominie	159	9	155	8	141	7	134	7
2	Gimnazjum w Stanominie	48	3	48	3	52	3	46	3
3	Szkoła Podstawowa im. Jana Brzechwy w Rogowie	122	7	134	8	150	9	126	7
4	Szkoła Podstawowa im. Ppor. Ryszarda Kuleszy w Kościernicy	141	7	139	8	154	8	138	8
5	Gimnazjum im. Ignacego Krasickiego w Pomianowie	162	9	153	9	157	7	158	6
Razem		632	35	629	36	654	34	602	31

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Białogardzie.

Szkoły te posiadają profesjonalną, młodą, przyjazną uczniom kadrę, która zapewnia gruntowną wiedzę i pomaga w rozwijaniu zainteresowań. Uczniowie mają możliwość uczestnictwa w licznych konkursach, olimpiadach i imprezach, przez co poszerzają swoje horyzonty i rozwijają umiejętności. Na terenie gminy zatrudniana jest wyspecjalizowana kadra mogąca udzielić uczniom i ich rodzicom szybkiej i właściwej pomocy pedagogiczno-psychologicznej i psychiatrycznej.

Współczynnik skolaryzacji brutto (odnoszący się do liczby i struktury ludności – płeć, grupy wieku) w gminie dla szkół podstawowych na koniec 2016 r. wynosi 77,63% i jest na niższym poziomie, niż współczynnik skolaryzacji dla powiatu, który wynosi 93,08%. Zaś dla gimnazjum wynosi 85,71% i stanowi również niższy poziom, niż współczynnik skolaryzacji dla powiatu 95,96%. W ciągu ostatnich czterech lat liczba uczniów w szkołach gminy Białogard sumarycznie zwiększyła się o 30 dzieci, jednak w tym czasie największy spadek liczby uczniów nastąpił w Szkole Podstawowej w Stanominie.

Tabela 35. Wybrane dane statystyczne dotyczące oświaty w gminie Białogard w latach 2013-2016

Szkoły podstawowe w latach 2013-2016 w gminie Białogard				
Szkoły	3	3	3	3
Oddziały	21	23	24	22
Uczniowie (ogółem)	383	410	445	399
Absolwenci (ogółem)	62	62	55	67
Obowiązkowo uczący się języka obcego, w tym:	383	410	445	399
język angielski	383	410	445	399
Nauczyciele (etaty)	29,02	30,36	31,11	27,09
Gimnazja w latach 2013-2016 w gminie Białogard				
Szkoły	3	3	3	2
Oddziały	16	16	13	9
Uczniowie (ogółem)	298	273	252	204
Absolwenci (ogółem)	115	93	81	88
Obowiązkowo uczący się języka obcego, w tym:	420	402	418	408
język angielski	210	201	209	204
język niemiecki	210	201	209	204
Nauczyciele (etaty)	21,88	23,71	20,63	15,55

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak można zauważyć, analizując powyższą tabelę, najliczniejszą grupą dzieci uczących się stanowili uczniowie szkół podstawowych. Jednak w związku z przeprowadzoną reformą oświaty i likwidacją gimnazjów, zaczęli się oni kształcić się w klasach starszych szkół podstawowych, a na ich miejsce przyszła nieco mniej liczna grupa dzieci uczących się w przedszkolach. Z kolei na ich miejsce przyjdą dzieci urodzone po roku 2014, których liczba jest również mniejsza, od liczby dzieci obecnie uczących się w szkołach podstawowych.

Według danych GUS wg stanu na koniec 2016 r. liczba obowiązkowo uczących się języka obcego w szkołach podstawowych na terenie gminy wynosiła 399 osób, z tego wszystkie osoby uczyły się języka angielskiego. Natomiast w gimnazjum spośród 408 uczniów uczących się obowiązkowo języka obcego 204 – to osoby uczące się języka angielskiego, a kolejne 204 osoby – języka niemieckiego.

Szkoły prowadzą także pomoc edukacyjną, która polega na prowadzeniu zajęć dydaktyczno-wyrównawczych. Równie dobrze rozwinięty jest też system zajęć ponadprogramowych i pozalekcyjnych. W szkołach na terenie gminy jest prowadzony system jednozmiarowy.

Stan szkół wymaga remontów. Wyposażenie natomiast ocenia się jako średnie. Wszystkie szkoły posiadają biblioteki, natomiast sale gimnastyczne posiadają szkoły w Stanominie oraz w Pomianiowie. Szkoła w Stanominie nie ma w swojej infrastrukturze boiska. Stołówek nie ma

w żadnej ze szkół na terenie gminy. Również tylko w Stanominie placówka dostosowana jest do osób niepełnosprawnych. Jest to o tyle istotne, że problem niepełnosprawności stanowi trzecie miejsce wśród problemów społecznych w gminie, z którymi borykają się mieszkańcy.

Dzieci dowożone są do szkoły autobusami oraz busami pod nadzorem opiekunów zapewnionych przez firmę zewnętrzną, która obsługuje przewozy uczniów. Szkoły posiadają pracownię komputerowe. Według danych Urzędu Gminy na koniec 2016 r. szkoły posiadały łącznie 153 komputery, z czego 98 przeznaczonych do użytku uczniów, wszystkie z dostępem do Internetu. Uczniowie w gminie Białogard mają dobry dostęp do edukacji, która daje szansę na odpowiedni rozwój i go nie ogranicza. W placówkach edukacyjnych zatrudnieni są nauczyciele o wysokim poziomie wiedzy i przygotowania do zawodu, co wpływa na jakość świadczonych przez placówki usług edukacyjnych. Realizowanych jest wiele projektów edukacyjnych, co zwiększa możliwości rozwojowe uczniów, jak również przyczynia się do zwiększenia jakości świadczonych usług edukacyjnych. Wśród zrealizowanych przedsięwzięć edukacyjnych znalazły się m.in.

- wyposażenie szkół podstawowych, gimnazjów i szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej lub gimnazjum w podręczniki, materiały edukacyjne lub materiały ćwiczeniowe,
- Książki do bibliotek szkolnych/bibliotek pedagogicznych,
- program rządowy "Książki naszych marzeń",
- Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa,
- „Ochrona bioróżnorodności biologicznej i ekosystemów na terenie Dorzecza Parsęty poprzez edukację dzieci i młodzieży”.

Usługi edukacyjne, jak również odpowiednio wyposażona infrastruktura oświatowa, stanowią podwaliny do przygotowania młodej generacji na rynek pracy. Istnieje bowiem powiązanie między poziomem edukacji i wykształcenia, a stopą bezrobocia.

Poniższa tabela zawiera dane dotyczące stanu wyposażenia szkół znajdujących się na terenie gminy Białogard.

Tabela 36. Infrastruktura szkół znajdujących się na terenie gminy Białogard wg stanu na 31.12.2016 r.

Wyszczególnienie	Szkoła Podstawowa w Stanominie	Szkoła Podstawowa im. Jana Brzechwy w Rogowie	Szkoła Podstawowa im. Ppor. Ryszarda Kuleszy w Kościernicy	Gimnazjum im. Ignacego Krasickiego w Pomianowie
Stan techniczny szkół	DOBRY	DOBRY	DOBRY	DOBRY
Przystosowanie do osób niepełnosprawnych	TAK	NIE	NIE	NIE
Sala gimnastyczna	TAK	NIE	NIE	TAK

Wyszczególnienie	Szkoła Podstawowa w Stanominie	Szkoła Podstawowa im. Jana Brzechwy w Rogowie	Szkoła Podstawowa im. Ppor. Ryszarda Kuleszy w Kościernicy	Gimnazjum im. Ignacego Krasickiego w Pomianowie
Boisko	NIE	TAK	TAK	TAK
Biblioteka (w szkole)	TAK	TAK	TAK	TAK
Świetlica (w szkole)	TAK	TAK	TAK	NIE
Dowozy	TAK			
Pracownie komputerowe	TAK	TAK	TAK	TAK
Stołówki	NIE	NIE	NIE	NIE
Wyprawka szkolna	TAK	TAK	TAK	TAK

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Białogardzie.

Finansowanie szkół i placówek oświatowych to jedno z najważniejszych zadań jednostki samorządu terytorialnego i stanowi największy udział w wydatkach budżetu gminy. W roku 2016 gmina Białogard przeznaczyła na sfinansowanie wydatków oświatowych 27% wszystkich wydatków ogółem. W poprzednich latach wydatki w tej kategorii oscylowały w granicach 32-37%.

2.5.6. Formy zorganizowania społeczeństwa

Organizacje pozarządowe

Gminę Białogard cechuje mała aktywność sektora organizacji pozarządowych. Sposoby pracy, doświadczenie oraz szeroki zakres działalności, wpisany w istniejące organizacje pozarządowe na terenie gminy Białogard, winny przełożyć się na realizację wielu przedsięwzięć na rzecz lokalnej wspólnoty. Tak się jednak nie dzieje, a stanowią one przecież ważny element łączący obywateli z władzą samorządową i są potencjalnymi partnerami samorządu w realizacji zadań gminy oraz zapisów strategii rozwoju.

Samorząd Gminy Białogard darzy dużym wsparciem organizacje pozarządowe. Uznaje on współpracę z organizacjami pozarządowymi za ważny czynnik aktywizacji społecznej, służący lepszej realizacji zadań ustawowo powierzonych gminie, a także rozwiązywaniu problemów społeczności lokalnej. U podłoża programu współpracy z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego leży przekonanie władz gminy o korzyściach z niego płynących. Co roku przeprowadzane są konsultacje w sprawie projektu programu współpracy gminy Białogard z organizacjami pozarządowymi na nadchodzący rok. Tym samym wypełniane są nie tylko obowiązki prawne, ale także zapewniona jest przejrzystość i jawność działania organów publicznych. Program współpracy określa formy, zasady i zakres współpracy organów samorządowych gminy Białogard z organizacjami pozarządowymi, a także priorytety zadań publicznych, których realizacja związana będzie z udzieleniem pomocy publicznej. Celem głównym programu jest budowanie i umacnianie współpracy

i partnerstwa pomiędzy gminą i organizacjami pozarządowymi. Cel główny realizowany jest poprzez cele szczegółowe, tj.:

- wspieranie działań na rzecz umacniania istniejących i pobudzania nowych inicjatyw związanych z powstawaniem nowych organizacji pozarządowych w gminie Białogard działających dla dobra lokalnej społeczności,
- umacnianie w społecznej świadomości poczucia odpowiedzialności za rozwój lokalnego środowiska,
- integracja i wspólne działanie organizacji pozarządowych i gminy dążące do realizacji sfery zadań publicznych wymienionych w art. 4 ust. 1 ustawy,
- promocja działalności organizacji pozarządowych,
- włączenie zainteresowanych organizacji pozarządowych i innych podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego do realizacji programów służących rozwojowi powiatu.
- poprawa jakości życia współmieszkańców poprzez pełniejsze zaspokajanie potrzeb społecznych.

Stowarzyszenia i fundacje (przede wszystkim te, których siedziby są poza gminą Białogard) wymagają podjęcia przez samorząd gminy Białogard działań integrujących te organizacje z całą gamą płaszczyzn do współpracy z samorządem i obszarami problemowymi, które stanowią mogą podstawę dla działalności na terenie gminy. Współpraca organizacji pozarządowych i gminy stwarza szansę na lepsze realizowanie wspólnego celu, jakim jest poprawa jakości życia mieszkańców gminy. Próba stworzenia nawet nieformalnego Centrum Organizacji Pozarządowych na terenie gminy Białogard mogłaby stać się załącznikiem do zwiększenia ich aktywności we współpracy z samorządem.

Poniżej przedstawiono wykaz organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych, działających na terenie gminy Białogard:

Tabela 37. Wykaz organizacji pozarządowych działających na terenie gminy Białogard

Lp.	Nazwa Stowarzyszenia, organizacji pozarządowej	adres
1.	Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe	ul. Wileńska 8 Białogard
2.	Stowarzyszenie Kobiet Wiejskich Gminy Białogard „Liderka”	Stanomino 31, Stanomino
3.	Stowarzyszenie Przyjaciół Nosówka „Kasztanowiec”	Nosówko 26 a, Białogard
4.	Stowarzyszenie „Nasz region”	ul. Wileńska 8, Białogard
5.	Stowarzyszenie rozwoju wsi Białogórzyno „Spod strzechy w świat”	Białogórzyno 71, Białogard
6.	Stowarzyszenie „Kółko Rolnicze” w Łęcznie	Łęczno 10a, Białogard

Lp.	Nazwa Stowarzyszenia, organizacji pozarządowej	adres
7.	Stowarzyszenie „Nasz dom”	Nosówko 23a
8.	Uczniowski Klub Jeździecki „Leonardo”	Dargikowo 28, Białogard

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Białogardzie.

Zorganizowane grupy kulturalne

Spółeczność gminy Białogard nie jest mocno zaangażowana w tworzenie grup kulturalnych. Istotnymi placówkami na terenie gminy, w których organizowane są zajęcia dla dzieci i młodzieży są szkoły, w których funkcjonują różnego rodzaju koła zainteresowań, tj.: koło polonistyczne, matematyczne, informatyczne, teatralne, ortograficzne, dziennikarskie, a także zajęcia sportowe, teatralne, taneczne, przyrodnicze, językowe, a także zespoły muzyczno-wokalne oraz taneczne. Z uwagi na brak wyodrębnionej instytucji kultury na terenie gminy Białogard istniejące świetlice wiejskie winny być jeszcze bardziej wykorzystane jako miejsca cyklicznych i okazjonalnych wydarzeń kulturalnych, organizowanych przez bibliotekę gminną, szkoły, ale także zewnętrzne organizacje i podmioty kulturalne spoza gminy Białogard. Szkoły w takim przypadku, jaki ma miejsce w gminie Białogard w obszarze zorganizowanych grup kulturalnych, odgrywają znaczącą rolę edukacyjną i organizacyjną.

2.6. WALORY KULTUROWE

2.6.1. Obiekty architektury i budownictwo

Największymi walorami kulturowymi na terenie gminy Białogard są obiekty, które mają wartość historyczno – kulturowo - społeczną i są wpisane do rejestru zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie. Poniższe zestawienie (sporządzone na podstawie wykazu uzyskanego z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie) obejmuje wpisane do rejestru zabytków - znajdujące się na terenie gminy Białogard dobra kultury:

BUCZEK		stan. 1, AZP 17-20 nr rej. 631	
BYSZYNO	osada otwarta	nr rej. 638	z dn. 11.11.1967 r.
ROGOWO	cmentarzysko ciałopalne	nr rej. 909	z dn. 09.03.1967 r.
RARWINO	grodzisko nizinne, wczesne średniowiecze	nr rej. 635	z dn. 11.11.1967 r.
DĘBCZYNO	cmentarzysko szkieletowe późnorzymskie	nr rej. 799	z dn. 25.05.1970 r.
DĘBCZYNO	osada otwarta, okres późnorzymski	nr rej. 800	z dn. 24.05.1970 r.

KAMOSOWO	park krajobrazowy z 2 połowy XIX w.	nr rej. 1039	z dn. 24.06.1978 r.
LASKI	park krajobrazowy z poł. XIX w.	nr rej. 451	z dn. 24.06.1978 r.
ŁĘCZNO	kościół filialny wraz z wystrojem wnętrza	nr rej. 461	z dn. 30.10.1956 r.
NAWINO	park naturalistyczny z początku XX w.	nr rej. 481	z dn. 08.01.1979 r.
NASUTOWO	park romantyczny z 2 połowy XIX w.	nr rej. 450	z dn. 24.06.1978 r.
POMIANOWO	kościół filialny z otoczeniem i wystrojem	nr rej. 465	z dn. 01.07.1959 r.
PODWILCZE	pałac neogotycki i park (cm. rodowy)	nr rej. 464	z dn. 27.07.1954 r.
	kościół filialny z XVII - XX w.	nr rej. 463	z dn. 30.10.1956 r.
RARWINO	kościół filialny z otoczeniem i wystrojem	nr rej. 466	z dn. 01.07.1959 r.
	park krajobrazowy z 2 połowy XIX w.	nr rej. 482	z dn. 24.06.1978 r.
DARGIKOWO	cmentarz ewangelicki z 2 połowy XIX w.	nr rej. 457	z dn. 30.12.1987 r.
STANOMINO	kościół wraz z wystrojem wnętrza	nr rej. 429	z dn. 30.10.1956 r.
	park naturalistyczny z 2 połowy XIX w.	nr rej. 1068	z dn. 08.01.1979 r.
ŻYTELKOWO	kościół z otoczeniem i wystrojem wnętrza	nr rej. 470	z dn. 01.07.1959 r.

Ponadto w gminie znajduje się ponad 100 obiektów wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków, w tym cmentarzy. Niektóre z zabytków są w złym stanie technicznym. Na terenie gminy zaewidencjonowano również 755 stanowisk archeologicznych. W ramach tego zasobu zaewidencjonowano następujące kategorie stanowisk archeologicznych (rozdzielenie funkcjonalne):

- ślad osadniczy - 614
- punkt osadniczy - 29
- osada - 606 (w tym 1 osada palowa)
- cmentarzysko - 49 (w tym 7 cmentarzysk kurhanowych)
- grodzisko – 3¹⁹.

Należy nadmienić, że gmina aktualnie nie posiada wymaganego ustawowo Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami (opracowywanego na 4 lata), który z założenia ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy poprzez działania skierowane na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzację oraz działania związane ze zwiększeniem dostępności do nich mieszkańców i turystów. Współpraca środowisk samorządowych i konserwatorskich przy realizacji przyjętego gminnego programu opieki nad zabytkami ma na celu przyniesienie wymiernych korzyści wszystkim stronom: zachowanie dziedzictwa kulturowego dla

¹⁹ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Białogard 2007-2013, s. 22.

przyszłych pokoleń, poprawę stanu obiektów zabytkowych, zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznej, a także rozwój społeczno-gospodarczy.

Architektura mieszkalna na terenie gminy z oczywistych względów stanowi największą część zabytkowej tkanki gminy. Dzieli się ona na dwie główne grupy: zabudowań mieszkalnych jedno - i wielorodzinnych oraz zabudowań o charakterze rezydencjonalnym, występujących pod postacią założeń dworskich.

W gminie Białogard leży kilka ciekawych, w większości zadbanych kościołów. Do najciekawszych zabytków w gminie należy kościół w Białogórzynie. Historycznie kościół poewangelicki p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny z 1838 r. Zbudowany z fundacji rodziny von Bonin i pożyczki udzielonej przez króla Friedricha Wilhelma III. W 1935 r. dobudowano wieżę. Przejęty przez kościół katolicki po 2 wojnie światowej. Kościół szachulcowy konstrukcji słupowo – ramowej, orientowany, salowy, bez wyodrębnionego z nawy prezbiterium, zamknięty prostokątnie. Wieża od frontu z kruchtą w przyziemiu. Zwieńczona dachem dwuspadowym, jednokalenicowym. Dzwony pochodzą z 1842 i 1925 r.. Wewnątrz znajduje się strop płaski wsparty na słupach. Zachowana empora organowa również wsparta jest na słupach. Ołtarz główny w formie tryptyku z 1914 r. – przeniesiony z kościoła w Drawsku Pomorskim, natomiast chrzcielnica z przeł. XIX i XX w. oraz świecznik wiszący z XIX w.

Niewątpliwie atrakcją jest również kościół p.w. Chrystusa Króla w Pomianowie z 1751 r. Pierwotnie poewangelicki, w 1947 r. przejęty przez kościół katolicki. Kościół szachulcowy konstrukcji słupowo – ramowej. Salowy, bez wyodrębnionego prezbiterium z nawy, zamknięty prostokątnie. Dach jednokalenicowy, kryty dachówką. Wewnątrz drewniany strop belkowy. Zachowana empora zaołtarzowa. Chór muzyczny z poł. XVIII w. z organami z 1861 r. Ołtarz główny barokowy z przeł. XVII i XVIII w. Chrzcielnica o średniowiecznym rodowodzie.

Kolejny z zabytków – Pałac w Stanominie – eklektyczny pałac rodu Braunschweigów wybudowany w XIXw. Po 1945 roku pałac przeszedł na własność państwa. Początkowo stacjonowało w nim wojsko, później funkcjonował jako ośrodek kolonii letnich dla dzieci. W początkach lat siedemdziesiątych obiekt przejęło Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej. W latach 1977–1978 przeprowadzono remont budynku, adaptując go dla potrzeb Zakładu Leczenia Odwykowego, który znajduje się tu od 1976r. Przy pałacu znajduje się park sanatoryjno-leśny z XIX w.

Problem stanowi utrzymanie należytego stanu technicznego obiektów o walorach kulturowych. Dotyczy to przede wszystkim budynków nie wpisanych do rejestru zabytków, choć cennych z uwagi na wartości historyczne. Dla ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w obowiązującym *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Białogard* wskazano istniejące oraz postulowane do objęcia ochroną i rewitalizacją obiekty i tereny o wysokich walorach kulturowych. Działania takie mają na celu zachowanie tożsamości kulturowej gminy, jak również dają możliwość wykreowania nowych miejsc atrakcji turystycznych.

2.6.2. Instytucje kultury i sportu, współpraca międzygminna

Kultura

Korzystanie z dóbr kultury wpływa na jakość życia ludności i świadczy o poziomie rozwoju społecznego. Kultura w gminie Białogard oscyluje wokół Gminnej Biblioteki Publicznej i jej filii, a także wokół Centrum Kultury i Spotkań Europejskich w Białogardzie.

Na terenie gminy Białogard nie ma wyodrębnionego Ośrodka Kultury. Ważną rolę kulturotwórczą odgrywają organizacje społeczne, takie jak Stowarzyszenie Kobiet Wiejskich Liderka, Straże Pożarne oraz szkoły. Wszystkie imprezy kulturalno - oświatowe (warsztaty, zabawy itp.) odbywają się w świetlicach wiejskich, pełniących rolę lokalnych ośrodków kultury i bibliotekach na terenie gminy.

Tabela 38. Wykaz świetlic wiejskich znajdujących się na terenie gminy Białogard

Lp.	Nazwa placówki	Adres
1.	Świetlica Wiejska	Buczek
2.	Świetlica Wiejska	Lulewice
3.	Świetlica Wiejska	Rarwino
4.	Świetlica Wiejska	Kościernica
5.	Świetlica Wiejska	Białogórzyno
6.	Świetlica Wiejska	Żeleźno
7.	Świetlica Wiejska	Dębczyno
8.	Świetlica Wiejska	Byszyno
9.	Świetlica Wiejska	Redlino
10.	Świetlica Wiejska (w remoncie)	Czarnowęsy
11.	Świetlica Wiejska	Dargikowo
12.	Świetlica Wiejska	Kłępino
13.	Świetlica Wiejska	Nasutowo
14.	Świetlica Wiejska	Łęczno
15.	Świetlica Wiejska	Rościno
16.	Świetlica Wiejska	Nosówko
17.	Świetlica Wiejska (w remoncie)	Żelimucha

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Białogardzie.

W miejscowości Stanomino funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna, wyposażona w salę ze sceną, odpowiednim zapleczem, miejscem spotkań społeczności lokalnej posiadająca filie w Podwilczu, Pomianowie i w Rogowie. Do szczegółowego zakresu działania Biblioteki należy:

- gromadzenie i opracowywanie materiałów bibliotecznych, służących rozwijaniu czytelnictwa oraz zaspokajaniu potrzeb informacyjnych, edukacyjnych i samokształceniowych,
- udostępnianie zbiorów na miejscu, wypożyczanie na zewnątrz i prowadzenie wymiany międzybibliotecznej,
- pełnienie funkcji ośrodka informacji bibliotecznej i bibliograficznej,
- organizowanie czytelnictwa i udostępnianie materiałów ludziom chorym i niepełnosprawnym,
- współdziałanie z bibliotekami innych sieci i organizacjami w zakresie rozwijania czytelnictwa, zaspokajania potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczności gmin.

Czytelnicy mogą korzystać z księgozbiorów, woluminów i czasopism z różnych dziedzin wiedzy. Rozpowszechnianie czytelnictwa na terenie gminy odbywa się poprzez organizowanie różnych form oświatowo-kulturalnych takich jak lekcje biblioteczne, pogadanki nad książką, konkursy. Biblioteka jest także miejscem organizacji licznych wydarzeń kulturalnych, koncertów, festiwali, konkursów plastycznych i kulturalnych, projekcji filmów i spotkań autorskich.

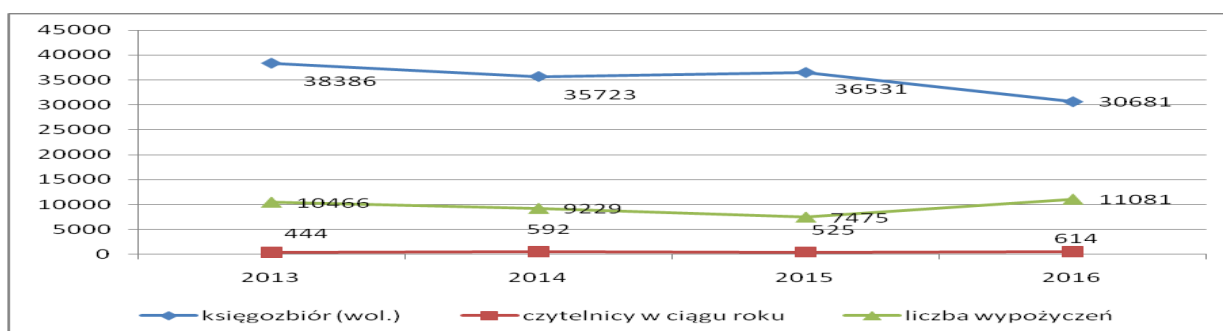
Łącznie w bibliotece głównej oraz 3-ech filiach na koniec 2016 r. było zatrudnionych 4 pracowników. Statystyki dot. korzystania z oferty bibliotek na terenie gminy przedstawia poniższa tabela oraz obrazuje wykres:

Tabela 39. Czytelnicy oraz księgozbiór w bibliotekach na terenie gminy Białogard

	2013	2014	2015	2016
księgozbiór (wol.)	38386	35723	36531	30681
czytelnicy w ciągu roku	444	592	525	614
liczba wypożyczeń	10466	9229	7475	11081

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 13. Czytelnicy oraz księgozbiór w bibliotekach na terenie gminy Białogard

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując dane należy stwierdzić, że liczba czytelników w ostatnim roku badanego okresu wzrosła i wynosiła na koniec 2016 r. 79 osób na 1000 ludności. Według danych z GUS jest jednak zdecydowanie niższa od średniej powiatowej (117 osób) oraz średniej wojewódzkiej (137osoby).

Na terenie gminy regularnie odbywają się wydarzenia kulturowe lokalne i narodowe tradycje, które wpływają na rozwój kultury i turystyki, a także integrują społeczność lokalną. Poniższa tabela przedstawia wykaz licznych cyklicznych imprez odbywających się na terenie gminy, mających na celu uprzyjemnienie i uatrakcyjnienie spędzenia wolnego czasu mieszkańcom i turystom, co świadczy również o dużej aktywności działaczy kultury i organizacji pozarządowych.

Tabela 40. Wykaz cyklicznych imprez organizowanych na terenie gminy Białogard

Styczeń	Bale karnawałowe w świetlicach i bibliotekach
Luty	Walentynki w świetlicach i bibliotekach
	Zajęcia feryjne w świetlicach i bibliotekach
Marzec	Warsztaty wielkanocne w świetlicach i bibliotekach
Kwiecień	Gminne Śniadanie Wielkanocne
Maj	Dzień Matki w świetlicach i bibliotekach
	Zawody strzeleckie w ramach „Dni Sportu”
	Turniej piłki nożnej w ramach „Dni sportu”
	Gminny Rajd Rowerowy
Czerwiec	Dzień Dziecka w świetlicach i bibliotekach
	Integracyjne zawody strzeleckie
	Zawody wędkarskie dla dzieci
Lipiec	zajęcia wakacyjne w świetlicach i bibliotekach
	Gminne zawody strzeleckie
Sierpień	zajęcia wakacyjne w świetlicach i bibliotekach, turniej Ping-Ponga w świetlicach
	Zawody strzeleckie „Wakacje 2017”
	Rodzinne zawody wędkarskie połączone z grzybobraniem
	Zawody sportowe " Turniej Sołectw"
	Bieg pamięci w Lulewicach
Wrzesień	Dożynki Gminne
Październik	Andrzejki w świetlicach i bibliotekach
Listopad	Halloween w świetlicach i bibliotekach
Grudzień	Gminna Wigilia, warsztaty świąteczne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Białogardzie.

Oprócz powyższych wykazanych przedsięwzięć w poszczególnych sołectwach organizowane są tematyczne festyny z konkursami, nagrodami i poczęstunkiem, a także rajdy rowerowe, uatrakcyjnijające codzienne życie mieszkańców.

Wspomniane na wstępie Centrum Kultury i Spotkań Europejskich w Białogardzie powstało w 2008 r. i jest organizatorem różnego rodzaju imprezy kulturalne, m.in.: przedstawienia, koncerty. Działają tam grupy artystyczne: Teatr Lalek Marko, Białogardzki Chór Kameralny Bel Canto i Teatr Róż. Każdego roku w Białogardzie, w okresie letnim organizowane są imprezy kulturalne.

Infrastruktura kulturalna gminy wymaga dalszych nakładów inwestycyjnych. Istniejące placówki kulturalne nie zaspokajają w pełni potrzeb mieszkańców gminy i być może w dalszej perspektywie 5 do 10 lat należałoby rozważyć powołanie odrębnej wydzielonej instytucji kultury.

Sport i rekreacja

Sport jest ważnym elementem strategii działania Samorządu Gminy Białogard na rzecz jej rozwoju, gdyż wpływa on na jakość życia mieszkańców, przyczynia się do kształtowania zdrowego społeczeństwa, aktywnie uczestniczącego w życiu regionu, zaangażowanego w rozwiązywanie codziennych problemów, a przede wszystkim społeczeństwa wolnego od uzależnień i patologii. Ważną rzeczą jest więc tworzenie i rozbudowa niezbędnej bazy sportowej w gminie, która przyczyni się do poprawy warunków uprawiania sportu, a także zaowocuje osiągnięciem coraz lepszych wyników przez młodzież oraz zwiększeniem zainteresowania uprawianiem sportu w gminie.

Życie sportowe oraz rekreacyjne koncentruje się wokół:

- Ludowych Zespołów Sportowych. Jest to polskie zrzeszenie grupujące kluby sportowe działające w małych miejscowościach, głównie na wsiach. Celem zrzeszenia jest upowszechnianie i rozwijanie kultury fizycznej i sportu. LZS jest członkiem ISCA - Międzynarodowego Stowarzyszenia Sportu i Kultury.
- Gminnego Zrzeszenia Ludowych Zespołów Sportowych w Białogardzie.

Najstarszym z działających Kół jest LZS "Tęcza" Czarnowęsy – powstały w 1966 r.

W skład Gminnego Zrzeszenia wchodzi obecnie następujące Koła:

- "Radew" Białogórzyno,
- "Morena" Buczek - działalność zawieszona,
- "Huragan" Byszyno,
- "Tęcza" Czarnowęsy,
- "Markus" Gruszewo - działalność zawieszona,
- "Huragan" Żytelkowo,
- "Tęcza" Kościernica,
- "Sokół" Lulewice,

- "Świt" Łęczno,
- "Pogoda" Nasutowo,
- "Dream Team" Redlino - działalność zawieszona,
- "Wiking" Rogowo - działalność zawieszona,
- "Orzeł" Stanomino i Koło Ligi Obrony Kraju w Stanominie.

GZ LZS realizuje zadania gminy w zakresie sportu, turystyki i rekreacji. Jest współorganizatorem corocznie odbywających się na terenie gminy Białogard imprez. Najważniejsze z nich, na stałe wpisane do Kalendarza Imprez Sportowych, Turystycznych i Rekreacyjnych to:

- Turniej Sołectw Gminy Białogard,
- Turniej Piłki Nożnej Trampkarzy, Samorządowców i Służb Mundurowych w Nasutowie (wcześniej w Białogórzynie),
- Gminne Biegi Przełajowe Szkół Podstawowych i Gimnazjum w Kłępinie,
- Turniej o "Super Puchar" w tenisie stołowym dziewcząt i chłopców,
- Turniej Piłki Siatkowej w Nawinie,
- Turnieje Strzeleckie w Stanominie.

Gmina powinna angażować się w tworzenie warunków i możliwości dzieciom do rozwijania zainteresowań sportowych poprzez stworzenie atrakcyjnej oferty, która będzie uwzględniała zainteresowania potencjalnych uczestników. Poprzez swoje działania gmina udostępnia możliwości do prowadzenia zdrowego trybu życia, a także stworzy i doposaży miejsca do zabawy, rekreacji i wypoczynku. Priorytetowym celem gminy w tym zakresie powinno być większe zaangażowanie w inicjowanie i organizowanie projektów własnych, współpraca ze środowiskami oświatowymi i sportowymi, realizacja ich potrzeb i oczekiwań, zachęcanie lokalnej społeczności do podejmowania różnorodnych form aktywności rekreacyjnej i sportowej, do wykorzystywania istniejącej bazy sportowo - rekreacyjnej, w której dzieci i młodzież aktywnie i zdrowo mogą spędzać czas wolny.

Działalność sportowo – rekreacyjną gmina Białogard prowadzi w oparciu o bazę sportowo – rekreacyjną, na którą składają się obiekty wyszczególnione w poniższej tabeli:

Tabela 41. Wykaz otwartych obiektów sportowych i rekreacyjnych na terenie gminy Białogard

L.p.	Miejscowość (adres)	Rodzaj
1.	Białogórzyno	boisko wiejskie
2.	Stanomino	boisko wiejskie
3.	Nasutowo	boisko wiejskie
4.	Żytelkowo	boisko wiejskie
5.	Moczyłki	plac zabaw
6.	Śince	plac zabaw
7.	Pustkowo	plac zabaw
8.	Żytelkowo	plac zabaw

L.p.	Miejscowość (adres)	Rodzaj
9.	Kłębino	plac zabaw
10.	Podwilcze	plac zabaw
11.	Rychowo	plac zabaw
12.	Pomianowo	plac zabaw
13.	Laski	plac zabaw
14.	Redlino	plac zabaw
15.	Nasutowo	plac zabaw
16.	Nosówko	plac zabaw
17.	Żeleźno	plac zabaw
18.	Czarnowęsy	plac zabaw
19.	Byszyno	plac zabaw
20.	Kościernica	plac zabaw
21.	Lulewice	plac zabaw
22.	Gruszewo	plac zabaw
23.	Białogórzyno	plac zabaw
24.	Żelimucha	plac zabaw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Białogardzie.

Na obszarze gminy Białogard znajdują się również dwie przyszkolne sale sportowe, z których korzystają uczniowie tych szkół, przy czym istnieje możliwość korzystania z tych sal przez zorganizowane grupy mieszkańców gminy.

Imprezy sportowe, organizowane na terenie gminy, zostały wykazane w kalendarzu cyklicznie odbywających się imprez kulturalnych i sportowych. Kończą się one wieloma sukcesami uczestników, a przede wszystkim przysparzają im zdrowia i dobrej formy.

Samorząd Gminy Białogard uznaje, że stowarzyszenia sportowe, uczniowskie kluby sportowe utworzone na terenie gminy, a także szkoły w których organizuje się wiele zajęć pozalekcyjnych najlepiej znają potrzeby środowiska, w którym działają. Sportowe zajęcia pozalekcyjne w gminie Białogard cieszą się dużym zainteresowaniem wśród dzieci i młodzieży, a także wśród dorosłych mieszkańców naszej gminy, którzy biorą w nich aktywny udział. Mieszkańcy domagają się zwiększenia liczby godzin tych zajęć oraz wzbogacenia ich o nowe dyscypliny sportowe, zgodnie z zainteresowaniami uczniów. Trudności ekonomiczne oraz kłopoty lokalowe sprawiają, że liczba zajęć pozalekcyjnych jest ograniczona. Sytuacja ta mobilizuje samorząd do pracy nad stworzeniem warunków i możliwości dzieciom i młodzieży wiejskiej do rozwijania zainteresowań sportowych, poprzez stworzenie atrakcyjnej oferty, która będzie uwzględniała zainteresowania. W związku z tym za priorytetowe zadanie samorząd gminy Białogard powinien przyjąć sobie skuteczność w zakresie zdobywania funduszy na budowę i modernizację obiektów sportowych w gminie, a także ciągłą dbałość o rozwój sportu szkolnego potencjalnych uczestników.

Współpraca międzygminna

Władze gminy Białogard koncentrują się na realizacji komplementarnej polityki na rzecz rozwoju regionu w oparciu o wykorzystanie jego potencjału naturalnego, turystycznego i infrastrukturalnego. Władze gminy dla realizacji niektórych zadań ustawowych nawiązały i utrzymują współpracę z innymi gminami w ramach porozumień, stowarzyszeń bądź związków.

Współpraca zagraniczna gminy Białogard dotyczy umów partnerskich z gminami:

- Dömitz – Maliß w Niemczech (umowa partnerska z dnia 13 czerwca 2004 r.) . Cele porozumienia:
 - wzajemne poznanie i rozwijanie przyjacielskich kontaktów,
 - zacieśnienie kontaktów w zakresie kultury, sportu, turystyki, oświaty,
 - nawiązanie współpracy przez organizacje społeczne, stowarzyszenia, zrzeszenia i młodzież;
- Rowa w Niemczech (umowa partnerska z dnia 19 lutego 2010 r.) – Partnerstwo służy umocnieniu rozwoju społecznego, gospodarczego oraz kulturalnego obu stron. Celem partnerstwa jest umożliwienie i wspieranie współpracy pomiędzy instytucjami, organizacjami społecznymi, stowarzyszeniami, związkami oraz mieszkańcami. Społeczności gmin wspierają wszelkie działania, które służą nawiązaniu stosunków partnerskich i przyjacielskich pomiędzy gminami i przyczyniają się do polepszenia porozumienia trans granicznego;
- Sponholz w Niemczech (umowa partnerska z dnia 8 października 2010 r.), współpraca j.w.;
- Woggersin w Niemczech (umowa partnerska z dnia 27 września 2008 r.). Współpraca partnerska dotyczy między innymi wymiany kulturalnej, wymiany doświadczeń samorządowych, wymiany doświadczeń związanych z integracją europejską, takich dziedzin życia jak oświata, kultura i sport, a także wzajemnej popularyzacji swojej historii i współczesnych problemów środowisk lokalnych. W tym celu samorządy wspierają się wzajemnie organizacyjnie w nawiązywaniu kontaktów i współpracy pomiędzy poszczególnymi instytucjami, szkołami, związkami i stowarzyszeniami. Ponadto gmina Białogard przynależy również do wielu podmiotów, takich jak:
 - Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty, który zrzesza gminy leżące w dorzeczu rzeki Parsęty oraz gminy położone w sąsiedztwie dorzecza rzeki Parsęty. Gmina Białogard jest jednym z założycieli Związku, zrzeszającego obecnie 22 gminy, w tym 3 gminy miejskie, 6 gmin miejsko - wiejskich i 13 gmin wiejskich. Zadaniem Związku jest ochrona i kształtowanie środowiska dorzecza rzeki Parsęty;

- Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno – Gospodarczych z siedzibą w Białogardzie, utworzonego w 1995 r., które ma na celu wspieranie przedsiębiorczości;
- Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania - celem współpracy w Euroregionie Pomerania jest podejmowanie wspólnych działań dla równomiernego zrównoważonego rozwoju Regionu oraz zbliżenie jego mieszkańców i instytucji;
- Stowarzyszenie Lokalnej Grupy Działania „Siła w Grupie - celem Stowarzyszenia jako Lokalnej Grupy Działania (LGD), jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich gmin wchodzących w jego skład;
- Mieleńska Lokalna Grupa Rybacka – która prowadzi działalność na rzecz rozwoju zrównoważonego i konkurencyjnego rybołówstwa i akwakultury oraz zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju terytorialnego obszarów rybackich, zgodnie z Programem Operacyjnym "Ryby 2014 –2020.

2.7. WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE

2.7.1. Warunki klimatyczne²⁰

Klimat występujący na obszarze gminy wyróżnia się cechami klimatu morskiego i charakteryzuje się krótkimi, niezbyt mroźnymi zimami oraz krótkim i deszczowym latem. Okresy wiosenny i jesienny są dość długie. Klimat ten kształtują masy powietrza napływające z Atlantyku, których cechy ulegają modyfikacji za sprawą sąsiedztwa Bałtyku i deniwelacji terenu na granicy półwyspu i Pojezierza Pomorskiego. Przeważają wiatry wiejące z kierunków południowo – zachodnich. W miesiącach zimowych wieją wiatry zachodnie i południowo-zachodnie, które przynoszą odwilż. Na wiosnę wieją wiatry północne i północno-wschodnie przynoszące pogodę dość suchą i silnie skonstrastowaną termicznie. W lasach przeważają chłodne wiatry zachodnie i północno – zachodnie, przynoszące wilgotne i deszczowe masy powietrza polarno-morskiego. Podstawowe cechy klimatu:

- opady 650 ÷ 800 mm (przy przeciętnej ok. 700 mm)
- opady w miesiącach letnich 90 ÷ 100 mm
- amplituda powietrza 19°C
- najzimniejszy miesiąc Luty (-2, -4°C)
- średnia temperatura roczna + 8,7°C
- wiatry zachodnie i północno zachodnie
- siła wiatrów średnio 2 ÷ 3 m/sek.
- okres wegetacji 220 ÷ 230 dni.

²⁰ *Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla gminy Białogard lata 2015- 2020*, Warszawa, 2015, s. 31

2.7.2. Prawne formy ochrony przyrody

Wśród form ochrony przyrody na terenie gminy Białogard można wyróżnić:

- Obszar chronionego krajobrazu Natura 2000 - Dorzecze Parsęty oraz Dolina Radwi, Chocieli i Chotli,
- pomniki przyrody.

Obszar chronionego krajobrazu Natura 2000 - Dorzecze Parsęty oraz Dolina Radwi, Chocieli i Chotli

Obszary objęte ochroną w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 zajmują znaczną część gminy. Obejmują one Specjalne obszary ochrony siedlisk: Dorzecze Parsęty o powierzchni 27710,4 ha znajdujące swoje położenie na Równinie Białogardzkiej, Dolina Radwi, Chotli i Chocieli o powierzchni 21861,7 ha. Obejmuje dolinę rzeki Radwi z jej największymi dopływami – Chocielą i Chotlą, od obszarów źródłkowych aż do ujścia do Parsęty w Karlinie. Obszar ma niezwykle bogatą rzeźbę terenu, na którą składają się doliny rzeczne, jeziora, głębokie jary o stromych zboczach, z wypływającymi z nich źródłkami, zabagnione zakola rzek, rozlewiska, łąki i zboczowe lasy. W granicach obszaru znajduje się kilkanaście użytków ekologicznych, obszary chronionego krajobrazu – Dolina Radwi i Okolice Żydowo-Biały Bór oraz zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina rzeki Chociel”. Obszar ten swoim zasięgiem obejmuje dolinę Chocieli z różnorodnymi zbiorowiskami bagiennymi i łąkowymi. Z kolei główną oś obszaru ochrony Dorzecze Parsęty stanowi dolina rzeki Parsęty z ościennymi obszarami. Do głównej osi dołączone są także doliny rzeczne dopływów z dorzecza Parsęty takich jak: Pysznicza, Pokrzywnica z Młynówką, Topiel, Mogilica, Bukowa, Dębica z Wogrą i Lubatówką, Perznica z Łozicą, Chwalimka, Kłuda, Żegnica. Rozciągłość obszaru od obszaru źródłkowego pod Parsęckiem w kierunku północno-zachodnim do ujścia rzeki w porcie Kołobrzeg wynosi 85 km. Zawiera tereny od Pojezierza Drawskiego, przez Wysoczyznę Łobeską, Równinę Gryficką, Równinę Białogardzką do Wybrzeża Słowińskiego. Względem Pomorza obszar ochrony charakteryzuje się dużą koncentracją terenów źródłkowych oraz dużym zróżnicowaniem wielu typów mokradeł, szczególnie torfowisk.

Pomniki przyrody

Tabela 42. Pomniki przyrody

Aleja- Pomniki przyrody						
Lp.	Nazwa	organ nadzorujący	akt prawny		lokalizacja	charakterystyka obiektu
			nazwa	miejsce publikacji		
1	12 szt dębów szypułkowych, 11 szt. buków zwyczajnych po zmianie 11 szt. dębów szypułkowych i 11 szt. buków zwyczajnych	Nadleśnictwo Białogard	orzeczenie nr 118 Prezydium WRN w Koszalinie z dnia 7 marca 1962r. Zmiana rozporządzenie Nr 9/2003 z 14.05.2003r.	Dz.Urz.WRN Nr 8, poz.80 z dnia 10.11.1971r. Rozporządzenie Nr 7/92 z dnia 08.09.1992r.	8/1- były park PGR Gruszewo.	wiek około 500 lat, o obwodzie 260-550
2	25 lip drobnolistnych	Nadleśnictwo Białogard	orzeczenie nr 13/95 Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z 28.12.1995	Dz.Urz.z 1996r. Nr 2, poz. 7	dz. nr 80 Czarnowęsy- cmentarz ewangelicki	obwód 100-120 cm
3	70 lip drobnolistnych		orzeczenie nr 15/95 Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z 28.12.1996	Dz.Urz.z 1996r. Nr 2, poz. 8	dz. nr 111 Redlino stary cmentarz nieczynny	obwód 150-250 cm
4	18 lip drobnolistnych		orzeczenie nr 18/95 Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z 28.12.1997	Dz.Urz.z 1996r. Nr 2, poz. 9	dz. nr 33 ?? Pękanino- cmentarz	obwód 150-180 cm

5	9 lip drobnolistnych		orzeczenie nr 19/95 Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z 28.12.1998	Dz.Urz.z 1996r. Nr 2, poz. 10	dz. nr 6 Pękanino- cmentarz na trasie B-rd- Kościernica za torami kolejowymi	obwód 110-250 cm
----------	----------------------	--	---	----------------------------------	---	------------------

Grupy drzew

Lp.	Nazwa	organ nadzorujący	akt prawny		lokalizacja	charakterystyka obiektu
			nazwa	miejsce publikacji		
1	41 świerków pospolitych, 14 sosny pospolitej		orzeczenie nr 14/95 Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z 28.12.1998	Dz.Urz.z 1996r. Nr 2, poz. 10	dz. 56 Rzyszczewo- cmentarz	obwód 70-140 cm
2	12 dębów szypułkowych		orzeczenie nr 16/95 Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z 28.12.1999	Dz.Urz.z 1996r. Nr 2, poz. 11	dz. nr 157 Podwilcze- cmentarz	obwód 250-450 cm
3	12 dębów szypułkowych	Nadleśnictwo Białogard	orzeczenie nr 16/95 Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Koszalińskiego z 28.12.2000	Dz.Urz.z 1996r. Nr 2, poz. 12	dz. 1/15 ? Nawino- cmentarz poległych po I wojnie światowej, położony przy skrzyżowaniu szosy z droga polną	obwód 280-300 cm

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Białogard

2.7.3. Zasoby naturalne

Zasoby wodne²¹

Wody powierzchniowe

Na potencjał wodny gminy Białogard składają się wody powierzchniowe oraz podziemne. Pod względem wód powierzchniowych, gmina jest stosunkowo uboga.

Zajmują one niewielką powierzchnię - 363 ha, co stanowi 1,11 % powierzchni ogólnej gminy. Są to rzeki, rowy melioracyjne, dwa nieduże jeziora oraz kilkadziesiąt "oczek" wodnych. Rzeki są również w większości niewielkie, lecz wzajemnie powiązane rowami tworzą gęstą widoczną w krajobrazie sieć. Rzeki to Parsęta i jej dopływy: Radew z Chotlą i Żelezną, Leśnica, Mogilica, Topiel z Graniczną, Pokrzywnica z Wilczą. Do największych, o dość dużym (dyspozycyjnym) przepływie należą Parsęta i Radew. Pozostałe rzeki są znacznie mniejsze, o niewielkich przepływach, lecz o szybkich zmiennych nurtach. Żadna z rzek nie posiada źródeł na terenie gminy Białogard, wszystkie natomiast wymienione dopływy uchodzą do Parsęty na terenie gminy Białogard. Zakwalifikowane do III klasy czystości wody rzek zanieczyszczone są głównie ściekami bytowymi, jedynie Parsęta poniżej oczyszczalni ścieków w m. Białogard należy do pozaklasowych. Klasyfikacja wód w tym zakresie uzależniona jest od bakteriologii. Pozostałe elementy fizykochemiczne są korzystne. Wody posiadają korzystne warunki tlenowe, są miejscem bytowania licznych gatunków ryb, stanowią atrakcyjne miejsca wędkowania. Parsęta i Radew są szlakami turystycznymi spływów kajakowych.

Główne charakterystyczne parametry rzek są następujące:

rzeka	Długość na terenie gminy [km]	szerokość koryta [m]	Głębokość [m]
Parsęta	40	10-25	3,5-4,5
Radew	27	10-20	2,0-3,0
Chotła	6	4-5	1,0
Mogilica	11	4-6	2,0
Topiel	14	4-5	1,7
Pokrzywnica	12	4-5	1,5
Leśnica	11	2-4	1,0
Ponik dopływ Pokrzywnicy	3	1,0	0,5

Jeziora znajdują się w kompleksie leśnym w południowo-wschodniej części gminy. Są to jez. Byszyńskie o pow. 18,0 ha i Rybackie o pow. 15,0 ha, oraz dwa mniejsze (1,5 - 2,0 ha) leśne jeziora bez nazwy. Bardzo liczne są "oczka" wodne o powierzchni od kilkadziesiątu m² do 1,0 ha występujące wśród pól oraz w lasach. Występują na całym obszarze gminy; w większych skupiskach

²¹ Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Białogard – Uwarunkowania rozwoju, t. 1, Białogard, 2015, s. 31.

występują w kompleksie leśnym wschodniej części Wronie Gniazdo - Zaspy Małe - Buczek w rejonach użytków rolnych wsi Gruszewo - Laski - Stanomino - Rychowo - Podwilcze w południowej części gminy. Otoczone pasem roślinności bagiennej, lub obrośnięte krzewami i drzewami stanowią element krajobrazu.

Wody podziemne

Wody podziemne o znacznych zasobach występują w rejonie m. Dębczyno i Łęczno. Są to wody dobrej jakości mieszczące się w I i II klasie. Wody podziemne są źródłem wody dla potrzeb gospodarczych gminy Białogard. Ujęcia wody w postaci studni wierconych głębinowych pobierają wodę z warstw wodonośnych czwartorzędowych i sporadycznie trzeciorzędowych.

Zasoby surowców mineralnych²²

Gmina Białogard nie posiada bogactw naturalnych o większym znaczeniu. Występują tu złoża surowców - kruszywo naturalne, pospółki i piaski oraz kreda jeziorna. Z danych Państwowego Instytutu Geologicznego zawartych w zbiorze MIDAS potwierdzonych przez Geologa Wojewódzkiego wynika, że:

- udokumentowane zostały złoża kruszywa naturalnego:
 - KN 3410 Klępino - nieeksploatowane,
 - KN 14404 Podwilcze B - nieeksploatowane, ustanowiony obszar górniczy
 - KN 3416 Rarwino - nieeksploatowane, ustanowiony obszar górniczy,
 - KN 3415 Podwilcze - eksploatacja zakończona,
- udokumentowane zostało złożo kredy jeziornej "Białogórzyno". Kopalina towarzysząca jest torf,
- udokumentowane zostało złożo gazu ziemnego Białogard w Lulewicach.

Wśród zasobów naturalnych reprezentowane są niżej wymienione surowce naturalne:

- złoża pospółki o zasobach udokumentowanych występują w rejonach miejscowości: Rarwino - 215 tys. ton, Podwilcze - 2.755 tys. ton,
- złoża piasku o zasobach udokumentowanych występują w rejonach miejscowości: Klępino - 822 tys. ton, Pękanino - 839 tys. ton,
- złożo kredy jeziornej w rejonie wsi Białogórzyno - zasoby w kat. C 165 tys. ton,
- złożo torfu w rejonie wsi Białogórzyno.

Wyodrębniono również złoża perspektywiczne o zasobach szacunkowych:

- pospółka na południe od Rarwina ca 300 tys. ton,

²² *Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Białogard*, Białogard, 2015, s. 23.

- piasek na południowy zachód od Rarwina ca 200 tys. ton.

2.8. WIELKOŚĆ I STRUKTURA BUDŻETU GMINY BIAŁOGARD

2.8.1. Polityka finansowa gminy Białogard

Gmina Białogard, jako jeden z głównych podmiotów podejmujących działania zmierzające do realizacji nakreślonych w ramach strategii celów, musi wykazywać zdolność finansową do realizacji zadań, w szczególności tych w zakresie inwestycji.

Należy zauważyć, że w 2015 r. władze gminy zostały zobligowane do opracowania programu naprawczego, ponieważ z uchwały w sprawie uchwalenia zmiany wieloletniej prognozy finansowej gminy Białogard na lata 2015-2018 wynikało, iż w latach 2016-2018 nie zostanie zachowana relacja²³, o której mowa w art. 243 ustawy o finansach publicznych, Trudna sytuacja finansowa gminy Białogard zdeterminowana była przede wszystkim koniecznością poniesienia wysokich kosztów obsługi zadłużenia. Sytuacja gospodarcza oraz przeprowadzona analiza bieżącej sytuacji finansów gminy uzasadniły podjęcie realizacji programu naprawczego. Plan przedsięwzięć naprawczych obejmował kierunki działania zmierzające do usunięcia zagrożenia realizacji zadań publicznych oraz zachowania relacji, o której mowa w ustawie o finansach publicznych, które dotyczyły m.in.:

- restrukturyzacji zadłużenia, w tym obniżenia oprocentowania wyemitowanych obligacji i pożyczek,
- ograniczenia wydatków bieżących,
- ograniczenia inwestycji (dokończenie inwestycji rozpoczętych) bez rozpoczynania nowych zaciąganych kredytów i pożyczek.

Istotne znaczenie z punktu widzenia naprawy sytuacji finansowej gminy było pozyskanie pożyczki z budżetu państwa na preferencyjnych warunkach, które było warunkiem niezbędnym do zapewnienia gminie płynności finansowej. Konsekwentna realizacja założonych w programie działań wsparta oszczędną polityką wydatkową gminy warunkowała poprawę sytuacji finansowej gminy. Pozyskanie pożyczki z budżetu państwa przez gminę stanowiło wsparcie dla gminy w zakresie uregulowania zaległych zobowiązań, których nie była w stanie samodzielnie spłacić. Samo pozyskanie pożyczki z budżetu państwa nie warunkowało poprawy sytuacji finansowej gminy, dlatego tak ważna była realizacja przez władze gminy przyjętych założeń.

Podstawowym instrumentem zarządzania finansami gminy jest budżet. Jest on finansowym wyrazem i instrumentem polityki gospodarczej gminy oraz najważniejszym narzędziem do jej

²³ łączna kwota przypadających do spłaty w danym roku budżetowym zobowiązań z tytułu zaciągniętego długu wraz z należnymi odsetkami przekroczy średnią arytmetyczną z obliczonych dla ostatnich trzech lat relacji jej dochodów bieżących powiększonych o dochody ze sprzedaży majątku oraz pomniejszonych o wydatki bieżące, do dochodów ogółem budżetu

realizacji. Pozwala zaplanować w jaki sposób rozdysponować dostępne środki finansowe. Przygotowanie i opracowanie budżetu odbywa się zgodnie z ustawą o finansach publicznych, ustawą o samorządzie gminnym, a także z określonymi przepisami gminnymi - przede wszystkim z uchwałami Rady Gminy w sprawie uchwalenia budżetu gminy. Na potrzeby niniejszego dokumentu przygotowano analizę sytuacji finansowej gminy Białogard. Jest to niezwykle istotne w przypadku podejmowania wszelkich działań nakreślonych w tej strategii oraz zapewnienia trwałości realizowanych projektów. Ogólny obraz kształtowania się poszczególnych kategorii finansowych Białogard, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 43. Kształtowanie się wyników finansowych gminy Białogard w latach 2012-2017

Rok	2012	2013/2012	2013	2014/2013	2014	2015/2014	2015	2015/2016	2016	2017 ²⁴
		(%)		(%)		(%)		(%)		
Dochody ogółem	26894096,63	112%	30085430,94	88%	26342367,26	97%	25515177,42	118%	30173265,84	28 627 891,00
Dochody majątkowe	773700,77	503%	3891397,31	25%	957225,03	85%	809672,11	15%	121616,71	60 000,00
Dochody bieżące	26 120 395,86	100%	26 194 033,63	97%	25 385 142,23	97%	24 705 505,31	122%	30 051 649,13	28 567 891,00
Wydatki ogółem	28 391 401,76	109%	30 851 396,89	83%	25 466 286,27	102%	25 902 838,78	115%	29 889 000,98	28 393 666,00
Wydatki majątkowe	2 289 079,25	215%	4 925 810,82	23%	1 147 891,74	157%	1 805 505,94	18%	326 001,66	250 500,00
Wydatki bieżące	26 102 322,51	99%	25 925 586,07	94%	24 318 394,53	99%	24 097 332,84	123%	29 562 999,32	28 143 166,00
Wynik finansowy	-1 497 305,13		-765 965,95		876 080,99		-387 661,36		284 264,86	234 225,00

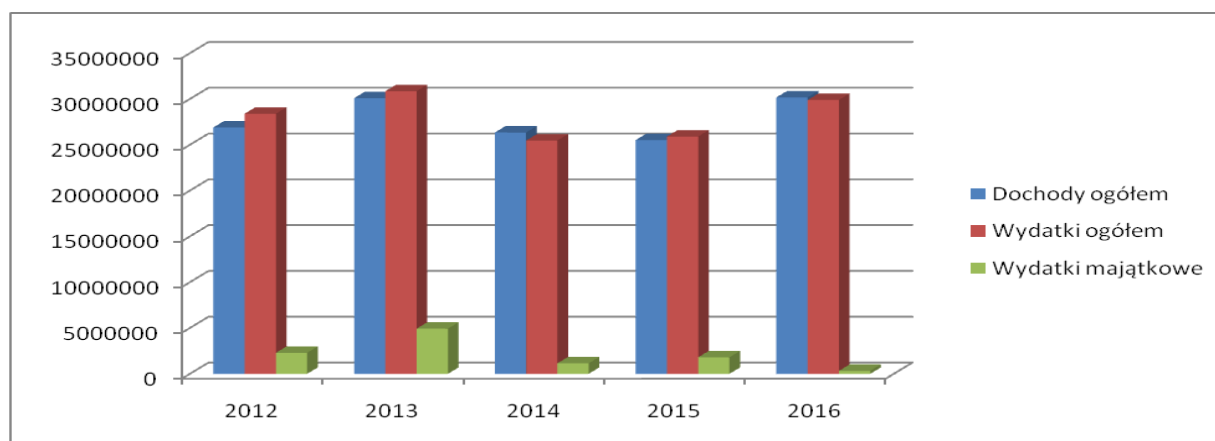
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Wynik różnicy pomiędzy dochodami ogółem budżetu JST, a wydatkami ogółem stanowi odpowiednio nadwyżkę budżetu (gdy różnica jest wartością dodatnią) lub deficyt budżetu (gdy różnica jest wartością ujemną). Natomiast wynik różnicy między dochodami bieżącymi budżetu i wydatkami bieżącymi jest tzw. wynikiem operacyjnym. Wynik ten może przyjąć wartość dodatnią lub ujemną. W przypadku, gdy wynik ten ma wartość dodatnią, wówczas występuje nadwyżka operacyjna. Pożądana nadwyżka operacyjna jest bardzo ważnym aspektem wieloletniego planowania finansowego, ponieważ jest to istotny element średniej przy obliczaniu indywidualnego dla gminy i dopuszczalnego (ewentualnego) progu zadłużenia, czyli determinuje potrzeby pożyczkowe gminy.

Relację dochodów do wydatków budżetu gminy Białogard w poszczególnych latach obrazuje poniższy wykres.

²⁴ Według planowanego budżetu na 2017 r. (wg stanu na 14.11.2016 r.)

Wykres 14. Dochody i wydatki budżetu gminy Białogard w latach 2012-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Szczególne znaczenie dla pełnej oceny sytuacji finansowej samorządu pod kątem potencjalnych możliwości inwestycyjnych ma analiza porównawcza wydatków majątkowych do wydatków ogółem. Porównania takie zawiera poniższa tabela:

Tabela 44. Struktura wydatków w latach 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Wydatki ogółem	28 391 401,76	30 851 396,89	25 466 286,27	25 902 838,78	29 889 000,98
Wydatki majątkowe	2 289 079,25	4 925 810,82	1 147 891,74	1 805 505,94	326 001,66
Udział w. majątkowych w w. ogółem (%)	8,06%	15,97%	4,51%	6,97%	1,09%
Wydatki bieżące	26 102 322,51	25 925 586,07	24 318 394,53	24 097 332,84	29 562 999,32
Dochody ogółem	26 894 096,63	30 085 430,94	26 342 367,26	25 515 177,42	30 173 265,84
Udział wydatków bieżących w dochodach (%)	97,06%	86,17%	92,32%	94,44%	97,98%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

W 2013 roku dostrzega się najwyższy udział wydatków majątkowych, co jest następstwem wyższej aktywności inwestycyjnej gminy w tym okresie. (na poziomie ok. 16% całkowitych wydatków). Środki przeznaczono na realizację inwestycji w zakresie oświaty (budowa sali sportowej), administracji publicznej (działania zapobiegające wykluczeniu cyfrowemu), kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (rewitalizacja miejscowości Stanomino) oraz szeregu innych obszarów obejmujących m.in. remonty świetlic wiejskich itp.

W roku 2014 dynamika wydatków bieżących była wyższa niż dynamika wydatków ogółem, co było następstwem ograniczenia działalności inwestycyjnej.

Analizując wydatki ogółem można zauważyć ich sumaryczny 3% spadek w roku 2016 w odniesieniu do 2013 r. Natomiast analiza dochodów gminy na przestrzeni lat 2012 – 2016 pozwala zauważyć ich znaczny sumaryczny wzrost – o blisko 12% w roku 2016.

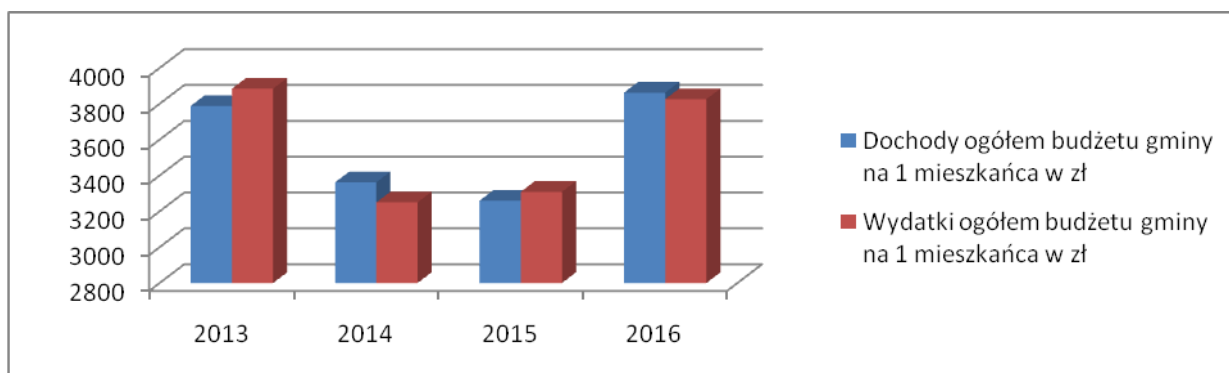
W podobny sposób kształtowały się wydatki i dochody w przeliczeniu na jednego mieszkańca gminy. W 2016 r. wydatki na osobę w gminie wyniosły 3 825,55 zł, a dochody 3 861,93 zł. Kwota dochodów gminy ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrosła w 2016 r. w stosunku do roku 2013 o 1,5 %, z kolei kwota wydatków gminy ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca spadła w 2016 r. w stosunku do roku 2013 o 1,5%. Zarówno dochody jak i wydatki były niższe niż w powiecie białogardzkim, co przedstawia poniższa tabela:

Tabela 45. Dochody i wydatki ogólne budżetu gminy Białogard na 1 mieszkańca w latach 2013-2016 na tle powiatu białogardzkiego

	gmina Białogard				powiat białogardzki
	2013	2014	2015	2016	2016
Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	3787,67	3361,28	3259,06	3861,93	4265,08
Wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	3884,1	3249,49	3308,58	3825,55	4256,54

Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS.

Wykres 15. Dochody i wydatki ogólne budżetu gminy Białogard na 1 mieszkańca w latach 2013-2016

Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS.

Na dochody gminy składają się dochody własne, subwencje ogólne oraz dotacje celowe z budżetu państwa. Stopień realizacji zadań własnych zależy w dużej mierze od dochodów gminy oraz jej możliwości inwestycyjnych. Dochody własne gminy Białogard systematycznie nieznacznie

wzrastają. Na przestrzeni badanego okresu 2013-2016 dochody własne oscylowały w granicach 38-46% dochodów ogółem, przy czym największy udział odnotowano w 2015 r. Decyduje w tym względzie udział gminy w podatku dochodowym, a ten zależny jest od stanu gospodarki w skali mikro i trendów ogólnoswiatowych.

Tabela 46. Dochody własne gminy jako procent dochodu gminy ogółem w latach 2013-2016

Rok	2013	2014	2015	2016
Procent (%)	38%	45%	46%	40%
Dochody ogółem	30 085 430,94	26 342 367,26	25 515 177,42	30 173 265,84
Dochody własne	11 291 634,01	11 783 729,34	11 751 229,79	11 947 504,74

Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS

2.8.2. Struktura dochodów gminy Białogard

Średnio ponad 50% dochodów budżetowych gminy Białogard stanowią subwencje i dotacje, które ze względu na niezależny od jednostki sposób przyznawania i praktycznie brak możliwości kształtowania nie mogą stać się właściwą podstawą podejmowanych decyzji. Takie usztywnienie w dużym zakresie ogranicza możliwość oddziaływania na dochodową stronę budżetu w celu osiągnięcia zakładanych rezultatów związanych z poprawą struktury budżetu. Dla potrzeb dokonania analizy zmian zachodzących w strukturze dochodów należy porównać kształtowanie się dochodów w rozbiciu na działy klasyfikacji budżetowej, w poszczególnych latach badanego okresu. Porównanie takie przedstawia poniższa tabela:

Tabela 47. Struktura dochodów gminy Białogard w latach 2013-2016 oraz udział w % do dochodów ogółem

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016	Razem 2013-2016	Udział %
Dochody ogółem	30085430,94	26342367,26	25515177,42	30173265,84	112 116 241,46	100%
Rolnictwo i łowiectwo	786339,27	881102,66	817802,70	979084,00	3 464 328,63	3,09%
Gospodarka mieszkaniowa	233892,95	260259,64	435933,60	268300,32	1 198 386,51	1,07%
Działalność usługowa	15230,70	35432,10	12214,77	16941,20	79 818,77	0,07%
Administracja publiczna	2959387,28	503469,73	845506,97	249958,46	4 558 322,44	4,07%
Urzędy naczelnych organów władzy pań.	1332,00	43201,39	47217,30	6326,00	98 076,69	0,09%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1013145,93	563138,47	382797,06	25341,64	1 984 423,10	1,77%
Dochody od osób prawnych i innych	9312837,87	10388935,48	9702689,54	10484623,3	39 889 086,19	35,58%
Różne rozliczenia	9615539,00	7819805,97	8046459,89	8508697,00	33 990 501,86	30,32%
Oświata i wychowanie	1196352,31	313152,83	301443,61	144065,22	1 955 013,97	1,74%
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	3839196,67	4391347,96	3699432,44	8273419,70	20 203 396,77	18,02%
Edukacyjna opieka wychowawcza	414556,24	341125,52	252047,00	242785,60	1 250 514,36	1,12%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	47 633,72	133 804,39	926 035,80	973 723,40	2 081 197,31	1,86%
Kultura i ochrona Dziedzictwa Narodowego	649 987,00	667 591,12	0,00	0,00	1 317 578,12	1,18%
Kultura fizyczna	0,00	0,00	45596,74	0,00	45 596,74	0,04%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zamieszczona powyżej struktura % dochodów uwzględnia okresowe wpływy do budżetu gminy, wynikające z dotacji UE. Z powyższego zestawienia wynika, że zdecydowany wpływ na kształtowanie się wielkości dochodów w poszczególnych latach miały takie zjawiska finansowe, jak:

- uzyskiwane kwoty dochodów w dziale „*dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem*” – łącznie w badanym okresie dochody te wyniosły 39 889 086,19 zł i stanowiły udział 35,58% w dochodach ogółem,
- uzyskiwane subwencje w dziale „*różne rozliczenia*” – łącznie w badanym okresie dochody te wyniosły 33 990 501,86 zł i stanowiły udział 30,32% w dochodach ogółem,

- uzyskiwane dochody w dziale „pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” - 20 203 396,77 zł i 18,02% w dochodach ogółem.

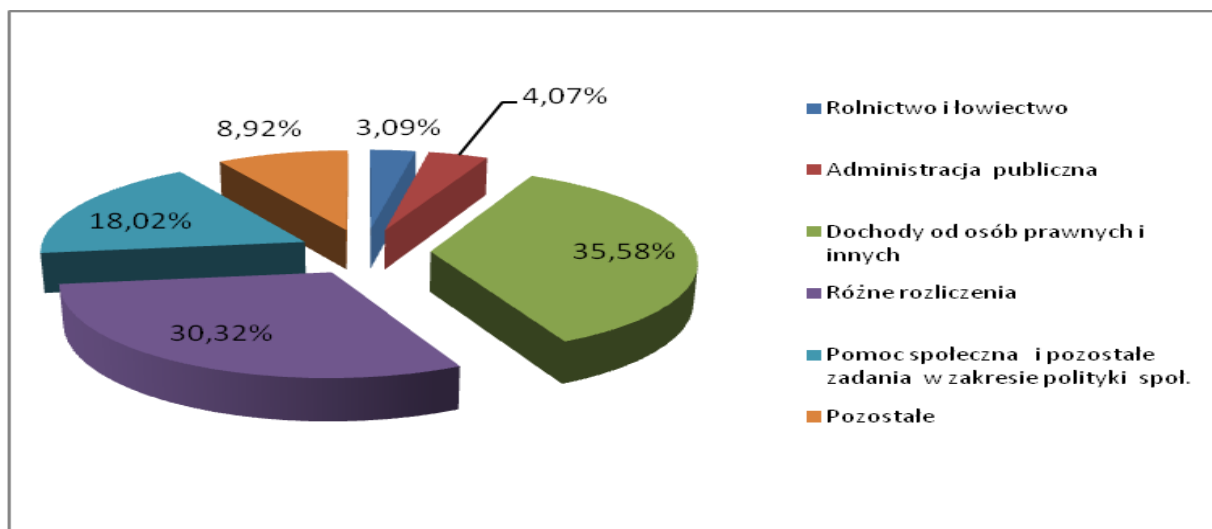
Pozostałe dochody stanowiły uśrednioną wartość 16,1%, w tym 4,07% w dziale „Administracja publiczna”, 3,09% w dziale „Rolnictwo i łowiectwo”, 1,77% w dziale „Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa”, 1,74% w dziale „Oświata i wychowanie”, 1,86% w dziale „Gospodarka komunalna i ochrona środowiska”, W pozostałych działach wykonanie dochodów stanowiło 1,5% lub poniżej i nie było znaczące dla gminy.

Na przestrzeni analizowanych pięciu lat, a dokładnie w ostatnim roku widać wyraźnie wzrost dochodu gminy Białogard z tytułu pomocy społecznej (głównie w zakresie realizacji programu 500+), natomiast dochody z gospodarki mieszkaniowej oraz administracji publicznej wyraźnie spadły.

Porównanie danych dotyczących wielkości dochodów, jak i ich struktury, obrazuje, że kształtowanie się tych parametrów w latach 2012 – 2016, pod kątem możliwości inwestycyjnych samorządu, jest korzystne. Ze szczegółowego badania wahań zachodzących w realizacji poszczególnych dochodów wynika bowiem, że jednym ze znacznych źródeł dochodów są dochody własne, takie jak wpływy z tytułu opłat, podatku od nieruchomości i udziały w podatku PIT i CIT.

Poniższy wykres przedstawia udział procentowy poszczególnych działów klasyfikacji budżetowej po stronie dochodów:

Wykres 16. Struktura dochodów z wyszczególnionych działów ogółem (w %)

Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS.

2.8.3. Struktura wydatków gminy Białogard

Z punktu widzenia określenia możliwości rozwoju gminy, nie mniej istotna jest analiza strony wydatków budżetowych. Poniższa tabela przedstawia kształtowanie się wydatków gminy Białogard w rozbiciu na działy klasyfikacji budżetowej.

Tabela 48. Struktura wydatków gminy Białogard w latach 2013-2016 oraz udział w % do wydatków ogółem

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016	Razem 2013-2016	Udział w %
Wydatki ogółem	30 851 396,89	25 466 286,27	25 902 838,78	29 889 000,98	112 109 522,92	100,00%
Rolnictwo i łowiectwo	805257,09	897762,03	834861,74	991405,78	3 529 286,64	3,15%
Leśnictwo	414,03	299,88	685,2	349,8	1 748,91	0,00%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	876230,23	521168,99	811642,13	1172115,67	3 381 157,02	3,02%
Transport i łączność	547450,33	472659,87	344806,51	492263,68	1 857 180,39	1,66%
Gospodarka mieszkaniowa	221829,63	93820,19	261634,48	88061,53	665 345,83	0,59%
Działalność usługowa	191749,66	237800,5	177328,72	169922,36	776 801,24	0,69%
Administracja publiczna	6289639,4	3730451,2	3633488,51	3177401,63	16 830 980,74	15,01%
Urzędy naczelnych organów władzy pań.	1332	43201,39	47217,3	6326	98 076,69	0,09%
Obrona narodowa	0	0	0	126,2	126,20	0,00%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	774310,92	645925,09	551767,55	299625,05	2 271 628,61	2,03%
Obsługa długu publicznego	620327,79	108630,16	702987,81	646142,71	2 078 088,47	1,85%
Oświata i wychowanie	10129601,73	9529386,78	8470861,59	8202355,97	36 332 206,07	32,41%
Ochrona zdrowia	87643,22	52916,45	46691,95	44407,24	231 658,86	0,21%
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	4 774 342,61	4 692 233,65	4 631 465,54	9 181 229,38	23 279 271,18	20,76%
Edukacyjna opieka wychowawcza	511376,55	421060,2	313178	303319,5	1 548 934,25	1,38%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2732093,92	2518930,4	3442829,09	4389702,91	13 083 556,32	11,67%
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1979861,46	1366696,69	1431287,64	685747,77	5 463 593,56	4,87%
Kultura fizyczna	307936,32	133342,8	200105,02	38497,8	679 881,94	0,61%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

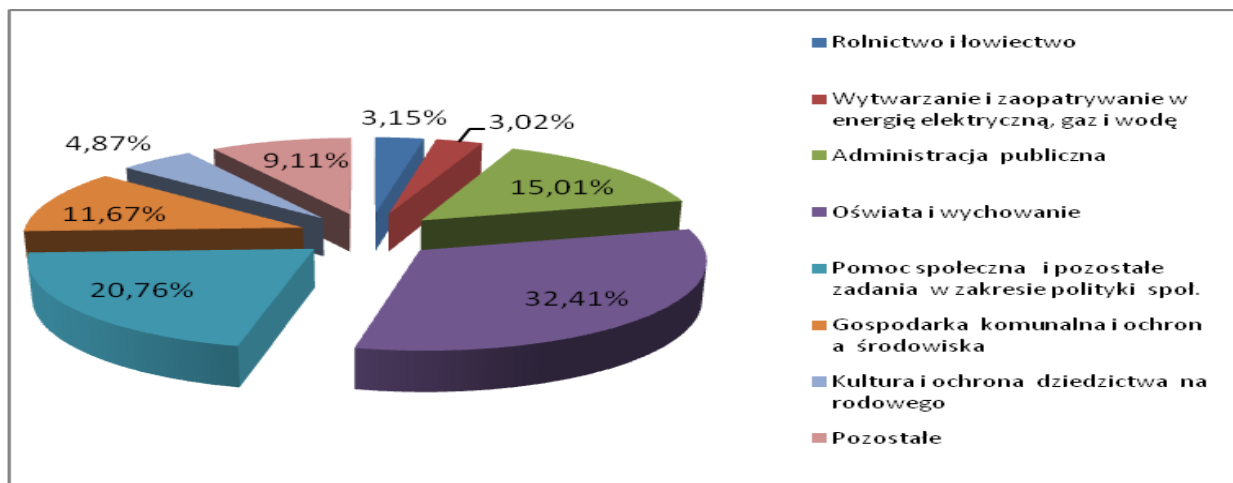
Po stronie wydatków najważniejsze znaczenie ma niezmiennie od kilku lat oświata i wychowanie, stanowiąc ok. 33% wydatków budżetowych (36 332 206,07 zł). Kolejnymi obszarami działalności, na które jednostka przeznaczają duże środki finansowe są:

- pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ. - 23 279 271,18 zł (20,76%),
- administracja publiczna - 16 830 980,74 zł (15,01%),
- gospodarka komunalna i ochrona środowiska - 13 083 556,32 zł (11,67%),
- kultura i ochrona dziedzictwa narodowego - 5 463 593,56 zł (4,87%),
- rolnictwo i łowiectwo - 3 529 286,64 zł (3,15%),
- wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę - 3 381 157,02 zł (3,02%).

Udziały wydatków klasyfikowanych w innych działach są mniejsze - nie przekraczają 3% ogółu wydatków. Analizując powyższe dane należy stwierdzić, że głównie finansowane są przez samorząd zadania o charakterze obowiązkowym (oświata, pomoc społeczna). Ponadto zauważalny jest bardzo wysoki poziom wydatków w dziale „administracja publiczna” - osiągający ponad 15% ogółu wydatków.

W ostatnim roku analizowanego okresu zauważalny jest wzrost wydatków w działach „gospodarka komunalna i ochrona środowiska” oraz „pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” (głównie z tytułu Programu „500+”).

Wykres 17. Struktura wydatków z wyszczególnionych działów ogółem (w %)

Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS.

2.8.4. Działalność inwestycyjna

Możliwości inwestycyjne, z uwagi na realizowany program naprawczy przewidziany na lata 2015-2017, były bardzo ograniczone. Władze samorządowe gminy Białogard nie mogły zaciągać kolejnych zobowiązań na nowe inwestycje z pokryciem zwrotnego finansowania, jedynie na potrzebę dokończenia inwestycji rozpoczętych przed 2015 r. Powyższy zakaz dotyczył wyłącznie rozpoczynania nowych inwestycji, na które nie przewidziano w budżecie środków własnych. Stąd polityka inwestycyjna w analizowanym okresie lata 2013-2016 była dość bierna. Jedynie w 2013 r.

poniesiono najwyższe wydatki majątkowe w całym analizowanym okresie. Środki przeznaczone na realizację inwestycji w zakresie oświaty (budowa sali sportowej), administracji publicznej (działania zapobiegające wykluczeniu cyfrowemu), kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (rewitalizacja miejscowości Stanomino) oraz szeregu innych obszarów obejmujących m.in. remonty świetlic wiejskich itp. Z kolei w 2015 w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich z zakresu małych projektów w ramach działania 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju objętego PROW na lata 2007-2013 zrealizowano inwestycje polegającą na budowie placów zabaw w Klępinie, Żytkowie i Rychowie.

Obecnie, po zakończeniu programu naprawczego, systematycznie zwiększana jest pula wydatków na inwestycje w ramach lokalnego budżetu, co umożliwi realizację przedsięwzięć odpowiadających na lokalne potrzeby mieszkańców i pozytywnie podnoszących poziom atrakcyjności gminy w oczach inwestorów. Realizacja konkretnych zadań inwestycyjnych przez gminę Białogard odbywa się na podstawie określenia ważności projektów przy uwzględnieniu możliwości ich finansowania. Ważność inwestycji jest wymuszana przez oczekiwania społeczne, postęp cywilizacyjny, dekapitalizację i zużywanie się istniejącej infrastruktury, konieczność poprawy bezpieczeństwa, zmieniające się uwarunkowania prawne, wizję i strategię rozwoju oraz rolniczo - turystyczny charakter położenia gminy. W ostatnich latach największe nakłady przeznaczane były na sfery związane z poprawą infrastruktury technicznej gminy. W strukturze wydatków gminy Białogard środki finansowe przeznaczone na wydatki majątkowe inwestycyjne w ogólnej kwocie wydatków w kolejnych latach przejawiają tendencję zróżnicowaną i odpowiadają potrzebom określonym na dany rok.

Realizacja dużej liczby zadań inwestycyjnych nie będzie w przyszłości możliwa bez wsparcia ze środków pozabudżetowych i to niestety w dużej mierze winny być środki bezzwrotne, zwiększające potencjał inwestycyjny gminy, a także mające docelowo wyrównać różnice w rozwoju poszczególnych obszarów gminy. Pozwala to na realizację przedsięwzięć bardziej złożonych i kosztownych, których realizacja wpłynie na jakość życia mieszkańców i atrakcyjność gminy przez najbliższe dekady. Szczególne znaczenie mają tu inwestycje w infrastrukturę wspierającą rozwój gospodarczy oraz infrastrukturę zapewniającą usługi dla ludności.

Okres programowania Strategii Rozwoju Gminy Białogard na lata 2018 – 2027 częściowo pokrywa się z okresem wydatkowania środków w ramach nowej perspektywy budżetowej UE, dlatego też bardzo ważna z punktu widzenia efektywności w realizacji postanowień niniejszego dokumentu może okazać się skuteczność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych. Gmina posiada doświadczenie w realizacji przedsięwzięć współfinansowanych zarówno z środków UE jak i innych źródeł zewnętrznych.

Aktualna Wieloletnia Prognoza Finansowa na lata 2018-2023 zawiera projekcję wydatków bieżących i majątkowych w oparciu o planowane dochody bez zapisów dotyczących inwestycyjnych

przewidzianych do realizacji. Planowane zadania inwestycyjne na lata 2018-2024 będą mogły się pojawić w momencie uznania przez Regionalną Izbę Obrachunkową pełnego zrealizowania programu naprawczego i wydania pozytywnej opinii dla podejmowania przez gminę działań inwestycyjnych, na zasadach ogólnych, w oparciu o obowiązującą ustawę o finansach publicznych. Analiza budżetu z lat poprzednich i skutki realizacji programu naprawczego, w szczególności z analizy wcześniejszych wydatków inwestycyjnych, wynika, że gmina winna w niedalekiej przyszłości realizować projekty inwestycyjne odpowiadające na bieżące potrzeby społeczności m.in. w zakresie infrastruktury drogowej, mediów infrastrukturalnych, zakupu sprzętu na potrzeby szkół podstawowych.

W dalszym ciągu znaczną rolę w realizacji inwestycji stanowić mogą środki na programy i projekty, które mają szanse być współfinansowane ze środków pochodzących z montażu finansowych środków publicznych i prywatnych w ramach partnerstwa publiczno – prywatnego i publiczno – społecznego.

Tabela 49. Plan przedsięwzięć do realizacji na lata 2018-2024 ujętych w WPF na lata 2017-2034 (według stanu na grudzień 2017 r.)

L.p.	Nazwa i cel	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Okres realizacji		Łączne nakłady finansowe	Limit 2018	Limit 2019	Limit 2020	Limit 2021	Limit 2022	Limit 2023	Limit 2024	Limit zobowiązań
			od	do									
1.	Wydatki na przedsięwzięcia ogółem (1.1+1.2+1.3)				2 003 618,30	332 493,20	227 300,00	230 000,00	250 000,00	238 500,00	226 500,00	109 500,00	2 003 618,30
1.a	-wydatki bieżące				262 618,30	103 493,20	300,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	262 618,30
1.b	-wydatki majątkowe				1 741 000,00	229 000,00	227 000,00	230 000,00	250 000,00	250 000,00	226 500,00	109 500,00	1 741 000,00
1.1	Wydatki na programy, projekty lub zadania związane z programami realizowanymi z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240 z późn. zm.), z tego:				262 618,30	103 493,20	300,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	262 618,30
1.1.1	-wydatki bieżące				262 618,30	103 493,20	300,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	262 618,30
1.1.1.1	Nowoczesna szkoła -	Urząd Gminy Białogard	2017	2019	262 618,30	103 493,20	300,00	0,00	0,00	262 618,30	0,00	0,00	254 937,40
1.1.2	-wydatki majątkowe				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2	Wydatki na programy, projekty lub zadania związane z umowami partnerstwa prywatno-publicznego, z tego:				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.1	-wydatki bieżące				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.2	-wydatki majątkowe				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.3	wydatki na programy, projekty lub zadania pozostałe (inne niż wymienione w pkt. 1.1 i 1.2), z tego:				1 741 000,00	229 000,00	227 000,00	230 000,00	250 000,00	238 500,00	226 500,00	109 500,00	1 741 000,00
1.3.1	-wydatki bieżące				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.3.2	- wydatki majątkowe				1 741 000,00	229 000,00	227 000,00	230 000,00	250 000,00	238 500,00	226 500,00	109 500,00	1 741 000,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białogard.

3. ANKIETYZACJA MIESZKAŃCÓW I LIDERÓW LOKALNYCH GMINY BIAŁOGARD

Metodologia

Na potrzeby zespołu opracowującego Raport o Stanie Gminy Białogard oraz Diagnozy Stanu, jako elementu wyjściowego dla *Strategii Rozwoju Gminy Białogard na lata 2018-2027*, opracowano ankietę, skierowaną do liderów opinii publicznej, mieszkańców oraz wszystkich zainteresowanych rozwojem społeczno – gospodarczym gminy. Celem ankiety było pozyskanie szczegółowych opinii na temat wszystkich obszarów życia lokalnej społeczności gminy Białogard, mających bezpośredni lub pośredni wpływ na funkcjonowanie poszczególnych instrumentów polityki społecznej i gospodarczej realizowanej przez gminę, ale także przez sektor pozarządowy. Przedmiotem sformułowanych w ankiecie pytań była identyfikacja postaw i opinii mieszkańców na temat oceny jakości życia i wyzwań rozwojowych gminy. Dane uzyskane w ankiecie uzupełniają informacje otrzymane z instytucji odpowiedzialnych za poszczególne działania w obszarze szeroko rozumianej polityki społeczno - gospodarczej w gminie Białogard. Badanie opinii mieszkańców gminy Białogard było realizowane w listopadzie i grudniu 2017 roku.

Ankieta składała się z 14 pytań, w tym również metryczki i miała formę pytań zamkniętych, jak i otwartych, w których respondenci oceniali poszczególne elementy infrastruktury, życia społecznego i gospodarczego, kultury, edukacji, opieki zdrowotnej i administracji związanej z szeroko rozumianym zarządzaniem poszczególnymi obszarami życia społeczno – gospodarczego. W wypełnianiu ankiety uczestniczyły 92 osoby, jednak rozkład liczby głosów w poszczególnych pytaniach był zróżnicowany, ponieważ nie wszyscy respondenci udzielali odpowiedzi na każde z postawionych w ankiecie pytań.

Pytania w ankiecie były tak sformułowane, aby dać odpowiedź, co stanowi problem dla mieszkańców i jak założyć długookresowy plan działania niezbędny dla realizacji zamierzeń pro-społecznych i pro-gospodarczych, stanowiących podstawę rozwoju gminy.

Wypowiedzi osób ankietowanych znajdują odzwierciedlenie w budowanej diagnozie dla potrzeb dokumentu *Strategii* oraz w tworzonych celach i kierunkach rozwoju gminy do roku 2027.

Uzupełnieniem badań ankietowych prowadzonych przez wykonawcę Strategii były badania przeprowadzone przez Urząd Gminy w Białogardzie poprzez ankietę elektroniczną zamieszczoną na stronie internetowej gminy Białogard.

Ankieta nie może stanowić podstaw do wyciągania daleko idących wniosków, a ma jedynie charakter poglądowy.

3.1. WYNIKI PRZEPROWADZONEJ ANKIETY

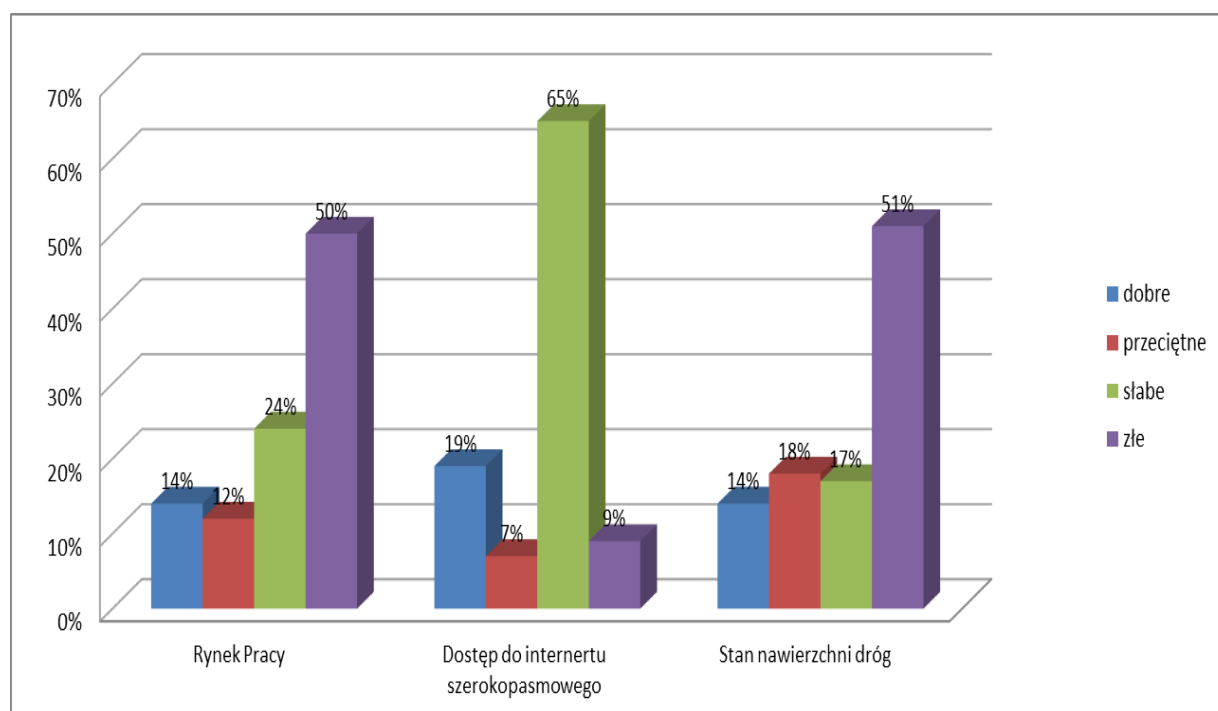
Ocena warunków życia w gminie

W pytaniu 1 ocenie poddano warunki życia w gminie, respondenci mieli do wyboru pięciostopniową skalę, według której dokonywali odpowiedzi na pytania w następującym zakresie: złe, słabe, średnie, dobre i bardzo dobre. Na pytanie składało się 30 elementów dotyczących stanu infrastruktury społeczno – publicznej, a także stanu środowiska naturalnego, świadomości ekologicznej i integracji mieszkańców.

Na obszarze gminy Białogard najgorzej oceniony został lokalny rynek pracy, czyli możliwość znalezienia zatrudnienia na terenie gminy, przez ponad 74% osób oceniony jako zły i słaby. Ponadto aż 65% ankietowanych wskazało na słaby dostęp do Internetu szerokopasmowego na terenie gminy. Najślabiej wypadła także ocena infrastruktury drogowej na terenie gminy, połowa respondentów wskazała na zły stan nawierzchni dróg.

Najgorzej ocenione elementy warunkujące jakość życia na obszarze gminy przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 18. Najniżej ocenione elementy warunków życia w gminie Białogard

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

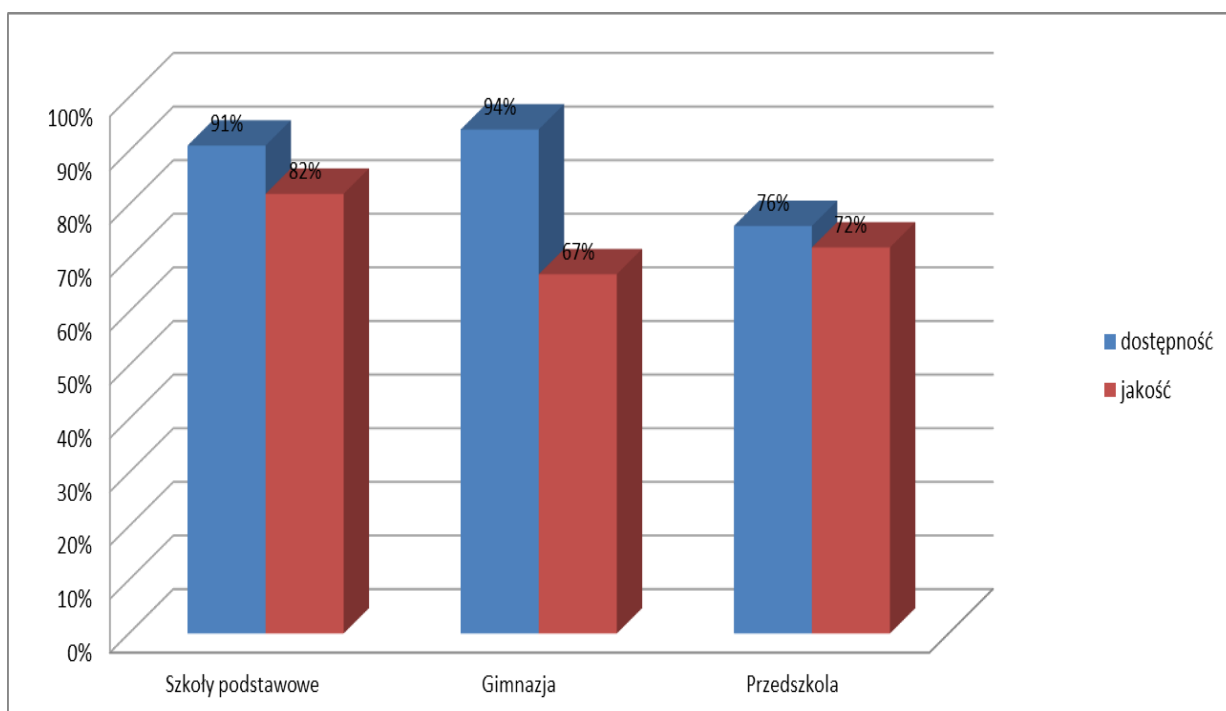
Ponadto słabo i bardzo słabo oceniono jakość i dostępność obiektów sportowych na terenie gminy. Większość ankietowanych wykazywała dezaprobatę dla podejmowanych działań w kierunku skutecznej gazyfikacji obszaru całego obszaru gminy.

Ponadto w kategorii oceny „słabe” w kategorii inne znalazła się komunikacja zbiorowa i to z tytułu słabo zorganizowanej komunikacji z miastem Białogard. Wyraźną pozytywną ocenę uzyskała segregacja odpadów na terenie gminy.

Natomiast wysoko została oceniona dostępność szkół podstawowych i gimnazjów na terenie gminy, odpowiednio 91% i 94% mieszkańców określiło ją jako dobrą. Ponadto respondenci dobrze ocenili jakość placówek oświatowych – szkół podstawowych, gimnazjów i przedszkoli.

Rozkład głosów przedstawia poniższy wykres 19.

Wykres 19. Jakość i dostępność placówek oświatowych na terenie gminy Białogard - oceny dobre i bardzo dobre

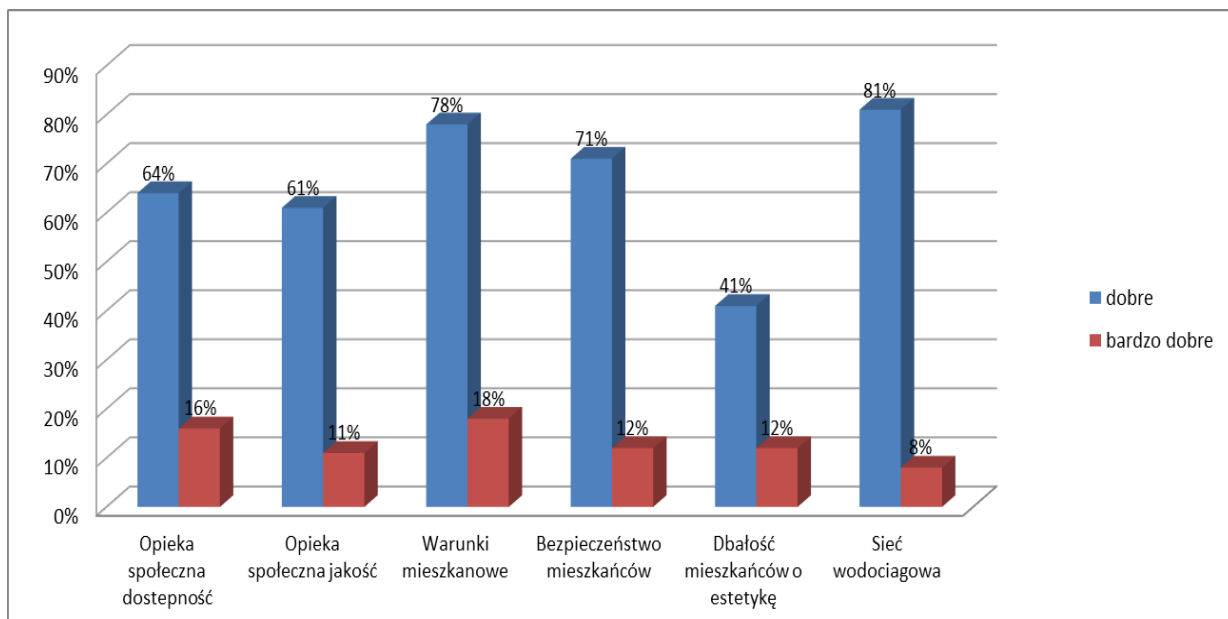

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Wśród ankietowanych mieszkańców dominowała opinia pozytywna (96% - dobre i b. dobre) o warunkach mieszkaniowych. Ponad 89% mieszkańców, jako dobry aspekt warunków życia w gminie, oceniło sieć wodociągową. W gminie Białogard obecnie ponad 96% gospodarstw domowych podłączonych jest do sieci wodociągowej.

Kolejnymi dobrze ocenionymi elementami życia w gminie były jakość i dostępność opieki społecznej, bezpieczeństwo mieszkańców oraz dbałość mieszkańców o estetykę posesji. Procentowy udział głosów w wymienionych kategoriach przedstawia poniższy wykres.

Wykres 20. Ocena wybranych elementów jakości życia na terenie gminy Białogard - oceny dobre i bardzo dobre

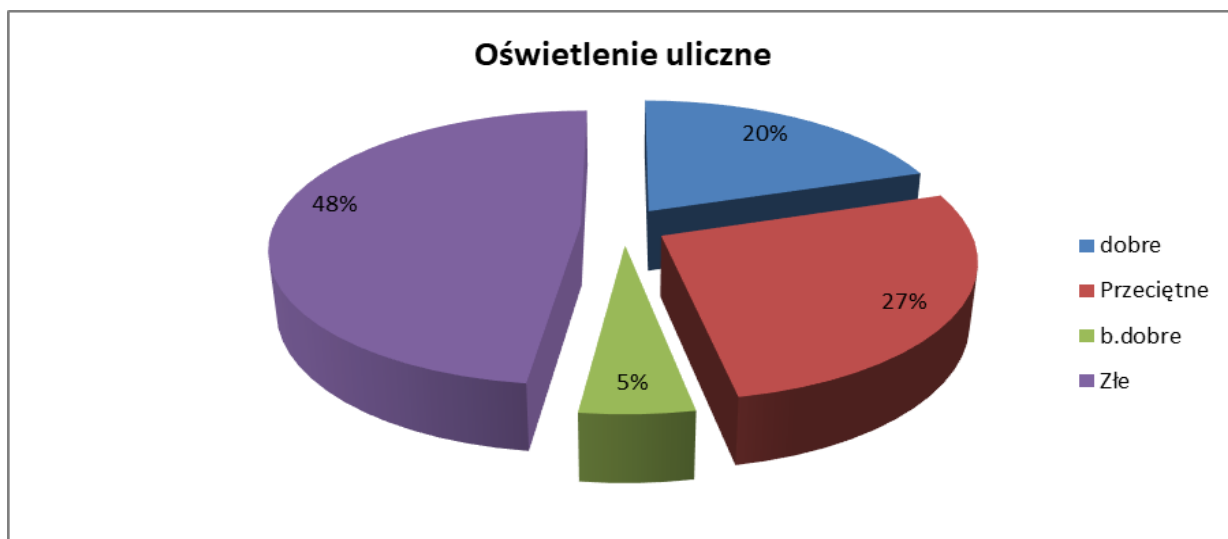

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Ponadto dobrze i przeciętnie oceniono poziom rozwoju sieci kanalizacyjnej na terenie gminy. Wyraźną pozytywną ocenę uzyskała segregacja odpadów na terenie gminy. Ocenę pozostałych elementów infrastruktury technicznej przedstawia grupa wykresów przedstawionych poniżej.

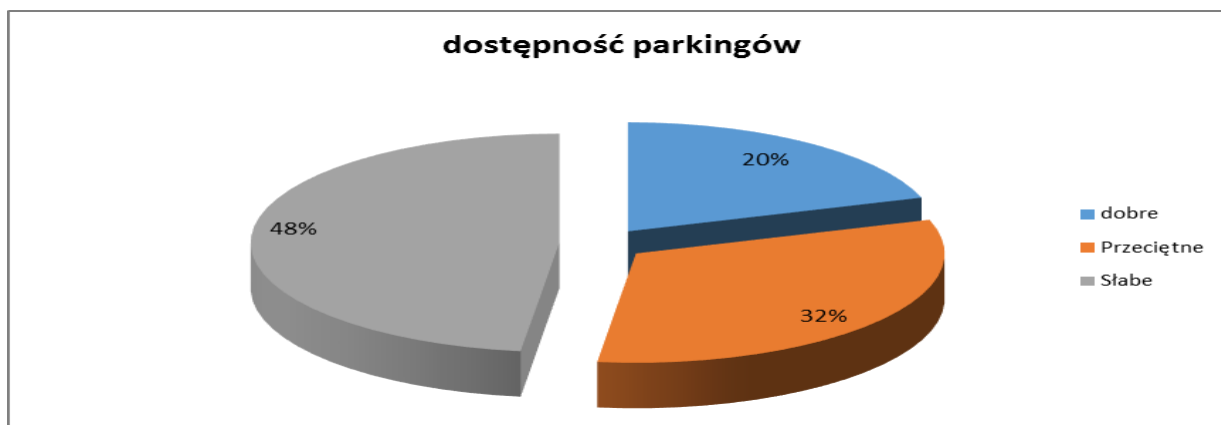
Ocena infrastruktury technicznej

Wykres 21. Ocena warunków życia w gminie - oświetlenie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

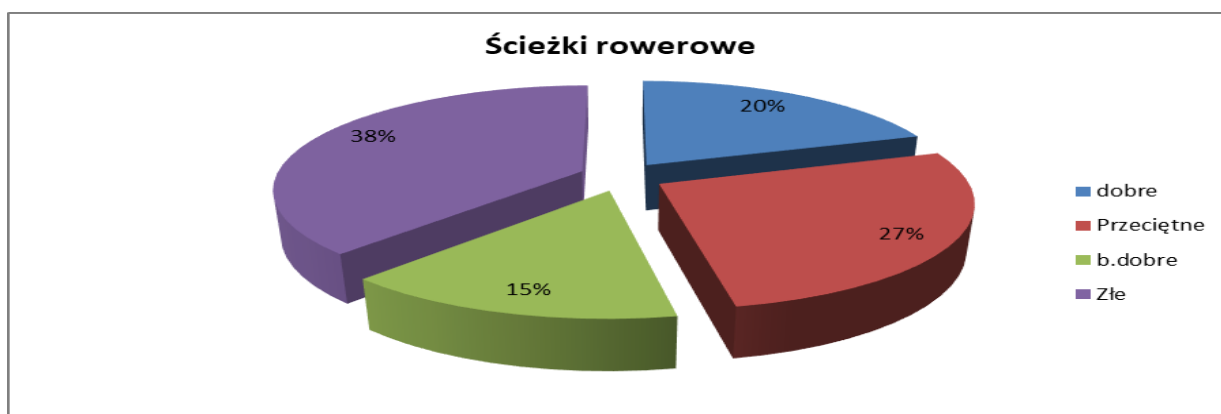
Wykres 22. Ocena warunków życia w gminie - dostępność parkingów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Ocenę infrastruktury technicznej należy uznać za mało pozytywną. Zwłaszcza oświetlenie uliczne, głównie w okolicach przystanków autobusowych, oraz ilość punktów świetlnych, jest według ankietowanych nie wystarczająca, stąd tylko 20 % respondentów dobrze ocenia ten element infrastruktury. Zaledwie jedna trzecia mieszkańców dobrze ocenia stopień skanalizowania gminy, ale ta ocena winna się systematycznie zmieniać w procesie nowych inwestycji w tym zakresie. Parkingi, a właściwie ich ograniczona liczba przy obiektach użyteczności publicznej, obiektach sportowych, kulturalnych i sakralnych są bolączką nie tylko gminy Białogard. Ocena tego elementu infrastruktury jest tego wyrazem.

Wykres 23. Ocena warunków życia w gminie - ilość ścieżek rowerowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

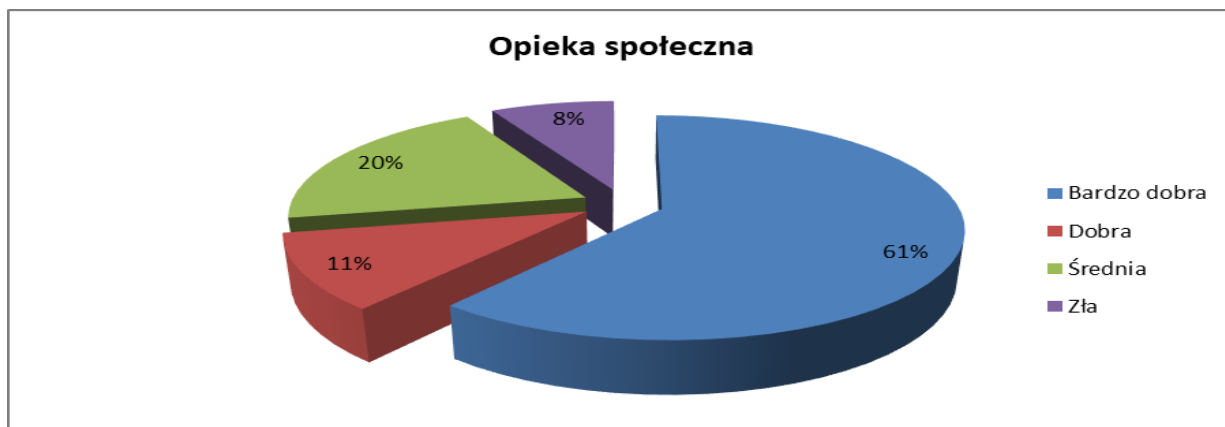
Ścieżki rowerowe są dzisiaj nieodłącznym elementem infrastruktury komunikacyjnej, turystycznej i rekreacyjnej a także stanowiącym o bezpieczeństwie przemieszczania się pomiędzy obszarami zabudowanymi, atrakcjami turystycznym. Ocena tego elementu infrastruktury wyrażona przez ankietowanych stawia przed gminą kolejne wyzwania inwestycyjne w tym zakresie.

Internet jest dzisiaj jednym z głównych elementów, mających ogromne znaczenie nie tylko w wymianie informacji, ale wszystkich mechanizmach finansowych, jest na drugim miejscu pod względem znaczenia dla prawidłowego funkcjonowania każdego przedsięwzięcia gospodarczego. Ocena tego elementu infrastruktury przez ankietowanych zobowiązuje gminę do poprawy jakości tego medium i dostępności dla wszystkich mieszkańców gminy.

Ocena elementów życia społecznego i infrastruktury społecznej

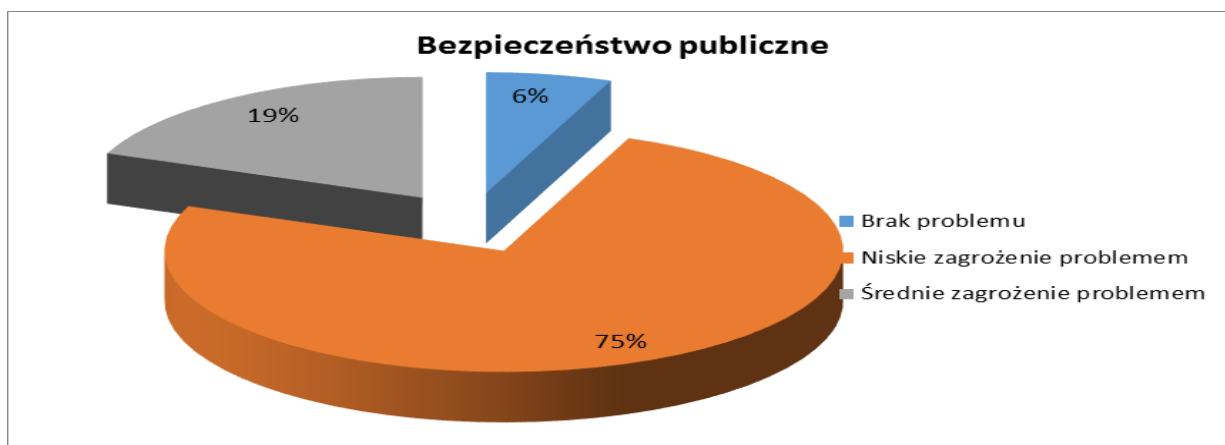
Natomiast wysoko została oceniona dostępność szkół podstawowych i gimnazjów na terenie gminy, odpowiednio ponad 91% i 94 % mieszkańców określiło ją jako dobrą. Ponadto respondenci dobrze ocenili jakość placówek oświatowych – szkół podstawowych, gimnazjów i przedszkoli. Kolejnymi dobrze ocenionymi elementami życia w gminie były jakość i dostępność opieki społecznej, bezpieczeństwo mieszkańców oraz dbałość mieszkańców o estetykę posesji.

Wykres 24. Ocena jakości funkcjonowania opieki społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

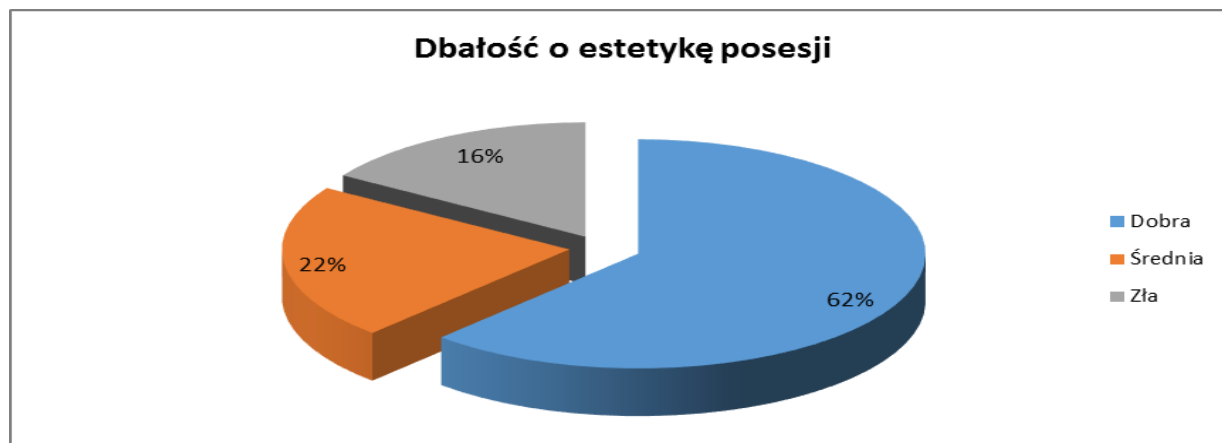
Wykres 25. Ocena stopnia zagrożenia problemem - bezpieczeństwo publiczne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Brak Straży Gminnej oraz niska obsada etatowa w Policji nie są powodem do oceny negatywnej oceny bezpieczeństwa publicznego. Blisko $\frac{3}{4}$ respondentów oceniło zagrożenie bezpieczeństwa publicznego jako mało istotne.

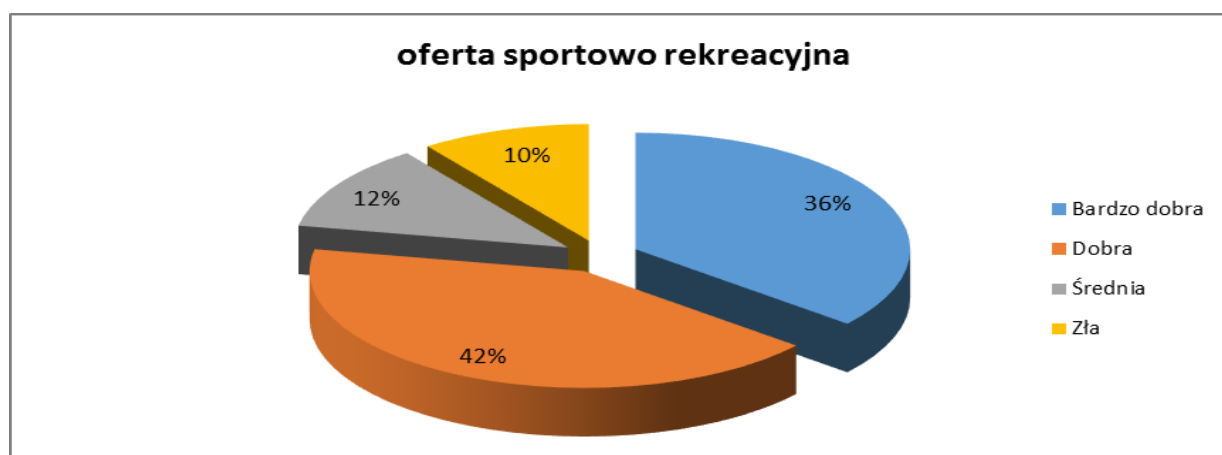
Wykres 26. Ocena warunków życia w gminie - dbałość o estetykę posesji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Zarówno analiza SWOT jak i pytania otwarte często poruszały potrzebę powołania instytucji kultury, jako odrębnego podmiotu poza Biblioteką, jako samodzielnie funkcjonujący Gminy Ośrodek Kultury. Obecną ofertę kulturalną jako złą oceniło 16% ankietowanych. Wynik ten zdaje się potwierdza potrzebę powołania odrębnego podmiotu.

Wykres 27. Ocena warunków życia w gminie - oferta sportowo-rekreacyjna

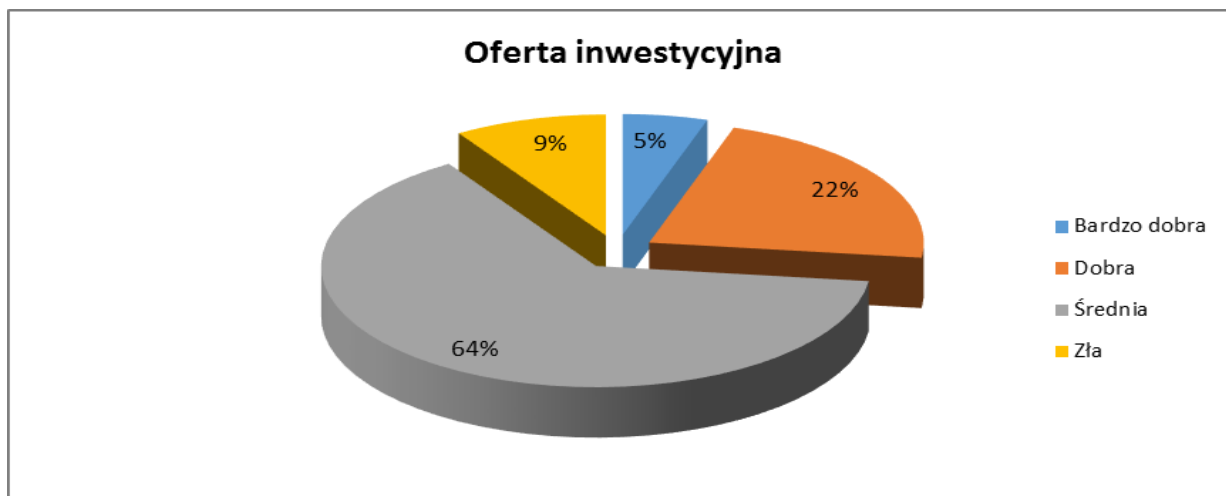

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Stosunkowo wysoka ocena oferty sportowo – rekreacyjnej wiąże się z dostępnością mieszkańców gminy Białogard do infrastruktury miejskiej i jej szerokiej oferty w tym obszarze.

Ocena elementów życia gospodarczego

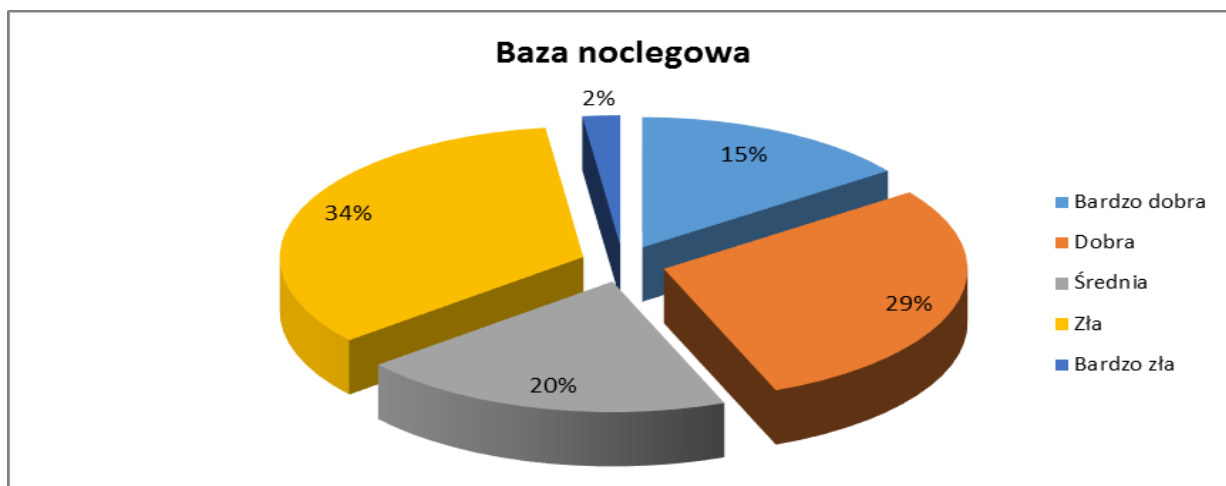
Wykres 28. Jakość elementów rozwoju społeczno - gospodarczego gminy - oferta inwestycyjna

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

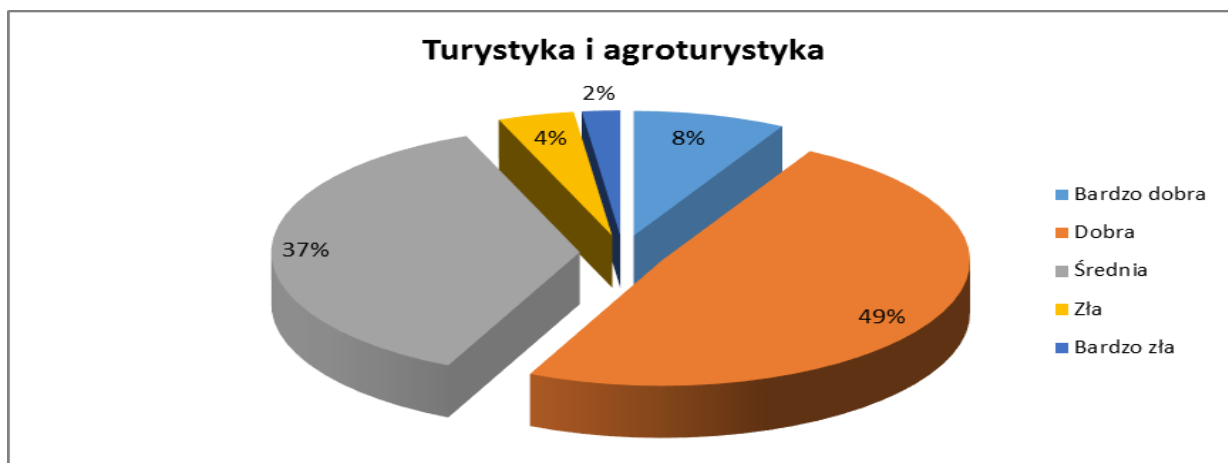
Tylko 5% ankietowanych oceniło ofertę inwestycyjną gminy jako bardzo dobrą. Średnio, tzn. „nijak”, oceniło ten element kreujący zdarzenia gospodarcze w gminie aż na 64 %. To jest wyraźny sygnał dla zwiększenia działań samorządu w tym zakresie. Warto połączyć te działania z promocją gminy, która w grupie wykresów zamieszczonych poniżej została dobrze oceniona, bo aż przez 42 % badanych.

Wykres 29. Jakość elementów rozwoju gospodarczego gminy - baza hotelowa

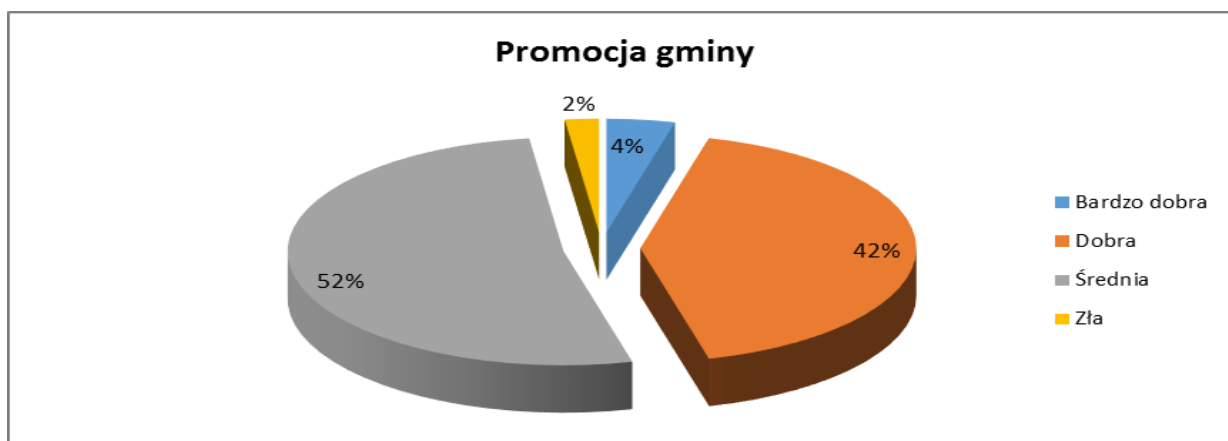
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Wykres 30. Jakość elementów rozwoju gospodarczego gminy - Turystyka i agroturystyka

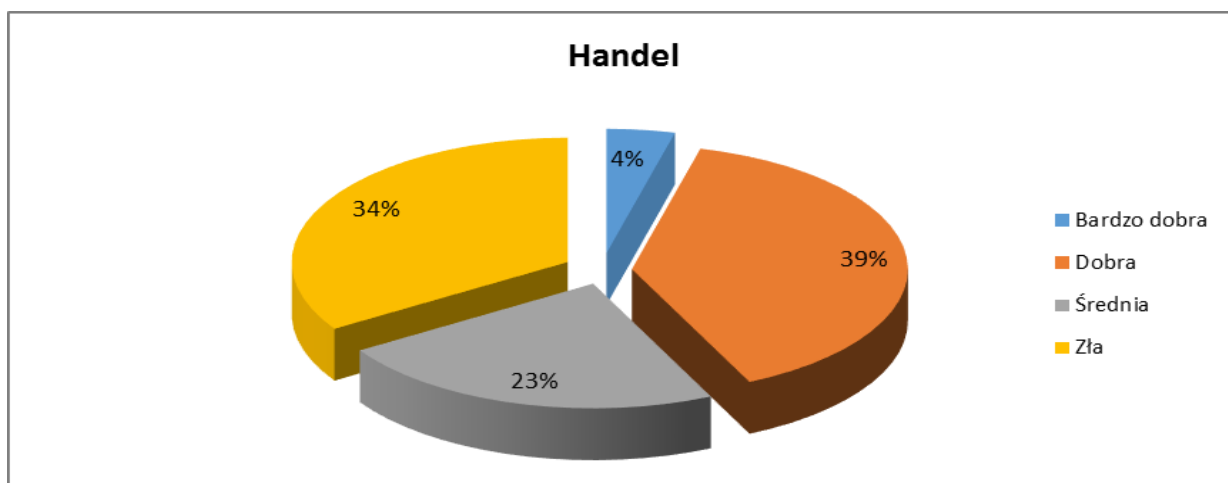
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Wykres 31. Jakość elementów rozwoju gospodarczego gminy - Promocja gminy

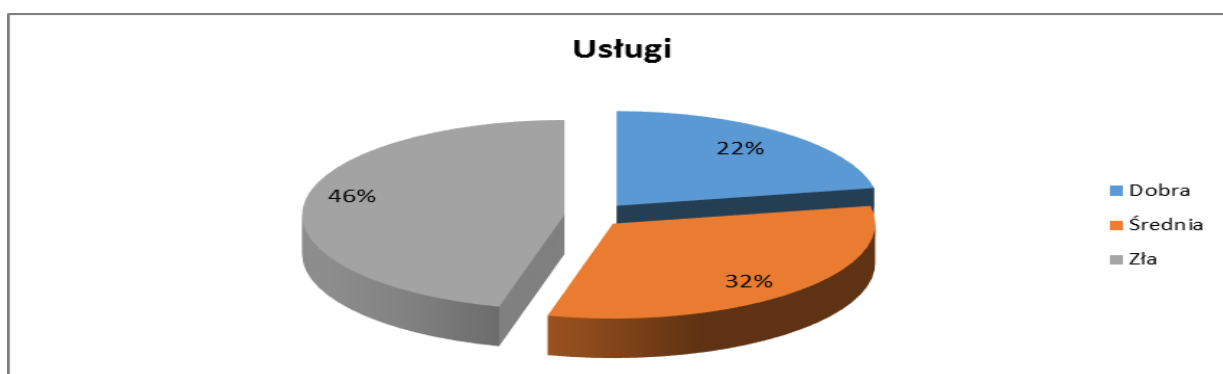
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Wykres 32. Jakość elementów rozwoju gospodarczego gminy - Handel

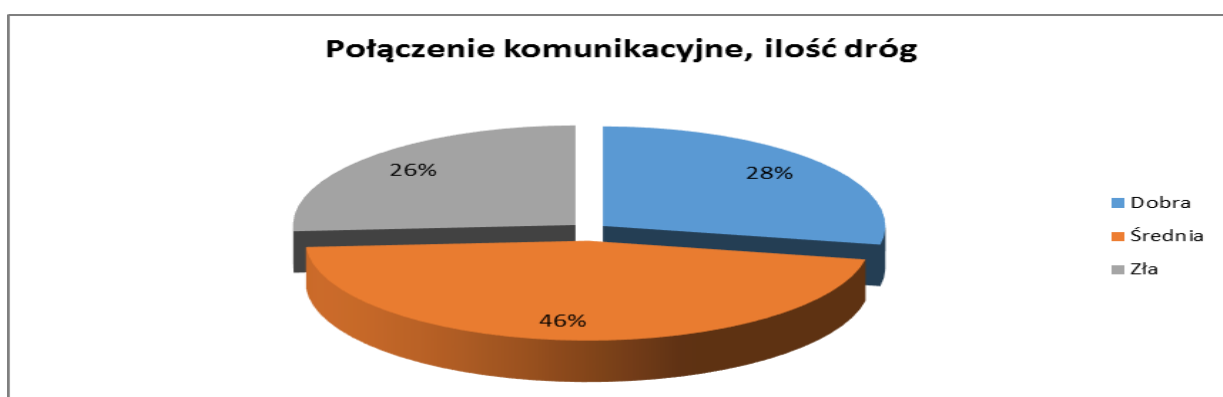
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Wykres 33. Jakość elementów rozwoju gospodarczego - Usługi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Wykres 34. Jakość elementów rozwoju gospodarczego gminy - Połączenia komunikacyjne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Handel i usługi w powyżej zamieszczonych wykresach odzwierciedlają niezadowolenie mieszkańców z oferty handlowej i braku wielu usług. Nie wszyscy jednak mogą się pogodzić, że to rynek dyktuje lokalizację określonego typu usług, a ten w gminie Białogard nie daje praktycznie szans na zmiany w tym zakresie. Być może rozwój usług turystycznych i bazy noclegowej mógłby przyczynić się do większej różnorodności oferty handlowej i usługowej w gminie, chociażby w sezonie turystycznym.

Problemy społeczne występujące na terenie gminy

W pytaniu nr 2 ankietowani wskazywali na stopień występowania określonych problemów społecznych. Analizie poddane zostały takie kategorie problemów jak: przestępczość, przestępczość młodocianych, bezrobocie, bieda, alkoholizm, przemoc w rodzinie oraz narkomania.

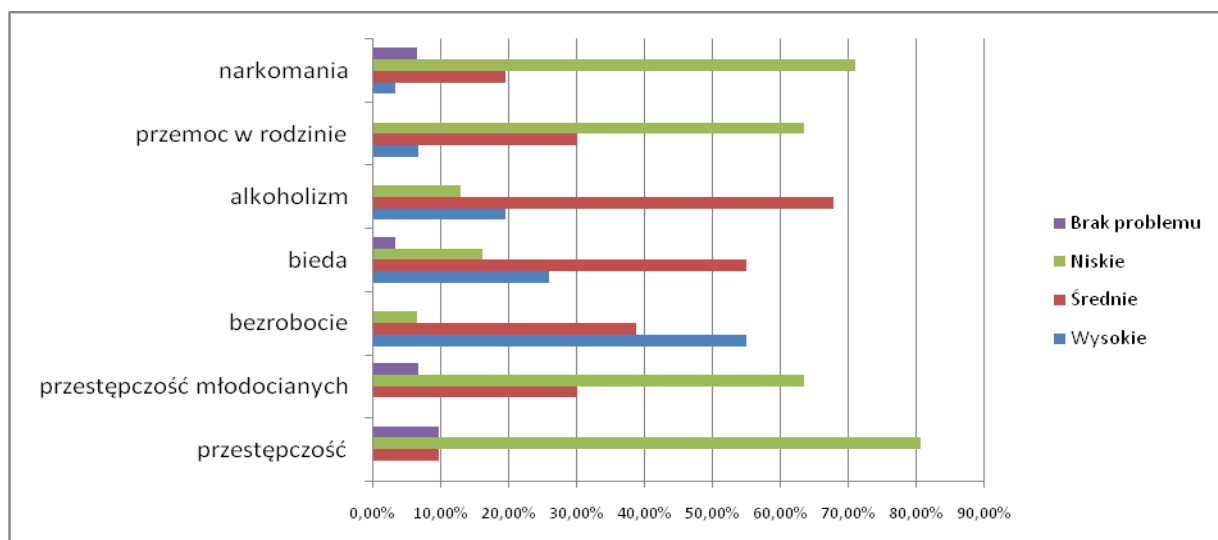
Z analizy odpowiedzi wynika, iż respondenci uznali za wysokie natężenie problemu zdefiniowanego jako bezrobocie (blisko 55% badanych) oraz bieda (25,81%), będąca społeczną konsekwencją braku zatrudnienia.

Analiza struktury bezrobocia w gminie Białogard wykazała, że udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w roku 2016 wyniósł ponad 13% natomiast stopa bezrobocia w powiecie

białogardzkim na koniec 2016 roku wynosiła przeszło 22%. Najwięcej osób bezrobotnych w gminie posiadało wykształcenie zasadnicze zawodowe i podstawowe. Niemniej, na koniec 2017 roku, stopa bezrobocia spadła po raz pierwszy od wielu lat poniżej 20%, ale nadal uważana jest wysoką.

Przestępczość, w tym przestępczość młodocianych, przemoc w rodzinie oraz narkomania zostały ocenione przez większą część respondentów jako problem o niskim natężeniu.

Wykres 35. Natężenie problemów społecznych na obszarze gminy Białogard

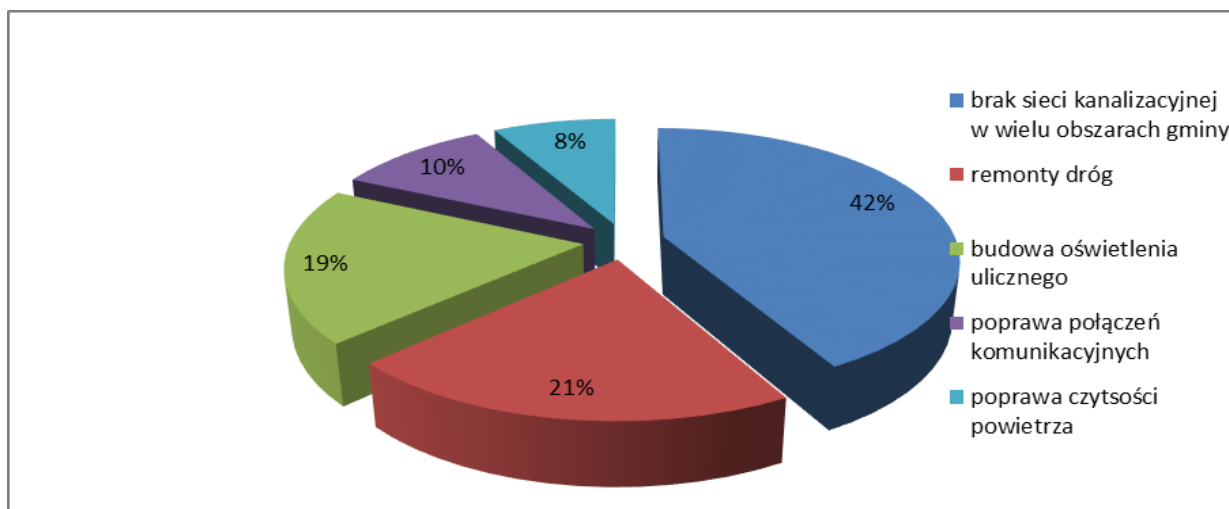
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Pięć najważniejszych problemów do rozwiązania na terenie gminy

Pytanie z numerem 3 było pytaniem otwartym, w którym respondenci mogli wypowiedzieć się na temat głównych ich zdaniem problemów, koniecznych do rozwiązania w pierwszej kolejności.

Zdecydowanie najważniejszą płaszczyzną dla badanych, jest obecnie problem bezrobocia na terenie gminy. Respondenci oczekują zwiększenia liczby miejsc pracy oraz budowę nowych przedsiębiorstw na terenie gminy, co pozwoliłoby na zniwelowanie problemu ubożenia społeczeństwa związanego z brakiem zatrudnienia. Wskazywano również na konieczność naprawy dróg i ich staranne utrzymywanie, szczególnie w trakcie zimy, oraz uzupełnienie oświetlenia ulicznego na terenie większości sołectw, a także kontynuacji dalszej rozbudowy sieci kanalizacyjnej. Ankietowani często wspominają o konieczności podjęcia działań w kierunku zmiany obecnie istniejącego, niskiego stopnia integracji społeczności lokalnej.

Wykres 36. Pięć najważniejszych problemów do rozwiązania na obszarze gminy Białogard

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Ponadto ciągle najważniejszą kwestią dla mieszkańców jest poziom bezpieczeństwa na drogach na terenie gminy. Z problemem bezpieczeństwa wiąże się zły stan oświetlenia ulic, chodników, ścieżek rowerowych, oznakowanie. Problem stanu dróg jest drugim w kolejności najistotniejszym według mieszkańców gminy problemem do rozwiązania. Dodatkowo pojawiły się głosy na temat konieczności rozbudowy infrastruktury turystycznej oraz bazy rekreacyjnej. Respondenci wskazują także na potrzebę unowocześniania i podwyższania standardów istniejących placówek oświatowych oraz ciągłego inwestowania w tę dziedzinę życia gminnego.

Stopień ważności realizacji przedsięwzięć na terenie gminy

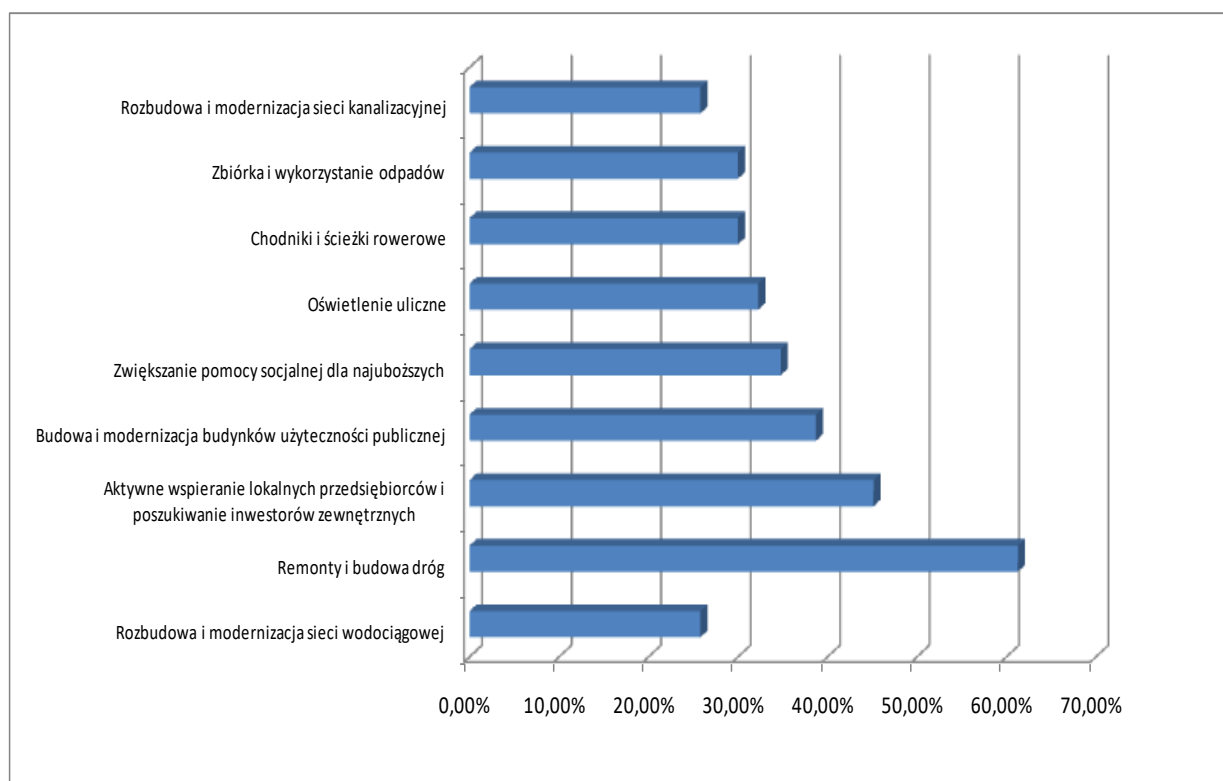
W kolejnym pytaniu mieszkańcy gminy oceniali kolejność pod względem stopnia ważności realizacji konkretnych przedsięwzięć na terenie gminy Białogard. Przedsięwzięcia były oceniane w 5-stopniowej skali w zakresie: zbędne, mało ważne, średnio ważne, ważne oraz bardzo ważne.

Można stwierdzić, że wyniki w kontekście poprzednich i następnych odpowiedzi stanowią ich zdecydowane potwierdzenie, gdyż największy niedobór jest dostrzegany w sferze infrastruktury drogowej. Dla 61% ankietowanych remont i budowa dróg stanowi najistotniejsze przedsięwzięcie do realizacji na terenie gminy. Ponadto braki w punktach oświetlenia ulicznego dla ponad 32% respondentów stanowią również istotną kwestię do rozwiązania przez władze samorządowe. Dla 30% ankietowanych jako bardzo ważne uważa dalsze działania gminy w zakresie budowy i modernizacji chodników i ścieżek rowerowych. Ponadto respondenci (45%) jako bardzo ważne przedsięwzięcie do realizacji na terenie gminy wskazali wspieranie lokalnych przedsiębiorców i poszukiwanie inwestorów zewnętrznych.

Odpowiedzi ankietowanych wskazują na potrzebę budowy i modernizacji budynków użyteczności publicznej (ponad 38% wskazań badanych osób). Według mieszkańców dalsze działania w zakresie zwiększenia pomocy dla najuboższych winny nadal pozostać w sferze priorytetowych zadań władz samorządowych gminy Białogard (wskazuje na nie ponad 34% respondentów), a na dalszą rozbudowę sieci kanalizacyjnej w kategorii bardzo ważna przedsięwzięcie wskazało 27% ankietowanych.

Średnio ważne oraz ważne dla ankietowanych okazały się przedsięwzięcia z zakresu rozwoju usług bazy noclegowej, tworzenia warunków do rozwoju budownictwa mieszkaniowego, a tym samym osiedlania się na terenie gminy, poczucia bezpieczeństwa na drogach w gminie, wspierania działań kulturalnych, poprawy estetyki gminy czy rozbudowy infrastruktury sportowej.

Wykres 37. Ważność realizacji przedsięwzięć na obszarze gminy Białogard - oceny bardzo ważne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Ocena gminy Białogard

Pytaniami otwartymi były pytania o zalety gminy, czyli jej potencjał, w których ankietowani mogli się wypowiedzieć na temat, czym jest dla nich gmina Białogard? Pytanie było sformułowane w taki sposób, aby osoba ankietowana dokończyła zdanie: np. *Co jest zaletą mieszkania w tej Gminie?*

Na tak zadane pytanie odpowiedziało 39 respondentów. Z analizy wypowiedzi wynika, że w większości przypadków gmina jest atrakcyjnym miejscem zamieszkania i wypoczynku.

Ankietowani wskazali również na to, iż gmina jest przyjazna mieszkańcom i dobrze zlokalizowana w stosunku do większych miast. Ponadto padły wypowiedzi pozytywnie oceniające władze gminy. Respondenci wskazywali na właściwe zarządzanie obszarem gminy, zmierzające w kierunku poprawy warunków życia jej mieszkańców.

Pozytywne lub negatywne zmiany na terenie gminy w przeciągu ostatnich kilkunastu lat

Ankieta skierowana do mieszkańców gminy zawierała pytania, w których respondenci oceniali pozytywne i negatywne zmiany na terenie gminy w przeciągu ostatnich kilkunastu lat.

Za pozytywne zmiany na terenie gminy uznano przede wszystkim rozbudowę i modernizację infrastruktury technicznej, budowa świetlic i powstałych przy nich placów zabaw, remont świetlic, rozwój usług komunalnych – rozbudowa sieci wod - kan, usuwanie odpadów, jednakże pojawiały się także głosy, że inwestycje do tej pory nie były prowadzone równomiernie we wszystkich miejscowościach gminy. Ankietowani wskazywali również na działania w kierunku poprawy wizerunku i estetyki gminy.

Mieszkańcy pozytywnie oceniają rozwój infrastruktury społecznej, w tym remonty placówek oświatowych i budowę nowych obiektów sportowych i rekreacyjnych.

Respondenci doceniają działania władz samorządu dla poprawy stanu finansów gminy, pozwalających na dalszy rozwój gospodarczo – społeczny gminy. Z wypowiedzi osób ankietowanych wyczuwane są negatywne nastroje związane z brakiem miejsc pracy adekwatnych do zdobytego wykształcenia i nabytych umiejętności zawodowych.

Czy zgadza się Pan/Pani z poniższymi stwierdzeniami dotyczącymi gminy Białogard?

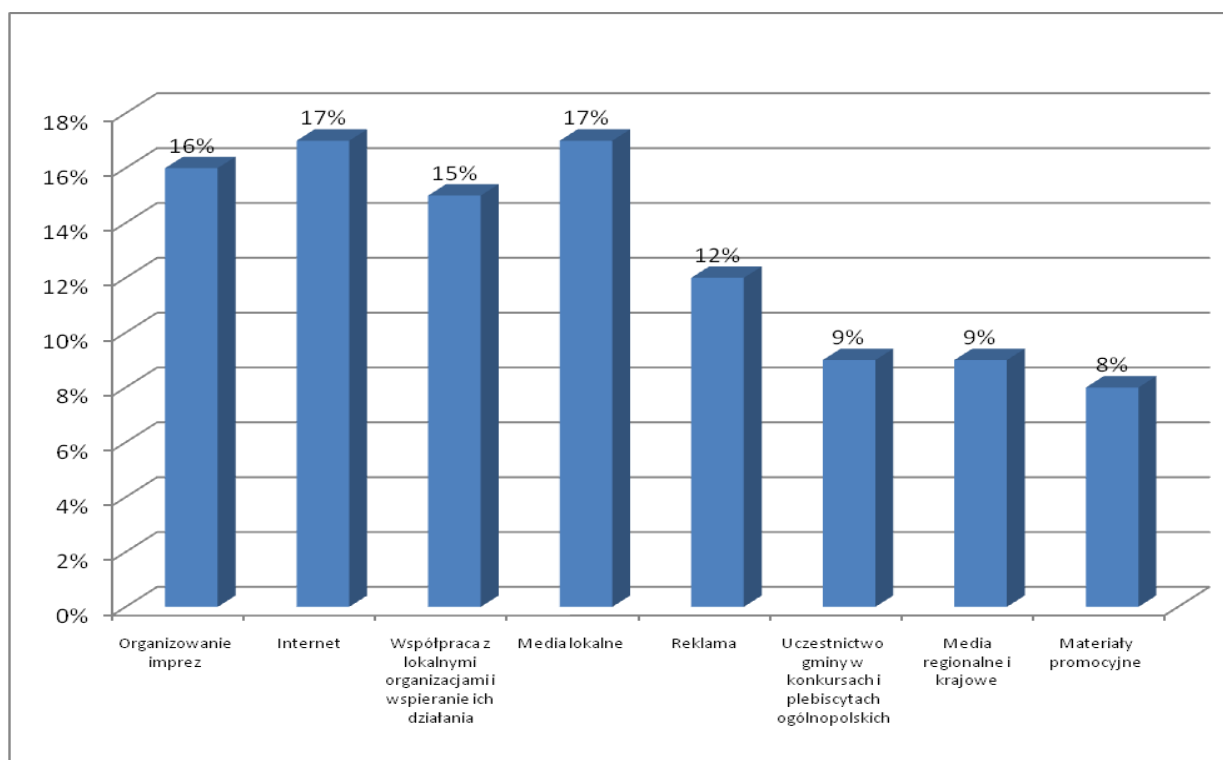
Tak zostało sformułowane kolejne pytanie, skierowane do uczestników badania ankietowego. W pytaniu respondenci zostali poproszeni o ocenę kilku stwierdzeń dotyczących odbioru gminy przez jej mieszkańców. Respondenci dokonywali subiektywnej oceny: *tak* lub *nie*. Z analizy wypowiedzi wynika jednoznacznie, że gmina Białogard jest bardzo pozytywnie oceniana ze względu na lokalizację i jest atrakcyjnym miejscem zamieszkania dla społeczności lokalnej. Ponad 73% ankietowanych poparło położenie gminy jako wyjątkowo atrakcyjną lokalizację. Blisko 55% respondentów określiło gminę Białogard jako atrakcyjną dla mieszkańców. Ponadto niespełna 52% ankietowanych stwierdziło, że gmina daje mieszkańcom dobre warunki życia i perspektywy. Niestety tylko 39% osób odpowiedziało, że gmina Białogard przewyższa sąsiednie gminy pod względem atrakcyjności.

Gmina została również pozytywnie oceniona pod względem atrakcyjności dla turystów, 57% osób wypowiedziało się na *tak* przy ocenie atrakcyjności walorów turystycznych.

Gmina Białogard w oczach swoich mieszkańców ma trudną sytuację finansową, ponieważ 71% respondentów oceniło negatywnie sytuację finansową gminy. Ponad 83% ankietowanych uważa również, że gmina jest dobrze zarządzana. Ponad 69% ankietowanych wskazało, że gmina nie jest atrakcyjna dla przedsiębiorców.

Kolejne pytanie zawarte w ankiecie dotyczyło źródeł z jakich ankietowani czerpią informację na temat gminy, działalności władz samorządowych oraz wszystkich aktualności dotyczących regionu. Ponad 20% ankietowanych czerpie informacje ze strony internetowej gminy Białogard i innych lokalnych portali. Blisko 26% ankietowanych zasięga informacji od pracowników Urzędu Gminy i tyleż samo od sąsiadów i znajomych.

Wykres 38. Z którymi z wymienionych form promocji spotkał/a się Pan/i w ciągu ostatniego roku?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Ponad 16% respondentów wskazało, że w ostatnim roku najpopularniejszą formą promocji gminy Białogard były organizowane imprezy (festyny, wydarzenia sportowe), ale podobną ocenę uzyskały działania promujące gminę przez strony internetowe (17% respondentów) oraz z media lokalne.

Ponad 62% ankietowanych potwierdziło fakt korzystania ze strony internetowej gminy Białogard <https://gmina-bialogard.pl/> w celu poszukiwania informacji.

Ocena pracy urzędników w Urzędzie Gminy

W pytaniu 11 ocenie poddana została praca urzędników zatrudnionych w Urzędzie Gminy Białogard. Ankietowani mieli do wyboru 5 cech jakościowych opisujących pracowników Urzędu. Oceny były dokonywane w 5 stopniowej skali w zakresie: bardzo niska/mała, niska/mała, średnia, dobra, bardzo dobra. Pracownicy Urzędu oceniani byli pod kątem *kompetencji, kultury osobistej, sprawności załatwiania spraw, terminowości oraz chęci niesienia pomocy*.

W zasadzie wszystkie wymienione cechy zostały ocenione jako bardzo dobre. Najwięcej ankietowanych, bo aż 71% bardzo dobrze określiło *kulturę osobistą pracowników Urzędu oraz chęć pomocy interesantowi* (64%). Ponad 52% respondentów wysoko oceniło kompetencje pracowników Urzędu Gminy. Na poziomie dobrym ocenione zostały: *szybkość załatwiania spraw* – 39% oraz *terminowość* – 42% głosów oddanych głosów.

Czego brakuje na terenie gminy?

W pytaniu 13 ankietowani wypowiedzieli się na temat tego, czego brakuje według nich na terenie gminy. W odpowiedziach ankietowanych niejednokrotnie pojawiała się kwestia małej liczby przedsiębiorstw na terenie gminy, w których mieszkańcy mogliby znaleźć zatrudnienie zgodnie ze swoim wykształceniem.

Zdecydowana większość respondentów problem infrastruktury drogowej wraz z infrastrukturą okołodrogową zaklasyfikowała jako podstawową bolączkę mieszkańców gminy.

Te kwestie pojawiały się również w poprzednich odpowiedziach ankietowanych na wcześniejsze pytania zawarte w ankiecie. Jest to zarazem potwierdzenie istnienia problemu, jak i konkretne oczekiwanie społeczności lokalnej wobec samorządu gminy Białogard .

Ponadto respondenci zwracali uwagę na niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturę turystyczną i niezagospodarowane miejsca atrakcyjne dla turystyki pobytowej na terenie gminy. Ankietowani uważają, że potencjał turystyczny w gminie nie jest do końca wykorzystany.

Ponadto osoby ankietowane zwracały uwagę na braki w zakresie centralnej placówki kulturalnej, która gwarantowałyby zagospodarowanie czasu zarówno dzieci i młodzieży z terenu gminy. Respondenci zwracają również uwagę na brak mieszkań socjalnych na terenie gminy w sytuacjach awaryjnych i losowych.

Potencjał, który gmina powinna rozwijać

W pytaniu nr 14 ankietowani mieli wskazać, jaki według nich gmina Białogard posiada potencjał, który w szczególności powinien być rozwijany. Odpowiedzi na tak zadane pytanie udzieliło 25 osób.

Już pierwsze wypowiedzi respondentów dały obraz gminy atrakcyjnie położonej, z dużym zapleczem terenów leśnych i przyrzecznych.

Ankietowani w głównej mierze upatrują potencjał gminy w rozwoju turystyki oraz agroturystyki. Według ankietowanych potencjał turystyczny oraz rozwój usług okołoturystycznych w gminie Białogard winien być budowany w oparciu o tereny leśne, rzeki i walory kulturowe.

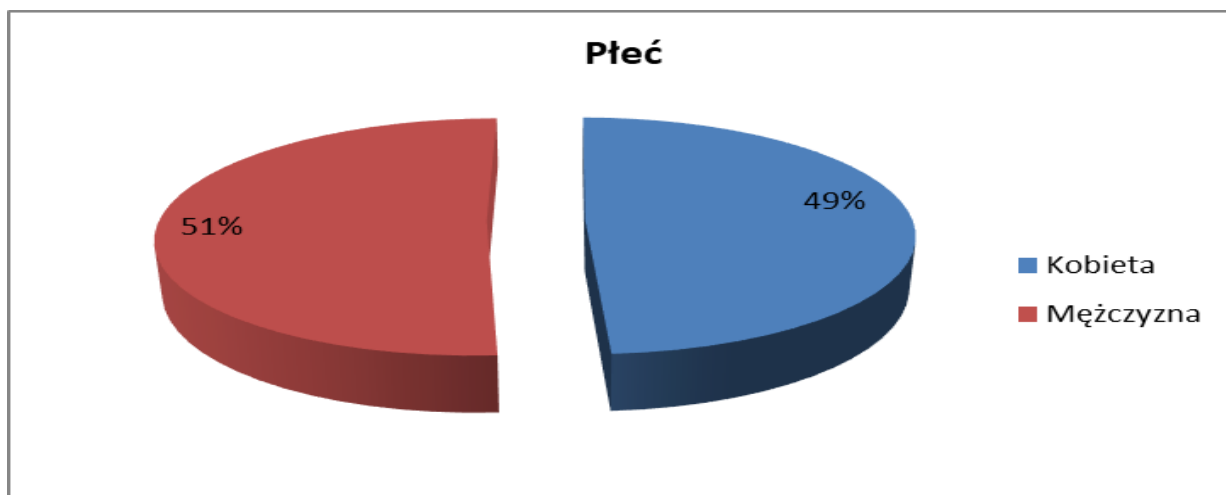
Struktura socjodemograficzna badanej populacji

Wśród osób badanych dominowały kobiety (49%). W próbie badawczej przeważały osoby z kategorii wiekowej 35 - 44 lat (34%), respondenci reprezentujący pozostałe przedziały wiekowe stanowili odsetki od 2% w przypadku osób w wieku powyżej 65 lat do 25% (45-54). Osoby ankietowane w wieku 55-64 stanowiły 22% wszystkich respondentów.

Ponad 50% w próbie to osoby z wykształceniem wyższym. Dla porównania odsetek osób z wykształceniem średnim wyniósł 30%, podstawowym 6%.

Najliczniejsze kategorie badanych wyłonione ze względu na status społeczno – zawodowy to pracownicy pracujący u pracodawcy 57% (większości pracownicy jednostek publicznych). Udział w próbie badawczej osób prowadzących działalność gospodarczą wyniósł 11%, emerytów/rencistów 11%, uczniowie i studenci stanowili 3% respondentów.

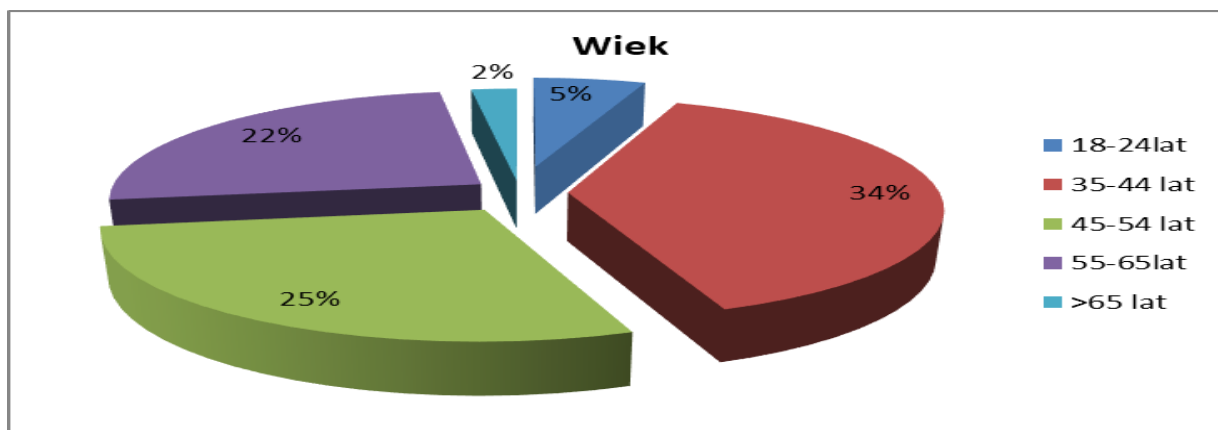
Wykres 39. Płeć ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

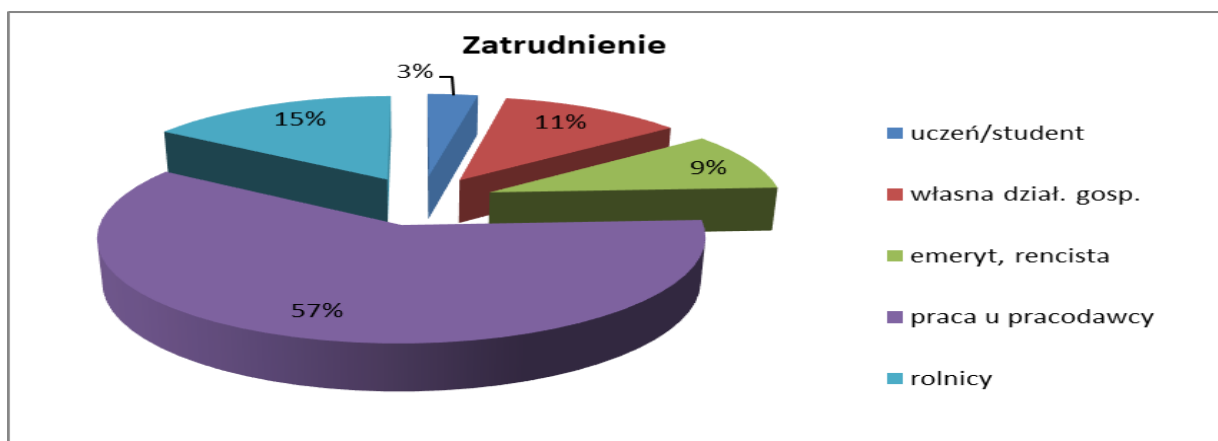
Poniżej zamieszczony wykres 40 przedstawia przekrój wiekowy respondentów biorących udział w ankiecie organizowanej przez firmę BEMAR Beata Maruszewska, przy udziale pracowników Urzędu Gminy w Białogardzie.

Wykres 40. Wiek ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Wykres 41. Zatrudnienie ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

3.2. PODSUMOWANIE

Przeprowadzona na terenie gminy ankieta miała pomóc w rozpoznaniu najważniejszych kwestii społeczno – gospodarczych obszaru gminy Białogard. Jej zadaniem było zebranie jak największej ilości opinii dotyczących oczekiwań mieszkańców, wskazania miejsc i zdarzeń problematycznych, kwestii spornych, jak również pokazania potencjału, jaki niewątpliwie posiada gmina Białogard.

Tego typu badania pozwalają poznać gminę widzianą oczami jej mieszkańców, liderów lokalnych, a także decydentów stanowiących swoimi decyzjami o jej przyszłości. Ankieta pozwala samorządowi na usystematyzowanie oraz zhierarchizowanie przyszłych zamierzeń i decyzji na rzecz rozwoju gminy.

Obraz gminy, jaki wyłania się po przeanalizowaniu ankiety ukazuje obszar, na którym istnieją dogodne warunki życia i rozwoju dla swoich mieszkańców. Mieszkańcy postrzegają gminę Białogard jako gminę z dobrym dostępem do infrastruktury oświatowej oraz sportowej, wymagającej jedynie poszerzenia tej oferty oraz ciągłego inwestowania w te dziedziny życia społeczno - gospodarczego i dla nich pochodne, pomimo przejściowej trudnej sytuacji finansowej gminy i ograniczeń wynikających z realizacji programu naprawczego.

Podsumowanie bloku pytań dotyczących postrzegania najważniejszych walorów gminy Białogard niewątpliwie daje obraz gminy, w której mieszkańcy doceniają walory środowiskowe, położenie geograficzne. Respondenci zwrócili uwagę na dobrą ofertę kulturalno - rozrywkową miasta Białogard, które wprawdzie nie jest częścią gminny, ale stanowi swoistego rodzaju centrum kulturalne, rekreacyjne, usługowe i handlowe. Stan infrastruktury drogowej i okołodrogowej oraz stopień skomunikowania gminy należą do głównych problemów w opinii ankietowanych. W ocenie mieszkańców kwestie te przekładają się na jakość życia na terenie gminy, jak również są podstawową barierą w rozwoju gminy.

4. ANALIZA SWOT

Analizę SWOT stała się podstawą do zidentyfikowania i sformułowania podstawowych problemów i zagadnień strategicznych.

Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu).

Jest ona efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron gminy oraz badania szans i zagrożeń jakie stoją przed gminą. SWOT zawiera określenie czterech grup czynników:

„mocnych stron” – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią silne strony gminy i które należy wykorzystać sprzyjąc będą jej rozwojowi (utrzymać je jako mocne, i na których należy oprzeć jej przyszły rozwój);

„słabych stron” – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią słabe strony gminy i które niewyeliminowane utrudniać będą jej rozwój (ich oddziaływanie należy minimalizować);

„szans” - uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale które mogą być traktowane jako szanse, i przy odpowiednio podjętych przez nią działaniach, wykorzystane jako czynniki sprzyjające rozwojowi gminy;

„zagrożeń” - uwarunkowań zewnętrznych, które także nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale które mogą stanowić zagrożenie dla jej rozwoju (należy unikać ich negatywnego oddziaływania na rozwój gminy).

Analiza dotyczy sytuacji, w jakiej obecnie znajduje się gmina Białogard, pozwala sformułować koncepcje zrównoważonego rozwoju.

Przedstawiona poniżej analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń jest syntezą poszczególnych obszarów życia społeczno-gospodarczego gminy. Poniższy zbiór informacji o mocnych i słabych stronach gminy i stojących przed nią szansach i zagrożeniach jest uzgodnioną wypadkową wiedzy o stanie i potrzebach gminy ułożonych przekrojowo (w ramach poszczególnych obszarów życia społeczno – gospodarczego).

Tabela 50. Analiza SWOT

OBSZAR SPOŁECZNY

ZDROWIE, POMOC SPOŁECZNA, BEZPIECZEŃSTWO	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Działalność i współpraca służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne • Dobrze działające Rady Sołeckie • Ochotnicza Straż Pożarna • Dobrze funkcjonujący system pomocy społecznej • Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych • Dobra współpraca z innymi instytucjami typu MOPS, PUP 	<ul style="list-style-type: none"> • Utrudniony dostęp do infrastruktury dla osób starszych (domy opieki dla osób starszych, miejsca opieki paliatywnej) • Ujemny przyrost naturalny • Dostęp do podstawowej opieki medycznej • Dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej • Wysokie spożycie alkoholu i jego skutki społeczne • Niewystarczająca opieka stomatologiczna najmłodszych mieszkańców gminy • Starzenie się społeczeństwa • Poziom świadomości ekologicznej i zdrowotnej • Utrudniony dostęp do żłobków • Niedostateczna ilość mieszkań socjalnych, brak mieszkań chronionych • Problemy społeczne terenów post – pegeerowskich
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w partnerstwie publiczno - społecznym • Zmiana sposobu użytkowania istniejącej bazy lokalowej, będącej w zasobach gminy na cele prospołeczne • Stworzenie oferty zagospodarowania czasu dla rodzin z dziećmi • Opracowanie programów aktywizacji mieszkańców w obszarach mało aktywnych • Budowa systemu monitoringu w przestrzeni publicznej • Bliskość dobrej oferty szkolnictwa średniego i wyższego • Włączenie organizacji pozarządowych do partnerstwa publiczno – społecznego • Punkt Konsultacyjno - Informacyjny skierowany do osób i rodzin z problemem alkoholowym • Opracowanie Programu Rewitalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak systemowych rozwiązań związanych z procesem starzenia się społeczeństwa gminy • Emigracja młodych ludzi do większych miast • Rozwój postaw roszczeniowych • Obniżenie poziomu usług medycznych • Zaniechanie działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej • Mała aktywność organizacji pozarządowych zwłaszcza w obszarach pomocy społecznej • Dalsze pogłębianie się niskich kompetencji i zdolności wychowawczych rodzin

- Rozwój Ekonomii Społecznej,
- Powstawanie Spółdzielni Socjalnych

OCHRONA ŚRODOWISKA

ŚRODOWISKO NATURALNE, OCHRONA ŚRODOWISKA, TURYSTYKA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Atrakcyjne tereny turystyczne (przyczeczne, leśne) • Istniejące ścieżki edukacyjne, szlaki turystyczne i rowerowe • Czyste powietrze • Istniejąca sieć kanalizacyjna • Dobre warunki do produkcji rolniczej • Szlaki kulturowe • Obszary prawnie chronione • Stopień zwodociągowania gminy • Infrastruktura sportowo-rekreacyjna jako uzupełnienie oferty turystycznej • Szlaki kajakowe • Rozwijająca się oferta agroturystyczna • Wysoki wskaźnik lesistości • System segregacji odpadów • Sieć gazownicza – możliwość rozbudowy sieci 	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuregulowane stosunki wodne • Niewystarczająca ilość parkingów w wielu miejscach aktywności turystycznej i rekreacyjnej • Baza gastronomiczno– usługowa w obszarach proturystycznych • Wysoka cena za wodę • Brak ogólnie dostępnych wypożyczalni sprzętu sportowego i turystycznego • Infrastruktura kąpielisk • Dzikie wysypiska w obszarach leśnych • Stopień skanalizowania gminy • Zanieczyszczenie wód powierzchniowych w obszarach nieskanalizowanych • Występowanie obszarów zwartej zabudowy objętych niekorzystnym zjawiskiem niskiej emisji • Brak koncepcji zagospodarowania wód opadowych w kontekście nowych uregulowań prawnych w tym zakresie • Brak melioracji rowów przy drogach
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury ścieżek rowerowych w otoczeniu gminy w oparciu o zasoby endogeniczne • Tworzenie nowych i zagospodarowanie istniejących obszarów zielonych • Trasy narciarstwa biegowego - alternatywnie do nordic walking • Trasy do jazdy konnej • Edukacja ekologiczna • Poprawa jakości i częstotliwości transportu publicznego do miejsc atrakcyjnych turystycznie • Odnawialne źródła energii • Rozwój oferty turystyki jednodniowej • Perspektywa rozwoju produkcji energii OZE 	<ul style="list-style-type: none"> • Zanieczyszczenie środowiska w skali makro • Wytwarzanie energii cieplnej na bazie węgla i niekontrolowanego spalania odpadów • Degradacja środowiska naturalnego na skutek niekontrolowanych form gospodarki rolnej • Szybszy rozwój i atrakcyjniejsza oferta turystyczna sąsiednich gmin • Zanieczyszczenie wód rzeki Parsęty i jej dopływów w obszarze gminy Białogard

EDUKACJA I REKREACJA

OŚWIATA, KULTURA, SPORT	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwinięta infrastruktura obiektów oświatowych • Wykwalifikowana kadra nauczycieli i wychowawców • Bogata historia związana z historią Zachodniego Pomorza • Budowanie wartości kulturowych przez organizacje pozarządowe • Działalność klubów sportowych • Dostęp do infrastruktury sportowej • Działalność Gminnej Biblioteki Publicznej • Oferta zajęć pozalekcyjnych • Dostępność do oferty kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i edukacyjnej miasta Białogard 	<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszająca się ilość dzieci w szkołach • Sezonowość i mała ilość wydarzeń kulturalnych • Brak grup kulturalnych, takich jak zespoły artystyczne • Świadomość społeczna w zakresie dbałości o części wspólne • Niestabilna struktura demograficzna • Gotowość do nowych wyzwań edukacyjnych w zakresie preorientacji zawodowej – brak tego typu oferty opartej na własnej infrastrukturze oświatowej • Brak świadomości społecznej w zakresie potrzeby kształcenia dzieci i młodzieży w systemie edukacji ponadgimnazjalnej • Brak pomysłu na szersze upowszechnienie turystyki w oparciu o rzekę Parsętę i jej dopływy • Ograniczenia komunikacyjne w dostępie do oferty rekreacyjnej i kulturalnej Białogardu • Słabo rozwinięta baza gastronomiczna i hotelowa
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Dobre możliwości dla rozwoju szkolnictwa specjalnego • Możliwości rozwoju kapitał ludzkiego w oparciu o mieszkańców gminy • Kolejne pomysły (projekty) na wydarzenia kulturalne w partnerstwie z innymi gminami • Działania na rzecz integracji społecznej • Stworzenie oferty turystycznej z wyróżnikiem charakterystycznym dla gminy Białogard • Rozwój różnych form turystyki w oparciu zasoby naturalne • Rozwój turystyki weekendowej i jednodniowej w oparciu o mieszkańców Białogardu i Koszalina • Współpraca ze szkołami zagranicznymi • Rozwój współpracy zagranicznej z miastami partnerskimi 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak integracji i więzi społecznej • Rozwijanie klubów ukierunkowanych na jedną dyscyplinę sportową • Nierozwijanie zaplecza boisk sportowych • Niska efektywność wydatkowania środków na sport / stowarzyszenia o niskim potencjale organizacyjnym • Zagrożenie dla terenów prawnie chronionych przez lokalizację przedsięwzięć uciążliwych

GOSPODARKA

ROZWÓJ GOSPODARCZY	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Bliskość Białogardu (ośrodek pracy, edukacji i dostępu do oferty kulturalnej i rekreacyjnej), • Obszary proturystyczne (rzeki obszary leśne, rzeki) • Dobrze rozwinięte rolnictwo • Tereny pod zabudowę mieszkaniową • Stabilny system podatkowy • Funkcjonowanie przedsiębiorstw dających miejsca pracy, głównie w otoczeniu gminy • Kapitał ludzki mieszkańców/kwalifikacje • Dobrze zarządzana gmina z pozycji wykonawczej i uchwałodawczej • Umiejętna gospodarka finansami gminy w okresie programu naprawczego • Plantacja borówki amerykańskiej, gospodarstwa rybne, zakład hodowli trzody chlewnej, uprawy ekologiczne, rolne 	<ul style="list-style-type: none"> • Komunikacja z miastami ościennymi – Białogardem i Koszalinem (miejscami pracy), • Niski stopień rozwoju instytucji i otoczenia biznesu nie tylko w gminie, ale w samym Białogardzie • Mało ofert pracy poza pracą fizyczną - nisko opłacaną • Duża odległość od aglomeracji Szczecińskiej • Brak jednostki koordynującej w gminie obsługę inwestorów i promocję gospodarczą • Aktywność ekonomiczna lokalnych przedsiębiorców i trudności z akumulacją kapitału • Wskaźnik dochodu gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca • Ograniczony dostęp do Internetu szerokopasmowego • Brak przystani kajakowych w standardzie europejskim • Brak planów miejscowych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój małej i średniej przedsiębiorczości • Rozwój rolnictwa ekologicznego • Wzrost zainteresowania ofertą turystyczną - agroturystyka połączona z wypoczynkiem • Bliskość Białogardu i Koszalina - ośrodków z ofertą edukacji na wszystkich poziomach kształcenia • Rozwój usług okołoturystycznych • Pojawienie się inwestora strategicznego na terenie gminy • Rozwój gminy w kierunku nowoczesnych technologii • Przystanie rybne wzdłuż rzeki Parsęty i jej dopływów • Rozwój gospodarczy sektora publiczno – prywatnego 	<ul style="list-style-type: none"> • Konkurencja gmin ościennych • Pogorszenie warunków komunikacyjnych • Brak koniunktury gospodarczej • Niedostosowanie poziomu i jakości kształcenia zawodowego do potrzeb pracodawców • Brak zainteresowania inwestowaniem na terenie gminy w obszarach gospodarczych poza turystyką • Odływ młodych ludzi w wieku produkcyjnym do większych ośrodków gospodarczych • Utrzymujące się wysokie stawki za wodę i ścieki

INFRASTRUKTURA

INFRASTRUKTURA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Dobrze rozwinięta wewnętrzna sieć drogowa • Bardzo duży stopień zwodociągowania gminy • Istniejące sieci odprowadzania ścieków • Wyremontowane budynki użyteczności publicznej: szkoły, oddziały przedszkolne, ośrodki zdrowia i świetlice • Istniejące uzbrojenie i możliwość przyłączenia się do niego (woda, prąd, kanalizacja) • Infrastruktura sportowa • Uzbrojone tereny rekreacyjne • Dostęp do Internetu • Poprzez węzeł PKP Białogard – dobre połączenie kolejowe z całą Polską • Bliskość drogi krajowej i przyszłej S6 	<ul style="list-style-type: none"> • Znacząca ilość dróg wyższej kategorii – brak wpływu na ich remonty i bieżące utrzymanie • Niedostateczny stan techniczny dróg lokalnych (gminnych) • Drogi gminne nieutwardzone • Stan techniczny napowietrznej sieci energetycznej wysokiego i średniego napięcia • Brak parkingów • Oświetlenie wielu lokalnych dróg i ulic • Brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla wielu obszarów gminy • Nerozpoznane potrzeby pasażerów komunikacji zbiorowej • Stan techniczny infrastruktury turystycznej • Infrastruktura rekreacyjna przyrzeczna (wiaty, siedziska, parkingi, zaplecze socjalne) • Zaniedbane pobocza dróg • Braki infrastrukturalne na terenach post-pegeerowskich • Oświetlenie drogowe głównych ciągów komunikacyjnych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój sieci gazowniczej • Okablowanie sieci energetycznej wysokiego napięcia • Uzbrajanie terenów pod zabudowę mieszkaniową jedno- i wielorodzinną, w tym wyznaczanie terenów pod inwestycje mieszkaniowe w systemie deweloperskim • Rozwój sieci połączeń komunikacji zbiorowej • Remont infrastruktury drogowej • Rozwój sieci szerokopasmowej • Budowa ścieżek rowerowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak modelu współpracy w partnerstwie publiczno - prywatnym • Marginalizacja gminy w zakresie dofinansowania inwestycji infrastrukturalnych • Brak zintensyfikowanych działań w zakresie rozbudowy sieci kanalizacyjnej • Zaniechania w zakresie poprawy stanu technicznego dróg gminnych, powiatowych

5. DIAGNOZA STANU GMINY

Diagnoza zawiera informacje o uwarunkowaniach demograficznych, gospodarczych, przestrzennych i ekologicznych, analizy społeczne i ekonomiczne, na podstawie których sformułowano wnioski będące punktem wyjścia do zdefiniowania głównych kierunków strategii stanowiących treść niniejszego dokumentu.

Diagnoza Stanu jest syntezą wyników debat strategicznych, raportu o stanie gminy Białogard, jak również konsultacji społecznych.

Charakterystykę obszarów cechuje wyszczególnienie ich cech w odniesieniu do gminy jako całości, jej zróżnicowań wewnętrznych oraz pozycji w powiecie i województwie.

Poszczególnym wnioskom przyporządkowano następujące znaczenia:

wartość pozytywna dla rozwoju gminy.

Czynnik społeczny lub ekonomiczny zidentyfikowany w Bilansie Otwarcia i/lub Analizie SWOT mający dodatni wpływ- sprzyjający tworzeniu nowych wartości dodanych i działający "in plus" dla rozwoju społeczno – gospodarczego gminy.

wartość obecnie o niewielkim znaczeniu dla rozwoju gminy.

Czynnik społeczny lub ekonomiczny zidentyfikowany w Bilansie Otwarcia i/lub Analizie SWOT nie mający znaczącego wpływu na rozwój społeczno – gospodarczy gminy na obecnym etapie poziomu rozwoju tego czynnika, ale w przyszłości w zależności od jego tendencji rozwojowych zależnych bezpośrednio lub pośrednio od polityki społecznej i gospodarczej samorządu mogący stać się wartością pozytywną lub negatywną dla rozwoju gminy.

wartość negatywna dla rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Białogard.

Czynnik społeczny lub ekonomiczny zidentyfikowany w Bilansie Otwarcia i/lub Analizie SWOT mający ujemny wpływ- niesprzyjający tworzeniu się nowych wartości dodanych i działający "in minus" dla rozwoju społeczno – gospodarczego gminy.

OBSZAR SPOŁECZNY

ZDROWIE, POMOC SPOŁECZNA, BEZPIECZEŃSTWO

- Dostęp do lekarzy rodzinnych nie idzie w parze z dostępnością do lekarzy specjalistów i nie spełnia zapotrzebowania w pełnym zakresie usług medycznych oczekiwanych przez mieszkańców. Problem ten nie jest obcy innym samorządom i nie wynika bezpośrednio z prowadzonej polityki władz lokalnych, ale jest problemem systemowym oddziałującym in minus stanowi zdrowia wielu mieszkańców gminy Białogard. Jedynym rozwiązaniem jest organizacja przez samorząd okresowych badań specjalistycznych dla mieszkańców gminy przy wsparciu powiatu i dedykowanych określonym schorzeniom programów prozdrowotnych.
- Funkcjonujący system opieki społecznej winien być oparty o rozwijającą się infrastrukturę, w tym przede wszystkim o obiekty dziennego pobytu zlokalizowane w mieście Białogard. Niemniej z analizy demograficznej wynika jednoznacznie, że w bliskiej przyszłości gmina Białogard będzie musiała się zmierzyć z przedsięwzięciami wspomagającymi osoby starsze, samotne, niepełnosprawne poprzez np. uruchomienie Domu Dziennego Pobytu.
- Brak sprecyzowanych interesów gminy odnoszących się do relacji z miastem Białogard powoduje ograniczenie komfortu planowania strategicznego, zarówno w sferze gospodarczej, jak i społecznej i kulturalnej. Ten stan należy uznać za wartość zdecydowanie oddziałującą negatywnie na komfort życia mieszkańców gminy.
- Funkcjonowanie oraz integrację lokalnej społeczności wyznacza kondycja i działalność organizacji pozarządowych oraz system monitorowania i oceny pojawiających się problemów społecznych. Wymusza to zwiększenie działań o charakterze partnerstwa publiczno – pozarządowego na terenie gminy Białogard, zwłaszcza, że gmina jest polem działania niewielu NGO (non-government organization). Powołanie Forum Organizacji Pozarządowych na terenie gminy Białogard z udziałem organizacji pozarządowych również tych działających na terenie Białogardu mogłoby stworzyć impuls do zwiększenia udziału organizacji pozarządowych w życiu społeczno – gospodarczym gminy.
- Uwagi wymagają rodziny i członkowie rodzin o złożonych, wielorakich potrzebach, uzależniających je od pomocy innych. Niepełnosprawni z terenu gminy są często gorzej wykształceni, co zdecydowanie utrudnia ich funkcjonowanie na rynku pracy. Zdecydowanie przyczynia się to do wykluczenia społecznego części mieszkańców gminy, stąd Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej winien stworzyć spójny program z PCPR Białogard dla zniwelowania skali tego problemu w obszarze społecznym, natomiast planowane w przyszłości inwestycje przez gminę Białogard winny uwzględniać poprawę infrastruktury dostosowaną do potrzeb osób niepełnosprawnych. Należałoby również zintensyfikować działania GOPS

w zakresie pozyskania funduszy i udział w przygotowaniu programu rewitalizacji wytypowanych obszarów wykluczenia społecznego.

- Ubóstwo, bezrobocie, uzależnienia, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, niepełnosprawność przyczyniają się najczęściej do występowania różnych form wykluczenia społecznego. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Białogardzie powinien w części rosnących problemów społecznych poprawić położenie tych grup społecznych zagrożonych wykluczeniem społecznym ze szczególnym uwzględnieniem obszarów popegeerowskich. Istotnym byłoby dla zamierzeń i projektów realizowanych przez gminę Białogard w tym zakresie m.in. w partnerstwie publiczno – społecznym włączenie gminnej komisję ds. rozwiązywania Problemów Antyalkoholowych.
- Zjawisko zamkniętego kręgu ubóstwa oraz jego pokoleniowość w gminie Białogard powinno być otoczone troską samorządu. Dotyczy ono wielu ubogich rodzin zwłaszcza w obrębie obszarów zdegradowanych o niekorzystnych zjawisk społeczno - gospodarczych, a przejawia się m.in. tym, że dzieci z tych rodzin zazwyczaj kończą swoją edukację po szkole gimnazjalnej lub zawodowej.
- Bliska odległość od dużych obszarów miejskich (Koszalin, Białogard Kołobrzeg – szczególnie w okresie sezonu letniego) niestety pozwala na przenikanie do gminy zagrożeń bezpieczeństwa publicznego, tak charakterystycznych dla większych ośrodków miejskich. Istnieje potrzeba wypracowania programów profilaktycznych i wspierających na poziomie gminy przez GOPS z udziałem organizacji pozarządowych i sekcji prewencji Policji Komendy Powiatowej w Białogardzie.

OCHRONA ŚRODOWISKA

ŚRODOWISKO NATURALNE, OCHRONA ŚRODOWISKA, TURYSTYKA

- Atrakcyjność turystyczna gminy Białogard jest atutem gminy, stąd należy podejmować zintegrowane ze sobą działania dla utworzenia kompleksu inwestycji infrastrukturalnych połączonych z promocją z uwzględnieniem i wykorzystaniem zasobów endogenicznych gminy Białogard dając tym samym szansę na rozwój szeroko pojętych usług turystycznych i około turystycznych, w tym opartych na istniejących gospodarstwach rolnych, dywersyfikując ich źródła dochodu.
- Tworzenie dokumentów planistycznych, poczynając od ciągłych aktualizacji Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a skończywszy na planach miejscowych, winno uwzględniać walory przyrodnicze gminy Białogard dla rozwoju agroturystyki, turystyki kwalifikowanej (pieszej nizinnej, narciarstwa biegowego, turystyki rowerowej, kajakowej) i rekreacyjnej, co pozwoli uniknąć tworzenia planów inwestycyjnych sprzecznych z zasadami zrównoważonego rozwoju .

- Wartością negatywną jest brak funkcjonujących systemów dystrybucji energii cieplnej na terenie gminy, co jest przyczyną występującego na terenie obszarów o zwartej zabudowie zjawiska tzw. niskiej emisji, stąd rozwój sieci gazowej w kierunku zwartej zabudowy przyczyniłby się do częściowego rozwiązania tego problemu.
- Występowanie ścieżek edukacyjnych, szlaków turystycznych winno być powodem działań samorządu w zakresie budowy infrastruktury turystycznej, mającej na celu połączenie atrakcyjnych terenów gminy z już istniejącymi obszarami rekreacji i wypoczynku, co pozwoli na rozwój usług turystycznych, gastronomii, wypożyczalni sprzętu, handlu, ale też stworzy większą dostępność atrakcji turystycznych (również tych mniej znanych), bez konieczności korzystania z komunikacji publicznej i prywatnych samochodów. Istnieje konieczność budowy parkingów przyjeżdżających i stanic, miejsc wypoczynku w obszarach przyczynach, zwłaszcza rzeki Parsęty i jej dopływów.
- Atrakcyjność turystyczna gminy Białogard i bliskość Białogardu i Koszalina, winna być powodem stworzenia gotowych projektów partnerstwa publiczno – publicznego i publiczno – prywatnego we współpracy z samorządem miasta Białogard, z korzyścią dla tych samorządów, takich jak np. budowa szlaków narciarstwa biegowego, nordic walking, czy wyznaczania tras dla jazdy konnej.
- Stopień skanalizowania gminy nie daje gwarancji powodzenia rozwoju usług turystycznych, stąd należy kontynuować rozwój sieci kanalizacyjnej w oparciu o istniejące oczyszczalnie ścieków, ale również poprzez stworzenie warunków do rozwoju lokalnych i przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Należy zwrócić uwagę, iż rozwój funkcji turystycznej gminy jest uwarunkowany także od działalności rolniczej prowadzonej przez mieszkańców gminy, zwłaszcza w kontekście dbałości o zachowanie czystości lasów i zapewnienie estetyki przestrzeni, prowadzenie produkcji rolnej nieuciążliwej dla ruchu turystycznego.
- Warunkiem koniecznym przed przystąpieniem do realizacji działań proekologicznych jest budowanie świadomości ekologicznej poprzez edukację wśród dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców gminy.

EDUKACJA I REKRACJA .

OŚWIATA, KULTURA, SPORT

- Dobrze rozwinięta sieć szkół wymaga inwestycji infrastrukturalnych, głównie w zakresie podniesienia jakości nauczania, ale przede wszystkim obiekty oświatowe winny mieć charakter otwarty z dobrze rozwiniętą ofertą zajęć pozaszkolnych, tworzonych m.in. w związku z faktem braku wyodrębnionego ośrodka kultury i ograniczonej oferty Biblioteki Publicznej. Placówki

oświatowe w gminie Białogard uzupełniać winny obecny brak infrastruktury kulturalnej w wielu miejscowościach.

- Działalność kulturalna winna opierać swój rozwój również w oparciu o infrastrukturę miasta Białogard, wykorzystując dostępność infrastruktury obiektów przystosowanych do różnego typu imprez kulturalnych oraz dostępność potencjału ludzkiego i społecznego w poszczególnych dziedzinach kultury.
- Działalność Gminnej Biblioteki Publicznej winna być jeszcze trwalej związana z świetlicami wiejskimi dając szansę na utożsamianie dzieci i młodzieży z lokalnymi tradycjami, kulturą, sztuką oraz integrację społeczną raz kształtowanie postaw twórczych i kreatywności.
- Gmina Białogard winna zabezpieczyć równy dostęp do szerokiej oferty pracy na terenie ościennych gmin i miast wszystkim mieszkańcom gminy bez względu na płeć, stąd w obszarze oświaty powinny się pojawić inwestycje w zakresie szerszego dostępu do opieki przedszkolnej oraz winno się stworzyć warunki do rozwoju placówek z udziałem gminy dla dzieci poniżej 3 roku życia, w tym żłobka.
- Ilość organizacji pozarządowych, w tym kulturalnych i sportowych, przekłada się na skalę ich oddziaływania na życie kulturalne i społeczne gminy. Koniecznym jest stworzenie czytelnego systemu wsparcia tych organizacji przez gminę w oparciu o projekty partnerstwa publiczno – społecznego wypływające z Urzędu Gminy Białogard jak i projekty powstałe w poszczególnych NGO, a dające zabezpieczenie potrzeb społeczno – kulturalnych i sportowych mieszkańców gminy.
- Powstanie nowoczesnego basenu w Białogardzie uruchomiło szereg inicjatyw sportowo – rekreacyjnych. Wzrost aktywności fizycznej we wszystkich grupach wiekowych przyczyni się do wyzwolenia istniejącego potencjału wśród dzieci i młodzieży oraz poprawy ich sprawności fizycznej poprzez naukę pływania, sporty wodne, rekreacje. Nie może ona ominąć dzieci i młodzieży zamieszkałej na terenie gminy Białogard, ale również osób starszych wymagających rehabilitacji. Stąd zadaniem gminy winna być organizacja sposobu korzystania z tego obiektu przez mieszkańców gminy Białogard.

GOSPODARKA

ROZWÓJ GOSPODARCZY

- Oferta inwestycyjna gminy Białogard nie powinna ograniczać się li tylko do oferty terenów pod inwestycje z szeroko rozumianej gałęzi gospodarki, jaką jest turystyka, ale winna być powiązana z promocją terenów inwestycyjnych dla grupy inwestorów chcących realizować zamierzenia gospodarcze nie związane z turystyką, a dla których atrakcyjność turystyczna gminy jest argumentem dodatkowym, a nie podstawowym przy wyborze lokalizacji. Niemalże znaczenie dla

inwestorów winno mieć otoczenie terenów inwestycyjnych gminy infrastrukturą miasta Białogard i dostępnością do potencjału wykształconych w różnych kierunkach mieszkańców miasta, a także jego zaplecze szkoleniowe, kulturalne i rekreacyjne .

- Odpowiednia współpraca na szczeblu ponadlokalnym samorządów powiatu białogardzkiego, oraz organizacji pozarządowych i sektora gospodarczego (min. oparta na idei klastra) powinna mieć duże znaczenie dla organizacji sprawnego zarządzania całym obszarem gospodarczym gminy Białogard i jej otoczenia. Istnieje możliwość powołania Klastra w oparciu jedną z największych plantacji borówki amerykańskiej, o ile stworzone byłyby warunki do jej przetwarzania „na miejscu” poprzez nowe inwestycje oparte na kapitale prywatnym przy szeregu uchwalonych przez Radę Gminy zasad dla preferencyjnych warunków inwestowania na terenie gminy Białogard.
- Występujące walory kulturowe, przyrodnicze oraz samo położenie gminy sprzyjają rozwojowi agroturystyki, która jest dziedziną wschodzącej perspektywy gospodarczej gminy. Turystyka jednodniowa, ewentualnie weekendowa i wypoczynkowa, oparta o ofertę gospodarstw agroturystycznych, winna stać się drugim filarem oferty turystycznej gminy, poza już istniejącą ofertą związaną z produktami turystycznymi obszarów przyrzecznych i samej rzeki Parsęty z jej dopływami.
- Internet, stanowi nie tylko źródło informacji, ale także staje się narzędziem przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych, zakupie usług, w tym akomodacyjnych, dlatego warto nadal pracować nad wizerunkiem oferty gospodarczej i turystycznej gminy w Internecie i zwiększeniem jego powszechnej dostępności.
- Istniejący wskaźnik udziału osób w wieku produkcyjnym do ogółu ludności winien tworzyć podstawy do działań zachęcających do tworzenia małej i średniej przedsiębiorczości przez kapitał wewnętrzny przy zapewnieniu wsparcia ze strony gminy w postaci lokalnych preferencji podatkowych.
- Obecny stan finansów publicznych gminy Białogard (program naprawczy) nie daje możliwości zwiększenia potencjału inwestycyjnego i ukierunkowania inwestycji w stronę poprawy infrastruktury drogowej i komunikacji wewnętrznej również w partnerstwie z powiatem, ale dopuszcza rozwiązania w ramach partnerstwa publiczno – prywatnego. Znacznie zwiększy to atrakcyjność gospodarczą gminy również po zakończeniu programu naprawczego.
- Struktura użytków rolnych w gminie stwarza warunki do rozwoju przetwórstwa rolno - spożywczego w skali mikro w zakresie produkcji zdrowej żywności. Ponadto ze względu na istniejące funkcje rolnicze w gminie winny one stać się w wymiarze lokalnym jedną z podstaw rozwoju działalności gospodarczej prowadzonej w ramach mikroprzedsiębiorstw i dotacji dostępnych na ten cel.

INFRASTRUKTURA

- Rozbudowa wysokiej jakości infrastruktury technicznej jest gwarantem rozwoju przedsiębiorczości oraz zainteresowania potencjalnych inwestorów zewnętrznymi gminą Białogard, a tym samym warunkiem rozwoju gospodarczego tego obszaru.
- Stan techniczny wewnętrznych dróg gminy Białogard wymaga zdecydowanie poniesienia znacznych nakładów inwestycyjnych, ale istotą wielu z tych inwestycji jest konieczność poprawy infrastruktury okołodrogowej (parkingi, chodniki, oświetlenie ulic, przystanki).
- Obecnie istniejąca infrastruktura sieci wodociągowej nie wymaga modernizacji, ale działania w kierunku obniżania opłat za dostarczaną wodę, min. dla wykorzystania przemysłowego i komercyjnego tak, aby nie stanowiły one bariery zaporowej dla decyzji lokalizacji inwestycji przez przyszłych inwestorów na terenie gminy Białogard.
- Sieć kanalizacyjna wymaga dalszej rozbudowy i obejmowania swoim zasięgiem kolejnych gospodarstw domowych przy jednoczesnej rozbudowie oczyszczalni przydomowych w obszarach o mniejszym wskaźniku koncentracji.
- Budowa nowych dróg z pełną infrastrukturą na terenach przeznaczonych pod działalność gospodarczą i osiedleńczą umożliwi racjonalne wykorzystanie tych terenów i spowoduje zainteresowanie inwestorów lokalizowaniem tam biznesu.
- Należy założyć, że rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy (a tym samym wzrost gęstości zaludnienia w poszczególnych miejscowościach) przyczyni się do rozwoju sieci kanalizacyjnej i przydomowych oczyszczalni ścieków, co wpłynie w konsekwencji na dalszy wzrost jej atrakcyjności osadniczej.
- Infrastruktura sportowa i rekreacyjna wymaga dalszej rozbudowy, modernizacji oraz budowy nowych obiektów zwłaszcza w zakresie ogólnodostępnych obiektów i terenów rekreacyjnych w obszarach predestynowanych dla rozwoju różnych form turystyki i wypoczynku.
- Dostęp do infrastruktury oświatowej na terenie gminy należy uznać za pozytywny element infrastrukturalny, ale wymagający ciągłego doinwestowywania.
- Infrastruktura kulturalna i społeczno-publiczna gminy wymaga dalszych nakładów inwestycyjnych. Istniejąca instytucja kultury, działająca pod szyldem Gminnej Biblioteki Publicznej nie w pełni zaspokaja potrzeby mieszkańców gminy, zwłaszcza w obszarach najbliższego otoczenia. Pozostaje problem małych miejscowości, w których brakuje świetlic lub i stan techniczny ogranicza realizację zamierzeń kulturalnych.

6. ZAŁOŻENIA DO STRATEGII ROZWOJU GOSPODARCZEGO GMINY BIAŁOGARD

Przy tworzeniu *Strategii Rozwoju Gospodarczego dla Gminy Białogard na lata 2018-2027* przyjęto następujące założenia:

- Gmina Białogard posiada predyspozycje i możliwości do rozwoju różnych form małej i średniej przedsiębiorczości, kultury, sportu, rekreacji, wypoczynku, mieszkalnictwa, usług socjalnych i zdrowotnych. Z uwagi na bliskość miasta Białogard jest gminą z szerokim dostępem do oferty edukacyjnej na wszystkich jej poziomach. Podniesienie konkurencyjności gminy, jako obszaru o wysokim poziomie rozwoju społeczno – gospodarczego, jest możliwe poprzez wzmocnienie istniejącej oferty inwestycyjnej gminy oraz uzupełnienie jej o nowe formy aktywności w obszarze turystyki, rekreacji i wypoczynku. Prowadzenie monitoringu rodzących się zjawisk społecznych i istniejących problemów społecznych stworzy warunki dla prawidłowego podejmowania decyzji strategicznych dla rozwoju gminy i zaspokojenia potrzeb jej mieszkańców.
- Rozwój społeczno – gospodarczy gminy Białogard nie może przebiegać z naruszeniem interesów jego mieszkańców, ani kosztem utraty komfortu życia osób, dla których gmina stała się miejscem stałego pobytu i życia rodzinnego.
- Wszelkie inicjatywy społeczno – gospodarcze podejmowane na terenie gminy Białogard winny kierować się zasadą zrównoważonego rozwoju wszystkich obszarów gminy w oparciu o rozwój i powszechną dostępność mieszkańców gminy do infrastruktury technicznej, kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i wypoczynkowej oraz gminnych zasobów społecznych.

7. MISJA

Wizja jest nieokreślonym w czasie i przestrzeni spojrzeniem w przyszłość, w tym przypadku w przyszłość gminy Białogard, jaką lokalna społeczność widzi dla siebie. Określa miejsce, w którym dana wspólnota chce żyć, pracować oraz wypoczywać, a z którym wiąże swoje nadzieje na realizację swoich życiowych planów i marzeń.

Jest obrazem fragmentu rzeczywistości utworzonym przez twórczą wyobraźnię.

Wizja

Gmina Białogard – atrakcyjnie położony obszar wyodrębnionej, lokalnej społeczności samorządowej wokół miasta Białogard z licznymi atutami środowiska naturalnego oraz rozwiniętej infrastruktury, stwarzająca korzystne warunki zamieszkania, spędzania wolnego czasu, wypoczynku i rekreacji oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

Misja jest wyrażeniem, które określa główny cel gminy, jej „sens życia”. Jest wyrazem dążeń i oczekiwań w stosunku do gminy, dla której została sformułowana. Stanowi odpowiedzialne zadanie do spełnienia.

Wypracowana misja rozwoju gminy poprzez wizję, pokazuje pozytywny obraz gminy Białogard w perspektywie do roku 2027. Przeprowadzone analizy i wyartykułowane potrzeby mieszkańców, pozwalają na określenie głównych celów strategii. Cele te będą wyznacznikiem kierunku wszystkich działań objętych strategią.

Misja dla gminy Białogard jest opisem wizji gminy oraz głównego pola działań w najbliższych latach. Koncentruje się ona na istocie rzeczy, dostosowuje kierunki działań do długoterminowych celów, równocześnie pełni funkcje motywacyjne i promocyjne.

Misja wyraźnie określa charakter gminy i wskazuje jej atuty. Z misji bezpośrednio wynikają obszary, które powinny być rozwijane. Obszary rozwojowe gminy Białogard wzajemnie się uzupełniają.

W dalszej części strategii przedstawiono obszary, cele i kierunki działania dla każdego z obszarów życia społeczno – gospodarczego (**zdrowie, pomoc społeczna, bezpieczeństwo, rozwój gospodarczy, infrastruktura, środowisko naturalne, ochrona środowiska, turystyka, oświata, kultura, sport**).

Dla każdego obszaru priorytetowego wskazano powiązania z priorytetami zapisanymi w Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020. Podobnie uczyniono z każdym z celów

szczegółowych tej strategii wskazując na jego powiązania z wybranym celem szczegółowym strategii wojewódzkiej.

MISJA

Terażniejszością i przyszłością gminy Białogard jest jej zrównoważony rozwój w harmonii ze środowiskiem przyrodniczym, gospodarczym i społecznym, umożliwiający przekształcenie gminy w wyróżniające się w otoczeniu ośrodka miejskiego atrakcyjne miejsce zamieszkania, pracy i wypoczynku z dobrze wykształconymi i silnymi funkcjami gospodarczymi, turystycznymi, rekreacyjnymi i wypoczynkowymi o znaczeniu ponad regionalnym.

Dla zbudowania Strategii Rozwoju Gospodarczego koniecznym jest sformułowanie priorytetów, celów szczegółowych wraz z kierunkami działań z ich szczegółowym opisem będącym podstawą formułowania przyszłych projektów i konkretnych zadań do wykonania, opartych na analizie uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych.

Część strategiczna niniejszego dokumentu została podzielona na kilka podrozdziałów.

Pierwszą część stanowi zestawienie tabelaryczne odnoszące się do poszczególnych priorytetów rozwoju, celów szczegółowych wraz z kierunkami działania (tabela nr 51-55). Dla każdego priorytetu wskazano powiązania z priorytetami zapisanymi w Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020.

8. SŁOWNICZEK

Diagnoza, przy uwzględnieniu przyjętej misji rozwoju gospodarczego gminy Białogard, stała się podstawą podjęcia prac nad częścią strategiczną opracowania i punktem odniesienia przy określaniu priorytetów i celów szczegółowych, które mają przybliżyć realizację tej misji.

W niniejszym opracowaniu zastosowano następującą strukturę planu strategicznego:

Wizja

Widzenie i wyobrażenia, oznacza szeroką koncepcję, pożądany obraz przyszłości gminy i jej miejsca w otoczeniu, wyrażanie intencji i aspiracji bez szczegółowego określenia sposobów i środków osiągnięcia celów.

Misja

Misja jest elementem, który ma motywować do podejmowania działań. Jednocześnie pełni funkcję integrującą dla różnych, często będących w sprzeczności interesów, środowisk życia gospodarczego i społecznego, skupionych wokół pewnej wiodącej dziedziny. Niniejsza Misja jest oparta na długofalowej osi, która została wyodrębniona w Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020.

Priorytety

Priorytety rozwoju są to główne obszary działań, jakie powinny być uwzględnione w ciągu okresu objętego *Strategią*. Inaczej można powiedzieć, że są to wybrane dziedziny rozwoju społeczno - gospodarczego na bazie, których powinna zostać zbudowana sfera działalności rozwojowej. Efektem prac konsultacyjnych oraz szerokich analiz uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych wyodrębniono pięć obszarów priorytetowych dla gminy Białogard.

Cele szczegółowe

Cele szczegółowe pokazują działania, które odnoszą się do polityki średniookresowej. Są drogowskazami popartymi narzędziami i sposobami wspierania rozwoju społeczno - gospodarczego w gminie.

Kierunki działania

Wyznaczają kierunki realizacji celów szczegółowych stanowiąc podstawę do formułowania konkretnych programów operacyjnych będących już zbiorem projektów i zadań z określonej dziedziny zagadnień społeczno - gospodarczych mających bezpośredni wpływ na rozwój gminy. Dla kierunków wyodrębniono również wskaźniki produktu i rezultatu, które pozwolą na bieżącą weryfikację zadań wyodrębnionych w dokumentach programów sektorowych dla gminy Białogard. Jednocześnie należy zaznaczyć, że taki układ charakterystyki każdego kierunku (w tym zastosowane wskaźniki oceny), odpowiada logice konstruowania matrycy projektów do funduszy UE.

9. PRIORYTETY, CELE SZCZEGÓŁOWE, KIERUNKI DZIAŁANIA

Tabela 51. SPOŁECZNOŚĆ - cele i kierunki działania

ZDROWIE, POMOC SPOŁECZNA, BEZPIECZEŃSTWO	
Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020; Cel numer 3. „Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu” Cel numer 5. „Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności”, Cel numer 6. „Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu”	
CELE SZCZEGÓŁOWE	Kierunki działania / opis
<p>1.1. Podniesienie jakości usług w obiektach użyteczności publicznej.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>5.1. Rozwój infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich</p> <p>5.5. Budowanie społeczeństwa informacyjnego</p> <p>6.7. Stworzenie spójnego systemu realizacji zadań ochrony zdrowia i bezpieczeństwa</p>	<p>1.1.1. Standaryzacja usług, w tym dostosowanie infrastruktury do istniejących potrzeb w obiektach, w których realizuje się zadania polityki społecznej gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest podniesienie jakości świadczeń usług społecznych i ich standaryzacja do norm obowiązujących w UE oraz zapewnienie komfortu beneficjentom pomocy społecznej w procesach realizacji świadczeń społecznych, w tym przede wszystkim w postaci Domu Dziennego Pobytu dla ludzi starszych, samotnych.</i></p> <p>1.1.2 Rozszerzenie zakresu i konsekwentna realizacja profilaktyki i edukacji zdrowotnej.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest aktywny udział gminy i organizacji pozarządowych, przy aktywnym udziale środowisk lekarskich, w tworzeniu projektów profilaktyki zdrowotnej i edukacji zdrowotnej mieszkańców gminy Białogard w ramach partnerstw publiczno – społecznych.</i></p> <p>1.1.3. Przebudowa i rozbudowa systemu infrastruktury publicznej związanej z obsługą komunikacji autobusowej.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym założeniem tego kierunku jest organizacja spójności komunikacyjnej pomiędzy usługodawcami transportu publicznego, a rzeczywistymi potrzebami mieszkańców gminy Białogard z dostosowaniem do rynku pracy, oferty edukacyjnej i kulturalnej miasta Białogard.</i></p> <p>1.1.4. Informatyzacja oraz usprawnienie funkcjonowania administracji samorządowej w ramach projektu e-urząd.</p> <p><i>Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest w końcowym etapie jego realizacji doprowadzenie do pełnej możliwości obsługi petenta na drodze elektronicznej przy jednoczesnej rozbudowie dostępu do Internetu szerokopasmowego.</i></p>

1.2. Podejmowanie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy Białogard.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;

6.4. Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego – zwiększenie poczucia bezpieczeństwa ludności

1.3. Podjęcie działań w zakresie poprawy gospodarki mieszkaniowej i rozwoju różnych form budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy Białogard.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;

3.6. Wspieranie rozwoju budownictwa mieszkaniowego i rynku mieszkaniowego

1.4. Budowanie zintegrowanego systemu wsparcia zapobiegającego kryzysom w rodzinie oraz wzmacniającego pozycję dziecka.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;

6.3. Wzmacnianie więzi i warunków

1.2.1. Budowa systemu monitoringu wizyjnego na terenie gminy Białogard i stworzenie podstaw do jego realnego wykorzystania w zakresie poprawy bezpieczeństwa.

Opis kierunku: Jednym z głównych przesłań tego kierunku poza budową infrastruktury tego monitoringu jest rozwój współpracy między samorządem, Policją a instytucjami i organizacjami pozarządowymi w zakresie poprawy bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej.

1.2.2. Poprawa bezpieczeństwa w obszarach turystyki pieszej i rowerowej.

Opis kierunku: Tworzenie bezpiecznych ciągów pieszych i pieszo – jezdnych, ścieżek rowerowych z przystosowaną nawierzchnią dla turystyki rowerowej, pieszej, nordic walking.

1.2.3. Wspieranie działań organizacji pozarządowych oraz służb ponadgminnych realizujących zadania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest stworzenie partnerstw publiczno – społecznych z organizacjami pozarządowymi w realizacji projektów przyczyniających się do wzrostu bezpieczeństwa i porządku publicznego.

1.3.1. Przygotowanie terenów pod zabudowę mieszkaniową i budowę mieszkań na wynajem.

Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest kształtowanie polityki mieszkaniowej ze szczególnym uwzględnieniem zabezpieczenia lokali osobom, które z uwagi na swoją sytuację życiową nie mogą samodzielnie zabezpieczyć sobie mieszkania oraz prowadzenie działań w kierunku wyznaczania nowych obszarów pod zabudowę dla budownictwa indywidualnego i obiektów mieszkalnych wielorodzinnych w tym w systemie deweloperskim dla mieszkańców Białogardu zgodnie z hasłem „Lecę za miasto”

1.3.2. Aktywizowanie działań w zakresie zwiększania ilości mieszkań socjalnych i komunalnych.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest budowa nowej i rewitalizacja istniejącej substancji mieszkaniowej pod potrzeby mieszkań socjalnych, komunalnych, w tym mieszkań chronionych.

1.4.1. Wzmacnianie rodziny i dziecka w środowisku lokalnym we współpracy z sektorem pozarządowym.

Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest podnoszenie jakości i dostępności realizowanego systemu świadczeń rodzinnych, rozwój usług społecznych sprzyjających podniesieniu poziomu i jakości edukacji w szczególności rodzin wielodzietnych, w tym również we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

funkcjonowania rodziny

6.9. Przeciwdziałanie procesom marginalizacji społecznej

1.5. Działania na rzecz stworzenia zintegrowanego systemu wsparcia i aktywizacji osób niepełnosprawnych.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;

6.9. Przeciwdziałanie procesom marginalizacji społecznej

1.6. Podejmowanie działań na rzecz wsparcia seniorów w ich integracji i pełnym dostępie do oferty edukacyjnej, kulturalnej, usług zdrowotnych, rekreacji i wypoczynku.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;

6.9. Przeciwdziałanie procesom

1.4.2. Pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji oraz rozwijanie i usprawnianie systemu wsparcia rodziny, w szczególności: psychologicznego, prawnego, socjalnego ze szczególnym uwzględnieniem obszarów zdegradowanych w obrębie miejscowości popegeerowskich.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest rozwój specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego, a także terapii rodzinnej, zintensyfikowanie i rozwój form pracy socjalnej ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo oraz podejmowanie inicjatyw i nowatorskich rozwiązań na rzecz ochrony macierzyństwa i dziecka w rodzinie ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców miejscowości popegeerowskich.

1.4.3. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.

Opis kierunku: Głównym założeniem tego kierunku jest zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży, szkolenie i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów do pracy z rodziną i dziećmi oraz tworzenie warunków do realizacji programów socjoterapeutycznych.

1.5.1. Zapewnienie zwiększonego dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej, w tym rehabilitacji i opieki.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest realizacja programów profilaktycznych zapobiegających powstawaniu niepełnosprawności oraz zwiększenie dostępu do opieki medycznej i zabiegów rehabilitacyjnych ds. poprzez opracowanie bazy informacyjnej o świadczeniodawcach, w tym wspieranie wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych.

1.5.2. Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest zwiększenie dostępu do obiektów użyteczności publicznej poprzez likwidację barier architektonicznych. Ponadto kierunek ten zmierza do zapewnienia zajęć rewalidacyjnych w zależności od rodzaju niepełnosprawności.

1.6.1. Poszerzenie i podnoszenie poziomu świadczonych usług dla osób starszych.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest rozwijanie systemu pomocy osobom starszym w ich środowisku zamieszkania oraz zwiększenie dostępności tych osób do mieszkań chronionych w tym utworzenie domu dziennego pobytu dla osób starszych.

1.6.2. Przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu seniorów zamieszkujących gminę Białogard ze szczególnym

<p>marginalizacji społecznej</p> <p>1.7. Aktywizowanie grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>6.7. Stworzenie spójnego systemu realizacji zadań ochrony zdrowia i bezpieczeństwa zdrowotnego</p> <p>6.9. Przeciwdziałanie procesom marginalizacji społecznej</p> <p>6.8. Wspieranie działań aktywizujących rynek</p> <p>1.8. Tworzenie podstaw dla rozwoju współpracy z organizacjami pozarządowymi.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>6.2. Wspieranie rozwoju demokracji lokalnej i społeczeństwa obywatelskiego</p> <p>6.10. Stworzenie systemu realizacji zadań polityki socjalnej</p>	<p>uwzględnieniem obszarów gminy wymagających rewitalizacji w sferze społecznej wspartej działaniami w sferze fizycznej.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku są działania w kierunku rozwijania i upowszechniania idei klubu seniora i systematyczna współpraca z Domami Pomocy Społecznej i Zakładami Opieki Zdrowotnej w gminach sąsiadujących oraz promowanie wartości uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym, a także budowa (uruchomienie) Dziennego Domu Pobytu.</i></p> <p>1.7.1. Redukowanie zjawiska ubóstwa i wszystkich form wykluczenia społecznego w problemowych obszarach gminy Białogard objętych różnymi formami rolnictwa państwowego przed 1990 rokiem.</p> <p><i>Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest dążenie do zwiększenia zakresu usług dla osób wykluczonych społecznie w celu ich reintegracji społecznej i zawodowej, pomoc finansowa i materialna oraz wsparcie i aktywizacja poprzez tworzenie i rozwijanie działań w ramach Centrum Integracji Społecznej oraz wspieranie idei sektora ekonomii społecznej w oparciu o istniejące tego typu instytucje w Białogardzie i Koszalinie.</i></p> <p>1.7.2. Wzmacnianie i rozbudowa zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów uzależnień.</p> <p><i>Opis kierunku: Zamierzeniem tego kierunku jest wzmacnianie istniejącego systemu pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom (pomoc terapeutyczna, psychologiczna, prawna, socjalna, medyczna) oraz wzmacnianie i rozwijanie istniejącego systemu rozwiązywania problemu przemocy domowej ze szczególnym uwzględnieniem obszarów społecznie zdegradowanych.</i></p> <p>1.8.1. Profesjonalizacja służb społecznych jako czynnika integracji lokalnej.</p> <p><i>Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest wzmocnienie roli pracownika socjalnego jako profesjonalisty działającego na rzecz pełniejszej integracji społecznej osób ubogich i wykluczonych społecznie, w tym poprzez systematyczne doszkolenie pracowników socjalnych.</i></p> <p>1.8.2. Wspieranie i współpraca z instytucjami społeczeństwa obywatelskiego.</p> <p><i>Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest zwiększenie koordynacji współdziałania z organizacjami pozarządowymi, aktywna współpraca z tymi organizacjami i wsparcie postaw obywatelskich ds. poprzez tworzenie partnerstw publiczno-społecznych.</i></p>
--	---

Tabela 52. OCHRONA ŚRODOWISKA - cele i kierunki działania

ŚRODOWISKO NATURALNE, OCHRONA ŚRODOWISKA, TURYSTYKA	
Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020; Cel numer 2. „Wzmacnianie mechanizmów rynkowych i otoczenia gospodarczego” Cel numer 4. „Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami”	
CELE SZCZEGÓŁOWE	Kierunki działania / opis
<p>2.1. Podejmowanie działań dla podniesienia jakości ochrony środowiska w gminie Białogard.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>2.3. Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej</p> <p>4.1. Usuwanie skutków i przeciwdziałanie degradacji środowiska</p> <p>4.2. Zachowanie, ochrona i odtwarzanie walorów i zasobów środowiska naturalnego</p> <p>4.3. Racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi regionu, efektywne wykorzystanie zasobów i odnawialnych źródeł energii</p> <p>2.2. Stworzenie warunków do rozwoju różnych form turystyki na terenie gminy Białogard.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>2.3. Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej</p>	<p>2.1.1. Rozbudowa sieci kanalizacyjnej i budowa sieci kanalizacji deszczowej, w tym uzbrojenie terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe i nowe inwestycje gospodarcze.</p> <p><i>Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest przede wszystkim budowa, rozbudowa sieci kanalizacyjnej w obszarach dotąd nieskanalizowanych z włączeniem terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe oraz budowa sieci kanalizacji deszczowej na obszarach zwartej zabudowy.</i></p> <p>2.1.2. Usprawnienie systemu selektywnej zbiórki odpadów surowcowych na terenie całej gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Ideą tego kierunku przede wszystkim jest zwiększenie asortymentu segregowanych odpadów na obecnych zasadach outsorsingu w szczególności w zakresie odpadów biodegradowalnych.</i></p> <p>2.1.3. Kontynuacja działań zmierzających do ochrony powietrza.</p> <p><i>Opis kierunku: Ideą tego kierunku jest dążenie do rozbudowy sieci gazowniczej, promocja i wdrażaniem ekologicznych systemów grzewczych.</i></p> <p>2.2.1. Budowa infrastruktury sprzyjającej rozwojowi różnych form turystyki w obszarach predestynowanych do tej formy wypoczynku.</p> <p><i>Opis kierunku: Budowa infrastruktury ścieżek przyrodniczych, miejsc rekreacji i wypoczynku, dróg dojazdowych, ścieżek rowerowych, miejsc parkingowych w obszarach atrakcyjnych turystycznie w tym stworzenie nowoczesnego Punktu Informacji Turystycznej oraz budowę tras spacerowych, nordic – walking w połączeniu z Białogardem.</i></p> <p>2.2.2. Zagospodarowanie turystyczne rzeki Parsęta i jej dopływów znajdujących się w granicach w administracyjnych gminy Białogard.</p> <p><i>Opis kierunku: Utworzenie dróg dojazdowych oraz stworzenie warunków do użytkowania tych terenów na potrzeby rekreacji i wypoczynku m.in. poprzez zagospodarowanie terenów przyrzecznych min. w kierunku rozwoju turystyki kajakowej.</i></p>

	<p>2.2.3. Budowa stref aktywności na rzecz dalszego rozwoju różnych form rekreacji i wypoczynku.</p> <p>Opis kierunku: Budowa infrastruktury szlaków ochrony przyrody, miejsc rekreacji i wypoczynku, ścieżek przyrodniczych, otwartych szlaków tematycznych i parków kulturowych.</p>
--	---

Tabela 53. EDUKACJA I REKREACJA – cele i kierunki działania

OŚWIATA, KULTURA, SPORT	
Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020; Cel numer 5. „Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności”, Cel numer 6. „Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu”	
CELE SZCZEGÓLOWE	Kierunki działania / opis
<p>3.1. Podwyższenie jakości oferty gminy w zakresie rekreacji i wypoczynku.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>6.6.Rozwój sportu i rekreacji, promocja zdrowego stylu życia</p>	<p>3.1.1. Remont, budowa i przebudowa istniejącej w gminie infrastruktury sportowej.</p> <p><i>Opis kierunku: W ramach tego kierunku zakłada się remont i modernizację oraz budowę nowych otwartych boisk sportowych, oraz przebudowę istniejącej infrastruktury obiektów sportowych.</i></p> <p>3.1.2. Budowa, przebudowa i doposażenie istniejących obiektów pełniących rolę lokalnych centrów kultury i służących upowszechnianiu różnych form oferty kulturalnej.</p> <p><i>Opis kierunku: W ramach tego kierunku przewiduje się m.in. modernizację świetlic wiejskich, rewitalizację zespołów parkowych, centrów wsi oraz innych obiektów z przeznaczeniem m. in. na działalność kulturalną ze szczególnym uwzględnieniem możliwości ich wykorzystania na cele kulturalne i realizację przedsięwzięć organizowanych przez animatorów wydarzeń kulturalnych i sportowych.</i></p> <p>3.1.3.Przebudowa i rozbudowa infrastruktury terenów rekreacyjnych.</p> <p><i>Opis kierunku: W ramach powyższego kierunku przewiduje się budowę nowych wewnętrznych ścieżek rowerowych oraz ścieżek pieszych wraz infrastrukturą, doposażenie istniejących placów zabaw w nowe urządzenia, w tym dla dzieci niepełnosprawnych oraz budowę nowych placów, renowację i wstawienie nowych ławek w miejscach rekreacji i wypoczynku w tym m.in. zagospodarowanie terenów rekreacyjnych w obszarach przyrzecznych.</i></p>
<p>3.2. Podejmowanie działań w zakresie zwiększania jakości oferty edukacyjnej i dostosowania jej do potrzeb jej beneficjentów i rynku pracy.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p>	<p>3.2.1.Organizowanie równego dostępu uczniom do zajęć pozalekcyjnych.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym zamierzeniem tego kierunku jest realizacja działań umożliwiających realizację programów edukacyjnych w ramach otwartych zajęć sportowo – rekreacyjnych</i></p>

<p>5.3. Budowanie społeczeństwa uczącego się</p> <p>5.4. Wzmacnianie środowiskowej roli systemu edukacyjnego i europejskiej współpracy w edukacji</p> <p>5.7. Podnoszenie jakości kształcenia oraz dostępności i jakości programów edukacyjnych</p>	<p><i>z wykorzystaniem obiektów sportowych szkół.</i></p> <p>3.2.2. Tworzenie warunków umożliwiających zwiększenie zastosowania nowych technik w realizacji programów nauczania we wszystkich placówkach oświatowych gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest kontynuacja zakupów inwestycyjnych oraz zwiększenie nakładów finansowych na ich realizację, które pozwolą w placówkach oświatowych gminy na wprowadzenie nowoczesnych metod i programów nauczania.</i></p> <p>3.2.3. Prowadzenie remontów, przebudowa i budowa obiektów oświatowych oraz działań zwiększających ofertę opieki pozaszkolnej.</p> <p><i>Opis kierunku: w ramach tego kierunku przewiduje się m.in. termomodernizację obiektów szkolnych na terenie gminy Białogard: celem zwiększenia efektywności energetycznej budynków oraz tworzenie warunków dla uruchomienia żłobka.</i></p>
---	--

Tabela 54. GOSPODARKA – cele i kierunki działania

ROZWÓJ GOSPODARCZY Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020; Cel numer 2. „Wzmacnianie mechanizmów rynkowych i otoczenia gospodarczego” Cel numer 3. „Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu”	
CELE SZCZEGÓŁOWE	Kierunki działania / opis
<p>4.1. Tworzenie warunków dla dalszego rozwoju gospodarczego gminy.</p> <p>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</p> <p>2.3. Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej regionu</p> <p>2.4. Wspieranie rozwoju instytucjonalnego, finansowego i usługowego otoczenia</p>	<p>4.1.1. Inicjowanie i podejmowanie działań na rzecz wzrostu zainteresowania przez inwestorów strategicznych terenami inwestycyjnymi na terenie gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest współpraca z instytucjami, które zajmują się obsługą inwestorów, wyszukiwaniem dla nich terenów inwestycyjnych i atrakcyjnych miejsc do prowadzenia biznesu oraz dążenie do wzmocnienia współpracy z tzw. otoczeniem biznesu, mogącym stworzyć dodatkowe atrakcyjne warunki inwestowania w gminie.</i></p> <p>4.1.2. Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w niezbędną infrastrukturę techniczną, w tym dla potrzeb wysokich technologii (z ang. HT - High-Tech Industry).</p> <p><i>Opis kierunku: Założeniem tego kierunku jest dalsza rozbudowa infrastruktury technicznej i uzbrajanie nowych terenów inwestycyjnych dla przedsięwzięć gospodarczych spoza obszaru turystycznego.</i></p> <p>4.1.3. Tworzenie i inicjowanie różnorodnych systemów wsparcia inwestorów i przedsiębiorców chcących inwestować lub realizujących swoje przedsięwzięcia biznesowe na terenie gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Ideą tego kierunku jest szeroko rozumiane wspieranie biznesu i promowanie wdrażania zasad „Społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw” (z ang. CSR – Corporate Social Responsibility).</i></p>
<p>4.2. Podejmowanie działań w zakresie promocji gminy.</p> <p>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</p> <p>2.2. Popieranie rozwoju lokalnych produktów i usług</p> <p>2.4. Wspieranie rozwoju instytucjonalnego, finansowego i usługowego otoczenia biznesu</p>	<p>4.2.1. Opracowanie strategii promocji gminy Białogard.</p> <p><i>Opis kierunku: Celem kierunku jest utworzenia strategii promocji, która wskazywałaby na główne produkty markowe gminy a jednocześnie zaproponowałaby szczegółowe rozwiązania marketingowe i reklamowe, które przełożyłyby się bezpośrednio na szybki rozwój gospodarczy gminy.</i></p> <p>4.2.2. Kształtowanie pozytywnego wizerunku gminy w środkach masowego przekazu o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest wypracowanie spójnego systemu współpracy z ośrodkami masowego przekazu, które pozwolą na stworzenie pozytywnego wizerunku gminy. Odpowiedź dla sprawnej organizacji działań w tym kierunku winna przynieść strategia promocji.</i></p> <p>4.2.3. Stworzenie systemu wizualnej identyfikacji gminy.</p>

4.3. Tworzenie warunków na rzecz kompatybilności wszystkich zamierzeń gospodarczych i społecznych z warunkami określonymi przestrzenią gminy.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;

3.2. Wspieranie rozwoju struktur funkcjonalno-przestrzennych

3.4. Rozwój małych miast (do 20 tys. mieszkańców), rewitalizacja i rozwój obszarów

Opis kierunku: Kierunek ten winien jednoznacznie odpowiedzieć, jakie symbole gminy winny zostać włączone w system promocji. Skuteczna realizacja tego kierunku jest możliwa przy opracowaniu strategii promocji gminy.

4.3.1. Aktualizacja Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania przestrzennego gminy.

Opis kierunku: Główną ideą kierunku jest włączenie w proces aktualizacji polityki przestrzennej gminy poprzez wskazanie w Studium terenów strategicznych dla rozwoju społeczno – gospodarczego gminy, zgodnie z określonymi w Strategii kierunkami rozwoju do 2030 roku.

4.3.2. Sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w obszarach predestynowanych pod inwestycje, zabudowę mieszkaniową oraz pod funkcje rekreacyjne o charakterze publicznym, w tym pod turystykę.

4.3.3. Nawiązanie współpracy z sąsiednimi gminami w zakresie skoordynowania planów rozwoju społeczno-gospodarczego.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest stworzenie katalogu „wspólnych spraw” dotyczących planowania przestrzennego, rozwoju funkcji mieszkaniowych, terenów inwestycyjnych, rozwoju rynku pracy, ustalania priorytetów edukacyjnych, czy wspólnych działań na rzecz rozwoju turystyki w szczególności z miastem Białogard.

Tabela 55. Infrastruktura - cele i kierunki działania

INFRASTRUKTURA Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020; Cel numer 3. „Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu” Cel numer 4. „Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami”	
CELE SZCZEGÓŁOWE	Kierunki działania / opis
<p>5.1. Podejmowanie działań w kierunku polepszenia standardu i jakości komunikacyjnej na terenie gminy Białogard.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>3.5. Stworzenie efektywnego, dostępnego i zintegrowanego systemu transportowego</p>	<p>5.1.1. Budowa, przebudowa ciągów komunikacji pieszej i dróg na terenie gminy Białogard.</p> <p><i>Opis kierunku: Założeniem tego kierunku jest budowa, przebudowa i modernizacja sieci drogowej oraz poprawa stanu technicznego i bezpieczeństwa użytkowników m.in. remont dróg prowadzących do miasta Białogard.</i></p> <p>5.1.2. Budowa sieci ścieżek rowerowych i traktów spacerowych łączących poszczególne obszary gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym założeniem tego kierunku jest budowa ścieżek rowerowych i traktów wraz z punktami przesiadkowymi i innymi elementami transportu publicznego oraz ich ścisłe powiązanie m.in. z budowa tras spacerowych i rowerowych miejscowości gminy Białogard bezpośrednio sąsiadujących z miastem.</i></p>
<p>5.2. Podjęcie działań w kierunku rewitalizacji i przebudowy obiektów komunalnych na terenie gminy.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>3.4. Rozwój małych miast (do 20 tys. mieszkańców), rewitalizacja i rozwój obszarów wiejskich</p>	<p>5.2.1. Remont obiektów budowlanych, w tym komunalnych, poprzez realizację projektów rewitalizacji i podnoszenia standardów energetycznych tych obiektów.</p> <p><i>Opis kierunku: Ideą jest realizacja inwestycji dotyczących renowacji, przebudowy i termomodernizacja budynków publicznych o szczególnych wartościach architektonicznych i znaczeniu historycznym w tym ich otoczenia.</i></p> <p>5.2.2. Inicjowanie działań mających na celu renowację obiektów zabytkowych.</p> <p><i>Opis kierunku: Idea ta zawiera działania inspirujące do renowacji i przebudowy obiektów zabytkowych i charakterystycznych dla regionu zabudowań, kościołów, cmentarzy.</i></p>
<p>5.3. Intensywne działania w zakresie przebudowy i rozbudowy infrastruktury technicznej gminy.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>4.1. Usuwanie skutków i przeciwdziałanie</p>	<p>5.3.1. Realizacja zadań w zakresie i rozwoju sieci kanalizacyjnych, oraz alternatywnych źródeł energii ze szczególnym uwzględnieniem obszarów zdegradowanych.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest rozbudowa infrastruktury technicznej, w tym m.in. budowa kanalizacji sanitarnej oraz promowanie alternatywnych źródeł energii na potrzeby bytowe i gospodarcze oraz promowanie systemu dopłat do oczyszczalni przydomowych w obszarach o niskiej koncentracji</i></p>

<p>degradacji środowiska</p> <p>4.2. Zachowanie, ochrona i odtwarzanie walorów i zasobów środowiska naturalnego</p> <p>5.4. Podjęcie działań w zakresie poprawy gospodarki mieszkaniowej i rozwoju różnych form budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy Białogard.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>3.6. Wspieranie rozwoju budownictwa mieszkaniowego i rynku mieszkaniowego</p>	<p>(RLM).</p> <p>5.3.2.Przebudowa, remont i modernizacja oświetlenia ulicznego oraz budowa nowych punktów świetlnych.</p> <p><i>Opis kierunku: Kierunek ten obejmuje budowę, przebudowę, remont i modernizację, w tym wymianę opraw i źródeł światła na bardziej energooszczędne, oświetlenia ulicznego, ścieżek parkowych, rowerowych i dróg osiedlowych.</i></p> <p>5.4.1. Przygotowanie terenów pod zabudowę mieszkaniową.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest kształtowanie polityki mieszkaniowej ze szczególnym uwzględnieniem zabezpieczenia lokali osobom, które z uwagi na swoją sytuację życiową nie mogą samodzielnie zabezpieczyć sobie mieszkania oraz prowadzenie działań w kierunku wyznaczenia nowych obszarów pod zabudowę mieszkaniową, w szczególności pod budownictwo wielorodzinne w tym również uwzględniając potrzeby mieszkańców miasta Białogard.</i></p> <p>5.4.2. Aktywizowanie działań w zakresie zwiększania ilości mieszkań socjalnych.</p> <p><i>Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest rewitalizacja istniejącej substancji mieszkaniowej na potrzeby mieszkań socjalnych oraz pozyskiwanie nowych mieszkań o charakterze socjalnym.</i></p>
---	--

10. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

Ocena strategicznych dokumentów zawierających programy rozwoju winna być dokonywana trzykrotnie: przed rozpoczęciem realizacji (ex-ante), w połowie okresu realizacji (mid-term) oraz po zakończeniu realizacji (ex-post).

W celu umożliwienia pośredniego dokonywania ocen mid-term i ex-post, należy określić powiązania pomiędzy Strategią gminy a strategiami sektorowymi oraz Wieloletnią Prognozą Finansową. Ocena ex-post jest najbardziej istotna i miarodajna dla całościowej oceny polityki rozwoju gminy w długim okresie czasu oraz spełnia najwięcej funkcji. Wszelkie oceny oddziaływania podmiotów publicznych na procesy rozwoju przeprowadzane są w kontekście społecznych potrzeb, celów i nakładów. Mierzone i oceniane są uzyskane produkty, wyniki, efekty i skutki. Działania i przedsięwzięcia służące realizacji celów operacyjnych oceniane są na podstawie czterech kryteriów: skuteczności, celowości, efektywności, wydajności. Cały proces dodatkowo oceniany jest z punktu widzenia praworządności i gospodarności (oszczędności). Oceny wymagają podejścia uporządkowanego, obiektywnych kryteriów oraz stosowania zróżnicowanych i wyrafinowanych metod. Ocena realizacji Strategii jest procesem wymagającym udziału społecznego, a przede wszystkim współdziałania podmiotów i uczestników strategicznego planowania rozwoju gminy Białogard.

Dla spełnienia powyższych wymagań, każdy cel operacyjny wymaga monitorowania. Wymóg monitorowania wynika również z przepisów regulujących finansowanie przedsięwzięć z funduszy strukturalnych UE. Monitorowaniem Strategii na poziomie celów operacyjnych (używając wskaźników produktu i rezultatu przypisanych tym celom) winna zajmować się jednostka organizacyjna odpowiedzialna za jego wdrażanie, w tym wypadku – samorząd gminny.

Wizja i misja gminy Białogard zawarta w Strategii sformułowana jest na tak ogólnym poziomie, że bezpośrednia ocena stopnia ich realizacji nie jest możliwa. Można jednak ocenić stopień realizacji celów operacyjnych. Mają one na tyle konkretny charakter i są powiązane bezpośrednio z realizowanymi i planowanymi do realizacji przedsięwzięciami, że można stosować bardziej wyspecjalizowane wskaźniki.

W charakterystyce każdego z celów operacyjnych zawarto propozycje wskaźników produktów oraz rezultatów. Zestaw wskaźników dla celów monitorowania Strategii na poziomie celów operacyjnych zawiera poniższa tabela. Ich coroczne obliczenie rozpoczynając od roku bazowego 2017 (stan na 31 grudnia – dane będą dostępne latem/ jesienią 2018) umożliwi dokonanie na koniec lat 2021 (dane dostępne w połowie 2022) i 2027 (dane dostępne w połowie 2028) ocen realizacji Strategii pod kątem: skuteczności, celowości, efektywności, wydajności. i okresowej.) kontroli realizacji Strategii. Efektem kontroli może być konieczność zmodyfikowania Strategii Rozwoju Gminy Białogard.

Tabela 56. Wskaźniki monitoringu Strategii Rozwoju Gminy Białogard na lata 2018-2027

Nr celu/kier. dział.	Nazwa priorytetu/celu szczegółowego	Wskaźniki	
		produktu	rezultatu
<i>Rok bazowy 2017, lata oceny: 2021 i 2027</i>			
1.1.	Podniesienie jakości usług w obiektach użyteczności publicznej.		
	Kierunki działania		
1.1.1.	Standaryzacja usług, w tym dostosowanie infrastruktury do istniejących potrzeb w obiektach, w których realizuje się zadania polityki społecznej gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów, których celem była standaryzacja usług, w tym dostosowanie infrastruktury do istniejących potrzeb w obiektach polityki społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość (szt.) obiektów wystandaryzowanych (dostosowanych do potrzeb ich klientów) Ilość osób korzystających corocznie z obiektów wymienionych wyżej
1.1.2.	Rozszerzenie zakresu i profilaktyki i edukacji zdrowotnej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych na rzecz profilaktyki i edukacji zdrowotnej. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy uczestniczących w projektach zrealizowanych na rzecz profilaktyki i edukacji zdrowotnej w ciągu roku.
1.1.3.	Przebudowa i rozbudowa systemu infrastruktury publicznej związanej z obsługą komunikacji autobusowej.	Liczba inwestycji i przedsięwzięć remontowych i organizacyjnych, których celem była rozbudowa infrastruktury publicznej związanej z obsługą komunikacji autobusowej oraz dostosowanie rozkładów jazdy do rzeczywistych potrzeb mieszkańców.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców oraz turystów korzystających z infrastruktury publicznej związanej z obsługą komunikacji autobusowej po modernizacji infrastruktury i organizacji systemu transportu publicznego w ciągu roku.
1.1.4.	Informatyzacja oraz usprawnienie funkcjonowania administracji samorządowej w ramach projektu e-urząd.	Liczba projektów zrealizowanych dla oraz usprawnienie funkcjonowania administracji samorządowej w ramach projektu e-urząd.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających z systemu e-urząd w ciągu roku.

1.2.	Podjęcie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy Białogard.		
	Kierunki działania		
1.2.1.	Budowa systemu monitoringu wizyjnego na terenie gminy Białogard i stworzenie podstaw do jego realnego wykorzystania w zakresie poprawy bezpieczeństwa.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba podjętych działań i projektów inwestycyjnych, których celem było stworzenie systemu monitoringu wizyjnego. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość zamontowanych kamer i obszarów gminy objętych monitoringiem. Ilość wykrytych przestępstw i wykroczeń dzięki wdrożonemu systemowi monitoringu wizyjnego.
1.2.2.	Poprawa bezpieczeństwa w obszarach turystyki pieszej i rowerowej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba podjętych działań i projektów inwestycyjnych, których celem była poprawa bezpieczeństwa w obszarach turystyki pieszej i rowerowej. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość kilometrów wybudowanych ścieżek rowerowych, tras biegowych i normic walking Ilość instalacji oświetlających trasy rowerowe, ilość skrzyżowań bezkolizyjnych, itp.
1.2.3.	Wspieranie działań organizacji pozarządowych oraz służb ponadgminnych realizujących zadania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba podjętych działań i projektów wspierających działań organizacji pozarządowych oraz służb ponadgminnych realizujących zadania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość przestępstw i wykroczeń dokonanych na terenie gminy każdego roku Ilość wypadków drogowych mających miejsce na terenie gminy każdego roku.
1.3.	Podjęcie działań w zakresie poprawy gospodarki mieszkaniowej i rozwoju różnych form budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy Białogard.		
	Kierunki działania		
1.3.1.	Aktywizowanie działań w zakresie zwiększania ilości mieszkań socjalnych.	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia (m²) mieszkań socjalnych w gminie 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców (rodzin) korzystających z oferty mieszkań socjalnych na terenie gminy.
1.3.2.	Aktywizowanie działań w zakresie zwiększania ilości mieszkań socjalnych i komunalnych.	<ul style="list-style-type: none"> Ilość projektów wygenerowanych z pozycji gminy, których celem było zwiększania ilości mieszkań socjalnych i komunalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość mieszkań socjalnych i komunalnych w gminie Białogard.

1.4.	Budowanie zintegrowanego systemu wsparcia zapobiegającego kryzysom w rodzinie oraz wzmacniającego pozycję dziecka.		
	Kierunki działania		
1.4.1.	Wzmacnianie rodziny i dziecka w środowisku lokalnym we współpracy z sektorem pozarządowym.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było wzmacnianie rodziny i dziecka w środowisku lokalnym we współpracy z sektorem pozarządowym włącznie z organizacją opieki dzieci do lat 3. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy korzystających z projektów wzmacniających rodziny i dzieci włącznie z organizacją opieki dzieci do lat 3. Liczba organizacji pozarządowych uczestniczących w projektach wzmacniających rodziny i dzieci.
1.4.2.	Pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji oraz rozwijanie i usprawnianie systemu wsparcia rodziny, w szczególności: psychologicznego, prawnego, socjalnego ze szczególnym uwzględnieniem obszarów zdegradowanych w obrębie miejscowości popegeerowskich.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem była pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji oraz rozwijanie i usprawnianie systemu wsparcia rodziny, w szczególności: psychologicznego, prawnego, socjalnego. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy korzystających z projektów, których celem była pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji oraz rozwijanie i usprawnianie systemu wsparcia rodziny, w szczególności: psychologicznego, prawnego, socjalnego
1.4.3.	Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba dzieci korzystających z projektów, których celem było zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.
1.5.	Działania na rzecz stworzenia zintegrowanego systemu wsparcia i aktywizacji osób niepełnosprawnych.		
	Kierunki działania		
1.5.1.	Zapewnienie zwiększonego dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej, w tym rehabilitacji i opieki.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było zapewnienie zwiększonego dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej, w tym rehabilitacji i opieki. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z projektów których celem było zapewnienie zwiększonego dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej, w tym rehabilitacji i opieki.
1.5.2.	Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem była integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z projektów których celem była integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem.

1.6.	Podejmowanie działań na rzecz wsparcia seniorów w ich integracji i pełnym dostępie do oferty edukacyjnej, kulturalnej, usług zdrowotnych, rekreacji i wypoczynku.		
	Kierunki działania		
1.6.1.	Poszerzenie i podnoszenie poziomu świadczonych usług dla osób starszych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było poszerzenie i podnoszenie poziomu świadczonych usług dla osób starszych. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób starszych (65+) korzystających z projektów których celem było poszerzenie i podnoszenie poziomu świadczonych usług dla osób starszych. Liczba miejsc w Domach Dziennego Pobytu i DPS z których korzystają mieszkańcy gminy Białogard.
1.6.2.	Przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu seniorów zamieszkujących gminę Białogard ze szczególnym uwzględnieniem obszarów gminy wymagających rewitalizacji w sferze społecznej wspartej działaniami w sferze fizycznej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu seniorów zamieszkujących gminę Białogard. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób seniorów zamieszkujących gminę Białogard korzystających z projektów, których celem było przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu seniorów.
1.7.	Aktywizowanie grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.		
	Kierunki działania		
1.7.1.	Redukowanie zjawiska ubóstwa i wszystkich form wykluczenia społecznego w problemowych obszarach gminy Białogard objętych różnymi formami rolnictwa państwowego przed 1990 rokiem. .	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było redukowanie zjawiska ubóstwa i wszystkich form wykluczenia społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy korzystających z projektów, których celem było redukowanie zjawiska ubóstwa i wszystkich form wykluczenia społecznego
1.7.2.	Wzmacnianie i rozbudowa zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów uzależnień.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było wzmacnianie i rozbudowa zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów uzależnień. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy z problemami uzależnień korzystających z projektów, których celem było wzmacnianie i rozbudowa zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów uzależnień.
1.8	Tworzenie podstaw dla rozwoju współpracy z organizacjami pozarządowymi.		
1.8.1.	Profesjonalizacja służb społecznych jako czynnika integracji lokalnej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem była profesjonalizacja służb społecznych jako czynnika integracji lokalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość zrealizowanych na terenie gminy projektów integrujących lokalną społeczność. Liczba organizacji

			pozarządowych uczestnicząca w projektach integracyjnych.
1.8.2	Wspieranie i współpraca z instytucjami społeczeństwa obywatelskiego.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było wspieranie i współpraca z instytucjami społeczeństwa obywatelskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba organizacji pozarządowych, uczestnicząca w projektach realizowanych przez gminę. Liczba mieszkańców uczestnicząca we wszelkich inicjatywach społecznych organizowanych przez gminę.
2.1	Podjęmowanie działań dla podniesienia jakości ochrony środowiska w gminie Białogard.		
	Kierunki działania		
2.1.1.	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej i budowa sieci kanalizacji deszczowej, w tym uzbrojenie terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe i nowe inwestycje gospodarcze	<ul style="list-style-type: none"> Liczba w kilometrach sieci kanalizacyjnej Liczba w kilometrach sieci kanalizacji deszczowej Powierzchnia w m² uzbrojonych terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe i nowe inwestycje gospodarcze. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy korzystających z sieci kanalizacyjnej. Liczba obiektów mieszkalnych i gospodarczych powstałych na nowo uzbrojonych terenach przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe i nowe inwestycje gospodarcze.
2.1.2.	Usprawnienie systemu selektywnej zbiórki odpadów surowcowych na terenie całej gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów, których celem jest usprawnienie systemu selektywnej zbiórki odpadów surowcowych na terenie całej gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy uczestniczących w systemie selektywnej zbiórki odpadów surowcowych na terenie całej gminy.
2.1.3.	Kontynuacja działań zmierzających do ochrony powietrza.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów, których celem są działania zmierzające do ochrony powietrza zarówno w zakresie zanieczyszczeń jak i nieprzyjemnych zapachów i odorów. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zidentyfikowanych obszarów gminy, na których występują przekroczenia zanieczyszczenia powietrza lub występuje zjawisko nieprzyjemnych zapachów i odorów.
2.2.	Stworzenie warunków do rozwoju różnych form turystyki na terenie gminy Białogard.		
	Kierunki działania		
2.2.1.	Budowa infrastruktury sprzyjającej rozwojowi różnych form turystyki w obszarach predestynowanych do tej formy wypoczynku.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba kilometrów infrastruktury ścieżek przyrodniczych, miejsc rekreacji i wypoczynku (m²), dróg dojazdowych, ścieżek rowerowych, miejsc parkingowych (m²) w obszarach atrakcyjnych turystycznie. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców i turystów korzystających z infrastruktury ścieżek przyrodniczych, miejsc rekreacji i wypoczynku, dróg dojazdowych, ścieżek rowerowych, miejsc parkingowych w obszarach

			atrakcyjnych turystycznie każdego rok.
2.2.2.	Zagospodarowanie turystyczne rzeki Parsęta i jej dopływów znajdujących się w granicach w administracyjnych gminy Białogard.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu realne zagospodarowanie rzeki Parsęty i jej dopływów znajdujących się w granicach w administracyjnych gminy Białogard. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców i turystów korzystających z infrastruktury zagospodarowanych obszarów przyrzecznych znajdujących się w granicach w administracyjnych gminy Białogard.
2.2.3.	Budowa stref aktywności na rzecz dalszego rozwoju różnych form rekreacji i wypoczynku.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu utworzenie stref aktywności na rzecz dalszego rozwoju różnych form rekreacji i wypoczynku. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców i turystów korzystających z infrastruktury zagospodarowanych stref aktywności takich jak m.in. szlaki ochrony przyrody.
3.1.	Podwyższenie jakości oferty gminy w zakresie rekreacji i wypoczynku.		
	Kierunki działania		
3.1.1.	Remont, budowa i przebudowa istniejącej w gminie infrastruktury sportowej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu remont, budowę i przebudowę istniejącej w gminie infrastruktury sportowej. 	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia w m² istniejącej w gminie infrastruktury sportowej zamkniętej. Powierzchnia w m² istniejącej w gminie infrastruktury sportowej otwartej.
3.1.2.	Budowa, przebudowa i doposażenie istniejących obiektów pełniących rolę lokalnych centrów kultury i służących upowszechnianiu różnych form oferty kulturalnej.	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia w m² istniejących obiektów kultury. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających z istniejących obiektów kultury każdego roku.
3.1.3.	Przebudowa i rozbudowa infrastruktury terenów rekreacyjnych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba inicjatyw i projektów stworzonych na terenie gminy, których celem była przebudowa i rozbudowa infrastruktury terenów rekreacyjnych. Powierzchnia w m² infrastruktury terenów rekreacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba użytkowników korzystających z przebudowanej i rozbudowanej infrastruktury terenów rekreacyjnych każdego roku.
3.2.	Podjęcie działań w zakresie zwiększania jakości oferty edukacyjnej i dostosowania jej do potrzeb jej beneficjentów i rynku pracy.		
	Kierunki działania		
3.2.1.	Organizowanie równego dostępu uczniom do zajęć pozalekcyjnych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów, których celem było organizowanie równego dostępu 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczniów z terenu gminy korzystających z projektów, których

		uczniom do zajęć pozalekcyjnych.	celem było organizowanie równego dostępu uczniom do zajęć pozalekcyjnych
3.2.2.	Tworzenie warunków umożliwiających zwiększenie zastosowania nowych technik w realizacji programów nauczania we wszystkich placówkach oświatowych gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów, których celem było tworzenie warunków umożliwiających zwiększenie zastosowania nowych technik w realizacji programów nauczania we wszystkich placówkach oświatowych gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczniów z terenu gminy korzystających z projektów, których celem było tworzenie warunków umożliwiających zwiększenie zastosowania nowych technik w realizacji programów nauczania.
3.2.3.	Prowadzenie remontów, przebudowa i budowa obiektów oświatowych oraz działań zwiększających ofertę opieki pozaszkolnej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba i rodzaj obiektów na terenie gminy zwiększających ofertę opieki pozaszkolnej. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba dzieci korzystających z obiektów oferujących opiekę pozaszkolną.
4.1.	Tworzenie warunków dla dalszego rozwoju gospodarczego gminy.		
	Kierunki działania		
4.1.1.	Inicjowanie i podejmowanie działań na rzecz wzrostu zainteresowania przez inwestorów strategicznych terenami inwestycyjnymi na terenie gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów, których celem było inicjowanie i podejmowanie działań na rzecz wzrostu zainteresowania przez inwestorów strategicznych terenami inwestycyjnymi na terenie gminy. Liczba instytucji otoczenia biznesu w realizacji w/w projektów. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nowych inwestycji powstałych z udziałem kapitału zewnętrznego. Liczba nowych inwestycji powstałych z udziałem kapitału wewnętrznego.
4.1.2.	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w niezbędną infrastrukturę techniczną, w tym dla potrzeb wysokich technologii (z ang. HT - High-Tech Industry).	<ul style="list-style-type: none"> Liczba utworzonych projektów mających na celu uzbrojenie terenów inwestycyjnych w niezbędną infrastrukturę techniczną, w tym dla potrzeb wysokich technologii. Powierzchnia w m² uzbrojonych terenów inwestycyjnych tym dla potrzeb wysokich technologii 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nowych inwestycji powstałych z udziałem kapitału zewnętrznego w tym z udziałem HT. Liczba nowych inwestycji powstałych z udziałem kapitału wewnętrznego w tym z udziałem HT.
4.1.3.	Tworzenie i inicjowanie różnorodnych systemów wsparcia inwestorów i przedsiębiorców chcących inwestować lub realizujących swoje przedsięwzięcia biznesowe na terenie gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba utworzonych projektów mających na celu tworzenie i inicjowanie różnorodnych systemów wsparcia inwestorów i przedsiębiorców chcących inwestować lub realizujących swoje przedsięwzięcia biznesowe na terenie gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nowych inwestycji powstałych z udziałem kapitału zewnętrznego w każdy roku. Liczba nowych inwestycji powstałych z udziałem kapitału wewnętrznego w każdym roku.

4.2.	Podjęmowanie działań w zakresie promocji gminy.		
4.2.1.	Opracowanie strategii promocji gminy Białogard.	<ul style="list-style-type: none"> Opracowanie strategii promocji gminy Białogard. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów promocyjnych utworzonych i zrealizowanych na podstawie opracowanej Strategii promocji.
4.2.2.	Kształtowanie pozytywnego wizerunku gminy w środkach masowego przekazu o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba utworzonych projektów mających na celu kształtowanie pozytywnego wizerunku gminy w środkach masowego przekazu o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba publikacji medialnych na temat gminy Białogard w prasie, radiu, telewizji, Internecie z podziałem na media lokalne, regionalne, ogólnopolskie, europejskie.
4.2.3	Stworzenie systemu wizualnej identyfikacji gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów, których celem było tworzenie systemu wizualnej identyfikacji gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba odbiorców, publikacji, zdarzeń, które można określić zainteresowaniem gminą na skutek wdrożenia systemu wizualnej identyfikacji gminy.
4.3	Tworzenie warunków na rzecz kompatybilności wszystkich zamierzeń gospodarczych i społecznych z warunkami określonymi przestrzenią gminy.		
4.3.1	Aktualizacja Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania przestrzennego gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Uchwalenie zaktualizowanego w stosunku do 2016 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania przestrzennego gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> Istotne zmiany funkcji poszczególnych obszarów gminy w stosunku do poprzednio obowiązującego Studium (przed 2016 rokiem)
4.3.2.	Sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba sporządzonych planów miejscowych. 	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia w % gminy objęta planami miejscowymi.
4.3.3	Nawiązanie współpracy z sąsiednimi gminami w zakresie skoordynowania planów rozwoju społeczno-gospodarczego	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów (spotkań), uzgodnień w ramach współpracy z sąsiednimi gminami w zakresie skoordynowania planów rozwoju społeczno-gospodarczego. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wspólnych przedsięwzięć, projektów realizowanych z sąsiednimi gminami w ramach współpracy w zakresie skoordynowania planów rozwoju społeczno-gospodarczego.
5.1.	Podjęmowanie działań w kierunku polepszenia standardu i jakości komunikacyjnej na terenie gminy Białogard.		
5.1.1.	Budowa, przebudowa ciągów komunikacji pieszej i dróg na terenie gminy Białogard.	<ul style="list-style-type: none"> Ilość w kilometrach wybudowanych i przebudowanych ciągów komunikacji pieszej i dróg na terenie gminy Białogard. 	<ul style="list-style-type: none"> Średnia dobowo ilość pojazdów przejeżdżających przez nowo wybudowane lub przebudowane drogi na terenie gminy Białogard przed i po realizacji inwestycji.
5.1.2.	Budowa sieci ścieżek rowerowych i traktów spacerowych łączących	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu budowę sieci ścieżek rowerowych i traktów spacerowych łączących 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość ścieżek rowerowych i traktów spacerowych w km znajdujących się na terenie gminy Białogard.

	poszczególne obszary gminy.	poszczególne obszary gminy	<ul style="list-style-type: none"> Ilość użytkowników ścieżek rowerowych i traktów spacerowych w ciągu roku. Ilość węzłów przesiadkowych na terenie gminy (rower – inny środek komunikacji)
5.2.	Podjęcie działań w kierunku rewitalizacji i przebudowy obiektów komunalnych na terenie gminy.		
5.2.1.	Remont obiektów budowlanych, w tym komunalnych, poprzez realizację projektów rewitalizacji i podnoszenia standardów energetycznych tych obiektów.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu rewitalizację i podnoszenie standardów energetycznych tych obiektów publicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zrewitalizowanych, wyremontowanych obiektów budowlanych, w tym komunalnych. Liczba obiektów w których podniesiono ich standard energetyczny m.in. poprzez ich termomodernizację.
5.2.2.	Inicjowanie działań mających na celu renowację obiektów zabytkowych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu inicjowanie działań mających na celu renowację obiektów zabytkowych. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zabytkowych obiektów znajdujących się na terenie gminy objętych renowacją każdego roku.
5.3.	Intensywne działania w zakresie przebudowy i rozbudowy infrastruktury technicznej gminy.		
5.3.1.	Realizacja zadań w zakresie i rozwoju sieci kanalizacyjnych, oraz alternatywnych źródeł energii ze szczególnym uwzględnieniem obszarów zdegradowanych	<ul style="list-style-type: none"> Ilość kilometrów sieci kanalizacyjnych, oddanych użytku w każdym z okresów sprawozdawczych. Ilość instalacji alternatywnych źródeł energii. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnych, gazowniczych. Liczba mieszkańców korzystających z alternatywnych źródeł energii.
5.3.2.	Przebudowa, remont i modernizacja oświetlenia ulicznego oraz budowa nowych punktów świetlnych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu przebudowę, remont i modernizację oświetlenia ulicznego oraz budowę nowych punktów świetlnych. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców mieszkających obszarach gminy gdzie nastąpiła modernizacja oświetlenia ulicznego oraz budowa nowych punktów świetlnych.
5.4.	Podjęcie działań w zakresie poprawy gospodarki mieszkaniowej i rozwoju różnych form budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy Białogard.		
5.4.1.	Przygotowanie terenów pod zabudowę mieszkaniową.	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia w m² przygotowanych terenów pod zabudowę mieszkaniową. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców, którzy osiedlili się na nowych terenach zabudowy mieszkaniowej.
5.4.2.	Aktywizowanie działań w zakresie zwiększania ilości mieszkań socjalnych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów aktywizujących działania w zakresie zwiększania ilości mieszkań socjalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość mieszkańców gminy mieszkających w mieszkaniach socjalnych.

WYKAZ RYSUNKÓW:

Rysunek 1. Gmina Białogard.....	21
Rysunek 2. Położenie gminy Białogard na terenie powiatu białogardzkiego.....	21
Rysunek 3. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie zachodniopomorskim wg stanu na 31.12.2016 r.	66

WYKAZ TABEL:

Tabela 1. Dyrektywy i zalecenia Unii Europejskiej	7
Tabela 2. Akty prawne i dokumenty strategiczno – planistyczne odnoszące się do rozwoju społeczno - gospodarczego – obecnie obowiązujące w Polsce.....	9
Tabela 3. Dokumenty strategiczno – planistyczne obowiązujące w województwie zachodniopomorskim i powiecie białogardzkim	12
Tabela 4. Miejscowe akty prawne dotyczące rozwoju społeczno – gospodarczego obowiązujące w gminie Białogard.....	17
Tabela 5. Sposób użytkowania gruntów w gminie Białogard w latach 2013-2016.....	28
Tabela 6. Zasoby mieszkaniowe gminy Białogard w latach 2013-2016	30
Tabela 7. Budynki mieszkalne w gminie Białogard w latach 2013-2016.....	30
Tabela 8. Wybrane dane statystyczne dotyczące zasobów mieszkaniowych na terenie gminy Białogard	31
Tabela 9. Udział ludności korzystającej z instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej w ogóle ludności zamieszkującej teren gminy Białogard.....	31
Tabela 10. Budynki mieszkalne w gminie Białogard w latach 2013-2016.....	31
Tabela 11. Szkielet układu drogowego gminy Białogard na koniec 2016 r.	32
Tabela 12. Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Białogard	34
Tabela 13. Wykaz dróg gminnych na terenie gminy Białogard	35
Tabela 14. Stan infrastruktury wodociągowej na terenie gminy Białogard w latach 2013-2016	38
Tabela 15. Stan infrastruktury ściekowej na terenie gminy Białogard w latach 2013-2016.....	40
Tabela 16. Selektywna zbiórka odpadów z terenu gminy Białogard w latach 2013-2016 (dot. wszystkich nieruchomości – w Mg).....	43

Tabela 17. Informacja o wymaganych i osiągniętych poziomach recyklingu oraz ograniczeniach masy odpadów ulegających biodegradacji w latach 2013-2016	45
Tabela 18. Stan infrastruktury gazowej na terenie gminy Białogard w latach 2013-2016	46
Tabela 19. Struktura gospodarstw rolnych w gminie Białogard w 2016 r.	50
Tabela 20. Podmioty gospodarcze wg sektorów własnościowych oraz grup rodzajów działalności w gminie Białogard w latach 2013-2016	54
Tabela 21. Podmioty gospodarcze wg form własności w gminie Białogard wg stanu na 31.12.2016 r.	55
Tabela 22. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON wg klas wielkości w 2016 r.....	55
Tabela 23. Struktura społeczno-demograficzna gminy Białogard w latach 2013-2016	62
Tabela 24. Stopy bezrobocia w kraju, województwie zachodniopomorskim, powiecie białogardzkim, koszalińskim, kołobrzeskim, szczecineckim i świdwińskim w latach 2012-2016	67
Tabela 25. Struktura bezrobocia na terenie powiatu białogardzkiego wg stanu na 31.12.2016 r.	68
Tabela 26. Bezrobotni w gminie Białogard w latach 2013-2016.....	69
Tabela 27. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w gminie Białogard w latach 2013-2016	70
Tabela 28. Wybrane dane porównawcze o rynku pracy w gminie Białogard, powiecie białogardzkim oraz województwie zachodniopomorskim w 2016 r.....	71
Tabela 29. Wybrane dane porównawcze dot. pomocy społecznej w gminie Białogard.....	75
Tabela 30. Wartości / powody przyznania pomocy przez GOPS w Białogardzie w latach 2013-2016.....	76
Tabela 31. Popełnione przestępstwa wg rodzaju wraz ze wskaźnikiem ich wykrywalności w latach 2013-2016 na terenie gminy Białogard.....	80
Tabela 32. Dane dotyczące ruchu drogowego w gminie Białogard w latach 2013-2016.....	81
Tabela 33. Aktualny wykaz placówek wychowania przedszkolnego (publicznych i niepublicznych).....	83
Tabela 34. Aktualny wykaz szkół podstawowych i gimnazjalnych w gminie Białogard	84
Tabela 35. Wybrane dane statystyczne dotyczące oświaty w gminie Białogard w latach 2013-2016.....	85
Tabela 36. Infrastruktura szkół znajdujących się na terenie gminy Białogard wg stanu na 31.12.2016 r.	86
Tabela 37. Wykaz organizacji pozarządowych działających na terenie gminy Białogard	88

Tabela 38. Wykaz świetlic wiejskich znajdujących się na terenie gminy Białogard	92
Tabela 39. Czytelnicy oraz księgozbiór w bibliotekach na terenie gminy Białogard	93
Tabela 40. Wykaz cyklicznych imprez organizowanych na terenie gminy Białogard	94
Tabela 41. Wykaz otwartych obiektów sportowych i rekreacyjnych na terenie gminy Białogard	96
Tabela 42. Pomniki przyrody	101
Tabela 43. Kształtowanie się wyników finansowych gminy Białogard w latach 2012-2017	106
Tabela 44. Struktura wydatków w latach 2012-2016.....	107
Tabela 45. Dochody i wydatki ogólne budżetu gminy Białogard na 1 mieszkańca w latach 2013-2016 na tle powiatu białogardzkiego.....	108
Tabela 46. Dochody własne gminy jako procent dochodu gminy ogółem w latach 2013-2016.....	109
Tabela 47. Struktura dochodów gminy Białogard w latach 2013-2016 oraz udział w % do dochodów ogółem.....	110
Tabela 48. Struktura wydatków gminy Białogard w latach 2013-2016 oraz udział w % do wydatków ogółem.....	112
Tabela 49. Plan przedsięwzięć do realizacji na lata 2018-2024 ujętych w WPF na lata 2017-2034 (według stanu na grudzień 2017 r.).....	116
Tabela 50. Analiza SWOT	137
Tabela 51. SPOŁECZNOŚĆ - cele i kierunki działania	153
Tabela 52. OCHRONA ŚRODOWISKA - cele i kierunki działania.....	157
Tabela 53. EDUKACJA I REKREACJA – cele i kierunki działania.....	158
Tabela 54. GOSPODARKA – cele i kierunki działania.....	160
Tabela 55. Infrastruktura - cele i kierunki działania	162
Tabela 56. Wskaźniki monitoringu Strategii Rozwoju Gminy Białogard na lata 2018-2027	165

WYKAZ WYKRESÓW:

Wykres 1. Sposób użytkowania gruntów w gminie Białogard wg stanu na 31.12.2016 r.....	28
Wykres 2. Struktura dróg w gminie Białogard.....	33
Wykres 3. Struktura procentowa gospodarstw rolnych w gminie Białogard w roku 2016.....	51

Wykres 4. Struktura podmiotów gospodarczych wg grup rodzajów działalności w gminie Białogard w 2016 r.....	55
Wykres 5. Liczba mieszkańców gminy Białogard w latach 2006-2016.....	62
Wykres 6. Migracje ludności na pobyt stały w gminie Białogard w latach 2013-2016	63
Wykres 7. Podział ludności wg ekonomicznych grup na terenie gminy Białogard w latach 2013-2016.....	65
Wykres 8. Stopy bezrobocia w kraju, województwie zachodniopomorskim, powiecie białogardzkim, koszalińskim, kołobrzeskim, szczecineckim i świdwińskim w latach 2012-2016	67
Wykres 9. Ilość osób bezrobotnych w gminie Białogard tle gmin powiatu białogardzkiego wg stanu na 31.12.2016 r.	68
Wykres 10. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w gminie Białogard w latach 2013-2016.....	71
Wykres 11. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem – w województwie zachodniopomorskim, powiecie białogardzkim i gminie Białogard (w %).....	78
Wykres 12. Wydatki na pomoc społeczną z budżetu gminy Białogard w latach 2013-2016	79
Wykres 13. Czytelnicy oraz księgozbiór w bibliotekach na terenie gminy Białogard.....	93
Wykres 14. Dochody i wydatki budżetu gminy Białogard w latach 2012-2016	107
Wykres 15. Dochody i wydatki ogólne budżetu gminy Białogard na 1 mieszkańca w latach 2013-2016.....	108
Wykres 16. Struktura dochodów z wyszczególnionych działów ogółem (w %)	111
Wykres 17. Struktura wydatków z wyszczególnionych działów ogółem (w %).....	113
Wykres 18. Najniżej ocenione elementy warunków życia w gminie Białogard	118
Wykres 19. Jakość i dostępność placówek oświatowych na terenie gminy Białogard - oceny dobre i bardzo dobre	119
Wykres 20. Ocena wybranych elementów jakości życia na terenie gminy Białogard - oceny dobre i bardzo dobre	120
Wykres 21. Ocena warunków życia w gminie - oświetlenie.....	120
Wykres 22. Ocena warunków życia w gminie - dostępność parkingów.....	121
Wykres 23. Ocena warunków życia w gminie - ilość ścieżek rowerowych.....	121
Wykres 24. Ocena jakości funkcjonowania opieki społecznej.....	122
Wykres 25. Ocena stopnia zagrożenia problemem - bezpieczeństwo publiczne.....	122

Wykres 26. Ocena warunków życia w gminie - dbałość o estetykę posesji	123
Wykres 27. Ocena warunków życia w gminie - oferta sportowo-rekreacyjna.....	123
Wykres 28. Jakość elementów rozwoju społeczno - gospodarczego gminy - oferta inwestycyjna ...	124
Wykres 29. Jakość elementów rozwoju gospodarczego gminy - baza hotelowa.....	124
Wykres 30. Jakość elementów rozwoju gospodarczego gminy - Turystyka i agroturystyka.....	125
Wykres 31. Jakość elementów rozwoju gospodarczego gminy - Promocja gminy	125
Wykres 32. Jakość elementów rozwoju gospodarczego gminy - Handel.....	125
Wykres 33. Jakość elementów rozwoju gospodarczego - Usługi	126
Wykres 34. Jakość elementów rozwoju gospodarczego gminy - Połączenia komunikacyjne.....	126
Wykres 35. Natężenie problemów społecznych na obszarze gminy Białogard.....	127
Wykres 36. Pięć najważniejszych problemów do rozwiązania na obszarze gminy Białogard.....	128
Wykres 37. Ważność realizacji przedsięwzięć na obszarze gminy Białogard - oceny bardzo ważne .	129
Wykres 38. Z którymi z wymienionych form promocji spotkał/a się Pan/i w ciągu ostatniego roku?	131
Wykres 39. Płeć ankietowanych.....	133
Wykres 40. Wiek ankietowanych	134
Wykres 41. Zatrudnienie ankietowanych.....	134